

*St. Stephen's R.C. Magyar Church
Passaic, New Jersey
1903 – 2003*

**St. Stephen's R. C. Magyar Church, Passaic, NJ
Celebrating the 100th Anniversary of Our Church**

1903

2003

**A Szent István R. K. Plébánia (Passaic, NJ)
százéves évfordulóját ünnepli**

Produced by the
Members of the Jubilee Yearbook Committee
of St. Stephen's R.C. Magyar Church
Editor: Ákos Felsővályi

Graphic illustration
Front cover: János Németh
Back cover and page ornamentation: Andrea Veronika Benkő

Photography
Stained glass windows and altars: John Abatangelo
Group portraits and interior of church: László Kerkay
Archive photographs collected by parishioners

The electronic version
can be found and downloaded at the website of the Church:
<http://www.ststephenspassaic.org>

© St. Stephen's R.C. Magyar Church, 2003

Publisher: St. Stephen's R.C. Magyar Church
223 Third St., Passaic, NJ 07055-7894, USA

Printed by
Gloria Nyomda és Kiadóvállalat Kolozsvár
Sándor Hoch, Director

ISBN 0-9651859-4-X

Tartalomjegyzék • Table of Contents

Köszöntések • Greetings	
	5 ..... Pope John Paul II
	6 ..... Bishop Frank Rodimer
Miklósházy Attila püspök	7
Mustos István plébános	8 ..... Pastor István N. Mustos
Bertalan Imre református lelkész	9
Papság • Clergy	
Az egyház plébánosai	10 ..... The Pastors of the Church
	15 ..... Our Pastor (Poem)
Az egyház káplánjai, kisegítői	18 ..... Associate and Assistants Priests
A magyar pap (vers)	19
Száz év • One Hundred Years	
Az Egyházközség története	20
	35 ..... The History of the Church
Óda a templom alapítóira (vers)	51
Dunay atya beiktatási szentbeszéde	52
Örökségünk, hivatásunk • Our Heritage and Mission	
Szent István (elmélkedés)	54 ..... Saint Stephen (Meditation)
Ameddig lehet – végváraink mai hivatása	56
	59 ..... Stained Glass Windows
Elméledések a templom üvegablakairól	62
Templom árnyékában (vers)	69
Egyházközségi szervezetek • Parish Associations	
Egyházközségi tanács	70 ..... Parish Council
	72 ..... English Rosary Society
Magyar Rózsafüzér Társulat	72
A rózsafüzér imádkozása	73 ..... Praying the Rosary
A Szent István Énekkar története	75 ..... St. Stephen's Choir
Oltáregylet	80 ..... Church and Altar Decorators
Liturgiai segítők	82 ..... Liturgical Servants
Szent Név Társulat	85 ..... Holy Name Society
Az Isteni Szeretet Leányai	86 ..... The Daughters of Divine Charity
A passaiczi magyar iskola története	91 ..... History of the Hungarian School
Vasárnapi hitoktatás	95 ..... St. Stephen's Sunday School
Bingójáték	97 ..... Bingo
	98 ..... Boy Scouts of America Troop 31
Magyar cserkészlet	99 ..... Hungarian Scouts
	101 ..... Guardian Angels and Sodalities
	101 ..... A nun's prayer

Mindszenty bíboros • Cardinal Mindszenty

Mindszenty bíboros látogatása	102	
	104	Throng Greets Cardinal Mindszenty
	107	The Cardinal Mindszenty Foundation

Megmozdulások, tevékenységek • Activities

Hazafias ünnepélyek	109	Hungarian Patriotic Holidays
Templombúcsú	110	St. Stephen's Picnic
	111	Church Outings
Színházi előadások	112	
Megyebál	116	Hungarian Ball
Az „életadók”	118	The Gift of Life Program
Hímes kéz – Népművészeti kiállítás	120	Exhibition of Hungarian Folk Art
Az Irányi László Emlékkönyvtár	122	The László Irányi Library
Könyvkiadás	124	Book Publishing
Zenei rendezvények	127	Musical Performances
A Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár	129	The Péter Pázmány Electronic Library
„Lant és Toll” Irodalmi Kör	131	Hungarian Literary Youth Ensemble

Művészettörténet templomunkban • Art History in the Church

Nini! Egy Federici!	132	Look! It's a Federici
	134	Gaetano Federici
	135	Vulcan in the Church
Mécs László kézirat	137	Manuscript of László Mécs

Hogy is volt! Visszaemlékezések • Memories

Öröm, igazság, szeretet	138	Joy, Truth and Love
	141	A Walk Down Memory Lane
Beszélgetés Harold Sylvesterrel	144	A Conversation with Harold Sylvester
	147	My Life Story
D. P. (Displaced Persons) korszak	148	Displaced Persons' Era
Százéves évfordulóra (vers)	149	
	150	My Journey
Jelige: A két szánkós	152	Code: The Two Tobogganers
Visszanézve	155	Looking Back
	158	Homegrown
	159	Promises

Liturgia, imádságok • Liturgy, Prayers

A szentmise rendje	160	Order of the Mass
Az Úrangyala (Angelus)	167	The Angel of the Lord (Angelus)
Ima a százéves évfordulóra	167	Prayer for our Jubilee Day

Függelék • Appendix

Jubileumi bizottságok	168	Jubilee Committees
-----------------------------	-----	--------------------

His Holiness Pope John Paul II

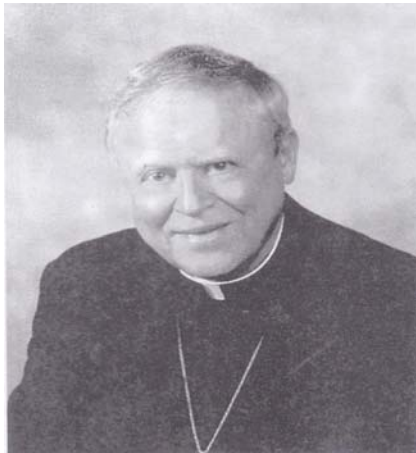
as a pledge of divine favor bestows the Apostolic Blessing upon

The Priests and Parishioners of
Saint Stephen's R.C. Magyar Church

on the occasion of the 100th Anniversary of Foundation
April 27, 2003

+ Gabriel Montalvo
Archbishop Gabriel Montalvo
Apostolic Nuncio

Washington, D.C.

PATERSON DIOCESAN CENTER

777 VALLEY ROAD
CLIFTON, NEW JERSEY 07013
973 - 777 - 8818

OFFICE OF THE BISHOP

Dear Father Mustos:

April 2003

Congratulations to you and your parish family as you celebrate Saint Stephen Parish's Centennial. The Hungarians who emigrated from their beautiful country in the years that led up to the founding of the parish came first for economic reasons, as most emigrants did, but through the years they also came in pursuit of freedom after the Treaty of Trianon, World War I, and the valiant Budapest uprising in 1956.

They brought with them gifts that enhanced American literature, drama and journalism which was influenced by Joseph Pulitzer, and especially music enriched by such greats as Fritz Reiner, Eugene Ormandy, Antal Dorati and Bela Bartok.

But, best of all, from the standpoint of this year's celebration, they brought with them their strong Catholic faith. The Hungarian Catholics in Passaic longed for their own Parish in 1902 and in that year they came together to celebrate Christmas Mass celebrated by Father Geza Messerschmiedt. The exquisitely beautiful church on Third Street dedicated in 1904 is the House of God in which Hungarian American Catholics continue to offer the Sacrifice of the Mass and profess their faith. Thanks to good pastoral leaders they have carried on the Catholic traditions that have strengthened their family life, a priceless treasure that is threatened in so many ways by a materialistic society.

2002 was the 110th Anniversary of József Cardinal Mindszenty's birth. May his heroic defense of the Catholic faith as well as the faith of all Saint Stephen's priests, religious and parishioners down through the years add to the pride and joy of this year's 100th Anniversary of Saint Stephen's, and may Our Blessed Mother to whom Saint Stephen dedicated Hungary obtain from her Divine Son special blessings upon you and all your parish family.

Faithfully yours in Christ,

Most Rev. Frank J. Rodimer, Bishop of Paterson

St. Augustine's Seminary
2661 Kingston Rd.
Scarborough, Ont. M1M 1M3
Canada

Rev. P. Mustos István Sch.P.
St, Stephen of Hungary Parish
223 Third Street
Passaic, NJ 07055, USA

Kedves Atya és Kedves Passaic Környéki Hívek!

A külföldre szakadt magyarok r.k. lelkipásztori gondozásának történetében egymás után találkozunk mérföldkövekkel. Nemrégien ünnepeltük a clevelandi Szt. Erzsébet templom 110 éves évfordulóját, most pedig a passaic Szt. István templom 100. jubileumának örvendezünk. Csodálatos az isteni Gondviselés, aki minket magyarokat ezer éven át támogatott a Kárpát-medencében, és amikor másutt kerestünk megélhetést, mint sokan a század elején Amerikában, akkor sem hagyott magunkra, hanem az Ő jósága és az emigráns magyarok hite otthont teremtett nekünk oly sok helyen. Az egyik ilyen központja az emigráns magyarságnak a passaic egyházközség és templom lett, melynek éppen most van százéves évfordulója.

Az ilyen ünneplés először hálával történik a jó Isten szeretetéért, a Magyarok Nagyasszonya pártfogásáért és Szt. István segítségéért. Aztán köszönet illeti elődeinket, akiknek hite és nagylelkősége lehetővé tette a templom felépülését. Immáron száz éve ad nekünk vigaszt ez a templom és teszi lehetővé, hogy magyar nyelven hallhassuk a jó Isten bátorító és vigasztaló szavait, és magyar nyelven dicsérhessük őt imáinkkal és énekeinkkel. Köszönjük az elmúlt évek lelkipásztorainak, plébánosainak a működését közöttünk, akiknek áldozatos munkáját csak a jó Isten tudja megjutalmazni.

Amikor ünnepelünk és örülünk, legyen meg bennünk az az elhatározás, hogy amíg csak élünk és képesek vagyunk, nem leszünk méltatlanok elődeinkhez, és továbbra is fenntartjuk, támogatjuk, otthonunknak érezzük a Szt. István templomot. Hálával telve kérjük a jó Istent, hogy tartsa össze a passaic magyar közösséget és vezessen minket együtt az égi haza felé, ahová mindnyájan igyekszünk.

Szeretettel köszöntelek mindnyájatokat és püspöki áldásomat küldöm a mi Urunkban:

+ Miklósházy Attila SJ., a külföldön élő r.k. magyarok püspöke

Köszöntő

Az idén ünnepli a passaici Szent István Magyar Egyházközség alapításának századik évfordulóját. Az elmúlt száz esztendő küzdelmeiről, örömről és bánatáról igyekszünk egy-egy rövid fejezetet írni, képekben bemutatni. Van aki a „Jubileumi Évkönyv Bizottság” név alatt rejti saját nevét, vannak, akik kegyelettel és szeretettel emlékeznek meg talán már elhunyt hozzátartozóikról, vannak, akik munkájukról, cégük szolgáltatásairól hirdetnek, hogy továbbra is segíthessék egyházközségünk tagjait munkatársaikkal együtt. Írunk a közösséget szolgáló lelkészekről, egyesületeinkről, öregekről, fiatalokról, amennyire egy ilyen kiadásban száz évről megemlékezhetünk. Mindenek előtt azonban hálánkat akarjuk kifejezni a Mindenhatónak, hogy száz éven át minden nap áldásban volt részünk, hogy az egyházközség szolgálata születéstől temetésig az Anyaszentegyház szentségeivel kísérte híveink életét, hirdette számukra az Isten Igéjét, egyesületeivel, rendezvényeivel gazdagította társadalmi életét, papjaival velük volt jó időkből, szomorú napokban...

Olvasóink talán kedves emlékekre bukkanak a lapok forgatása közben, talán gyermekeiknek mutatják meg a könyvben közölt képeket, talán felolvassák nekik a beszámolókat. Jubileumi, ünnepi sorok, képek találhatóak ezeken a lapokon, de talán több is: egy Istenben hívő, buzgó nagy családnak, egyházközségünknek talán le nem írt, de minden sorában kifejezett *hálaimája* azért, hogy egy közösség várta minden nap misére híveit, és a pap egy-egy misét, imát, megemlékezést mondott a családok tagjaiért, és együtt imádkozott a jelenlévőkkel. Legyen emlékkönyv, amit most az olvasó kezébe adunk, legyen beszámoló, amelyből az utókor tanul, legyen családi emlék, amelyet megőriznek, de legyen valahogy imakönyv is, ahogyan a szerkesztők az olvasók kezébe adják ezt a Jubileumi Emlékkönyvet. **Csak azt kérjük, hogy még sokáig ebben a templomban maradhassunk Isten akarata szerint!**

Welcome

St. Stephen's R.C. Magyar Church is celebrating its 100th anniversary in 2003! In this book, we have tried to capture 100 years of joy, of struggles, of memories, of history in words and pictures. Some of those who have contributed to this book have written in the name of the "Jubilee Book Committee," some have paid tribute to their departed loved ones, some have chosen to share their professional services through this book to help

Hungarian-Americans in our community.

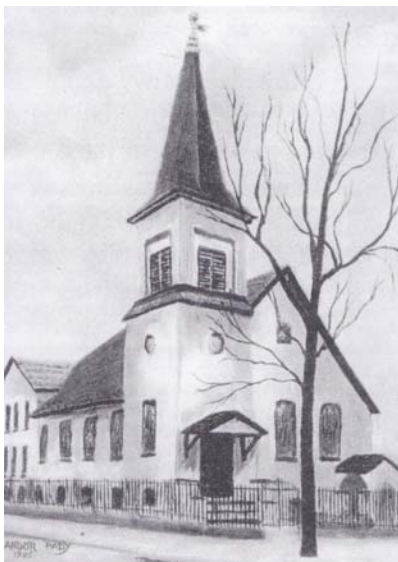
This book strives to pay homage to the clergy, the organizations, the young and the old, who have shaped the history of this century into the life of a parish. Most importantly, we wish to give thanks to the all powerful and infinitely good Lord, who has graced us with the blessings of the days and nights of 100 years. He has allowed our church to give its members spiritual guidance through the sacraments, to proclaim them the good news, and to keep the community together.

Perhaps you will stumble upon some fond memories in reading this book. You may choose to share some favorite pictures with friends or read an important passage to your children. However, more importantly, when these snippets of a century are woven together, they become a beautiful prayer! **And our prayer asks the Almighty to keep our parish alive for the years to come.**

Pastor of St. Stephen's R.C. Magyar Church

Mint a balzsam, úgy hatnak egymásra...

The Hungarian Reformed Church on Fourth Street, which celebrated its 100th anniversary in 1995.

A szomszédos, Negyedik utcai Magyar Református Egyház temploma, amely 1995-ben ünnepelte alapításának 100-ik évfordulóját.

Gondolataimat, amellyel a jubiláló Szent István egyházközség pásztorát és népét e neves évforduló alkalmából köszönteni kívánom, a 133. zsoltárból merítem. Dávid énekét Szenczi Molnár Albert ekként fordította ékes magyar nyelvre:

*Íme, mily jó és mily nagy gyönyörűség
Az atyfiak között az egyesség,
Ha békében együtt laknak,
Mint a balzsam egymásra úgy hatnak.
Mint a harmat, úgy éltetik egymást,
Csak oda küld az Úr áldást.*

A fenti éneket bátran tekinthetjük az ökumenizmus, azaz a keresztyének közötti egyezés himnuszának, mely oly igen odaillik a passaic Szent István egyházközség és a szomszédos református gyülekezet ajkára. Egy évszázada, hogy egy szívvel-lélekkel zengik az indulót. Amikor 1954 Pünkösdszent ünnepén a református egyház parókiájára, a gyülekezet új lelkipásztoraként megérkeztem, legelsőnek a Szent István egyház plébánosa, Ft. Gáspár János nyitotta rám az ajtót. Széles keblére ölelt, és „Imre testvér”-nek nevezett. Ő pedig a magánéletben, attól a pillanattól haláláig „János bátyám” maradt. Gáspár Jánostól Mustos Istvánig, Rácz Győzőtől, Bertalan Imrén keresztül Vásárhelyi Józsefíg a két keresztyén közösség papjai és népe valóban „Mint a balzsam egymásra úgy hatnak, mint a harmat, úgy éltetik egymást.” Az ökumenizmus nem azt jelenti, hogy a vallási különbségeket fel kell adni, a felekezetek határait le kell rombolni. Nem arról van szó, hogy az emberek kivetkőzzenek hitükből, tradícióikból, hogy feladják lelki örökségüket, kegyességi gyakorlatukat, hanem jelenti azt, hogy úgy, ahogy vannak, és ott, ahol vannak, a Harmadik utcában és a Negyedik utcában, az állam egész északi részére kisugározódva „mint a balzsam, úgy éltessék egymást”.

Kérem, hogy mindezekért küldje az Úr a jubiláló egyházközség papjára, népére gazdag áldását. Passaic híve:

Bertalan Imre lelkipásztor

A Szent István Egyházközség plébánosai

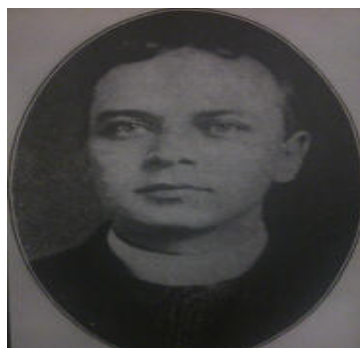
The Pastors of St. Stephen's R.C. Magyar Church

Messerschmiedt atyáról, az egyházközség megalapítójáról keveset tudunk, de nagy hálával tartozunk neki. A kassai egyházmegyéből került hozzánk, valószínűleg azért, mert abban az időben a passaici magyar emigrációt túlnyomórészt felvidékiek alkották. Ez a magyarázata annak is, hogy először a magyarok és a szlovákok közös templomban imádták Istent. A templom alapításának nehéz munkája, a hívek összefogásának megszervezése, a templom épülete tervezésének és kivitelezésének irányítása mind Messerschmiedt atyára hárult. A munkából igazi polihisztorként vette ki részét: egymaga tervezte a díszes főoltárt, és a templomszentelésre külön latinnyelvű szentmisét komponált (melynek kottája eltűnt). Az egyházközség életét haláláig, 1911-ig vezette.

Rev. Géza Messerschmiedt
Pastor 1902 – 1911

Little is known about Fr. Messerschmidt, the founding pastor of our parish. He came from the diocese of Kassa, as much of the influx of Hungarian immigrants to Passaic was from the northern region of Hungary. This explains why the Hungarians and the Slovaks originally worshipped together. The recruitment of parishioners, the building of the church, and the founding of the parish was all his work. A true Renaissance man, Fr. Messerschmiedt designed the main altar of the church and even composed his own Latin mass for the dedication of the church. Unfortunately, the music for this mass has since disappeared. He ran the parish efficiently and enthusiastically until his death in 1911.

Rev. János Schimkó
Pastor 1911 – 1913

Messerschmiedt atya halála után rövid ideig, két-két évig látta el a plébánia vezetését Schimkó János és Kovács Lajos atya, akikről nem maradt fenn semmilyen dokumentum.

Two succeeding pastors followed the tenure of Fr. Messerschmiedt, Rev. John Schimkó and Rev. Louis Kovács. Little is known about these two pastors, who served our parish for two years each.

Rev. Lajos Kovács
Pastor 1913 – 1915

Marczinkó József atya Sátoraljaújhelyen született 1878. dec. 4-én. Kassán szentelték pappá 1903. február 5-én. 1915-ben vette át a plébánia irányítását, és az ő idejében vészelte át a hitköz-ség magyarsága az első világhá-borút, melynek végén bizonyos visszavándorlás is történt, csök-kentve a plébániához tartozó hí-vek számát. A gazdasági válság és egyéb körülmények az egyház-községet anyagilag szétzilálták, de a hitélet szépen virágzott – talán éppen azért. Marczinkó atyát a Szent István templom legjobb plébános-szónokának tartot-ták. 1935. július 28-án az Ohio állambeli Tole-dóban halt meg.

Rev. József Marczinkó
Pastor 1915 – 1932

Rev. Joseph Marczinkó was born in Sátoraljaújhely, Hungary on Dec. 4, 1878 and was ordained in Kassa on February 5, 1903. Fr. Marczinkó became the pastor of our parish in 1915 and helped the faithful of Passaic weather the storm of World War I, the end of which brought the return of many immigrants to Hungary, causing a decline in the popula-tion of our church. Financial depression and other problems caused difficulty, but his work helped maintain strong faith in our commu-nity. He is believed to be the best homilist of our parish. Fr. Marczinkó passed away on July 28, 1935 in Toledo, Ohio.

Raile Jakab jezsuita atya 1894. október 6-án született a Baja melletti Vaskúton. Ír hangzású neve ellenére családja sok száz éve élt Magyarországon. 1912-ben lépett a Jézus Társaságba. Tanulmányait Kalocsán, Nagy-szombaton, Pécsen és Innsbruck-ban végezte. 1925–1927-ben Bécsben, 1927–1933-ban Ameri-kában, 1933-tól 1935-ig Szege-den működött, 1935-től 1942-ig a jezsuita provincia gazdasági vezetője és egy ideig a provincia

Rev. Jakab Raile, S.J.
Pastor 1932 – 1933

szóciusa. Amerikai munkáját Los Angelesben kezdte, ahol ő alapította az egyetlen kalifor-niai magyar katolikus egyházköz-séget. Végig-járta Amerika minden magyar telepét, és missziósként szolgálta az itt élő magyarokat. Ő volt a Szent István templom plébánosa 1932 és 1933 között. A II. világháború alatt a budapesti Pápai Nunciatura Segítő Bizottsá-gának elnöke volt, és ebben a hivatalában sa-ját élete kockáztatásával sokszáz zsidót men-tett meg a haláltól. Ennek elismeréséért 1992. február 24-én posztumusz Jad Vasem díjat kapott. A kommunista diktatúrától menekülve újra Amerikába jött, ahol minden idejét a ma-

Jesuit Father James Raile was born on Oct. 6, 1894 in Vaskút, a town near Baja. Although his name connotes Irish descent, his family lived in Hungary for centuries. He joined the Society of Jesus in 1912 and studied in Kalocsa, Nagyszombat, and Pécs, Hungary and Innsbruck, Austria. His vocation brought him to serve God and His people in Vienna from 1925 to 1927, in the United States from 1927 to 1933, and in Szeged from 1933

1935. Fr. Raile was the Jesuit Provincial treasurer of Hungary from 1935 to 1942. He began his work in the United States in Los Angeles, where he established the first Hun-garian R. C. Church of California. He worked across the United States as a missionary and served Hungarian-Americans far and wide, serving as our pastor from 1932 to 1933. He chaired the Committee of the Papal Nuncio of Budapest and risked his own life to save hundreds of Jewish people from certain death at the hands of the Nazis. In recognition of this work, he posthumously received the Jad Vasem Award on February 24, 1992.

gyar ügy szolgálatának szentelte. Megszámlálhatatlan előadást tartott a magyar sors szomorú voltáról, a Mindszenty-üggyel kapcsolatban pedig mindenkinél több helyre juttatta el a magyar fájdalom hangját. Dobosa volt a magyar sors jajkiáltásának, és buzgó hírdetője a velünk történő szörnyűségeknek: dörömbölt a nagyvilág lelkén. 1949. szeptember 6-án az országúton érte a váratlan halál. Állomáshelyére, Bostonba igyekezett Gáspár János atyával, aki az autót vezette. A bekövetkező balesetben Gáspár atya is megsérült, de enyhébben, és még fel tudta adni Raile atyának az utolsó kenetet.

Fr. Raile fled from the Communist regime and returned to the United States, where he once again devoted himself to serving Hungarian-Americans. He spoke to countless audiences of all kinds regarding the fate of the Hungarian people and was an outspoken advocate of Cardinal Joseph Mindszenty during his incarceration. Fr. Raile was a valuable apostle of the Hungarian cause. He met an untimely death in an automobile accident on Sept. 6, 1949, when he and his successor, Fr. John Gáspár were headed to Boston. Fr. Gáspár, who was driving the car, was also injured, but was able to administer the Anointing of the Sick to Fr. Raile.

Raile atya távozása után a megyéspüspök az angol anyanyelvű Furlong atyát bízta meg az egyházközség szolgálatával. A plébánosi kinevezést nem kapta meg, mert a jóindulatú püspök magyar lelkipásztort keresett a plébánia vezetésére. Minden valószínűség szerint Furlong atya 1938-ban azért tért vissza kiségiteni, mert Gáspár atya a newarki egyházmegye zarándoklatának vezetőjeként a magyarországi Eucharisztikus Kongresszuson tartózkodott.

**Rev. William Furlong
Administrator 1933 és 1938**

After the departure of Rev. James Raile, the bishop assigned Rev. William Furlong to oversee the life of our parish. He was never named pastor, as he spoke no Hungarian. He came back to help out in 1938, when Rev. Gáspár was leading a pilgrimage of the Newark Diocesan to the Eucharistic Congress in Hungary.

Gáspár János 1898. május 6-án született a Vas megyei Nagysároslakon, szülei tizenhárom gyermekéből másodikként. A szemináriumot Szombathelyen és Esztergomban végezte, Amerikába jövet a Fordham Egyetemen is tanult apologetikát. 1921-ben vette fel az egyházi rendet. Első állomáshelye az ausztriai Incéd volt, majd a zalai Alsóbagód és aztán Zalaegerszeg következett, ahol Mindszenty József káplánja volt. Utolsó magyarországi helye Kőszeg, ahol

**Rev. János Gáspár
Pastor 1933 – 1963**

Rev. John Gáspár was born on May 6, 1898 in Nagysároslak, located in Vas, Hungary, the second of thirteen children. Fr. Gáspár studied in Szombathely and Esztergom, Hungary, and continued his academic work at Fordham University, where he studied apologetics. He was ordained in 1921. His first assignment was in Incéd, Austria. He then served the Lord in Alsóbagód and Zalaegerszeg, where he was chaplain to Cardinal Mind-

hat évig működött, mielőtt 1929-ben Amerikába jött. Itt először a Magyarok Nagyasszonya plébánia káplánja, majd Staten Islandon, Arrocharban, az Isteni Szeretet Lányainak a lelkipásztora. 1933-tól a passai Szent István Egyházközség plébánosa egészen az 1963-ban bekövetkező haláláig. 1938-ban a newarki egyházmegye zarándoklatának vezetője a magyarországi Eucharisztikus Kongresszusra. Energius, tetterős, nagy munkabírású vezető volt, aki megszilárdította az egyházközséget és irányította a magyar közösséget a két legválságosabb időben, a második világháborút követő években és az 1956-os forradalom és szabadságharc utáni időkben.

szenty. He served in Kőszeg, Hungary until he relocated to the United States permanently in 1929. In the United States, Fr. Gáspár worked as chaplain at Our Lady of Hungary Church and the Daughters of Divine Charity on Staten Island. Fr. Gáspár is the pastor who enjoyed the longest tenure in our parish, serving from 1933 to his death in 1963. He served as the leader of the Newark Diocesan Mission to the Eucharistic Congress in Hungary in 1938. Always energetic, determined, and respected, Fr. Gáspár provided leadership during two very dark periods in Hungarian history: World War II and the Hungarian Revolution of 1956.

CLASS OF SERVICE	WESTERN UNION	1201	SYMBOLS
This is a full-rate Telegram or Cablegram unless in de-coded character is indicated by a suitable symbol above or preceding the address.	(19) 5		DL=Day Letter NL=Night Letter LT=Int'l Letter Telegram VLT=Int'l Victory Ltr.
The filing time shown in the date line on telegrams and day letters is STANDARD TIME at point of origin. Time of receipt is STANDARD TIME at point of destination.			
PA5 07 1952 OCT 17 PM 5 11			
P. CDU833 27 PD INTL=CD VATICANCITY VIA MACKAY 17 1500=			
LTF BISHOP BOLAND=			
=24 DEGRASSE PATERSON (NJER)=			
*OCCASION GOLDEN JUBILEE FOUNDATION STSTEPHENS PARISH HOLY FATHER CORDIALLY IMPARTS YOUR EXCELLENCY PRIESTS RELIGIOUS PARISHIONERS PATERNAL APOSTOLIC BLESSING IMPILORED=			
:MONTINI SUBSTITUTE=			
THE COMPANY WILL APPRECIATE SUGGESTIONS FROM ITS PATRONS CONCERNING ITS SERVICE			

Telegraph of the Papal Greeting for Rev. Gáspár's Silver Jubilee in 1952. It was signed by the future Pope Paul VI.

A pápai köszöntés távirata Gáspár atya papi ezüstjubiläumára 1952-ben. Az aláíró a későbbi VI. Pál pápa.

Ft. Gáspár on a fishing trip with parishioners in August 1956.

Gáspár atya híveivel egy horgászkiránduláson 1956 augusztusában.

Dr. Dunay (Demetrovics) Antal 1915. febr. 27-én született Nagy-kölkeden. Középiskolai tanulmányait Kőszegen, a bencéseknel végezte. A bécsi egyetemen, majd Esztergomban, végül megintcsak Bécsben, a Pázmáneumban ké-szült föl papi hivatására. 1939-ben szentelték pappá Bécsben, ugyan-ott 1948-ban teológiai doktorátust nyer. Magyarországi állomáshe-lyei

**Rev. Antal S. Dunay
Pastor 1963 – 1977**

Szent Gellért plébánia. Mindszenty bíboros fi-gyelmeztetésére és utasítására a letartóztatás elől nyugatra szökik, ahol először az ausztriai magyar menekülttábor lelkésze, majd 1949-ben Amerikába érkezik, és a northamptoni (PA) Magyarok Nagyasszonya Plébániára kerül. 1963-tól plébánosa templomunknak egészen az 1977-ben bekövetkezett haláláig. Az ő működése alatt látogatta meg plébániánkat Mind-szenty József bíboros 1974-ben.

Rev. Anthony Dunay (Demetro-vics) was born on February 27, 1915 in Nagykölked, Hungary. He studied under the Benedictine Fathers at their high school in Kőszeg, Hungary, and continued his education in Vienna and Esztergom, and studied for the priesthood at the Pázmáneum. Fr. Dunay was ordained in 1939 in Vienna and earned his Doctorate of Theology there

of Budapest-Herminamező, St. Anne's Church of Felsővizváros, and St. Gellért's Church of Kelenföld. Advised by Cardinal Mindszenty to avoid possible incarceration, Fr. Dunay came to the United States in 1949, where he served the Our Lady of Hungary Church of Northampton, Pennsylvania. He served as our pastor from 1963 until his death in 1977. It was during Fr. Dunay's tenure that Cardinal Joseph Mindszenty made his historic visit to our parish in 1974.

A szent és hős kilencedik Lajos francia király életében olvassuk, hogy privát kápolnájában minden nap két szentmisét hallgatott. Több szentmisét is mondtak naponta kápolnájában, de őt királyi kötelességei elszólították ezek meghallgatásától. Egyik reggel egyik szolgája rohan hozzá és megdöbbenve jelenti, hogy csoda történt a szentmisén. A fehér ostya helyett maga a Kis Jézuska fekszik az oltáron. A király nyugodni maradt és meg sem mozdult. A szolga meglepetten kérdezte: „Hát Főnséged nem akar jönni, hogy lássa a Kis Jézust?” „Nem, jó szolgám – szólta a király – hitem szemével minden reggel látom a Kis Jézust az oltáron a szentmisék alatt. Menj és hívd azokat, akik nem hisznek, ami engem illet, én hiszem, hogy Ő ott van minden reggel.”

Excerpt from a homily of Ft. Dunay. •
Részlet Dunay atya egyik szentbeszédéből saját kézírásában.

A szent és hős kilencedik Lajos francia király életében olvassuk, hogy privát kápolnájában minden nap két szentmisét hallgatott. Több szentmisét is mondtak naponta kápolnájában, de őt királyi kötelességei elszólították ezek meghallgatásától. Egyik reggel egyik szolgája rohan hozzá és megdöbbenve jelenti, hogy csoda történt a szentmisén. A fehér ostya helyett maga a Kis Jézuska fekszik az oltáron. A király nyugodni maradt és meg sem mozdult. A szolga meglepetten kérdezte: „Hát Főnséged nem akar jönni, hogy lássa a Kis Jézust?” „Nem, jó szolgám – szólta a király – hitem szemével minden reggel látom a Kis Jézust az oltáron a szentmisék alatt. Menj és hívd azokat, akik nem hisznek, ami engem illet, én hiszem, hogy Ő ott van minden reggel.”

Török Béla atya 1919. május 25-én született a Vas megyei Pinkamindszentben. 1943. június 27-én szentelték pappá. A szombathelyi egyházmegyéből menekült el 1950-ben, amikor alsószolnoki hívei figyelmeztették a letartóztatás veszélyére. 1952-ben került Amerikába, ahol először Michigan államban káplánoskodott, majd tizenegy évig a Whittemore-i St. James Church, aztán pedig Harbor Beach-ban egy német-lengyel egyházközség plébánosa

volt. 1978-ban, Dunay atya halála után vette át a Szent István plébániát, amelyet 1990-ig, nyugdíjba vonulásáig szolgált az ő csöndes, reflektorfényt kerülő módján. Az ő idejére esik a plébánia körüli település demográfiai arculatának megváltozása, aminek következményeképpen sok hívő hagyta el a plébániát. Nyugdíjas éveit otthon, a nyugati határ mentén családjával körében töltötte. 1998. február 22-án halt meg a burgenlandi Rechnitzben.

Rev. Béla Török
Pastor 1978 – 1990

Rev. Béla Török was born on May 25, 1919 in Pinkamindszent, Hungary. He was ordained to the priesthood on June 27, 1943. He fled from Hungary in 1950, when he was warned by his parishioners in Alsószolnok that he may be in danger of being detained. He arrived in the United States in 1952, where he served as a chaplain at St. James Church in Whittemore, Michigan for 11 years. He was pastor of a German-Polish parish in Harbor

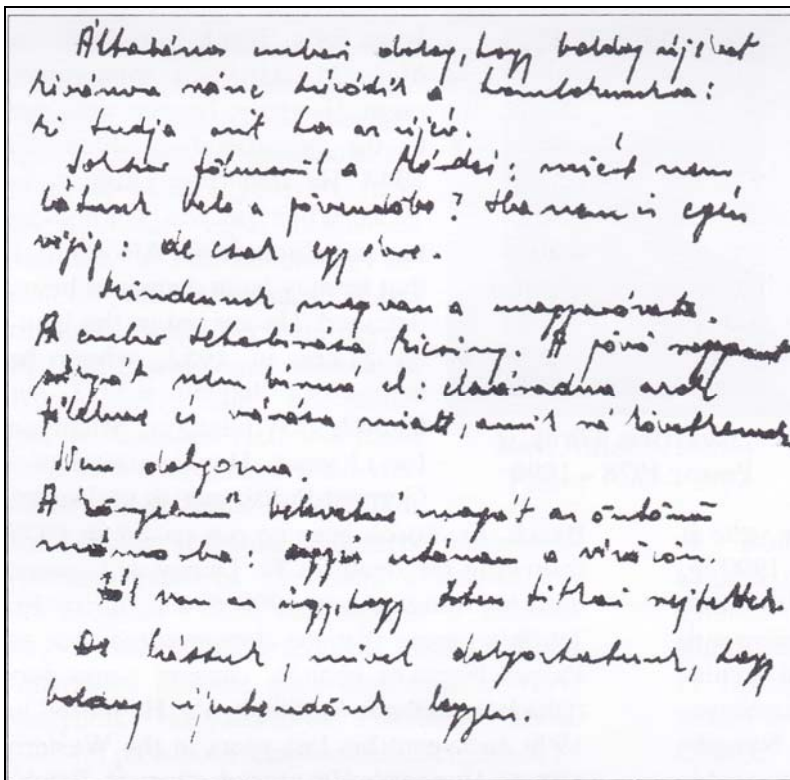
Beach. Fr. Török became our pastor in 1978 following the death of Fr. Dunay and served until his retirement in 1990. It was during Fr. Török's tenure that the demographic face of Passaic began to change, causing some parishioners to leave St. Stephen's. He retired in 1990 and spent his last years in the Western part of Hungary. He passed away in Rechnitz, Austria on February 22, 1998.

Our Pastor
by Tony Jaskot

As a young man
You left your native land
To preach the Gospel
And to carry out Jesus' command.
The harvest was great
The workers were few.
But you followed His will
Because only His word was true.
You visit the sick
You comfort the dying.
You embrace the sinner
You share the sorrow of the crying.

When we seem to lose our way
You are our constant guide.
When we need a comforting presence
You, like the Good Shepherd, are by our side.
One day when your journey is done
You will meet your Master face to face.
One day when the final battle is won
He will enfold you in His warm embrace.
"Come my faithful servant," He will say,
"And near the throne of Heaven.
Come unto my Father's House,
And be glad and rejoice with my faithful eleven."

*Dedicated to the 40th anniversary of
Ft. Török's ordination (1983)*

Excerpt from a homily of Ft. Török •
Török atya 1949. január elsején elmondott szentbeszédéből saját kézírásában.

Általános emberi dolog, hogy boldog új életet kívánva ránc húzódik a homlokunkra: ki tudja mit hoz az újév.

Sokszor fölmerül a kérdés: miért nem látunk bele a jövőbe? Ha nem is egész végig: de csak egy évre.

Mindennek megvan a magyarázata. Az ember teherbírása kicsiny. A jövő roppant súlyát nem bírná el: elszáradna azok félelme és várása miatt, amik rá következnek.

Nem dolgozna. A könnyelmű belevetné magát az ösztönös mámorba: ügyis utánam a vízözön.

Jól van ez így, hogy Isten titkai rejtettek.

De bízunk, mivel dolgozhatunk, hogy boldog új esztendőnk legyen.

Mustos (Nemesvámosi) István atya 1931. augusztus 10-én született Veszprémben, az ősi magyar városban. A gimnáziumot a kegyes atyáknál végezte, és 1949-ben ő maga is belépett a Piarista Rendbe. 1956 novemberében hagyta el Magyarországot és Rómában folytatta tanulmányait, ahol a Gergely Egyetemen szerzett teológiai fokozatot. Szerzetesi örökfogadalmát 1957-ben tette, pappá 1958. április 20-án szentelték Rómában. 1959-ben érkezett

Rev. István N. Mustos Sch.P.
Pastor Oct. 1990 – present

Amerikába, hogy csatlakozzék azokhoz a piarista atyákhoz, akiknek célja a Rend amerikai tartományának megalapítása volt. Matematikai és fizikai tanári diplomáját 1966-ban kapta a buffalói Canisius College-ban. Először Buffalóban tanít a Rend ottani iskolájában, majd 1969-ben Devonba helyezik át, ahol majdnem két évtizedig, 1987-ig a gimnázium igazgatója. Vezetése alatt az iskola anyagi helyzete és hír-

Rev. Stephen Mustos was born on Aug. 10, 1931 in Veszprém, one of the most historic cities of Hungary. He studied under the Piarist Fathers and joined their order in 1949. Fr. Mustos left Hungary in November 1956 when he continued his academic life in Rome where he earned a degree in theology at Gregorian University. He made his vows to the order in 1957 and was ordained on April 20, 1958 in Rome. Fr. Mustos came to the

United States in 1959 and joined those Piarist Fathers, whose goal it was to establish a province in this country. He earned a degree to become a teacher of mathematics and physics at Canisius College in Buffalo, New York. He taught in the Piarist school in Buffalo, before moving to Devon, Pennsylvania, where he was headmaster from 1969 to 1987. During his tenure as headmaster, the reputation of

neve megerősödött. Ezalatt négyszer választották meg a tartomány helyettes provinciálisává és ő képviselte az iskolát a Főiskolai Bizottságban. 1985-ben a keleti partvidék Magyar Papi Egyesületének elnöke lett. 1987 és 1990 között a trentoni Szent István magyar plébánia káplánja, ahonnan 1990-ben került Passaicra, a mi egyházközségünk plébánosává. Azokban az években közli a három liturgikus évet felölelő heti elmélkedéseit a *Katolikus Magyarok Vasárnapja*. A külföldi magyarok püspökének, Miklósházy Attilának amerikai delegátusa. A Máltai Lovagrend észak-amerikai magyar csoportjának káplánja. Passaici tevékenysége alatt nagy energiával fogja össze nemcsak a plébániai híveket, hanem az összes itt élő magyarokat és azoknak különböző szervezeteit. Tevékeny támogatója a magyar cserkészetnek, iskolának, múzeumnak, minden magyar megmozdulásnak, szervezetnek. Mint a püspök delegátusa gondját viseli több más, papi ellátással küszködő magyar plébániának, és az ő áldozatos munkájának is köszönhető, hogy több magyar plébánia még mindig szolgálja a magyar híveket. Munkájáért 1998-ban a „Pro Ecclesia Hungariae” kitüntetést kapta a Magyar Püspöki Kartól.

Devon Preparatory School flourished, as it enjoyed academic and financial prosperity. During this time, Fr. Mustos was elected four times Assistant to the Provincial and represented the school to the College Board. In 1985, he became the President of the Association of Hungarian Priests on the East Coast of the United States. From 1987 to 1990, Fr. Mustos served as the chaplain of St. Stephen's Church in Trenton until he became the pastor of our parish in October of 1990. Fr. Mustos is the American delegate to Bishop Attila Miklósházy, the bishop of all Hungarian Roman Catholics living outside of Hungary. He is chaplain of the North American region of the Hungarian Knights of Malta. Fr. Mustos is dedicated to uniting his parishioners and members of local, national, and international Hungarian organizations. He also works on strengthening the ecumenical movement locally and abroad. He is a staunch supporter of Hungarian scouting, Hungarian schools, the Hungarian-American Museum of Passaic, and of every conceivable Hungarian organization. As the delegate of Bishop Miklósházy, Fr. Mustos personally attends to the needs of those Hungarians who live in the United States and do not have a Hungarian pastor. It is greatly due to his tireless effort that many Hungarian-Americans can worship in Hungarian to this day. He is a leader within the Hungarian community and brings honor to our parish through all he does. The Conference of the Hungarian Bishops has recognized his effort and awarded him the medal of “Pro Ecclesia Hungariae” in 1998.

Rev. Dr. Márton Hegyi, S.J., our current long-time assistant.

Rev. dr. Hegyi Márton S.J. atya, napjaink állandó kisegítője.

Káplánok, hétvégi lelkipásztori kisegítők Associate and Assistant Priests of the Church

During Rev. János Gáspár's time¹

Rev. Andrew Molnár, Associate Pastor
Rev. Roger Hebert, Associate Pastor
Rev. György Engelbert Borsy, O.F.M.
Rev. Vazul Végváry, O.F.M.

During Rev. Antal Dunay's time

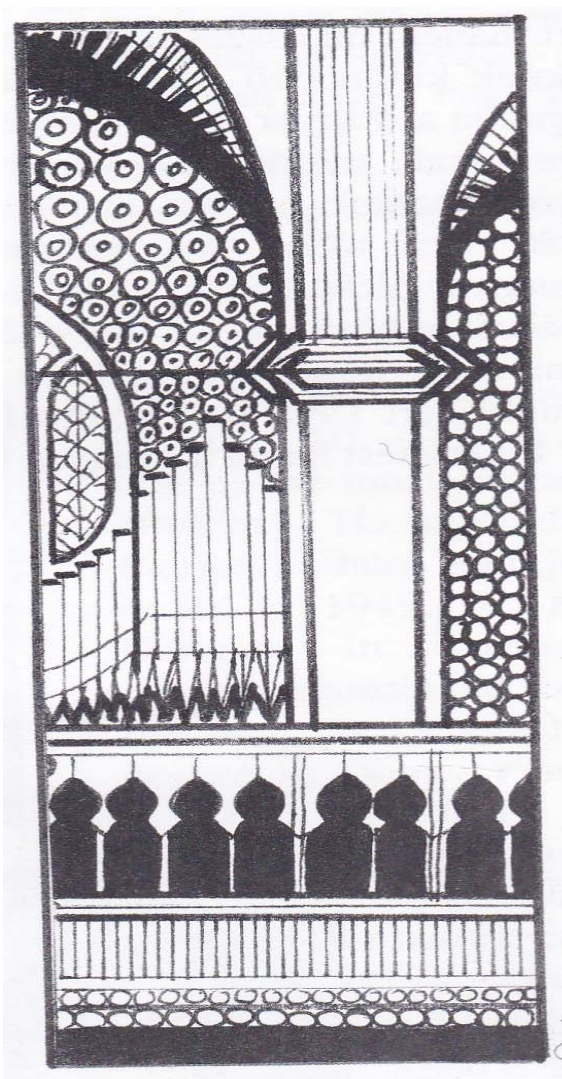
Rev. Joseph A. Cassidy, Associate Pastor
Rev. Dr. János Ádám, S.J.
Rev. Dr. Tamás Fehér
Rev. Balázs Jaschkó, S.J.
Rev. Dr. Kálmán Miskolczy, Sch.P.
Rev. Szerénusz Szabó, O.F.M.

During Rev. Béla Török's time

Rev. John Cusack, Associate Pastor
Rev. Michael Pietrzyk, Associate Pastor
Rev. István Babos, S.J.
Rev. Thomas Colletta
Rev. Dr. Márton Hegyi, S.J.
Rev. Ted McNally, O.F.M.
Rev. Dr. György Pogány²
Rev. Rókus Radányi, O.F.M.
Rev. László Szépe²

During Rev. István Mustos' time

Rev. Csaba Czabaffy, S.J.
Rev. Domonkos Csorba, O.F.M.
Rev. Dr. Márton Hegyi, S.J.
Rev. Ted McNally, O.F.M.
Rev. István Skinta, O.S.B.M.
Rev. Tamás Zárday, Sch.P.

¹ A Gáspár atya előtti időkből nincsenek adataink. • We have no records earlier than Ft. Gáspár.

² Pogány és Szépe atya templomunkban ünnepelték pappászentelésük 50-ik évfordulóját. • Ft. Pogány és Ft. Szépe celebrated the Golden Jubilee of their ordinations in our church.

A magyar pap

A magyar pap Isten jobbkezeiből
oszt erős áldást miránk.
Így lesz barátunk, testvérünk, atyánk.
Vele száll égre imánk.

A magyar pap születés, halál közt
hidat ver népe egén.
Ha kell, lába cölöp, válla palló
a híd acélveretén.

Nem inoghat, mert mélybe hull a nép,
ha nincs szószóló fia,
magyar papnak két kereszt alatt sem
szabad zúgolódnia.

Keresztény vagy keresztyén a szó...?!
Krisztusban egy a magyar!
A magyar pap minden templomban pap,
más lenni nem is akar.

A magyar pap hangszere anyanyelv,
sohasem szól hamisan,
mert általa Isten beszél hozzánk,
aki bennünk mindig van.

A magyar pap tudja, nem nyáj e nép,
(hisz belőle lett ő is,)
ezért megérti, ha néha lázad,
amikor ígét őriz.

Mert már csak ez maradt ősi jussként:
a hit igaz temploma.
Hol is lehetne máshol
széthullt népünknek hona?

Legföljebb a szívben, ahol harang
kondul, ha találkozunk
öt földrészen; amikor papunkkal
magyarul imádkozunk.

*Kertész László
Garfield, 1978, június 27., Szent László napja*

*László Kertész, the composer of the poem
with Cardinal Mindszenty at his visit in
1974.*

*Kertész László, a vers szerzője,
Mindszenty bíboros társaságában az
1974-es látogatáskor.*

A Szent István Egyházközség története

Vallás és haza

*Vallás, a Krisztus Jézus alapította keresztény hit vallása!
Haza, a Szent István által alapított s az Isten anyja, a Boldogságos Szűz Mária által csodálatosan és mégis oly szembeszökően, oly szeretettel pártfogolt, védett, oltalmazott keresztény Magyarország!
És egy katolikus magyar templom Amerikában.
Forrón szeretett hazájától fájó szívvel elszakadt, idegen nemzetek gomolygó árjaiba került kétezer katolikus magyar vallásos buzgóságának és honszerelmének bizonyítéka.
Templom, az üdvözítő keresztény katolikus szent hitnek magyar bástyája; Krisztus Jézus világot megváltó szentséges áldozatának magyar szív vérén-veritékén szerzett oltára!
Templom, a vallási és szociális nihilizmus örvényéhez sodort magyarnak itt egyedüli mentő vára!
„Tudom, hol lakol – mondja az Úr – ott, ahol a sátán széke vagy, de te az én nevedet tartod és hitemet meg nem tagadtad.” (Jel 2,13)
Midőn szent büszkeséggel mutatjuk be templomunk képét Amerika katolikus magyarságának, s édes hazánknak; a legmélyebb alázattal, a legesleghálasabb érzélemmel borulunk le az imádató isteni Gondviselés előtt, mely megacélozta erőnket, lángra gyújtotta szívünket, segített, vezetett, hogy az Egyház dicsőségének és a magyar név becsületének megőrkítéséhez itt ez idegen világban mi is hozzájáruljunk. (Messerschmidt Géza alapító plébános 1903. augusztusában, a templom 1904-es felszentelésének emlékfüzetében megjelent, ma is megszívlelendő üzenete.)*

Ez volt a kezdet kezdete! Száz év nem jelent sokat a világ történetében, de az egyes emberek életében jelentős idő. Mivel a történelem emberek életének láncolata, igen fontos eseménynek vagyunk mi is tanúi. Száz éves az egyházközségünk. Sokat láttunk 1903 óta: kilenc plébánost, keresztelőket, esküvőket, temetéseket, iskolaépítést, két világháborút, anyagi gyarapodást és tüzet, Magyarországon forradalmat, több ezer új arcot: barátokat, vendégeket, szülőket, nagyszülőket, unokákat, dédunokákat. Mi tartotta meg ezt a gyönyörű templomot magyarságában és kereszténységében? A közös ima, a közös éneklés, a szeretet, az egymásba kapcsolódó kezek. Messerschmidt atya zárószavai ma is igazak. Talán nekünk üzent e, hogy száz év múlva majd megülhessük egyházközségünk nagy napját. A százból mi is kivettük a részünket, hozzájárultunk az Egyház dicsőségének és a magyarság becsületének megőrzéséhez.

A kezdet

Már a 19-ik század vége előtt sok magyar vándorolt ki az Egyesült Államokba, hogy jobb életet keressen magának. Az otthoni nehéz körülmények késztették őket arra, hogy hazájukat elhagyják és biztosabb és nagyobb darab kenyér reményében itt telepedjenek le. Passaic textilgyáraival és más, sokoldalú iparával vonzotta erre a környékre a dolgozni vágyókat.

Az emigránsok hamarosan rájöttek, hogy a napi kenyér nem minden, az embernek többre van szüksége. A magukkal hozott mély vallásosság, a körülöttük élő más nemzetek példája, de különösen Ft.

Böhm Károly, clevelandi plébános buzdítása vezetett oda, hogy hamarosan egy Szt. István királyról elnevezett templomalapító és -építő egyesület alakult.

Míg a magyarság egy része a helybeli szlovákok templomába járt istentiszteletre, az egyesület a tagsági díjakból s ajándékokból szerzett pénzen négy házhelynyi telket vett az építendő templom részére. Ez volt az első lépés a hitközség megalakulása felé. A másodikat Méltóságos és Főtisztelendő O'Connor János newarki megyéspüspök tette meg azzal, hogy 1902. december 24-én Messerschmiedt Géza lelkészre bízta a hitközség megszervezését és vezetését.

Plébániánk korai évei

Az új plébános megérkezésével megindult az egyházközségi élet. Korábban a keresztelek, esküvők, temetések, a körülöttük levő templomokban történtek, az 1902. december 16-án Cliftonban született Berki Erzsébet viszont, – aki Berki János (Komárom megye) és Grűsz Júlia (Fehér megye) leánya volt – már a magyar plébánostól kapta a keresztség szentségét, éspedig Karácsony napján.

Wedding picture from early 1900's.

Esküvői kép a XX. század elejéről.

Az első esküvő 1903. január 18-án volt, Molnár Károly (Söréd, Fehér megye) és Krivda Mária (Szina, Abauj megye) kötött házasságot. Az első halott Schuster Teréz volt, 50-éves korában hunyt el, és december 21-én és Karácsony vigíliáján adták vissza a megszentelt földnek. Az első szentmiséről beszéljen az azt bemutató pap, Messerschmiedt Géza. Az alábbi sorokat ő írta a *Magyarok Vasárnapja* 1903. január 29-i számában.

„Bizonyára érdekelné majd a katolikus testvéreinket, ha leírom, hogy mit csináltunk mi eddig. Éppen Karácsony előtt jöttem ide úgy, hogy püspököm kinevezésétől karácsony szent ünnepéig csak egy nap választott el. Találtam egy lelkes, a szent, nemes ügy iránt lelkesülő népet, amelynek most már csak az óhajtása, hogy a Karácsonyi szent ünnepeket Istenhez méltó módon ünnepeljük meg. De hol? A templomok mind elfoglalva, részben idegen nemzetiségek által előre kibérelve. Az isten-

tisztelethez szükséges tárgyak közül semmi, de semmi nem volt meg. És már csak ez az egy napunk volt. És mégis, Karácsony éjjelén 12 órakor már készen állott minden. Egy tisztességes nagy teremben helyezkedtünk el, s mikor a világ családi körben, meleg kályha mellett, a csillogó karácsonyfa körül ülte a szent estét, akkor mi lázasan dolgoztunk, építettük az oltárt, helyezgettük és rendezgettük az igazán „gőzerővel” beszerzett egyházi tárgyakat. Másnap, Karácsony ünnepén, zsúfolásig telt helyiségben mondtam az első szentmisét. Amikor a Glóriát énekeltem, kicsordult a szemem könnye, mert eszembe jutott a kis Jézus, akit családjával együtt kivert az emberi szívtelenség a rendes hajlékból, ki a hideg, rongyos istállóba, ők se kaptak helyet!

Később beszereztük a még szükséges tárgyakat, úgy hogy most már mindennel el voltunk látva. De ennek is megvan a maga története. Hitközségi gyűlést tartottunk. Előadtam, hogy mi mindenre van még szükségünk, és hogy e tárgyak megvételével ne terheljük a hitközséget, hanem álljanak fel lelkes hívek és vállalják magukra ezen vagy azon tárgyak megvételét. Nem ismertem még a népemet, sem lelkesedésük mértékét, és azért szinte félve tettem meg ezt a felszólítást. És íme, minden felolvasott tárgynak akadt vevője. Sőt vetekedtek az áldozatban. Úgyhogy a gyűlés végén 250 dollárral gazdagabbak lettünk.”

Templomépítés

A hívek lelkesedése nem ismert határt. 1903 március közepén az egyházi tanács gyűlésén kimondták, hogy saját templomot építenek, és azt is, hogy gót stílusú lesz, téglából. A templom tervezésével Averkamp Ferenc newarki mérnököt bízták meg, aki a gótikus stílusba román elemeket is kevert. Szerencsére még az építkezés megkezdése előtt felfedezték, hogy a templom számára a Passaic folyó mellett megvásárolt négy telek árterületen fekszik, és ezért a szükséges biztosítás tízezer dollárnál többbe került volna. Némi vita után az egyházmegye püspöke kívánságára a mostani Harmadik utcában vettek négy új telket. Ezen a környéken akkor már sok magyar élt.

Csakhamar beérkeztek az építkezési árajánlatok. Végül az egyházközségi elöljáróság a Frederici-Armezzani Company ajánlatát találta a legkedvezőbbnek. Az összeg \$31,684 dollár volt és 1903 tavaszán megtörtént az első kapavágás.

Az itt élő magyarok lelkesen ünnepeltek, amikor június 21-én a templom alapkövét megszentelték. Zsúfolásig telt utcákon haladt végig a díszmenet. Legelől három lovas magyar díszben és huszáruhában: Szóják Lajos, Géci János, Juhász János. Utánuk a hitközség lobogója következett, majd a fehér ruhás, koszorús leányok hosszú sora, a környéken működő idegen női egyletek, majd a mi Szent Anna Női Oltáregyletünk, a Szent Erzsébet Női Betegségélyező egylet, az idegen férfiegyletek, a magyar férfiegyletek, végül pedig az egyleteken kívül állók. Mögöttük vonultak a papokat, valamint az alapkö 46 keresztanyját szállító kocsik. A templom énekkara is hozzájárult a nagy esemény pompájához. A trentoni plébános, dr. Virágh Pál magyarul, a newarki püspöki helynök, Msgr. John Sheppard angolul prédikált. A többhetes eső után a Mindenható napsütéssel adta áldását erre a napra.

Még ugyanannak az évnek októberében nagy csapás érte a fiatal egyházközséget. A Passaic folyó napokig tartó esőzés után áttörte a gátat és a víz elöntötte azt a termet, amelyet a mostani Szt. József lengyel r. k. templom alatt bérelt a magyar plébánia, hogy amíg a saját temploma elkészül, ott tartásák az istentiszteleteket. Minden elpusztult volna, ha néhány lelkes férfi élete kockáztatásával meg nem menti berendezéseink és egyházi ruháink legalább egy részét. Ezer dollárnál is több kár érte az Egyházközséget. Ez a csapás azonban csak még nagyobb lendületet adott az építkezésnek: minél előbb ki akartak kerülni a katakombaszerű bérelt helyiségből.

Az építkezés gyorsan haladt. Hogy télen se kelljen leállni a munkával, gőzfűtést szereltek be. (Az épülő templom belső terében egy óriási szobor öntését végezték a munkálatok alatt. Erről lásd a *Vulkán a Szent István templomban* című cikket a 135. oldalon.) Így 1904. május 15-én készen állt a templom és május 22-én, pünkösd vasárnapján megtartották az első szentmisét az ideiglenesen megáldott új templomban.

The Board of Trustees in 1904. • Az első egyházközségi tanács 1904-ben.

Tarnóczy János, Onody József, Kerekes István, Hornyai János, Mészáros István, Orosz József, Fölber István (álló sor), Faubel János (kántor), Géczy József, Rác János, Ft. Messerschmiedt Géza, Sedlák József, Szóják Lajos (ülő sor)

A templom

Az épület gótikus és román stílus keveréke. A középhajó hossza 100 láb, szélessége 65 láb. A középhajó magassága 60 láb, a mellékajók magassága 27 láb. A főhajó 14 vasoszlopon nyugszik. Az első terveken a vasoszlopokat csak faburkolat vette körül, s az oszlopfők is egész egyszerűek voltak. A kész templomban azonban már az oszlopfők – a templom fő díszai – az olasz építőmester tervei szerint cementből készültek. Minden oszlopfőről három szárnyas angyal tekint le, valamennyi különböző. Minden második oszlopfőn, ahol az ívek nem találkoznak, egy-egy mellszobor áll, a latin és görög egyházdoktorok szobrai.

A szentély középpontja az impozáns gótikus főoltár, amelyet Messerschmiedt atya tervei alapján Schimmel Anton tiroli származású képfaragó készített. Magassága 40 láb, szélessége 18 láb. A tabernakulum felett Szt. István óriási szobrát látjuk, amint a Szent Koronát a Magyarok Nagyasszonyának felajánlja. Tőle jobbra és balra Árpád-házi szentjeinket, Szt. Imre herceget, Szt. László királyt és kisebb alakban Szt. Erzsébet asszonyt és Szt. Margit szüzet találjuk. A főoltár a Szt. Anna Egylet ajándéka, az ára \$1,359 volt. 1904. július 26-án, Szt. Anna napján áldotta meg Ft. Haitinger Imre, helybeli plébános. A szentély jobb és bal oldalán egy-egy ajtó visz a sekrestyébe. A szószék a szentélyben állt, eredetileg a baloldali sekrestyéből vezetett fel rá a lépcső.

A templom három hajójú, a kórust is beleszámítva 500 ember fér el benne. A kórus felé eső rész a három hajónak megfelelően három előcsarnokból áll, a jobb- és baloldaliból lépcsők vezetnek a kórusra. Az előcsarnokok mellett mindkét oldalon egy-egy gyóntatószék helyezkedik el, mellettük a Hősök

oltára és a Missziós Kereszt. A templom padjait csak 1906-ban tudták elkészíteni, addig bérelt padokat használtak.

A mellékoltárok is figyelemreméltó alkotások: A jobb oldalt Jézus Szívének, a baloldalt Szűz Máriának szentelték. Csak hét évvel a templom befejezése után, 1910-ben készültek és 1,100 dollárba kerültek. A Jézus Szíve mellékoltárt ma is nagyagyóntéki főoltárnak használja a pap. Itt állítják fel a Szent Sírt, amely előtt a cserkészek – immár hagyományosan – sírórséget állnak. A Jézus Szíve szobrot az 1990-es évek elején restaurálták. A Szűz Mária oltár is állandó ünnepi díszben pompázik, a Szent Szűz szobrát minden év májusában meg is koronázzák.

A templom tornyának magassága 132 láb, benne három harang hirdeti naponként Isten dicsőségét. A három harang Messerschmiedt atya álma volt, de ez csak 1958-ban valósult meg teljes egészében, az úgynevezett *Szabadság harang* felavatásával. Jó negyven évvel később, 2001-ben végeztek rajtuk javítási munkákat néhány nagylelkű egyházközségi tag jóvoltából. Így most is egész Passaicon lehet hallani a déli harangszót, amely – mint mindenhol a világon – az 1456-os nándorfehérvári győzelemről emlékezik meg. A torony negyedik harangja a temetéseken használt gyászharang.

Az ablakok is becses kincsei templomunknak. Az eredeti ablakokat, mint a templom egész belsőjét, Messerschmiedt atya tervezte. Átlátszóak voltak, hogy minél több fényt engedjenek be. A ma látható 14 színes üveglablak Gáspár atya ideje alatt került a templomba. Ezek körülbelül 16 láb magasak és különböző jeleneteket idéznek a Szentírásból, valamint a szentek életéből. Az oltár és az orgona felett is található ablakok, hogy a templom megvilágítása jobb legyen.

Két szószék szolgálta plébánosainkat az elmúlt 100 évben. Az eredeti egy magasra emelkedő, szépen faragott gótikus építmény volt, amelyet később, Gáspár János atya idejében alacsonyabba vettek. A második, mostani szószék az 50-es években készült, költségeit a Kertész László által írt, igen népszerű színdarabok bevételeiből fedezték. (A színi játékokról lásd külön cikkünket a 112. oldalon.)

A falakon eredetileg a keresztút 14 gipszből készített állomása volt látható. Azokat az 1940-es években bronz domborművek váltották fel. Ezt a keresztutat nemrégiben, a 90-es évek végén restaurálták.

A templomot eredetileg gázzal és villannyal világították. Gázlámpák és gyertyák lógtak a magas oszlopokról. Az 50-es években felújították a világítást és új fűtőberendezést is kapott a templom.

A templom szobrai között elsősorban a fiatal Federici alkotásai, az oszlopfőkön álló, egyházdoktorokat ábrázoló mellszobrok érdemelnek figyelmet. Federici jelentős művésze volt korának. Róla és a templomunkban található értékes alkotásairól két cikkünk is megemlékezik (lásd 132. és 134. oldal). A főoltáron több Árpádházi magyar szent szobra látható. A Hősök oltára mellett Lisieux-i Szent Teréz áll rózsafüzérével és rózsáival. A Missziós Kereszt alatt található Michelangelo Pietájának másolata.

A kilenc csősorú orgonát a Vermont Peragallo nevű cég készítette. 1953 óta villannyal működik, felújítása óta más hangszerek hangján is meg tud szólalni.

A templom alatti termek különböző célokat szolgáltak a száz év során. Az 1920-as és 30-as években ott oktatta magyar nyelvre és hittanra a gyerekeket a templom kántora, id. Molnár András. (Lányának visszaemlékezéseit lásd a 138. oldalon.) Később, évtizedeken keresztül raktárnak használták, valamint cserkészösszejövetelek színhelye volt. Az utóbbi néhány évben – alapos takarítás után – két nagy termet alakítottunk ki. Ezeket gyűléstermeknek használjuk, alkalmanként zenei, irodalmi előadásokat, vetítéseket rendezünk bennük. 2000-ben itt nyílt meg a több ezer kötetes Irányi László Emlékkönyvtár (lásd cikkünket a 122. oldalon). A közelmúltban újabb fontos funkciót kapott a templom alatti nagyterem: vasárnaponként a nagymise után itt gyűlnek össze a hívek egy kis kávé és sütemény melletti beszélgetésre.

Templomszentelés

1904. augusztus 21-én, közvetlen Szt. István napja után volt a templomunk szentelése. A sok viszontagság után végre birtokba vehettük gyönyörű új templomunkat. Alapító plébánosunk Messerschmiedt Géza következőképpen emlékezik meg a templomszentelésről:

1904. augusztus 21-ike. Ez volt a mi napunk. Ugye, kedves híveim, erre igazán illik a szentírás szava: „Ez az a nap, melyet az Isten teremtett, hogy vigadjunk és örvendjünk azon.” Hiszen, ti mind velem sirtatok az örömtől. Igen, amikor végigtörtem magam azon a sokaságon, mely aznap reggel a Harmadik utcai templom körül levő teret betöltötte, sehol egy szót sem hallottam. Néma csend mindenütt, csak azt láttam, hogy minden szem ragyogott az örömtől, a boldogság könnyeitől.

Dél előtt fél tízkor indult a menet a templomtól, a más nemzetiségek hitközségi és egyleti tagjaival mintegy négyezeren, a város közepéig, ahol a South Orange-ból jövő püspökre vártunk. Két oldalt szinte áttörhetetlen néptömeggel zsúfolt utcákon haladtunk. Öt banda ritmikus hangjai vezették ezt a nagy sokaságot, mely kibontott díszes zászlóival, egyenruhás (huszár, lengyel katona, görög katolikus egyletek, stb.) tagjaival, a női egyesületek jelvényekkel díszített soraival s különösen a fehér ruhába öltözött leányok páros menetével, a hintók sokaságával valóban festői látványt nyújtott.

A kijelölt helyen Messerschmiedt Géza, Molcsányi Miklós és Chlebovszky Valentin passai plébánosok fogadták a püspököt. A katolikus templomok (ír, lengyel, szlovák, gör. kat., róm. kat., magyar, német, olasz) harangjainak zúgása kísérte a püspököt, ki végignézvén a párját ritkító felvonuláson, a fehérbe öltözött leányok véget érni nem akaró hosszú során, mosolyogva jegyezte meg: „haec est revera ecclesia filialis” („nohát ez igazán leány egyház!”).

A plébánián tartott néhány percnyi pihenés után papjaink vezetése mellett bevonult a püspök a templomba, ahol nyomban kezdetét vette a fölszentelés. E szertartás végeztével a szentélyben készített díszes trónuson foglalt helyet a püspök, mire megkezdődött az ünnepi szentmise, melyet Főt. Dénes Ferenc, a New York-i Szt. Erzsébet egyház plébánosa celebrált. Az ünnepi szentbeszédet Főtisztelendő dr. Sebők Imre, az éppen Amerikában tartózkodó budapesti reáliskolai hittanár mondotta. Beszéde mély hatást gyakorolt a lelkekre. A szentmise alatt a hitközség Boldogságos Szűz Máriáról nevezett énekkara Messerschmiedt Géza plébános e célra szerzett latin miséjét énekelte. Emellett mélyen meghatották a püspököt s a meghívott idegen lelkészeket magyar egyházi énekeink, miket a sokaság egy szívvel-lélellyel, buzgón zengedezett.

Az egyházi ünnepséget fényes lakoma követte a plébánián, mely után a püspök hazautazott. Haec dies, quam fecit Dominus...! Ez volt a nap, melyet az Isten adott nekünk, hogy örvendjünk és vigadjunk! – Legyen áldott az Ő Szent Neve!

Az új korszak

1911-ben meghalt templomunk alapító plébánosa, Messerschmiedt atya. A következő négy évben két pásztora is volt egyházközségünknek: Schimkó János és Kovács Lajos tisztelendő két-két évig szolgált. 1915-ben megérkezett Marczinkó József tisztelendő és maradt a Szent István plébánia élén tizenhét esztendeig. Az első világháború megpróbáltatásain és a nagy gazdasági válság kezdeti évein ő vezette át az egyházat. A depresszió nemcsak a várost, hanem az egyházközösséget is keményen

sújtotta. Azonban a nehéz anyagi helyzetben is már a következő nagy lépést tervezték: egy magyar katolikus iskola építését.

First Holy Communion picture of Marge Juhász Reichardt with her brother in 1926.

Juhász Reichardt Marge elsőáldozói képe öccsével 1926-ban.

Marczinkó atya távozása után, 1932-ben egy esztendeig James Raile volt a plébános. Rövid itt-tartózkodása alatt felismerte annak fontosságát, hogy legyen megfelelő hely, ahol a hívek társadalmi élet is élhetnek. Eddig ilyen célokra a templom alatti katakombaszerű helyiséget használták. Nappal hitoktatás folyt itt, esténként különféle klubok összejövetelei, vásár- és ünnepnapokon pedig a felnőttek és öregek rendezvényei. Raile atya engedélyt kapott Newark püspökétől egy különálló, nagy és korszerű helyiség építésére. A templom háta mögött, a Market Streeten lévő dűledező vasöntödét megvásárolták, hogy helyére építsék az új auditórium faépületét. A munka azonban abbamaradt, mert a jezsuita atyákat – így Ft. Railet is – hazarendelték.

1933-tól 1937-ig nem volt magyar plébánosa a hitközségnek. Az adminisztrátori teendőket William Furlong tisztelendő úr látta el, és egy másutt szolgáló pap, Ft. Gáspár János végezte a lelkipásztori munkát. Végül ő hozta meg a várva várt szilárdságot és biztonságot, amikor 1938-ban a Szent István plébánosa lett. Vezetésével újra megindult a lelkes közösségi munka: az auditórium építésének félbemaradt szervezési munkáját Wizler István és Boska József egyházközségi tagok folytatták, és újra napirendre került az iskolaépítés terve is.

Iskolaépítés

Az Egyházközség elöljárósága rövidesen jelenekezett Walsh püspök úrnál, hogy engedélyt kérjen az építkezésre. A püspök, látván a hívek őszinte lelkesedését, nemcsak az auditórium, hanem az iskola építését is engedélyezte, sőt azonnali anyagi támogatást is ígért. Így 1936 szeptemberében megtörtént a első kapavágás. Enyhe tél volt, így a lelkes magyar közösség egész télen át dolgozha-

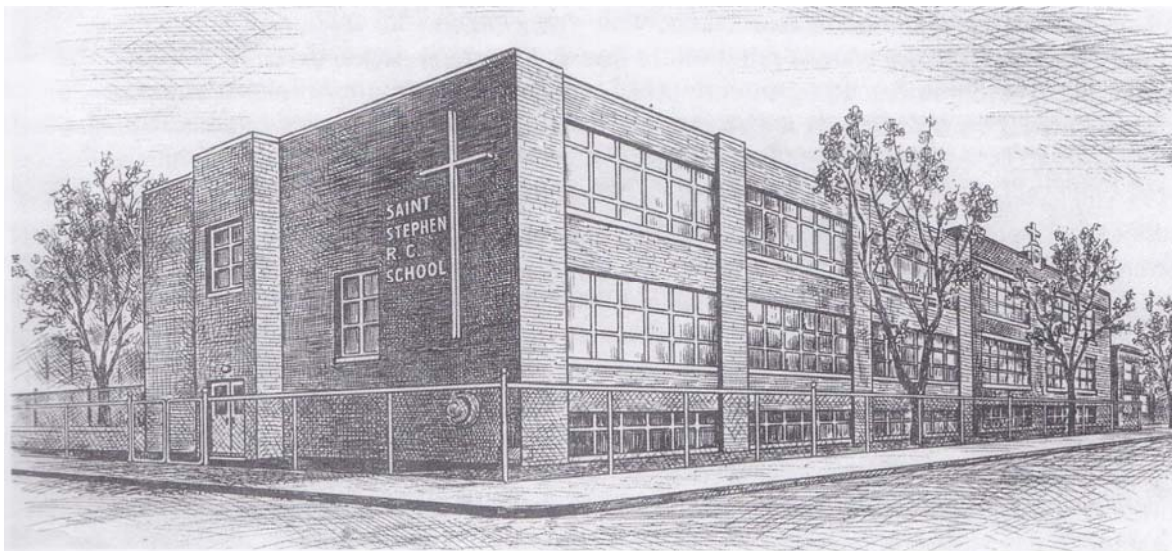

tott az építkezésen. 1937. március 15-én a magyar szabadság ünnepéről, 1848 hőseiről már az új auditoriumban emlékeztek meg. Ekkor avatták fel a dísztermet, hat hónap elmúltával pedig az iskolát is. Az auditorium, a hat osztályterem és egy tágas alsó társalkodó tekepályával, teljesen berendezve, \$66,000 dollárba került. Az épület tervezője Cook Frigyes, newarki épületmérnök volt, a kőműves és minden más munkát a patersoni Vroman-Mahieu cég végezte. Az aránylag alacsony költség annak volt köszönhető, hogy az építkezés a depresszió mélypontján folyt, amikor a munkabérek igen alacsonyak voltak.

1937. szeptember 19-e ünnepnapja volt egyházközségünknek. Ezen a napon délután 2 órakor szentelte fel a püspök az iskolát. Ezres tömeg gyűlt össze, a hívek mellett minden egyes betegsegélyző is képviseltette magát. Gáspár atya a vacsora alatt megköszönte mindazok támogatását, akik a nagy munkában résztvettek.

„Szeretném az utókor részére megőrizni azoknak a férfiaknak és nőknek a nevét”, – mondta szeretett plébánosunk, – „akik nem szóval, hanem cselekedettel és nehéz munkával, sok részvétlenséggel és közömbösséggel, nem ritkán gorombasággal álltak szembe; de nem hátráltak meg, mert tudták, Akiért mi dolgozunk, az elég hatalmas és jó, hogy számontartson és megfizessen mindent, amit Érte tettünk.” Fel is sorolta a nevüket: Wizler István, Boska József, Pécsi Pál, Weisz Vendel, Weisz János, Waldraf Vendel, Doychak János, Bajusz István, Kommenda Gyula, Waskó József, Henyecz András, Henyecz István, Král Lajos, Peidl János, Boldizsár István, Jobbágy József, Bacsárdi Pál, Matusz Géza, Schwartzinger Márton, Kocsis Géza, Türk János, Henyecz János, Kalleta Ferenc, Müller Károly, Forhéz János, Tóth András és Stankovics Ferenc. Mennyire bölcsök voltak elődeink! Megköszönhetjük ma is mindegyiknek a sok áldozatot és követhetjük fáradságot nem ismerő példájukat.

Az iskolaépítésre felvett kölcsönt, hangyaszorgalommal dolgozva, öt év alatt visszafizették. Így 1937. október 31-én ismét ünnepelhettek: elégették az adósságlevelet. A híveket boldogsággal töltötte el az tudat, hogy ez a magyar vár és annak minden téglája mostmár egészen a övék. A munkának azonban nem volt vége: az elkövetkezendő két évtized alatt szüntelenül dolgoztak a templom díszítésén, majd felújításán.

The school in 1967 after the construction of the new wing. • Az iskolaépület 1967-ben, az új szárny megépítése után.

A templom felújítása

Az egyházközség felelősei új tervek kidolgozásához és végrehajtásához kezdtek. A templom belseje régóta várt díszítésre. Az első dolguk új ablakok beállítása volt. A hívek ismét önfeláldozóan segítettek, az összesen 51 ablaknak majdnem mindegyike vevőre talált. Ajándékozóik neve ma is olvasható rajtuk. A felső kis ablakokat elesett hőseinknek szentelték, a többit a jótevő szándéka szerint. Nagy ablakaink ára 350 dollár volt darabonként, a többiek nagyságtól függően 40-80 dollár. A bal oldali nagy ablakok az Árpádházi szenteket ábrázolják, a jobb oldaliak témája az ajándékozó szándéka szerint változik. A jobb oldali felső kis ablakok Mária hét fájdalmát, míg a bal oldaliak a hét szentséget jelképezik. A főoltár feletti két nagy ablak Krisztus Királyt és a Magyarok Nagyasszonyát ábrázolja. Ablakaink összesen 8,000 dollárba kerültek, ma ennek tízszerese sem lenne elég erre a munkára.

Az új ablakok nagyban emelték Isten házának szépségét, de a díszítés ezzel még nem fejeződött be. A régi gyóntatószéket arrébb helyezték, és eredeti helyére a Hősök Oltára került. Elődeink szándéka ezzel az volt, hogy hős fiaik neve megmaradjon az utókor számára. Azok neve, akik életüket adták a hazáért, az oltár menzája alatt van. Ez az ő síremlékük. Jó részük sohasem került haza, idegen országokban, vagy a tenger fenekén nyugosznak. A hazatért hősök neve az oltár körül található. Az oltár a Doig & Doig cég művészi faragása, az oltárkép egy lengyel festő munkája. Az oltár teljes költsége \$1,900 volt. A neveket Wasko Ferenc hívünk rajzolta meg nagy hozzáértéssel. Az utolsó két név, ifj. Keresztes Béla és Kapotsffy Béla, 2001-ben került fel a listára.

Ebben az időben a templom külsejében is változott. Rendházat építettek mellé, benne szép kis kápolnával, amelyet Árpádházi Szent Erzsébet védnöksége alá helyeztek. A „Kis Ház” 1940. november 30-án készült el azzal a céllal, hogy az iskolában tanító nővéreknek lakást adjon. Három évvel korábban, az iskolaszentesítéskor, az érsek az Isteni Szeretet Leányai apácarendre bízta a gyermekek vallásos nevelését. Tisztelendő Alexandrine anya, a tartományfőnök, két apácát jelölt ki erre a feladatra. A nővérek naponta jártak ki New Yorkból, a 82-ik utcából, hogy a 350 gyermeket előkészítsék a bűnbánat, a szentáldozás és a bérálás szentségére. 1939 januárjában Gáspár atya először egy osztálytermet alakított át lakássá a kedvesnővérek számára, hogy mentesüljenek a napi több órás utazástól, azután – ekkor már három nővér lakóhelyéül – megépült a konvent.

1945-ben ismét gazdagodott a templom: a kor és a környék legmodernebb fűtési rendszerével szerelték fel. A templomban addig mindig útban voltak a radiátorok és a falakat is megfeketítették. Az új olajfűtés három fuvókájával percek alatt bemelegítette még a mi szokatlanul magas templomunkat is. A fűtőberendezés teljes beszerelését Förhéz János végezte el 5,600 dollárért.

1946 októberében a Pustet New York-i cég elkezdte a templom belsejének festését. Művészi munkájuk hat hónapig tartott. Az egész felületet „two-tone Indiana limestone” mintára festették. A falak egyhangúságát mindkét oldalon felül a 12 apostol képével törték meg. A főhajó csúcsmezőit a Boldogságos Szűz Mária életéből vett képekkel díszítették a Gyümölcsoltótól egészen a Koronázásig. A képeket Hans Schmidt, müncheni származású művész festette, a teljes munka 6,000 dollárba került.

A festés befejezése után a padlót is rendbe kellett hozni. 1947-ben 95%-os szűz gumiból készült az új padló és oly erős volt, hogy a gyár a templom élete tartamára szavatolta, „csak tűz vagy a padló leszakadása pusztíthatja el” – jelentették ki. A szentélybe egy szép keleti szőnyegutánzat került, a mellékoltárok előtt Jézus Szent Szíve és a Boldogságos Szűz Mária szimbóluma látható. Ezt a munkát egy Hollstein nevű connecticuti cég végezte, a teljes költség 8,000 dollár volt.

A templom belsejének díszítése mellett a padokat is fel kellett újítani. Sok évtizedes használat után megtisztították őket és a térdeplőket süppedő gummivánkosokkal látták el. A régi világítás sem maradt meg a szép új környezetben. Az oszlopokról leszereltették a régimódi villanylámpákat

és a két nagy csillárt is eltávolították. Az új világítótestek Cook Frigyes építész-mérnök tervei szerint a mennyezetre kerültek és tökéletes összhangban vannak a templom stílusával. A lámpákon később Kormann Frigyes kisebb átalakításokat végzett, hogy több fényt adjanak. A villanszerelést Nick Romano, helybeli mester végezte el 2,500 dollárért.

A keresztút szintén felújításra szorult. A régi domborműveket leszedték és tisztességgel eltemették az iskola udvarán. Az új, érc és bronz dombormű keresztutat a Necker cég készítette és tette fel. Az ára darabonként 60 dollár volt.

1925-ben a plébánia korszerűsítésére is sor került. Az eredeti épület egy öreg faház volt, ezt az egyházközség egyik tagja, Boska József megvásárolta és a 196 Fourth Street címre vontatta. A plébánia telkére egy új, tágas téglaház került, modern berendezéssel. Az építkezés 14,000 dollárba került.

Az évről évre növekvő Szent István Iskolában tanító nővéreknek nem volt megfelelő lakóhelyük. Kérésükre az egyházközség rendelkezésükre bocsátotta a 217 Third Street alatti házat. \$10,000 dolláros költséggel a régi ház elé egy modern kápolnát építettek, a ház többi részét pedig gyökeresen átalakították. Ezzel a nővérek végleges otthont kaptak, amely szükség szerint még bővíthető is volt, a papok azonban otthon nélkül maradtak. Gondoskodni kellett tehát részükre is állandó és végleges lakóhelyről

Már évekkal előbb megvettek egy két házhelynyi területet a 223 Third Street alatt. A régi épületeket lebontották és helyébe 1950-ben egy teljesen modern új plébániát építettek. Tervezője az iskolához hasonlóan Cook Frigyes, newarki mérnök volt, kivitelezője pedig Kaleta Ferenc egyházközségi tag. A kőműves- és betonmunkákat Gembala Frigyes végezte. Az új plébániának garázsa is volt: egy korábbi épület, amelyet aztán egy folyosóval kötöttek a plébániához. Az építési költségek 43,500 dollárra rúgtak.

Telkek vásárlása és eladása

Az egyházközségnek eredetileg négy telke volt a templom mostani helyén és ezen épült és élt a hitközség. A 20-as években, sajnos, eladták a Market Street és Morris Street sarkán levő telket az épülettel együtt, amelyet addig hitoktatás és társadalmi összejövetelek helyéül szolgált. Az eladási összegből épült a későbbi plébánia, amely most a Szt. Erzsébet kápolna és volt zárda épülete.

Ft. Raile, Walsh Püspök úr jóváhagyásával 12,000 dollárért megvásárolta a 210-218 Market Streeten fekvő házhelyeket a DeVries örökösöktől. Ez fontos és előrelátó lépés volt, mert itt épült 5 évvel később az iskola, mint tudjuk, egy vasöntöde romjainak helyén. 1941-ben 5,600 dollárért megvásárolták a 215 Third Street számú házat, amely egy ideig zárdául szolgált. Pár évvel később 6,900 dollárért a 223 számú házat vették meg két házhellyel. A házat lebontották és a területet ideiglenesen parkolóhelynek használták. Az iskola megindulásával a gyermeknek játszótér is kellett, ezért megvásárolták a csatlakozó 25 x 100 yard nagyságú házhelyet 2,500 dollárért. Az utolsó telekvásárlás ebben az időben 1952-ben volt, a telek házzal együtt 14,000 dollárba került. Évtizedekkel később, az 1980-as években még megvették a templommal szemben levő Harmadik utcai házat, lebontották és a helyén a mai napig is használt parkolóhely lett.

Ezek a telekvásárlások erősítették a magyar templom helyzetét és biztosították a körülötte kialakult közösség társadalmi igényeinek kielégítését. A kis magyar sziget létrejötté teljes egészében a hívek áldozatkész munkájának és önzetlen adakozásának volt köszönhető. Ezért ma is hálával tartozunk nekik.

*Habsburg Ottó
látogatása
templomunkban
1940. október 27-én*

A megpróbáltatások évtizede

Az egyházközség 1952-ben ülte fennállásának 50-ik évfordulóját. Nagy volt a lelkesedés. Építkeztek, telket vásároltak, jubileumot ünnepeltek. Gáspár János plébános erős kézzel vezette a virágzó egyházat. Egy májusi éjszakán azonban tűz ütött ki a templom padlójában a baloldali padok alatt. A tűzoltók színültig töltötték a pincét vízzel, de hiába, a víz nem érte el a tüzet, fel kellett hasítani a padlót a padok alatt. A templom baloldalán az értékes színes ablakokat kitörték, hogy a templom kincseit megszabadítsák a fekete füsttől. A tűzzel való hadakozás során sok tűzoltót kellett kórházba vinni füstmérgezés miatt. Az 50 éves egyháznak ismét össze kellett fognia, hogy helyrehozza a tűz okozta károkat.

*1952 picture of the
Rectory.*

A Plébánia 1952-ben.

Hónapokon keresztül az iskola dísztermében tartották a szentmisét, mialatt a templom helyreállítása folyt. Gáspár atyának megint sikerült összefognia az erőket, s a nagy csapás reménytelenség helyett összefogást eredményezett. A magyar közösség, meggyarapodván a II. világháború menekültjeivel is, lelkesen dolgozott a templom újjáépítésén.

A II. világháború nemcsak Európát és benne Magyarországot viselte meg, templomunk fiataljaiból is jó néhányan elmentek a háborúba, és többen nem is kerültek vissza. 1956 októbere aztán megint fekete lobogót tüzött Budapest fölé. A forradalom alatt és után ezrével menekültek a magyarok nyugat felé, nagyon sokan Amerikába jöttek. Az egyházközség Gáspár atya vezetésével több, mint 120 menekült családot fogadott be. A forradalom megrázta az amerikai magyarokat is, és példátlan segítőkészséggel fogadták a menekülteket. Anyagi segítségben, biztatásban, jó szóban nem volt hiány. A magyar református egyházzal együtt működve sok magyar családnak nyújtottak ideiglenes otthont egy, a Gregory Avenue-n erre a célra berendezett házban. A Szent Istvánban máig megmaradt ez a „Mit tehetünk, hogy otthon érezd magad?” lelkület.

1958-ban, a sok nehézség ellenére is, új harangot szenteltek a Szent Istvánban, az úgynevezett „Szabadság harangot”. Ezzel az alapító plébánosnak, Gáspár atyának az az álma teljesült, hogy legyen egy harmadik harangja is a templomnak. A megvalósítást dr. Vándor Ferenc, volt országgyűlési képviselő színdarabjának a bevétele, valamint az új bevándorlók áldozatkész munkája tette lehetővé. Ezzel a haranggal azt is ki akarták fejezni a Szent István templom tagjai, hogy vége van a magyarországi diktatúra évtizedének, győztek fölötté! Sajnos, az elkövetkezendő néhány évben további súlyos megpróbáltatások következtek a magyar egyház életében.

Gáspár atya halála

Gáspár atya a felszínen szigorú, belül azonban gyengéd szívű ember volt. Erre mutat a következő eset, mely a léghűtés divatbajövele táján történt. A rendház nyilván fullasztóan forró lehetett a nyári hónapok folyamán. Aurélia nővér, enyhülést keresvén az apácák számára, megkérnyékezte Gáspár atyát, mondván: „Atya, szörnyű meleg ez a rendház, nem kaphatnánk egy léghűtő gépet?” Gáspár atya, ez a magas, testes ember, úgy fordult sarkon, hogy majd földöntötte Aurélia nővért, s csak két szót vetett oda: „Nincs pénz!”

Képzeltetjük Aurélia nővér meglepetését másnap reggel, amikor két munkás jelentkezett a rendház ajtajánál, mondván, hogy jöttek beszerezni a léghűtő gépet. Gáspár atya, akiről azt mondták, hogy ő „az utolsó nagy patriarcha”, ismét bebizonyította, hogy a kezére bízottak kényelme volt olyan fontos a számára, hogy valahonnan előteremtse a szükséges összeget.

Ez a finomlelkű, szentéletű pap megnyerte népe szívét azzal, hogy mindenkivel személy szerint törődött, harminc esztendőn át minden egyes híve sorsát szívében hordozta. Halála – 1963. február 21-én – mély gyászba borította az egész egyházközséget. Nemcsak egy egyházat, egy baráti közösséget, de egy nagy krisztusi családot hagyott hátra, amely apjaként szerette és gyászolta őt, ahogy a Zsoltáros mondja:

*„A bajnak napján elrejt hajlékában,
megvéd sátrának oltalmában,
és biztos sziklára állít engem.”*

A Szent István népe számára az egyházközség volt a kőszikla, a menedékhely. Ma is Gáspár atya figyelmeztető szavai szerint cselekedünk: „Az Isten szerelméért, tiszteljétek és szeressétek egymást és az iskolákat.”

Dunay atya

Gáspár János atya munkáját, szeretett egyházközségének vezetését, 1963 tavaszán Dunay Antal tisztelendő vette át. Dunay atya Magyarországon született, felsőbb iskoláit Bécsben végezte, ott is szentelték pappá 1939. július 9-én.

A Szent Istvánban töltött évei alatt Dunay atya, ez a kiváló lelkipásztor, sok új dolgot kezdeményezett az egyházközségben.

Mikor a városi hatóságok az iskolaépület egyik részét lebontásra ítélték, hogy a tanítást ne kelljen félbeszakítani a renoválás ideje alatt, Dunay atya elintézte, hogy a gyermekeket ideiglenesen áthelyezzék a Magyar Református Egyházba. Dr. Komjáthy Aladár református tiszteletes szívesen a tanulók rendelkezésére bocsátotta a Kálvin termet.

Közben Dunay atya egy bizottságot nevezett ki, hogy az javaslatokat tegyen az iskolában szükséges átalakításokra. Ezek alapján indult meg egy tágas, új épületszárny kialakítása. Az iskola építési alapjára megindult gyűjtés olyan sikeres volt, hogy az építkezésre és az öreg épület renoválására fordított 398,000 dollárt teljes egészében fedezte.

Dunay atya ideje alatt látogatta meg templomunkat Mindszenty József hercegprímás. A templom zsúfolásig megtelt erre a nagy eseményre. A május 19-en tartott misén csak számozott jeggyel lehetett résztvenni. A hercegprímás beszédében arra figyelmeztette a magyar híveket, hogy szeressék Istenüket és hazájukat. A mise után ünnepélyes vacsorával és fogadással köszöntötte Mindszentyt a magyar közösség. (Látogatásáról lásd külön cikkünket a 102. oldalon.)

Ugyancsak Dunay atya kezdeményezésére jutottak fontos szerephez a világiak az egyházközség életében. Sok új felolvasót toborzott és több mint 20 áldoztatót képezett ki. Az aktív egyházközségi tagok azóta is fontos szerepet játszanak a templom életében.

Sajnos, Dunay atya egészsége romlani kezdett, mielőtt minden új elgondolását valóra tudta volna váltani. Élettempója lelassult, majd 1977 májusában elragadta a halál.

Török atya

Dunay atya munkáját a hat évig káplánként vele dolgozó John Cusack tisztelendő vette át ideiglenesen. Ebben az időben az egyházközség 75 éves jubileumára készült. Cusack atya végezte az adminisztratív teendőket és magyar papok jártak ide misézni, keresztelni, esketni, temetni. Így érkezett meg Ft. Török Béla, az új plébános 1978-ban Michiganból.

Egyházunk 75 éves jubileumán mind anyagilag, mind erkölcsileg biztos alapokon álló testületet vett át az egyház új plébánosa. Tizenkét éves működése alatt a betegek és öregek lelki gondozását tekintette fő feladatának. Az ő idejére esett a tartalék anyagi alap felhasználásával a templom külső felújítása és a templom belső festése. Ugyanabban az időben az egyháznak újabb megpróbáltatást kellett kiállnia: 1987 júniusában az auditorium kiégett és használhatatlanná vált a tűz és a víz okozta károk következtében. Az egyház egész tagsága, de különösen fiatal gárdája önkéntes munkával pótolta a nem elégséges biztosítási összeget. Munkájuk eredményeként az auditorium szebb és modernebb lett. Avatásán az egybegyűltek ismét meglepődten állapíthatták meg, hogy nehéz helyzetekben egyházunk csodákra képes. Török Béla 1990-ben nyugdíjba ment megromlott egészsége miatt. 1993-ban ünnepelte pappá szentelésének 50-ik évfordulóját, 1998-ban halt meg Ausztriában.

Mustos atya

Török atya nyugdíjbamenetelekor új plébánost kellett keresnie az egyháznak. 1990 nyarán érkezett Passaicra Ft. Mustos István, piarista atya. Az új plébános egyben amerikai főlelkész is, a külföldön élő magyarok püspökének amerikai delegátusa. Erre joggal lehet büszke a Szent István egyházközség, de hátránnyal is jár: plébánosunk sokat van távol templomunktól a többi magyar egyházközség ügyeit intézendő.

Mustos atya vezetésével ismét új lendületet kapott az egyházközségi élet. A záróban befejeződött a Szent Erzsébet kápolna átalakítása és az épület maga új, nemes, magyarmentő munkát szolgál: a

Rotary Club programjának keretében Magyarországról szívűtetre ideérkező beteg gyerekek és kíséretükben levő szülők és orvosok szerető otthona lett. A programban egyházunk lelkes tagjai látták el a tolmács szerepét, segítettek az utaztatásban és a szociális gondozásban. (Lásd külön cikkünket erről a 118. oldalon.)

A kis magyar sziget megőrzéséért, az egyház létszámának emeléséért Mustos atya fáradhatatlanul dolgozik. A templom iskolájának épületében működő hétvégi magyar iskola változatlan lelkesedéssel tanítja gyermekeinket a magyar nyelvre, történelemre, földrajzra, népművészetre. Ünnepeleink mindig tartalmas műsorral szerepelnek a magyar iskolások. A közvetlen környéken működő két cserkészcsapat is jelentősen hozzájárul a magyar szellem megőrzéséhez. Ünnepek alkalmával magyar cserkészruhában, zászlóik felvonultatásával vesznek részt a szentmisén. A felolvasók sora jelentősen megnövekedett és megfiatalodott. Újabb áldoztató segédlelkészek csatlakoztak a régiekhez, s a népes ministráns seregben már lányok is vannak. Egyházunk égisze alatt működik az Amerikai Magyar Múzeum, amely a magyar múlt és jelen művészi alkotásait őrzi és igényes programot kínál a magyar és amerikai érdeklődőknek. A múzeum nagy népszerűségnek örvendő bálját minden évben a Szent István dísztermében rendezik meg. A hívek orgonahangversenyek és színházi előadások rendezésével is vonzzák a helyi magyarságot a templomhoz.

1991-ben Mustos atya megszervezte az egyházközségi tanácsot, amely beválasztott és kijelölt tagokkal képviseli a híveket és az egyházi szervezeteket. A tanács igyekszik segíteni a plébánosnak az egyházközség minden munkájában.

A templom 1994-ben ünnepelte 90-ik évfordulóját. Azóta egyfolytában fiatalodik, szépül. Leszönyegezték a templom főhajóját, 1996-ban restaurálták az orgonát. A régi, egyszerű, fából készült körmeneti keresztet új arany keresztre cserélhették a nagylelkű Staudinger család jóvoltából, lelkes és ügyes egyházközségi tagok pedig egy új baldachine-t készítettek, amely a körmenetek áhítatát emeli. A templom védnöksége alatt alakult meg a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár az Interneten, és sokszor vagyunk házigazdái különböző egyházi és kulturális eseményeknek.

*The
blessing of
the
restored
Stations of
the Cross
by Ft.
Mustos.*

*Mustos
atya
megáldja
a felújított
keresztutat*

1997-ben óriási munkával felújítottuk a templom alagsorát, ahová azután 2000-ben beköltözött az Irányi László Emlékkönyvtár. 2001-ben a megjavítottuk harangokat és azóta azokat halljuk minden

délben. 2001-ben a templom tetején lévő nagy keresztet Szamoszegi Miklós egyházközségi tagunk restaurálta nagy hozzáértéssel.

A jövő

Tulajdonképpen évtizedek óta, de komolyan 2001 májusától készülünk a nagy jubileumra: templomunk 100 éves születésnapjára. Nagyon sok ember nagyon sok időt áldoz arra, hogy méltó módon ünnepeljük meg azt a napot. A jubileumi készülődés újból összefogta az embereket, minden hívőnek érdeme ez a nagy nap. A jubileumi ünnepség nem csak egyetlen nap eseménye, hanem több hónapos eseménysorozat lesz, amelyet az októberi jubileumi bál fog lezárni.

A 20-ik század kezdetén elődeink sokat nélkülöztek. Nehéz munkát végeztek, keveset kerestek, sokuknak nem volt semmijük. Nehéz volt, mégis megteremtették és fenntartották az egyházközséget. Ma, a 21-ik század elején sokunknak van szép háza, jól beszélünk, írunk, olvasunk angolul, gyermekeinket egyetemre tudjuk járatni. És még most is, amikor látszólag mindenünk megvan, nehéz fenntartani az egyházközséget!

Követnünk kell elődeink példáját. Ők Istenhez fordultak és egymásba kapaszkodtak, mert Istenben van minden reményünk és összefogásban van az erőnk. Hogyha ezt a gondolatot tartjuk szem előtt, akkor ezt a krónikát azok is fogják olvasni, akik egyházközségünk 200-ik évfordulóját ünneplik majd. Az Isten és a magyarság nevében Ők is meghozzák majd azt az áldozatot, amelyet elődeink meghoztak, és amit mi is meghozunk.

A jubileumi nagymisének napja 2003. április 27. Ma ugyanazokkal a szavakkal adunk hálát, melyekkel a templom szentelésekor 100 évvel ezelőtt Messerschmiedt atya idézte a zsoltárt:

„Haec dies, quam fecit Dominus, exultemus laetemur in ea!”

– Ez az a nap, melyet az Úr adott nekünk, újjongjunk és vigadjunk rajta!” (Zsolt 118,24)

Marshall Tamás

The History of St. Stephen's Church

A Century in the Life of a Church

One hundred years! It is but a blink of God's eye. However, viewed through the eyes of His children a blink of 100 years spans a truly significant portion of time. This joyous anniversary is a testimonial to the 100 Christmases, Easters, winters, summers and first days of school spent in fellowship and community in the name of God! We are the witnesses of this testament to His power and its effect on a century of Hungarian-American life in Northern New Jersey.

Founding Pastor, Rev. Géza Messerschmiedt proposed a simple, yet vital formula in an August 1903 address to his parishioners "Religion, homeland, and a Hungarian Roman Catholic church in the United States."

This community has seen much in the last ten decades: nine pastors, countless baptisms, weddings, the founding of a new school, financial prosperity, the Great Depression, fires, funerals, two World Wars, a revolution in Hungary, and thousands of parishioners of all ages who have called this parish their home. The small group of Hungarian immigrants, who came to this country in the late 1800's in search of a better life, surpassed this dream a hundredfold and built their church on a solid spiritual foundation, one so strong that it has endured its first 100 years. So now, we celebrate!

The Beginning

Many Hungarians came to the U.S. even before the end of the 19th century looking for an opportunity to improve their prospects. The harsh economic realities of their native land and the hope of a more prosperous existence in the land of promise lured them onto the immigrant's path. Passaic, "peaceful valley", named so by its Native American founders with its textile mills and teeming industry was a natural magnet for these newcomers.

Soon they found that daily bread alone did not suffice. There was a void in their lives. They had brought a deeply intense Catholic faith to the new world and they now felt that something was lacking. It was this spiritual hunger, the example of other ethnic groups, but most of all Father Charles Boehm's (a Hungarian priest at the Cleveland, Ohio parish) zealous exhortations appearing in the publication, "A Hírnök" (The Messenger), that resulted in the founding of a society, the purpose of which was the eventual establishment of a Hungarian parish. Up until this time, many Hungarian Catholics had been attending services at St. Mary's Church, Passaic, where the Rev. Emery Haitinger was pastor. Being able to speak Hungarian, he ministered to their spiritual needs. Nevertheless, they still felt they were outsiders. This gave them added incentive to build a church where they could worship God through prayer and song in their own language.

They made their first real step in this direction when they purchased four lots, and, in 1902, the Most Reverend John O'Connor, Bishop of Newark, sent them their first Pastor in the person of Father Géza Messerschmiedt, who had been ordained in Kassa, Hungary.

A Parish is Born

The actual parish life of St. Stephen's began with Father Messerschmiedt's arrival. Until then, the various sacraments had been administered in other churches, but on Christmas Day, 1902, the Parish had its first baptism. It was on this day that their very own pastor baptized Elizabeth Berki, who had

been born on December 16. She was the daughter of John Berki (Komárom County) and Júlia Grusz (Fehér County). The first wedding in the new parish was that of Charles Molnár (Söréd) and Mary Krivda (Abaúj County) on January 18, 1903. The first funeral was that of Theresa Schuster, who died at the age of 50 on December 21 and was buried on December 24.

Father Messerschmiedt himself delivered the first sermon. The text of this sermon appeared in the "Magyarok Vasárnapja" (The Hungarian's Sunday) on January 29, 1903. He wrote to the editor of this newspaper as follows, "...I found a spiritually inspired people, whose only wish was that they could celebrate Christmas together according to their own customs and language. But where? Every church was holding its own services. None of the necessary items for celebrating Holy Mass were available. It was but one day before Christmas. And yet, on Christmas Eve at twelve midnight, everything was ready. We rented a suitable, large auditorium and, while families everywhere gathered together beside warm fireplaces and shining Christmas trees to await the coming of Christ, we worked feverishly, setting up our altar, decorating it and arranging the sacred vessels for Mass, all of which had been secured, as the saying goes, 'with the speed of a steam engine.' The next date, Christmas Day, in an auditorium filled to capacity, I celebrated our first Holy Mass. When I intoned the 'Gloria,' my eyes became filled with tears and I thought of the Infant Jesus, the Holy Family, who also could find no place to stay, who turned to a cold, shabby stable. How merciful is God! He blesses those who work for His glory. It goes without saying that the blessings belong to those zealous men and women who, despite their family duties and ties, placed God before everything else."

"Shortly after, we held our first Parish meeting. There were many items, which we still needed to perform our church services. I did not really know my people or to what extent their generosity would go. Therefore, it was with some misgivings that I read a list of things that needed to be purchased. I told them that these purchases could not be made with parish funds. They would have to be donated. I need not have feared. As each item was read, a donor volunteered immediately. In fact, there were more donors than items and at the meeting's end, we found ourselves richer by \$250.00."

The early 20th century Hungarian-Americans worked six days a week with hardly a dime to spare for anything extra. Their willingness to sacrifice for the church knew no limits. Their example endures today, as their descendants and those who joined them throughout the course of the 1900's still work, offering time, money, and unending dedication for the good of the parish.

The founding parishioners looked forward to Sunday, the Sabbath, as the day they could spend with family and friends. They understood that spending time together would strengthen the bond of the Church and its people, while giving appropriate glory to God.

The Building of the Church

The enthusiasm of our founders knew no limits and it was not long before they decided to build a church. At the parish meeting held in March 1903, they decided to build the church of brick in the Gothic style. Later they changed this to the Gothic-Roman style. Francis Averkamp, an architect from Newark, undertook the work. Just as the project was ready to get under way, it was discovered that the site that had been purchased near the banks of the Passaic River was in a flood area and the insurance company demanded an increase in coverage to \$10,000. This stirred up a mild storm of protest, which was subdued by the intervention of His Excellency, the Bishop of the Diocese, under whose direction the present site on Third Street was purchased. This choice was especially fitting, since it was in the very heart of the Hungarian colony.

Before long, the building plans were drawn up and the project was opened to bidding. The Frederici-Armezzani Company's bid of \$31,684.00 was accepted and ground was broken on May 1.

***Certificate of Incorporation of
“St. Stephen's R.C. Magyar Church, Passaic, NJ”***

Whereas, in pursuance of an Act of the Legislature of the State of New Jersey, approved April ninth, A.D. eighteen hundred and seventy-five, entitled “An Act to Incorporate Trustees of Religious Societies”, the Right Reverend John J. O'Connor, Roman Catholic Bishop of the Diocese of Newark, the Very Reverend John A. Sheppard, Vicar-General of said Diocese, and the Reverend Geysa Messerschmiedt, now being the Pastor of the Roman Catholic Church now known as “St. Stephen's R.C. Magyar Church”, in the City of Passaic, County of Passaic and State of New Jersey, have selected Louis Szojak and Martin Schvarcinger two lay members of said Church, according to the provisions of the said Act, and for the purpose of incorporation said Church, NOW THEREFORE, we said John J. O'Connor, Bishop as aforesaid, John A. Sheppard, Vicar-General, as aforesaid, Geysa Messerschmiedt, Pastor as aforesaid and Louis Szojak and Martin Schvarcinger, lay members as aforesaid, do further in pursuance of the provisions of said Act, and for the purpose aforesaid, hereby certify that the name by which we and our successors shall be known and distinguished as a body corporate is “St. Stephen's R.C. Magyar Church, Passaic, N.J.”

The location of the principal offices in this State is at No. 215 Third Street, in the City of Passaic, in the County of Passaic and State of New Jersey; the name of the agent therein and in charge thereof, upon whom process against this corporation may be served is Rev. Geysa Messerschmiedt.

In WITNESS WHEREOF, we have hereunto set our hands and seals this twenty-first day of March, A.D. 1903.

*John J. O'Connor
Bishop of Newark*

*John A. Sheppard
Vicar-General*

*Rev. Geysa Messerschmiedt
Pastor*

*Louis Szojak
Martin Schvarcinger*

*Received, Recorded & Filed Mar. 31st, 1903
J no. J. Slater, Clerk*

Incorporation document of the Church. – Az Egyházközség bejegyzési dokumentuma.

*The architect of the church.
A templomot tervező mérnök.*

Francis Averkamp

Adriano Armezzani

*One of the builders of the church.
A templom egyik építője.*

On June 21, the bishop sent his representative, Msgr. John Sheppard of Jersey City to the blessing of the church's cornerstone. The representatives of the parish greeted him at the Passaic railroad station and escorted him through the city to the church. A colorful band led the procession followed by parishioners, Louis Szóják, John Géczi and John Juhász, in Hungarian Huszár uniforms on horseback. Young girls of the parish wearing beautiful Hungarian costumes with wreaths on their heads, the various societies and organizations of the parish, the priests of Passaic and vicinity and visiting priests

from other cities and states, all riding in decorated carriages followed. Dr. Paul Virágh, pastor of the Trenton Hungarian Parish delivered a sermon in Hungarian, while Msgr. Sheppard addressed the congregation in English on this day, which was crowned with unending sunshine following weeks of rain.

While their own church was under construction, the parishioners held their services in the basement auditorium of St. Joseph's R. C. In October, a terrible blow struck the young parish. After days of heavy rain, the Passaic River overflowed and within minutes, floodwater filled the basement of the church. Everything would have been lost had it not been for the bravery of a handful of our parishioners: Dezső Papp, Gustáv Genzereit, Louis Szóják, Tivadar Leszö, John Faubel and John Tóth. They risked their lives to save what they could of the sacred vessels, vestments and other church possessions. Even so, the parish suffered a loss of more than \$1,000. This blow heightened their yearning to escape the catacomb like oppression of their temporary quarters and served to accelerate the rate of construction.

Meanwhile, the new church neared completion. To facilitate and expedite construction during the winter months a steam heating plant had been installed. Finally, on May 15, 1904, the building was completed and on May 22, Pentecost Sunday, the first Mass was celebrated in the new church.

A 1903 marriage certificate. • Házasságlevél 1903-ból.

The Church

The architecture is in the Gothic-Roman style. The nave measures 100 x 65 feet. The central part rises to a height of 60 feet and the side aisles to 27 feet. Fourteen steel columns support the building. The sanctuary is dominated by the beautiful Gothic main altar, which was designed by Father Messerschmiedt and built by Anton Schimmel, a Tyrolean master woodcarver.

The altar is 40 feet high and 18 feet wide and bears the image of St. Stephen in his royal garb offering the crown of his beloved homeland to the Blessed Mother while an angel appears above him in the clouds bearing a Hungarian banner, pointing to the Virgin Mary who is beyond the dying king's sight. These images exude artistic quality and an impressive realism, which makes them seem lifelike. St. Elizabeth and St. Margaret of the House of Árpád appear in the form of miniature statuettes alongside the centerpiece. Beneath them are life-size wooden statues of St. Imre, the son of St. Stephen, and St. László, the knight king of late 11th century Hungary. The tabernacle has praying angels on either side of it. The entire altar was carved of wood and painted a cream color with a modest gold trim. The work cost the early parishioners \$1,510. This was reasonable for both the artist and the parish. The artist charged much less, than the regular fee and considered the difference as free advertising. The church benefited by receiving the beautiful artistry for a bargain price. The St. Anne Altar Society of our parish paid this fee, which was still a rather large amount for citizens of the turn of the century. These women, who for the most part toiled in the local factories, were able to raise this money in one year. On July 26, 1904, St. Anne's day, Rev. Emery Haitinger blessed the altar.

The church was not immediately outfitted with permanent furnishings. The parish made do with temporary seats until 1906 when permanent pews were installed. After 7 years, in 1910, side altars were erected at a cost of \$1,100.00 and dedicated to the Sacred Heart of Jesus and Our Lady of Lourdes. The statue at the Sacred Heart Altar was restored in the early 1990's. Below it is the beautifully decorated Holy Grave of Christ, which is opened on Good Friday every year. The altar home of Our Lady of Lourdes is adorned with gold netting during the annual May Crowning.

The 132-foot high steeple atop St. Stephen's stands tall as a beacon of the faith of these Hungarian-Americans. Three bells ring daily calling the people to Mass and prayer. The two original bells were the gift of Mrs. Stephen Dobos. The larger of the two weighs 1,200 pounds and the smaller 350 pounds. One of Father Messerschmiedt's fond hopes was to have a third bell, a wish that became reality in 1958 with the installation and dedication of the Hungarian Liberty Bell. The generosity of several parishioners made the restoration of these bells in 2001 possible. They now ring every day at 12:00 noon to commemorate János Hunyadi's victory over the Turks at Nándorfehérvár in 1456.

The highlight of the anterior of the building is the 18 x 10 foot stained glass window surrounded by a cement frame. The large relief above the main entrance is a depiction of St. Stephen, the first Christian king of Hungary, offering up the Holy Crown of his beloved homeland to the Virgin Mary just five days before his death as a symbol of his devotion to Christianity and his special dedication to the Virgin Mother.

Upon entering the church, the faithful find themselves in a wide vestibule. Its double doors lead the parishioner to the central nave of the church. The tall and slender Corinthian columns, the colorful light that dances across the beautifully painted stained glass windows, the faint light that trickles down from the mural of stars above the altar, the harmonious colors, and the towers that crown the main altar, create a feeling of serenity, peace, and oneness with the Lord. The nave and the choir loft can seat 500 people. The apse's lateral doors lead to the sacristy and the altar servers' dressing room. The choir loft is comprised of three sections and is reached by two staircases on

either side of the main entrance. The confessionals currently located in niches to the right and left of the main entrance, were originally, where the Mission Cross and Heroes' Altar are today.

There are eight busts placed above alternating columns. They depict four leaders of the Eastern Church: Sts. Athanasius, Basil the Great, Gregory Nazianzus, and John Chrysostom; and four leaders of the Western Church: Sts. Ambrose, Jerome, Augustine, and Gregory the Great. They are the Magni Doctores Ecclesiae, or the Grand Doctors of the Church.

It was the intent of the first pastor to make the inside of the church brighter than neighboring churches. The fourteen original windows of the church were clear, but were later replaced by stained glass windows depicting scenes from the lives of particular saints and Scripture. These windows are approximately 16 feet tall.

Two pulpits served the pastors of St. Stephen's during the course of the century. The original was a tall, carved pulpit in the Gothic style with a finial. It was lowered during Father Gáspár's tenure. The installation of a new pulpit in the 1950's was made possible by the proceeds from László Kertész's, a parishioner's, popular plays, which were performed at the church.

Stations of the Cross adorn the walls between the windows. The originals were made of plaster. They were taken off and buried in the 1940's when they were replaced by new ones made of hammered copper and bronze. These Stations were restored at the end of the 1990's.

Originally, gaslights and candles hanging from the columns illuminated the church. In time, these were replaced along with the church's heating system.

Many statues add to the splendor of the church. Besides the statues depicting the Hungarian saints and the Doctors of the Church, many of the world's most popular saints appear in the form of statues. A lovely likeness of St. Theresa of Lisieux, bearing a rosary and her roses, stands near the Heroes' Altar. Beneath the Mission Cross is a smaller version of Michelangelo's Pieta. A statue of St. Joseph and the Infant Jesus is on the left of the Blessed Mother Altar. The Infant of Prague's statue stands to the left of the Sacred Heart Altar and the statue of St. Francis of Assisi stands on the right. These statues add greatly to the church's aesthetic and spiritual value.

The Peragallo Organ Company installed the current electric organ in 1953. The organ has nine rows of pipes and can create the sounds of various musical instruments. It was restored in the 1990's and has since been invaluable in the performance of beautiful classical and liturgical music by local musicians and by the parish's organists during Holy Mass.

The rooms located under the church have served many purposes during the course of 100 years. In the 1920's and 1930's, the cantor of the church, Andrew Molnár, Sr. taught Hungarian language and catechism classes there. The local BSA Troop 31, sponsored by St. Stephen's later used this room for their meetings. The lower rooms of the church served as a storage area until 1997, when parishioners cleaned them out. Since then, they have been designated as parish meeting rooms and since 2000; they have been home to the Bishop László Irányi Memorial Library, housing thousands of books of various genres and languages. Some of the books date back to the late 1800s and are considered priceless.

The Blessing of the Church

On August 21, 1904, the church was formally blessed and dedicated. This was a day even more memorable than the day the cornerstone was blessed. As Father Messerschmiedt wrote: "This was our day. We could well repeat the words from Holy Scripture: 'This is the day which the Lord hath made. Let us rejoice and be glad therein.' We wept together with joy. As I passed through the throng of people, which filled the streets around our church, I heard not a sound. Not a person spoke but I could see that every eye shone with tears of joy."

At 9:30, the procession to the center of Passaic began to await the arrival of His Excellency, the Bishop from South Orange. The Revs. Géza Messerschmiedt, Michael Molcsany and Valentine Chlebovszky, all pastors of Passaic parishes greeted the Bishop. As the bells of all the Catholic churches of Passaic -- Irish, Polish, German, Italian, Slovak -- began to ring the procession wound its way to St. Stephen's. Crowds of people marveling at the colorful sight stood on both sides of the street. Five bands and the various societies and organizations from St. Stephen's and the neighboring parishes marched magnificently dressed in Hungarian Huszár and Polish dress uniforms with flags unfurled. The women's societies followed in their own beautiful costumes, their banners flying. Then came pairs of young parish girls dressed in pure white. This sight prompted the Bishop to smile and say, "Haec est revera ecclesia filialis" -- "This is truly a filial parish."

Upon reaching the church, the ceremonies began: first the blessing of the church followed by Solemn High Mass. The Bishop occupied his throne in the sanctuary while Rev. Francis Dienes, a pastor from New York celebrated Mass. Rev. Emery Sebok, Professor of Christian Doctrine in Budapest, who was visiting America at the time, delivered the sermon. The Blessed Virgin Mary Choir of St. Stephen's sang the Latin Mass, which had been written for the occasion by Father Messerschmiedt himself. Then the congregation sang the soul-stirring hymns of its native land.

When the Mass was over, the Pastor addressed the Bishop in Latin. He stated, "At this moment, 2,000 Hungarian hearts are filled with an inexpressible joy. This joy is theirs not only because with God's help this beautiful building now stands, but also because you, Your Excellency, the representative of the Vicar of Christ on earth, through whose help and guidance this project was completed, can be here with us. We are overjoyed at being able to meet you and thank you sincerely. Be assured that we are all aware that the glory of this day belongs to God. The Hungarian people truly believe in the One, True, Catholic Church of which you, Your Excellency, are the representative. Behold, the eyes of everyone here are upon you at this moment, expressing their reverence and love. Although these good people were torn from their native homes, their native priests, they have found in your person a Father in Christ." "Your Excellency, please accept our humble words of thanks, which are not ours alone, but also those of St. Stephen of Hungary. He will reward your charity for having embraced his people." There followed a formal banquet at the parish house. "This is the day which the Lord hath made. Let us rejoice and be glad therein. Blessed be His Holy Name."

A New Era

Our founding fathers and mothers had succeeded in establishing the parish. This fledgling parish bid its founding pastor, Fr. Messerschmiedt farewell in 1911. For the next few years, between 1911 and 1915, there was a succession of pastors, including Reverend John Schimkó and Reverend Louis Kovács, who stayed only two years each. Then in 1915, Reverend Joseph Marczinkó arrived at St. Stephen's, where he remained for the next seventeen years. Father Marczinkó guided the parish through the trying days of World War I and the early days of the Great Depression. The church was hit hard by the Depression, as was all of Passaic. It took some time to recover from this financial disaster and to implement the next step planned for the development of the parish -- a school.

In the interim, Father Marczinkó was reassigned. The parish came under the pastorate of Reverend James Raile from 1932 to 1933. With the arrival of Rev. James Raile, a new era began. The growing parish was in need of a place where young and old could carry on the work of the parish. Up until this time the small basement of the church had been used for all parish functions -- meetings, bazaars, dinners, etc. The Bishop granted permission to purchase a site for a building. The problem was where to find one.

There was an abandoned wooden foundry building behind the church on Market Street. This property was purchased and plans were made to tear down the building and erect a new one, also of wood. Father Raile's reassignment in September 1933 put an abrupt stop to these plans.

From 1933 to 1937, Reverend William Furlong acted as administrator, while Reverend János Gáspár took care of the pastoral needs of St. Stephen's and guided the parish in its endeavors to build a new school. With the help of the able trustees, Stephen Wizler and Joseph Boska, the project was resumed. The Bishop, seeing the need and desire of the people, provided the necessary funds for creating not only an auditorium but a school building. The parishioners were filled with ambition to see their school built and occupied, and worked hard at the project.

In years to come, Father Gáspár was to assume an important role in bringing about long-sought stability and ensuring the future of the parish. His work rekindled the enthusiasm of the parish, which resulted in two decades of expansion.

*1937 picture of
St. Stephen's
School.*

*Az iskola
1937-ben.*

The Building of the School

The parish began its newest undertaking, building a school under new leadership and with heightened excitement. The cornerstone of the school and auditorium was laid in September 1936. The dedication of the auditorium took place on March 15. The school was dedicated six months later, on September 19, 1937.

The Most Reverend Archbishop Thomas Walsh dedicated the new school building and hall, since Passaic was still in the Archdiocese of Newark. Father Gáspár, who had assumed the pastorate by this time, assisted in the dedication ceremonies.

The blessing of the school took place on September 19, 1937. The program included a procession with a band from the President Palace Meeting Hall at the corner of President Street and Parker Avenue, led by the St. Anthony Society. (This was the headquarters of the St. Anthony Sick and Death Benefit Association.) After a brief service in the church, the Bishop blessed the school and then delivered his address. Then the parishioners and their guests viewed the new building. There followed a banquet at which the guest speaker was the Rev. Dr. Stephen Diteljan. On this occasion, Father Gáspár spoke to his parishioners as follows, "Celebrating this great day are the children of St. Stephen who came to Passaic and worked hard so that they may have spiritual as well as material bread. The road to

this celebration was slow and difficult but now it is completed and we ask every good-hearted Hungarian to join in our happiness. We want the spirit of this joyous occasion to remain with us for years to come. We want our building to stand for the glory of God and to serve as a gathering place for all. Our school will be an aid to the parents of our children, a place where they can be taught the right path to follow throughout life. It will be the dedicated to instilling respect and love of God, parents and country.”

The next goal was to pay off the mortgage as quickly as possible. The energy and perseverance of the parishioners made this possible and within five years, on October 31, 1942, the mortgage papers were burned and every brick of the school belonged to St. Stephen's! The energy of the vibrant parish of the late 1930's and early 1940's was far from depleted. The parishioners and their charismatic leader began their next undertaking, the redecorating and refurbishing of the church. This project encompassed the next two decades, the so-called Golden Era of St. Stephen's.

Redecorating and Renewal: The Golden Era

New plans were underway for the refurbishing of the church. The first goal was the replacement of the windows. In total, 51 new stained glass windows were installed, 17 of which are from 14 to 16 feet high. Their cost was \$350.00 for the large ones and \$40.00 to \$80.00, according to size, for the smaller ones. Donors volunteered to defray the cost of each. Each large window is dedicated to the intention of the donor and the smaller ones to the memory of the parish's war heroes. The large windows on the right hand side depict various scenes from the Holy Scripture and the smaller ones show the Seven Sorrows of Our Lady. The large windows on the left hand side depict various Hungarian Saints and Martyrs and the smaller ones symbolize the Seven Sacraments. The two large windows high on either side of the main altar are dedicated to Christ the King and Our Lady of Hungary. The total cost of the windows was \$8,000.00. This amount would be \$800,000 today.

Another phase of the redecorating program was the building of new confessionals, which were erected on either side of the entrance. The Heroes' Altar on which are inscribed the names of young men of the parish who gave their lives in World War II replaced the old confessionals. The names of those who served in the Armed Forces are also listed on this altar. The centerpiece is a painting by a Polish artist. Doig & Doig, woodcarvers created the altar and Frank Wasko the gilded inscriptions. The total cost was \$1,900.00. The last two names, Béla Kapotsffy and Béla Keresztes, Jr. were added and dedicated on Veteran's Day, 2001.

On the day of the school's dedication in 1937, the Archbishop asked the Daughters of Divine Charity to take over the religious instruction of the children. Reverend Mother Alexandrine, Provincial Superior, appointed two Sisters.

These Sisters commuted daily from 82nd Street in New York City to St. Stephen's School, where they prepared three hundred and fifty children for the Sacraments of Penance, the Holy Eucharist and Confirmation. Then, in January 1939, Father Gáspár had one of the classrooms divided into a kitchen and bedroom, providing living quarters for the Sisters and thus eliminating the long hours of commuting between New York and New Jersey.

The next year, on November 30, 1940, the new convent, situated next to the rectory, was dedicated. The lovely chapel housed within was dedicated to St. Elizabeth of Hungary. The convent was soon named the “Little House.” There were three Sisters now working with the children, under the guidance of Father Gáspár.

Another important improvement was the installation of a new, modern, automatic oil heating system. The old radiators were large and made the beautiful walls of the church black. John Förhéz installed the new system in 1945 for \$5,600.00.

In that same year, Fr. Andrew Molnár, Jr., the son of the cantor and organist who had done so much for the parish in the 1920's and 1930's became the chaplain. Like his father, Rev. Molnár did wonderful work with the youth of the parish.

In 1946 the redecorating of the church interior commenced. The Frederick Pustet Co. of New York undertook the work, which required six months to complete. The walls were painted to resemble two-toned Indiana limestone. The German artist, Hans Schmidt, painted the beautiful pictures found on the ceilings and walls. On either side of the church are the twelve apostles. The center ceiling is adorned with scenes from the life of our Blessed Mother. The cost of the paintings was \$6,000.00.

The following year, in 1947, the floors were entirely reconditioned with 95% pure rubber flooring which would last a lifetime. The sanctuary floor is covered in an oriental pattern while the monograms of the Sacred Heart of Jesus and the Blessed Virgin are at the side altars. The Holstein Company of Connecticut did the work at a cost of \$8,000.00. A combination of donations and parish funds served to defray this amount. Frigyes Kormann made and executed plans to overhaul the entire lighting system. Nicholas Romano, a local electrical contractor, installed chandeliers according to plans designed by Frederick Cook. The cost was \$2,500.00.

The pews were completely refinished and padded foam cushions were installed on the kneeling benches. The Necker Company designed the new Stations of the Cross made of hammered copper and bronze. Generous parishioners donated each station costing 60 dollars apiece.

In 1925, the original wooden parish house was sold to a parishioner, Joseph Boska, who had it moved to 196 Fourth Street, where he lived in it with his family. A new brick parish house was built in its place at a cost of \$14,000.00. The architect was Morris Mandel and the builder, Mr. Morro. As the parish and its school grew, the teaching Sisters needed more space. The parish house was converted into a convent and a chapel was added onto the building. Meanwhile, our priests moved into the building, which had been occupied by the Sisters, until the new rectory could be completed.

The parish purchased the property at 223 Third Street and razed the building on it. Frank Kaleta, a parishioner constructed the rectory in 1950 according to plans by Frederick Cook, Newark architect. The masonry contractor was Fred Gembala. The cost of construction was \$43,500.00. Passaic's East Side can well be proud of this modern building to this day.

Property Purchases and Sales

At the time of its founding, the parish property consisted of four lots. In the 1920's the property and building located at Market and Morris Streets had to be sold. This sale provided the funds needed to build the Rectory, which is now the chapel.

In 1932, Fr. Raile decided that instead of selling property the parish would have to acquire some. It was then that Bishop Walsh authorized the purchase of 210-218 Market Street from the De Vries heirs for \$12,000.00. This proved to be a farsighted move since the school was built on this land five years later. In 1941, the parish purchased the property on 215 Third St. at a price of \$5,600.00 to serve as a temporary convent and a few years later the building on 223 Third St. for \$6,900.00, to become the future site of the new Rectory. Subsequent purchases were a plot of 25 x 100 feet, which enlarged the playground for our school, the house and property at 211 Third Street for \$14,000.00 on June 1, 1952, and the lot across Third Street in the 1980's. This became a new parking lot for the church, once the house on it was torn down.

These purchases were crucial and called for generosity in dollars, time, and work. The parishioners of the church have always done and continue to do all they can to sustain the parish. The foresight of these purchases has allowed the church to move forward and satisfy the needs of the community. May God bless all those whose generosity has made it all possible!

A Decade of Trials

In 1952, the parish family of St. Stephen's celebrated its 50th anniversary. It was a time for jubilation. The parishioners' enthusiasm, created by a strong leadership, successful expansion, and a flourishing population was at its peak. Unfortunately, this energy was about to be taxed in a series of trials and tribulations over the next ten years.

On a tragic night, the following May, fire broke out in the basement of the church, under the pews on the left side of the building. Fire fighters arrived to stop the blaze. However, the water did not reach the flames, which ravaged the church. Firefighters began to chop through the floor under the pews. The priceless windows had to be broken to allow the black smoke to escape without destroying the treasures of the church. Many heroic fire fighters were taken to hospital, suffering from smoke inhalation. The blaze was extinguished, but by the grace of God, the inner strength of the parish was not!

For many months, Holy Mass was celebrated in the auditorium. Father Gáspár's leadership proved invaluable. This tragedy, which might have meant despair, actually brought the parish family together and created an era of cooperation and perseverance. The many new parishioners who had been refugees of World War II experienced their first taste of the dedication to community in St. Stephen's. They added their strength and determination to the unwavering parish in rebuilding the fire-ravaged church.

World War II took its toll on Hungary and all of Europe. Many of the young men of St. Stephen's went off to war and never returned. Then, in October 1956, revolution broke out on the streets of Budapest when protesters of all ages stood up to the Communist regime, which governed Hungary at the behest of the Soviet Union. Both of these tragedies brought many young Hungarians and their families to Passaic to join the ranks of St. Stephen's Church. The parish received more than 120 refugee families after the revolution, an event that stirred Hungarian-Americans and prompted them to new acts of charity. Therefore, this new generation of Hungarian families found not only a warm welcome from Father Gáspár, but also more often than not, the comforting words, "What can we do for you? If you need anything, please ask." Together with the Hungarian Reformed Church and its pastor, Rev. Imre Bertalan, St. Stephen's helped these families establish new lives.

In 1958, having survived the World War II era, a devastating fire, the Hungarian Revolution of 1956, and financial difficulties, St. Stephen's and its newly expanded population was ready to celebrate. The Hungarian Liberty Bell was dedicated. Founding Pastor, Fr. Messerschmiedt's dream had come to fruition nearly half a century after his departure. The proceeds from a series of plays written and directed by parishioner László Kertész paid for the bell, which was a symbol of survival after the most difficult decade in the church's history. After its dedication, the bell pealed out the spirit of perseverance in this corner of Passaic. Little did the parishioners realize that in a few years, this very bell would toll for their beloved pastor, Father Gáspár.

A Parish Mourns

An insight into the character of Father Gáspár, whose stern countenance often belied his gentle nature, is demonstrated in an incident, which occurred during the budding popularity of air conditioning. It seems that the convent was stifling during the summer months. Sister Aurelia, hoping to find some relief for her Sisters, approached Father Gáspár, saying, "Father, it is so hot in the convent, do you suppose we could have an air conditioner?" It seems that Father Gáspár, a large, portly man, swung around abruptly and before rushing off, spoke only two words in reply, "No money."

No one was more surprised the next morning than Sister Aurelia when two workers showed up at the convent to install an air conditioner.

Father Gáspár, who has been described as “the last of the great Patriarchs”, had once again demonstrated that his bark was certainly much worse than his bite, and that the comfort and care of those in his charge were important enough to procure funds from somewhere. This kindly, saintly priest won the affection of his people through a personal concern for them as individuals.

For more than thirty years, he showed this concern in a myriad of ways. His death, on February 21, 1963, plunged the parish into deep mourning. He left behind not only his spiritual flock but also a parish of friends, loved ones, brothers and sisters in Christ who loved their pastor as a father, a brother, a son. He was, after all, the head of the family -- the parish family. And for the Hungarian people, to lose a loved one is, as the Psalmist has said, “...in the time of trouble he shall hide me in his pavilion: in the secret of his tabernacle shall he hide me; and he shall set me upon a rock.”

For the people of St. Stephen's, their parish was their rock. Just as in the past, the church became the haven they sought in time of sorrow, the place where they offered prayers for the repose of the soul of Father Gáspár.

A New Beginning

The parish was still mourning the death of its beloved pastor, Fr. Gáspár in 1963. Someone was needed to continue his invaluable work. The parish's prayers were answered with the arrival of a new pastor, Rev. Anthony Dunay. Born in Hungary, he received his higher education in Vienna, Austria, and was ordained there on July 9, 1939.

During his years at St. Stephen's, Father Dunay, an outstanding pastor, and an intellectual, was the initiator of many new developments in the parish. For instance, when city authorities condemned a part of the school building, Father Dunay, who did not want the children's education disrupted, arranged to have the children transferred temporarily to the Hungarian Reformed Church, whose pastor, Reverend dr. Aladár Komjáthy, welcomed the sisters and students to the schoolrooms of Calvin Hall. Meanwhile, the pastor appointed a committee to compile a report outlining the changes necessary to insure the safety of the school. Construction of a new wing with expanded facilities commenced based on the committee's recommendations. A fund-raising drive helped defray costs which, coupled with the necessary alterations on the old building, totaled \$398,000.

It was during Fr. Dunay's tenure that Cardinal József Mindszenty, Primate of Hungary said Holy Mass at St. Stephen's. It was Sunday, May 19, 1974 and over 500 Hungarians, parishioners and guests crowded the church to witness to this historical occasion. A banquet at which the parish paid homage to this legendary figure of Hungarian history followed the Mass.

It was also during Fr. Dunay's tenure that the laity became more involved in the liturgy. In the wake of Vatican II, many new lectors were appointed and the first group of over 20 Eucharistic ministers were trained and installed to serve the Lord and the parish. Some of the faces have changed, but the momentum created by Father Dunay in the 1970's is reflected today in the way the laity is involved in the church.

In order to preserve Hungarian-American language and culture, classes in the school were prolonged for another hour daily for those who wanted to learn to read and write Hungarian, and about the culture of the nation that gave the world Liszt, Kodály, and Bartók. Lay teachers instructed the children in the fundamentals of Hungarian culture. The Saturday morning Hungarian school, which still thrives at the beginning of the 21st century has replaced these daily classes.

Unfortunately, Father Dunay's declining health prevented him from implementing all the new ideas he had for St. Stephen's. He returned to his Maker on May 29, 1977.

Congressional Record

PROCEEDINGS AND DEBATES OF THE 95th CONGRESS, SECOND SESSION

Vol. 124 WASHINGTON, WEDNESDAY, OCTOBER 11, 1978 No. 165—Part II

House of Representatives

CONGRESSIONAL SALUTE TO THE CLERGY AND PARISHIONERS OF ST. STEPHEN'S R. C. CHURCH, PASSAIC, N.J., UPON ITS 75TH DIAMOND JUBILEE ANNIVERSARY CELEBRATION

HON. ROBERT A. ROE

OF NEW JERSEY

IN THE HOUSE OF REPRESENTATIVES

Wednesday, October 11, 1978

Mr. ROE. Mr. Speaker, on Sunday, October 15, residents of my congressional district, State of New Jersey will join the Most Reverend Frank J. Rodimer, Bishop of Paterson, the esteemed Pastor, Rev. Bela Turok, other distinguished members of the clergy, associate priests, sisters and parishioners in celebrating the 75th diamond jubilee anniversary of the founding of St. Stephen's R. C. Church located in the city of Passaic, N.J. I am honored and privileged to call this historic event to your attention and request that you join with me in saluting our citizens of Hungarian heritage who over this past three-quarters of a century have, by their example, engendered the esteem and respect of our people through their steadfast faith, hope and charity in promulgating the richness of their religious culture through the establishment of St. Stephen's R. C. Church.

Mr. Speaker, I know you and our colleagues here in the Congress will want to join with me in extending our heartfelt congratulations and best wishes to the pastor of St. Stephen's, Father Turok and all of the members of St. Stephen's congregation on this historic occasion.

In recognition of the fact that our Nation was founded on the cornerstone of our people's faith in God, which is truly the spirit, conscience, and very being of our society, with your permission, I would like to insert at this point in our historic journal of Congress the diamond jubilee celebration program that is planned to commemorate this milestone in the history of St. Stephen's R. C. Church as follows:

PROGRAMME

HUNGARIAN HIGH MASS, FOUR O'CLOCK IN THE AFTERNOON, AT ST. STEPHEN'S R. C. MAGYAR CHURCH

The Most Reverend Frank J. Rodimer, J.C.D., D.D., Bishop of Paterson, presiding.

The Reverend Fathers: Béla Török, John Adám, Ph.D., S.J., Thomas Fehér, O.Cist., Julián Füzér, Ph.D., O.F.M., and Serenus Szabó, S.T.D., O.F.M., concelebrating.

Sermons given by: Bishop Frank J. Rodimer in English; Father Julián Füzér in Hungarian.

Master of Ceremonies: Pál Jámbor.
Lector: Imre Karaszegi, Jr.
Saint Stephen's Choir: Mrs. Júlia Bartko, director.

Soloist: Zoltan Zorándy, organ.
JUBILEE BANQUET, SIX O'CLOCK IN THE EVENING, SS. PETER AND PAUL RUSSIAN ORTHODOX HALL (Corner of Monroe and Third Streets)

Invocation: Rev. Joseph Cassidy.
Dinner:
Benediction: Rev. Roger Hebert.
Unveiling of St. Stephen's Painting: The Most Reverend Frank J. Rodimer, J.C.D., D.D.

Guest Speaker: The Rev. John Adám, Ph.D., S.J.
Hungarian Folk Songs: St. Stephen's Choir.
Hungarian Dance: Kálmán and Judit Magyar.

Hungarian Dances: Hungarian Scouts of New Brunswick.
Hungarian Songs: Eva Beniczky, opera singer.

Hat-Dance: Hungarian School Children.
Closing Remarks: The Rev. Béla Török.
Banquet Chairman: Paul Bacsardi.
Toastmaster: Imre Lendvai.

Mr. Speaker, the quality of the leadership of members of the most revered clergy and our citizens of Hungarian heritage who settled in the city of Passaic, N.J., and founded St. Stephen's Church is intertwined in the history of the church. A brief chronology of events that relate some of the highlights of its history is as follows:

ST. STEPHEN'S ROMAN CATHOLIC MAGYAR CHURCH, PASSAIC, N.J.

St. Stephen's Parish is one of the younger parishes in the spiritual family of Passaic. Because of the opportunities offered by America, many Hungarians were attracted to the point where they left their native country to enter this land of promise in the New World. Passaic and other surrounding areas, with their textile mills and many other thriving businesses offering an opportunity to all, proved to be so inviting that men and women came from all parts of the old country and established residence in the Passaic area.

Many Hungarian Catholics already in America had been attending services at St. Mary's Church in Passaic. Soon, these same faithful wished to build a parish community where they could worship God in prayer and song in their own language. Shortly thereafter, they made their first real step in this

direction when they purchased four lots, and in 1902, the Most Reverend John O'Connor, Bishop of Newark, sent them their first Pastor, Reverend Geza Messerschmiedt, who had been ordained in Kasca, Hungary.

Although the many functions of the parish had begun, services were being held in the basement auditorium of St. Joseph's R.C. Church in Passaic. To the amazement of all and after much sacrifice, the Gothic-Roman style church was formally blessed and dedicated on August 21, 1904. With the ever increasing number of faithful, both young and old, St. Stephen's Roman Catholic Magyar Church had now become a reality, and the spark of the flame carried in many hearts had been ignited.

With the arrival of Father James Raile in 1932, a new era began. The growing parish was in need of a place where young and old could carry on the work which had been begun. The Bishop granted permission to purchase a site for a building; a wooden foundry on Market Street. With the transferral of Father Raile and the arrival of Rev. John Gaspar of Woodbridge, the plans for the school building would continue from 1933 to September 19, 1937, when the blessing of this new school building would take place. Soon, Archbishop Walsh of Newark, designated the Daughters of Divine Charity as the teaching sisters of the parish, and regular classes would soon begin.

The period from 1937 to the present would be marked with both joy and sorrow. Rev. Anthony S. Dunay would soon be installed as pastor after the death of Father Gaspar. Soon a modern school building would be built as an extension to the old school. It was also the period when Cardinal Jozsef Mindszenty, Primate of Hungary, visited and blessed the church in May of 1974, and spoke fervently to all parishioners regarding their support and prayers for the universal church. After Father Dunay's death in 1977, the parish was administered by Reverend John J. Cusack, until the arrival of Reverend Bela Turok from Harbor Beach, Michigan.

Mr. Speaker, we do indeed extend our congressional salute to the pastor, Father Turok, and to all of his associate priests, the sisters, and parishioners of St. Stephen's R. C. Church of Passaic, N.J., in national tribute to the elegance of their faith and outstanding good works on behalf of our fellowman which have truly enriched our community, State, and Nation.

Since its founding in 1903, the ever growing St. Stephen Roman Catholic Magyar Church has been ministering to the spiritual, physical, and educational needs of the parishioners as well as the surrounding communities of northern New Jersey.

The 1978 Congressional Record concerning our 75th Anniversary. • Képviselőházi felszólalás a 75 éves jubileumunk alkalmával.

A Parish Recovers

The year was 1978. St. Stephen's had lost two beloved pastors in the last 15 years. Fr. John Cusack, the chaplain saw to the administrative needs of the church while numerous Hungarian priests would come to the church to say Hungarian Mass, baptize, and perform weddings and funerals. Just months before celebrating its 75th anniversary, the parish needed new leadership. The arrival of Rev. Béla Török from Michigan met this need.

During his twelve-year tenure, Fr. Török was especially concerned with the spiritual and physical well being of the elderly and sick members of our parish. Father Török was responsible for the church's much needed exterior restoration. The church's interior was also painted and decorated. Our parish underwent another very trying period in June 1987 when a fire devastated the auditorium. For the next three years, it seemed that all was lost since the church's insurance was hardly enough to cover the cost of rebuilding. However, through God's grace, a new and more modern auditorium was built with both young and old volunteering their time and effort. The auditorium reopened with a dinner dance on May 19, 1990, exactly 16 years after the visit of Cardinal Mindszenty. Friday Bingo games began again in the St. Stephen's Cultural Center, which has since been renamed after Cardinal Mindszenty.

Unfortunately with pastoral duties taking a heavy toll on his health, Father Török retired to Austria in 1990. He celebrated the 50th anniversary of his ordination in 1993. Fr. Török passed away on February 22, 1998.

Recent Years

In June of 1990, Father Török announced that he would be retiring to Austria in August. The parish was in need of a new pastor. The arrival of Father Stephen Mustos, a Piarist headmaster from Devon, Pennsylvania in August 1990 revitalized parish life. He became the ninth pastor of St. Stephen's on October 7, 1990. In addition to his duties as pastor of this beautiful church, Fr. Mustos also serves as the delegate to Bishop Attila Miklósházy, the bishop of Hungarians outside the borders of Hungary. Unfortunately, this means that Father Mustos must often be away from St. Stephen's to represent His Eminence around the United States. Although his parish misses him on days like these, his vital work brings great pride to the community of St. Stephen's.

Father Mustos's enthusiasm began immediately after his arrival. Among Father's priorities was the renovation of the old convent so that its chapel could be used for daily mass. The building was also dedicated to St. Elizabeth of Hungary and became a home away from home for Hungarian children recuperating from heart surgery, under the Gift of Life Program sponsored by the Rotary Club. With Father's guidance and the work of some very dedicated parishioners, the program was very successful.

In an effort to strengthen our parish, Father Mustos avidly supports the weekend Hungarian School. American-born Hungarian youngsters have an opportunity to learn about their cultural heritage as well as to practice the Hungarian language here. Another organization, which enjoys Father Mustos's support, is the Hungarian scouting program dedicated to preserving our heritage, building character, and strengthening Christian values. Young people have an opportunity to perform many valuable services in the parish community through these worthy organizations

Each year St. Stephen's plays host to the American Hungarian Museum Gala Ball held in our auditorium. The museum, dedicated to presenting programs dealing with Hungarian culture, has many interesting lectures, concerts, exhibits, and demonstrations throughout the year. These programs are presented in both English and Hungarian. Father has worked over the last decade to make music a central part of the liturgy and always stresses the importance of the choir because, as he says, "when one sings, he or she prays twice".

In 1991, Father Mustos established the Parish Council, comprised of elected and appointed members of the parish. This group is the driving force of the church aiding the pastor in his administrative and spiritual duties, raising funds for the church, maintaining the buildings, organizing activities, and making life in the parish vibrant and enjoyable.

In 1994, St. Stephen's celebrated its 90th anniversary. The years that have since passed have been devoted to preparing for this Jubilee in 2003. Renovations, reminiscent of the renewal during Father Gáspár's time, are now the order of the day. The main aisle of the church is now carpeted. The organ was restored in 1996. The Staudinger family donated a new, gilded processional cross to the church in 1998. The parishioners have added to the beauty of liturgical processions with the creation of a new baldachin.

In 1997, parish volunteers cleaned and emptied the basement of the church. In 2000, this space underneath the church, once ravaged by fire, became parish meeting rooms and the home of the Bishop László Irányi Memorial Library. In 2001, the bells of the church were restored and now ring everyday at 12:00 noon. The same year parishioner Miklós Szamosszegi restored the large exterior cross on the church roof. It once again stands as a soaring symbol of our church and its century long history of Hungarian-American Catholicism in Passaic.

For decades, pastors and parishioners have been preparing in word and in deed for the church's 100th anniversary. Perhaps this sentiment began as just that, a dramatic feeling that they would do all that is necessary to survive within the framework of their Christianity and Hungarian heritage. Their dedication to this little ethnic parish in this often-unethical world has made this dream a reality!

The Future

In March 1903, a small group of Hungarian-Americans gathered to declare their intention of forming a parish. They knew what they wanted but were not sure of what they would achieve. In May 2001, another small group of Hungarian-Americans gathered to declare their intention of celebrating 100 years of community. They knew what they wanted but were not sure what they would achieve. Like the group that met 100 years earlier, they knew they were dedicated to this cause, but were uncertain as to the amount of support they would receive from others. Like the group that met 100 years earlier, they have surpassed their goals. This day, the most significant in the life of this parish, could not have been achieved without the help of everyone: young and old, men and women of all trades giving their time and expertise, named and anonymous donors who have given their time, money, and interest to support this celebration! Everyone's effort is deeply appreciated!

At the turn of the 20th century, Hungarian-Americans in Passaic had nothing. They worked hard, had little money, and little free time. It was very difficult to maintain a parish. After the turn of the 21st century, Hungarian-Americans in Passaic and vicinity have much more. Many have good jobs, nice homes, and cars, they send their children to college and live the American dream. Even today, when we seem to have so much, it is still very difficult to maintain a parish!

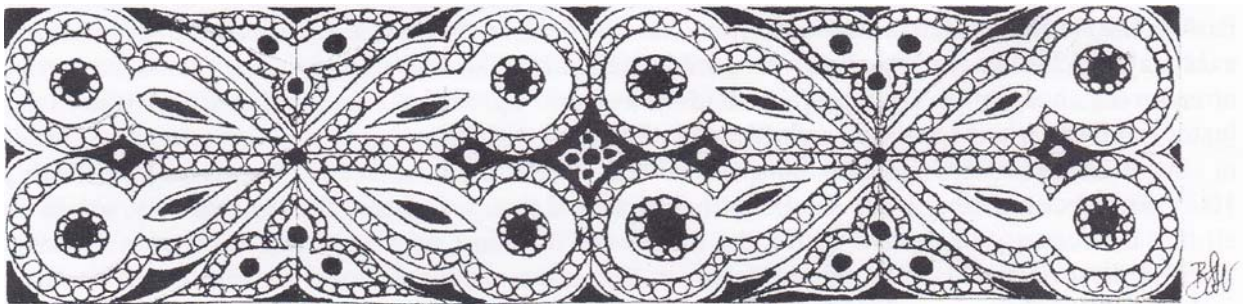
This is exactly why this Jubilee is so important. As a community, we need to join together and celebrate this milestone with each other. We need to follow the example of those who came before us by remembering that our faith needs to be in God and our strength needs to be in one another. If we keep this in mind, those preparing to celebrate the church's 200th anniversary will turn to these chronicles for inspiration and guidance.

Our 100th Jubilee Mass will be held on April 27, 2003. Hundreds of people are expected to attend. However, they are not the only ones celebrating this joyous day. It has taken many more

people to make St. Stephen's what it is today! Pastors and faithful, parents and children, hard-working parishioners and one-time guests over the course of 100 years have formed the face our church wears today. They will be joining us in spirit, in the same beautiful church, which celebrated the birth of Christ, on a cold Christmas Eve at midnight, in the black-and-white world of 1902. They will be joining us in spirit because they have helped create the community we know today! April 27th and every day before it and after it is the day the Lord has made! Let us give thanks and be joyful in it!

Tamás Marshall

*The secretary of the parish.
Az egyházközség titkárnője.*

Helen Tomaskovic

Györök Piroska

*The housekeeper of the rectory.
A plébánia házvezetőnője.*

Századfordulóra (Óda a passaici Szent István templom alapítóira)

Nyugat felé a szent Nap után mentek,
titok-jövőbe törtek ősi rendek.
Zörgött szekér, szekérnek nyomát járva
Hunor, Magyar és Árpádék útjára...
Gyalog, lóháton, férfi-markon készen karddal,
a szembe'-szívbe' víg kalanddal;
ment-ment magyar az esdett jobb időkbe...
a sosem nyugalom hajtja mindörökre:
A „jobb idő” ha jött-e?! Hívó Nap lehunytt!
ínség jelenjét hozta málló múlt...

Vonultak messze hívó Nap felé,
ahogy a Sors, család, a gondjuk rendelé...
E népnek sorsa mindig újra-kezdés;
vetésre jégeső; leomlás; raj-eresztés...
nyomortól törve, csata-vesztve bolygott.
Nyugatnak Napja ragyog át égboltot,
Azt lesték; újabb szekérhad újra indult:
Ott arra: meg-megint már int út:

Erdélyből újult hittel arra siet
Joannes Kelpius¹ az ihlett remete,
zsarátnok-lelkű látnok, barlang bölcse,
hogy Penn nagy úrnak művét tűzzel töltsé!

Átküldi Karcag sarját régi harcnak²
Rákócziánus unokát; egy lovas attak
során hogy essen el huszárjai élén,
Washington Györgyöt, Libertást segélvén!
A hontalan honvéd-had, Asbóth, Zágonyi
Lincoln mellé siet hű kardot rántani!
„Halálrohamban” győzni avagy halni!³
Abba sose hagyni, újult csatákba új kedvvel rohanni!

Vitorla vitte vert honvéd reményét,
Gőzössel száll az ezernyi szegény nép!
Nyugat! Az hívta, csalta, biztogatva:
– Jobb lesz fiadnak, jobb lesz holnapra.
A kopja, kard helyett kezébe' csakány,
kasza s pöröly, kis batyu, zsák a hátán:
jött-jött a száz, az ezer szent reménylő;
hazát szívében hozva, sose fél ő!

Marad, ki volt: a küzdő-kezdő hű magyar,
épít új hont, épít a hit, vaszmú kar!
Győzött pogányt az, vert lompos labancot, –
talaj-, bányával, géppel áll majd harcot!

* * *

S templom magaslik telepük legszívén:
István királyé, múlt- s jövőben híven!
Új évszázadnak, új sok kis magyarnak,
s hívőnek, hogy mind maradjanak annak!

Zengjetez tornyok! lengjetez ti zászlók!
Örömkönnyekekkel! Elég volt a gyászból!
Elmúlt a múlt, miénk a jövőndő!
István népére égi válasz eljő.
Áldott a kéz, mely követ rakni kezdett!
kemény talajba eke-élt eresztett:
Vérük, veríték, sok könny is beázik
e földbe és eljutott aratásig...
Jött bujdosó, kalandleső, jött a görnyedt
Magyar nép itt vért ontott és könnyet...
öreg munkás, hű asszony, tágszemű gyerek.
Idézve őket, szent hívőket: ünnepelejtez!
Mert kezdeni s teremteni:
ez küldetés, ez isteni!
Ki alkot, s kezd, az Isten munkatársa!
És Ő vigyáz, hogy legyen folytatása.
Száz évre, többre: tartja tenyerében
madárfiókként, anyaképpen
És mind kit óvott eddig és becézett,
anyamadári szárnya alá bevett!

Bujdosó Bálint

¹ Joannes Kelpius Transylvanus a segesvári szülött pietista próféta az új Philadelphiában.

² Kováts Mihály obester az első USA lovasság kiképzője, +1779 Charlestonnál

³ Zágonyi Sámuel halálrohama dönt csatát Springfieldnél (1862)

Dunay Antal atya szentbeszéde plébánosi beiktatása alkalmával

Drága Magyar Testvéreim!

Talán egyesek rosszállólag könyvelték el magukban azt a tényt, hogy először éktelen angol nyelvezettel mutattam be magamat ezen a magyar alapítású plébánián. Szeretném hangsúlyozni, hogy ennek kizárólag az volt az oka, hogy minél előbb túl akartam lenni ennek a kedves estnek számomra legnehezebb és legidegesítőbb feladatán. Nagyon szeretem az angolnyelvű klasszikusokat, de legszívesebben magyar fordításban olvasnám őket, nagyon tisztellem az angol nyelvet, de nagy sajnálatomra, eddig még nem sikerült egészen megbarátkoznom vele.

Tudom, hogy szeretett volt plébánostoknak, aki földim és kedves barátom volt éveken keresztül, néhai Gáspár Jánosnak emléke láthatatlanul itt jár közöttünk. Önkéntelenül is összehasonlítást tesztek közöttünk. Talán egy kis csalódással állapítjátok meg, hogy termetem nagyon elmarad az övé mögött. Más magyarázatot erre vonatkozólag nem tudok, minthogy ő bizonyára az esős évszakban született, bár csak három kilométerre az én szülőfalumtól. Melegszívű lelkiatyát veszítettetek el benne. Az én szívemről már Budapesten megállapították az orvosok, hogy túl nagy, tudniillik sportszívem van. Atyai szeretettel, szívem egész melegével köszöntelek benneteket, és ígérem, hogy Father Gáspár szellemében és lelkületével akarok szolgálni Benneteket mint új plébánostok!

Hálás szívvel és köszönettel gondolok Püspök Atyánkra, McNulty patersoni püspökre, aki ritka megértéssel ragaszkodott hozzá, hogy a passaici Szent István Magyar Plébánia magyar plébánost kapjon, és atyai szeretettel készítette elő utamat az itteni magyarok közé. Bizonyára szeretnétek hallani életem néhány fontosabb adatát. Dunay Antalnak hívnak és az első világháború alatt, 1915. február 27-én születtem egy Vas megyei kisközségben ott, ahol az Alpok végnyúlvánai már ellaposodnak. Szülőfalum nevének magyaros hangzásán mindig mosolyogtak barátaim és ezért csak körülírással szoktam jelezni születésem helyét. „Ják mellett születtem” – szoktam mondani. Jákot mindenki ismeri híres 13-ik századbeli temploma miatt. Most az egyszer kiejtem szülőfalum nevét: Nagykölked. A „nagy” jelző nagyon relatív. Falumban 72 ház van, Kiskölkeden pedig csak 34.

Középiskolai tanulmányaimat a kőszegi bencés gimnáziumban, majd négy év után az esztergomi bencés gimnáziumban végeztem, mint kisszeminarista. Esztergomban érettségiztem 1934-ben és innét Serédy Jusztinián hercegprímás úr a bécsi „Pamaneum”-ba küldött tanulmányaim folytatására. Bécsben szenteltek pappá 1939. július 9-én, és két hónapos vakáció után Budapest-Herminamezőre kerültem káplánnak Mihalovics Zsigmond prelátus úr mellé, 1939. szeptember 1-én. 1940 nyarán tartalékos tábori lelkészi kinevezést kaptam és kéthónapos „csatapapi” átképzési tanfolyamon vettem részt Szombathelyen. 1940. szeptember 1-től Budapest-Felsővizivároson, a Szent Anna templomban kápláncodtam egészen 1947. szeptember elsejéig. Közben a második világháború alatt nyolc hónapot csatapapi minőségben a zalaegerszegi 527-es számú tábori kórházban szolgáltam a háború befejezéséig. 1947. szeptember 1-től Budapest-Kelenföldön kaptam kápláni beosztást Mindszenty József bíborosérsek úrtól, ahonnan 1948. október 20-án Budapest-Krisztus Király plébániára kaptam áthelyezést, de csak csalétkül. Utasítást kaptam főpásztoromtól, hogy haladéktalanul meneküljek nyugatra, mert a titkosrendőrség az ifjúság körében kifejtett munkám miatt letartóztatásomra készült. 1948. november 3-án léptem át a határt szülőfalumnál és előbb Bécsbe, majd Salzburgba utaztam, ahol a menekültek lelki gondozását bízták rám. Innét 1949. július 15-én indultam Amerikába és másnap, július 16-án érkeztem meg a pennsylvaniai Northamptonba.

A northamptoni Magyarok Nagyasszonya plébániáról jöttem közéték, ahol papi életemet bearanyozta a hívek szeretete, ragaszkodása és a Nagyasszony mélységes tiszteletéből fakadó aktív katolikus élet. Az itteni Szent István plébánia élére állított az Isteni Gondviselés és a kettő közt elvá-

laszthatatlan történelmi kapcsolat áll fenn. Szent István nélkül nem volna Magyarok Nagyasszonya és a Magyarok Nagyasszonya nélkül nem volna Szent István országa. Ennélfogva remélem, hogy itt is Krisztus szolgáját és kegyelmeinek közvetítőjét látjátok bennem elsősorban.

Szent István király történelmi nagysága szent életében domborodott ki leginkább, és ennek bizonyítéka épségben maradt Szent Jobbja. Uralkodói éleslátása, államférfiúi bölcsessége, jótevő felebaráti szeretete, Krisztus Egyházának védelme csak ennek a szent életnek természetes vetülete és függvénye. Hiszek az isteni Gondviselésben, és tudom, hogy Szent István erényeinek követésével szolgálhatjuk ma is a leghatékonyabban, távol szeretett hazánktól, a magyarság szabad és bolderjebb jövőjét. Sajnálattal gondolok azokra a magyarokra, akik nem tudnak különbséget tenni vallás és magyarság között, akik zavaros elmefuttatással keresztény Magyarországról álmodoznak, szent istváni Magyarországot akarnak építeni, de lábbal tapossák a keresztény erkölcsiséget és világnézetet egyéni életükben. Én először valóban keresztény magyarokat akarok látni, mert ezek imádságával, áldozatosságával lehet kieszközölni az isteni Gondviseléstől szülőhazánk sorsának jobbrafordulását.

A Szabadság-szobor felirata nagyon hasonlít Szent Istvánnak fiához, Szent Imréhez intézett Intelmiéhez. Mindkettő az idegenekkel, elnyomottakkal szembeni keresztény magaviseletet szorgalmazza. Amerikai állampolgárok lettünk már a legtöbben. Ebben az Istentől megáldott országban szabadon élhetünk, szabadon szolgálhatjuk az Istent. Az amerikai konstitúció és a szent istváni állameszme ugyanazon isteni forrásból táplálkozik. Aki Amerikát csak kritizálni tudja, aki az itteni életben csak hibákat keres, az vak, elfogult, egyoldalú, és nemcsak rossz amerikai, hanem rossz magyar is. Ha hűtlen tudsz lenni befogadó hazádhoz, alkalomadtán hűtlen lennél szülőföldedhez is, mert hálátlan, megvesztegethető, önző vagy, aki világnézetileg azokhoz tartozik, akik a magyarságot és azok emberi jogait kegyetlenül elnyomják.

Szeretettel jöttem közéték, és csak azt kérem Tőletek, hogy előbb próbáljatok megismerni, mielőtt az alaptalan és lelkiismeretlen kritika pallosával akarnátok felnégyelni. Sajnos, így kell beszélnem, mert tudom, hogy magyarok között vagyok. Ősi átok ez rajtunk, és talán itt is megtalálhatók a nyomai. Én békét akarok, békét a saját lelkedben, békét minden felebarátoddal és békét az Istennel. Ez a programom, és ezt a programot senki tökéletesebben ki nem fejezte, mint az Isten és felebaráti szeretet utolérhetetlen lantosa, Assisi Szent Ferenc:

Uram, tégy engem békéd eszközévé;

Ahol gyűlölet van, engedd, hogy szeretetet vessek;

Ahol sértés, bocsánatot;

Ahol kétkedés, hitet;

Ahol kétségbeesés, reményt;

Ahol sötétség, világosságot;

Ahol szomorúság, örömet.

Isteni Mester, add, hogy ne keressem annyira mások vigasztalását, hanem inkább azt, hogy én vigasztalhassak másokat,

ne keressem annyira mások megértését, hanem inkább azt, hogy én értssem meg őket,

ne keressem annyira mások szeretetét, hanem inkább azt, hogy én szeressek mindenkit.

Mert, amikor adunk, akkor kapunk,

mikor megbocsátunk, mi is bocsánatot nyerünk és

amikor meghalunk, örök életre születünk.

Röviden Mécs László szavaival fejezhetem ki ezt a gondolatot. Ezt akarom tenni: „Minden vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld.” Könyörgöm, segítetek megvalósítani ezt a programot, és imádkozzatok értem.

Szent István Prohászka Ottokár elmélkedése szent királyunkról

a) Szent Istvánban a középkori mély, alázatos kereszténység lépett föl a magyar történelem színterére. Az a kereszténység mélységes törekvés volt a végtelenbe s örökkévalóba, mely az egész európai emberiséget lefoglalta egyházával, római császárságával, királyságaival, énekeivel, művészetével, társadalmával, könyörületességével, gót dómjaival, keresztes-hadaival, s mely tetőpontra emelkedett főleg a XII., XIII. században. István király a XI. századbeli kereszténység megtestesülése volt; papja, királya, prófétája népeinek; kinek hitéből s buzgalmából milliókra áradt élet. Azoknak a radikális embereknek fajtájából, kiket Renan¹ az újkor szociáldemokratáihoz mert hasonlítani, kik egy gondolatnak élnek s annak az egész világot meghódítani akarják.

b) A középkori kereszténység a lelki szegények vallása, azoké az embereké, kik fölértették, hogy a Végtelennel szemben senki sem gazdag; mindnyájan koldusok vagyunk. Nemcsak koldusok, de bűnösök is, kiknek egy reményük van, a kegyelem; boldogulásukhoz egy útjuk, az ima s az erény. Ezek az emberek gyöngédek lettek a kereszt tövében, mint a gyermekek; tudnak sírni, mint a veronai síkon az a 20.000 ember, kik Vicenzai János² beszédét hallgatták s egymás nyakába borulva kibékültek. Az a harcias középkor szeretett sírni; sírni énekeiben, sírni gót dómjaiban; azoknak a hősöknek, kik embert egy csapással kettészeltek, megrepedt a szívük Jeruzsálem láttára. Az első ezredvég kiváltképp a penitenciának korszaka volt; István király korában várták a világ végét, s a kereszténységen végigvonaglott az önsanyargatás vágya. Szent István a kereszténység ez ünnepélyes hangulatában ült a királyi trónon; koronája emlékeztette őt Krisztus töviskoszorújára; kormánypálcája pedig arra a győzelmes fára, mely a menny kapuit megnyitja. Szent István király e gyöngéd, bánkódó, engesztelő kor gyermeke volt. Szomjúhozza a megaláztatást; éjjel titkon körüljár, végzi az irgalmasság gyakorlatait; félreismerik, gyalázzal borítják, ez mennyei örömmel tölti el szívét. Kezeit csókolta becsmérlőinek s mély tiszteletből Krisztus szegénysége iránt a koldusoknak. Szent testvériségben simult a barátokhoz, és valamint a középkor legnagyobb lovagja s királya, IX. Lajos,³ távol Afrikában haldokolva, szülőföldje szent pásztorleányának, Genovénának ajánlja lelkét: úgy a koronát szerző, trónt alapító, törvényt alkotó István a szegények imáiba ajánlja magát, koronáját pedig a Szent Szűznek!

c) S amily keresztény király, oly vitéz harcos és hős volt Szent István. Nincs eszme, mely oly hősokeket állított a világba, mint a kereszténység. A kardra áldást az Istentől kértek, s fegyvereiknek biztos győzelmet bójtben és imában kerestek. Montforti Simonnal⁴ rohantak egyenlőtlen harcokba, ha mondhatták vele: „Az egész Egyház imádkozik értem, nem hátrálhatok”. Ők állítottak föl eleven sáncokat domború mellükkel a barbárság előnyomulása ellen; a középkori csaták az eretnység, pogányság, tatár, török s a mórok ellen egyaránt a kultúra s a kereszténység ünnepei, keresztény hősök vérével pirosra festvék a történelem nagy naptáraiban. – Magyar kereszténység, ilyen a te apostoli

¹ Renan, Ernest (+1892) francia racionalista biblikus, szentimentális Krisztus-életrajza szerint a mi Urunk csak bölcs hitszónok.

² Boldog Vicenzai János XIII. századi hitszónok, aki csodálatos erővel prédikált és békített ki szembenálló feleket. A „béke angyala” jelzöt kapta.

³ IX. Szt. Lajos francia király (+1270) keresztes lovagként hazáján kívül halt meg; Szt. Genovéva (+502) Párizs védőszentje, ki Attila hadaitól megmentette e várost (451-ben).

⁴ Montforti Simon (+1218 harcban) francia kereszteshad vezére; győz 1215-ben a romboló albiak/albigensiek ellen (Istent és ördögöt, két teremtöt imádó, testgyűlölő, a magzatot és véneket ölő, a test bűneibe merülő eretnekek, a régi manikeusok utódai).

királyod, Szented, hősöd! Íme, angyalomat küldöm neked, ki vezessen, – mondja róla is az Isten. Ajkairól hangzik a pátriárkális áldás, mely boldogságot ígér, ha a jelenbe belevisszük a múltnak hitét, erkölcsét, erejét, a hit fényét..., az erény termékenységét..., a jellem erejét.

Saint Stephen **Meditation on our Saint King by Ottokár Prohászka**

a.) The deep, humble form of Medieval Christianity appeared on the stage of Hungarian history in the person of St. Stephen. That Christianity was a profound aspiration to the infinite and eternal, which possessed all of Europe with its Church, Holy Roman Empire, kingdoms, songs, art, society, compassion, gothic domes, Crusades, and which reached its zenith in the twelfth and thirteenth centuries. King Stephen was the embodiment of eleventh-century Christianity, priest, king, and prophet of his people, from whose faith and enthusiasm, life flowed to millions. He was one of those radical men whom Renan dared compare to contemporary social democrats, who live for a single cause and want to conquer the whole world to this cause.

b.) Medieval Christianity was the religion of the spiritual poor, of those who understood that compared to the Infinite, nobody is rich, in fact, all of us are beggars, not only beggars, but also sinners, who have but one hope; mercy; whose one path to happiness lies in prayer and virtue. At the foot of the Cross, these people became gentle like children. They were able to cry, like the 20,000 people on the battlefield of Verona, who listening to John of Vicenza made peace and embraced each other. That bellicose Middle Ages liked to cry, cry in its songs, cry in its gothic domes. Those heroes, who cut a man into two with a single blow, cried when they saw Jerusalem. The end of the first millenium was the age of penance. In King Stephen's time, they awaited the end of the world, and a penchant for asceticism shuddered through the Christian world. This solemn atmosphere pervaded the Christianity of St. Stephen's reign. His crown reminded him of Christ's crown of thorns, his scepter of that victorious cross which opened the gates of heaven. St. Stephen was the child of this gentle, sorrowful, conciliatory age. He thirsted for humiliation, and at night, he secretly sought out the poor to perform works of mercy. He was misunderstood and disgraced for this, which filled his heart with heavenly joy. He kissed the hands of his own disparagers and out of his deep respect for Christ's poverty, those of beggars. He embraced his friends with holy fraternity, and just as the Medieval time's greatest knight and king, Louis IX, dying in distant Africa, offered his soul to his homeland's shepherdess saint, Genevieve, St. Stephen; who was founder of the crown, the kingdom, and the law; entrusted himself to the prayers of the poor and the crown to the Holy Virgin!

c.) St. Stephen was a valiant warrior and hero as much as he was a Christian king. No other principle has given the world heroes such as Christianity has. These heroes asked God to bless their swords, and sought to ensure victory through fasting and prayer. They rushed with Simon of Montfort into seemingly hopeless battles, if they might say with him, "The entire Church is praying for me, I must not retreat." Their mighty chests formed a human barricade to stop barbarian advancements. The Medieval battles against heresy, paganism, Tartars, Turks and Moors became the celebrations of Christianity and European culture, marked in the calendar of history with the blood of these Christian heroes. Hungarian Christianity! – All these are attributes of your apostle king, Saint and hero! "Behold, I send you my angel, who will guide you." says God of him as well. From his lips sound the patriarchal blessing, which promises happiness, if we bring the past's faith, morals, strength..., the light of virtue..., the power of character into the present.

Translated by Klára Felsővályi and Csilla Bányai

Ameddig lehet – végváraink mai hivatása

Történelmünk egyik legsötétebb korszakában, a Bach terror uralom idején egy magasállású német azt kérdezte Deák Ferencről:

- Hát Ön lehetetlennek tartja, hogy Magyarország elnémetesedjék?
- Lehetetlenség éppen nincs benne.
- Hát akkor miért nem adják meg magukat?
- Uram, ha az orvos azt mondaná Önnek, hogy élélhet még egy darabig, de meghalhat ma is, mit tenne Ön?
- Élnék ameddig lehet.
- No hát, mi is megpróbáljuk, mint magyarok élni mindaddig, amíg lehet.

Deák Ferenc válaszából az az életösztön tükröződik vissza, mely több mint ezer esztendőn át segítette megmaradásunkat a Kárpát-medencében. Az életösztön az emberi érzések leghatalmasabbika, de még ennek is vannak fokozatai. Az egyén, legyen élete mégoly drága, képes azt is feláldozni a *hit* és *haza* oltárán.

A hit és haza védelme, különösen történelmünk első felében, összefonódott a magyarság túléléséért folytatott küzdelemben. Magyarságunkkal együtt hitünket is védtük s megfordítva. Nem véletlen tehát, hogy letűnt századok döntő csatáiban papjaink vére összefolyt a hívőikével. A Muhi-pusztán 1241-ben a tatárok ellen a magyar hadsereg élén ott harcolt és veszett el majdnem egy szálig egyházunk valamennyi főpapja. Az ország zászlaját védve egymásután hullott el Ugolin kalocsai érsek, Mátyás esztergomi érsek, Gergely győri püspök, Rajnald erdélyi s Jakab nyitrai püspök. – Nem sokkal később Uriás apát a bencések felfegyverezve kergette el a tatárokat Pannonhalma falai alól.

1456-ban Kapisztrán János ferencendi barát és az általa szervezett, diákokból, parasztokból, papokból álló hatvanezernyi hadsereg írta be nevét kitörölhetetlenül történelmünk lapjaiba.

1526-ban a mohácsi csatásíkon Tomory érsek 76 paptársával együtt halt hősi halált, közöttük Szalkán László, Perényi Ferenc, Mór Fülöp, Paksy Balázs, Csaholy Ferenc és Palinay György püspökökkel, akik életük feláldozásával pecsételték meg „a haza földje és az Isten ege” közti szövettséget.

A magyar pap hivatása

„*Dulce et decorum pro patria mori*”... [Édes és dicső dolog meghalni hazánkért. – Horatius] szól a latin mondás. Mindazonáltal a papi hivatásra ez a szállóige legkevésbé vonatkozik, hiszen annak nem háborúban való fegyverforgatás, hanem békés lélegzõgondozás a lényege. Lelkipásztorkodás, mely az egyház falain túlmenõleg kiterjed a körülötte élõ közösségre. Ezt a hivatást legszebben talán Jókai írta le egyik regényében így:

„Ő kapcsolatban áll a polgári társadalom minden osztályával. Azon elsõ perctõl fogva, melyben a szónoki székre lépett, azon végsõkig, melyben fáradt szemét az utolsó álmra hunyja le, nincs pillanat, melyben vigasztaló szavát hallgatóitól elvonhatná. Ő mondja el a keresztség alkalmával az újszülött felett az elsõ áldást. Az õ lelki tanításai közben növekedik ifjúvá a gyermek, õ adja a szeretõ párra áldását, õ békíti ki egymással az egyenetlenkedõ házasségeket, vigasztalja a sors csapásai miatt csüggedõ szíveket, õ enyhíti a kedves halottjuk felett siránkozók keservét.

És mindezen fönséges kötelességek teljesítéséért milyen szerény a jutalom! Sem rang, sem hivatalához kötött nagy vagyon nem kecsegteti õtet nehéz pályájára. Az államnak legfontosabb szolgálatokat teszi, de attól semmi fizetséget nem húz. Hívei önkéntes adakozásából tartja fenn magát.”

Az idők folyamán úgy adódott, hogy e szép mondatokkal leírt, békés lelkipásztorkodáson túl *a magyar papság hivatása külön, nemzeti jellegű dimenzióval szélesedett ki*. A magyarságmentés ügyét kellett először karddal, majd a mi időnkben a szellem fegyvereivel szolgálnia. Trianon óta ugyanis bebizonyosodott, hogy egy nemzet életére nemcsak tűzzel-vassal, hanem tollal: nyelve, kultúrája elleni rendeletekkel is lehet törni.

Napjainkban a 15 milliós magyar nemzet gyengítése három fronton folyik: az anyaországban a nép kormánysegédlettel önmagát sorvasztja a születések korlátozásával; az utódállamokban s különösen Erdélyben, kulturális genocide folyik, míg a tengerentúlra került szórványmagyarság sorait „szellemi abortusz”, a környezetbe való önkéntes beolvadás ritkítja.

Az anyaországban a megfélemlített egyház mindeddig nem emelte fel szavát az otthon folyó biológiai nemzetrombolás ellen – de remélhető, hogy ez a hallgatás már nem tart sokáig. – A második hadszíntéren rövid megszakítással már 60 esztendeje áll a harc, melynek súlya elsősorban az erdélyi magyarságra nehezedik. Az ellenállás bástyái már évtizedek óta a templomok és a magyar iskolák. E végvárak körül tömörülve felújult a szent szövetség a hit és magyarság védelmében a papság és híveik között. Ez a szövetség a protestáns egyházak bekapcsolódásával új tartalmat nyert s valósággal heroikus jelleget öltött. Lehetetlen büszkeség és meghatódás nélkül olvasni az Erdélyből jövő beszámolókat, melyek szerint katolikusok, reformátusok és unitáriusok már egymás templomaiba is járnak, hogy mint magyarok „nagyobb tömegnek” lássanak.

* * *

A harmadik hadszíntérnek mi, a tengerentúlra s elsősorban Észak-Amerikába szakadt magyarok vagyunk katonái, passzív szemlélői, avagy önkéntes áldozatai, – ha nem dezertőrjei – ki-ki a magára vállalt szerep szerint.

A küzdelem, sajátos módon, nem a balsors által ránszakadt elnyomás, hanem a jósorsból fakadó közöny s az abból következő önkéntes beolvadás ellen folyik. A veszteséglistára olyan tízezrek kerülnek, akik rájuk nehezedő nyomás kényszere nélkül feladják vagy nem adják át magyarságukat a következő nemzedéknek. *Így válik az egyének jósorsa az összesség balsorsává.*

Végváraink mai hivatása

Az Észak-Amerikába szakadt magyarságnak talán hírmondója sem lenne már, ha magyarul nem épültek volna fel annakidején katolikus és protestáns templomaink, melyek a köröttük kialakult intézményekkel a magyar hit végváraiként szolgálnak azóta is. E végvárak láncolatának köszönhető, hogy az észak-amerikai magyarság ha megfogyva bár, de törve nem, teljesíti hivatását. Az óhazából hozott hagyományaink, nyelvünk ápolása mellett az Isten, haza, család örök értékeinek fenntartásával egyben szolgálatot is teszünk a befogadó országnak, melynek erkölceit oly riasztó mértékben aláaknázták a rombolás erői. Mint a magyar nemzettest ezidőszerint egyetlen cselekvési és szólásszabadsággal rendelkező része, mi kell hogy szószólói legyünk az elnémított magyar millióknak is.

Mindenhez azonban nemcsak megmaradnunk, hanem ha lehet, erősödnünk is kell, hogy mint magyarok minél „nagyobb tömegnek” lássunk. Erősíteni kell a magyar hit végvárainak megritkult seregét olyanok bevonása által, akik eddig lábhoz tett fegyverrel, passzív szemlélők szerepét játszották. Akik nem csatlakoztak egyházakhoz, egyesületekhez és nem támogatják a magyar sajtót, ámbár a magyar lélek még nem aludt ki bennük. – Politikai toborzással e rejtett tartalék mozgósítását, beszervezését elérni nem lehet, de katolikus és református egyházközsegeinken keresztül talán igen.

Ilyen értelemben a magyar hit végváraira fontosabb hivatás hárul, mint valaha. A templomainkban fellobbanó gyertyalángok ne csak hitünk öröktüzeiként égjenek, hanem jelképezzék a magyar lélek to-

vábbi lángolását is. Lobogjanak mint őrtüzek, jelezve hazafelé a tengerentúlra szakadt magyarság helytállását, mint ahogy tornyainkban megkonduló harangok szava ország-világnak hirdeti élniakarásunkat.

Mert ez a legfontosabb feladatunk. Élni, megmaradni magyarnak. Ahogy lehet, ameddig lehet. Ameddig lehet.

*Sisa István
Megjelent a Katolikus Magyarok Vasárnapja 1979. március 18-i,
a 75 éves egyházközségünknek szentelt kettős számában.*

Historic Review of the Stained Glass Windows

The stained glass windows at the St. Stephen's Church were made by Hiemer and Company in 1945. The studio was established in 1931 in Columbus, Ohio, then moved to Paterson, New Jersey, in 1935. The current studio was built in Clifton, New Jersey, in 1949 and is still owned by a Hiemer family member. The studio was a partnership between Edward Hiemer, his father Georg and another German artist who soon left the arrangement to follow his own interests. Both Edward and Georg were born in Munich and trained in the Bavarian stained glass traditions. That influence is evident in the glass at Saint Stephen's Church.

With the establishment of their own studio, Edward found little time to pursue his artistic career and was immersed in the day-to-day business operations. His father continued to design and another German designer, Jacob Renner, was brought into the studio. While Georg continued to produce the styles associated with the Munich school, Renner specialized in Romanesque revival, which was very popular in the United States between 1930 and 1954 or so. Both styles were successfully combined in the nave windows at Saint Stephen's Church. While the areas containing the figures hearken to the Munich school, the geometric backgrounds are definitively Romanesque.

The figure areas in the nave windows were designed and cartooned by Georg Hiemer. A cartoon is the full sized rendering of a window. The altar, choir and clerestory windows were the design work of Jacob Renner. The critical painting was also the work of Renner, while the borders and backgrounds would have been done by apprentices. Every project by Hiemer and Company was a group effort and cannot truly be credited to one artist or designer. The draftsman at the time would have created the backgrounds, Henry Irwin was the color selector, several glaziers assembled the panels and others installed them. This team of talented individuals all contributed to the beautiful works you are still able to enjoy today.

Extensive rebuilding of some of the windows was performed in 1953 after they were damaged in a fire. This affected all the windows on the right side of the nave when facing the altar. The restoration work was performed by an artist named William Williams who was an extremely talented portrait painter. By this time Georg was no longer active in the firm having been hit by a car and then becoming infirmed. Williams was English and the training in those styles is evident in his work. If one looks very closely, the slight difference in painted treatment can be discerned in the areas that were recreated.

Gerhard Hiemer, now retired, recalls the time that these windows were being installed. "One of our craftsmen named Bill Reber left a plank in the aisle while working on installing one of the windows. Sister Angelina had gone into the church to watch the progress of the installation. She was looking up at the windows rather than down at the floor and tripped over Mr. Reber's plank. The accident resulted in Sister's nose being broken."

The subjects portrayed in the windows were selected by members of the Church. Gerhard Hiemer believes it was the pastor, Father John Gáspár and Sister Angelina who worked out the plan for the subjects. There was some historic research provided by Reverend Mother Margaret Mary who was Sister Angelina's provincial superior. The manner in which the subjects are depicted comes from pious tradition. Pious tradition is formulae that come down from ancient, medieval, or Renaissance portrayals; usually paintings by the Masters. They are the pictures one familiarly sees on holy cards and in illustrated religious books. The individual artists alter them in style but the general formula is similar so that the average parishioner will recognize the stories as they had been taught.

Lower Nave Subject Plan

Facing the Altar Left Side

1. St. Elizabeth of Hungary
2. St. Stephen of Hungary
3. St. Margaret of Hungary
4. St. Ladislaus the First
5. Ss. Emery & Gerhard *
6. St. Martin of Tours
7. Ss. Simon & Jude *

Facing the Altar Right Side

8. Christ the Good Shepherd
9. Baptism of Christ
10. The Holy Family
11. St. Francis of Assisi
12. St. John Vianney
13. St. Ann with Blessed Virgin
14. St. Anthony of Padua

Vestibule

- St. Catherine of Alexandria
St. Barbara

Confessionals

- Prodigal Son
Mary Magdalene

Sanctuary

- Christ the King
Our Lady of Hungary

* Note that St. Gerhard is portrayed in the window with St. Emery (the other individual with halo) and we believe that St. Simon is shown with St. Jude.

Description of Main Symbols

Clerestory Left starting at Altar:

- Chi Rho (XP): The first two letters of the name of Christ in Greek characters.
- Baptism: the birds symbolize the faithful longing for God and thirsting for Baptism in Christ
- Confirmation: the Holy Spirit blesses us with His gifts.
- Papacy or Church Hierarchy: the crossed keys refer to the keys given to Peter by Christ, the royal staff suggests hierarchy (the papacy is usually identified by the Papal Tiara, Cardinals by the red hat, and Bishops by the crozier and mitre).
- First Holy Communion: the Lamb of God fills the chalice with the blood of His sacrifice.
- Anointing of the Sick: this form with candles and Crucifix comes from the older practice of the sacrament Extreme Unction.
- Holy Orders: the keys of Peter, priestly stole and liturgy.

Clerestory Right starting at the Altar:

- Marian Monogram: this contains the individual letters spelling out „Maria”.
- Immaculate Heart of Mary: the wreath of flowers distinguishes this from the Sacred Heart of Jesus.
- Assumption of the Blessed Virgin: the Marian monogram is being drawn up from a tomb.

Note: the next five symbols are not conventional symbols. Gerhard Hiemer suggested that the people involved in the fabrication of the clerestory may have created these and their meaning is no longer known to us. They are apparently Marian references because of the presence of the Immaculate Heart.

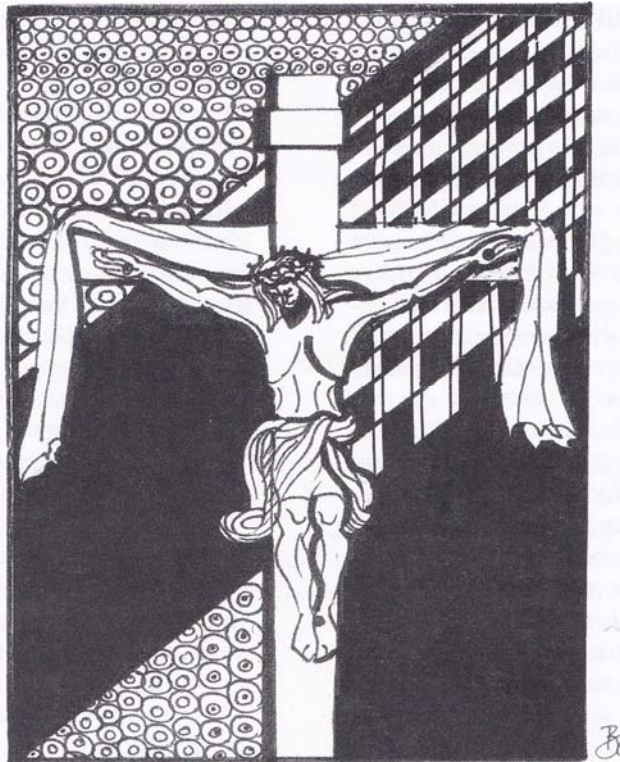
- Mystic Rose: above a tablet with the Star of David and the Holy Trinity symbol (perhaps the fulfillment of the Old Testament prophecies?). The mystic rose is a symbol for Our Lady that comes from the Litany of Loreto.
- Cross and Immaculate Heart: the heart is turned upside down.
- Cross and Immaculate Heart: this cross seems to be made of metal (iron?).
- Nativity: I H S are the first two and last letters of the name „Jesus” in Greek and they appear to be above swaddling cloth laying in a manger.
- Resurrection or Ascension: the Sacred Heart (identified by crown of thorns) is rising from a stone tomb encrypted with the Chi Rho (XP).

Windows of the Choir Loft

Most of the windows in the choir loft contain various symbols for music. The window behind the altar has two Romanesque angels with symbols. On the left are the words „Te Deum Laudamus” with incense sending the prayer forth.

St. Theresa of Lisieux: the Little Flower was chosen to be portrayed in this window for unknown reasons; perhaps the donor had great devotion to her.

Judith Hiemer Van Wie
President of Hiemer & Company Stained Glass Studio

Elmélkedések a templom üvegablakairól

Az ablakok színes fényképét lásd a **Hiba! A könyvjelző nem létezik.–Hiba! A könyvjelző nem létezik.** oldalakon. A keretben az ablak alján álló felirat látható.

Árpádházi Szent Erzsébet (1207–1231)

Kalivoda András, Erzsébet és Ede emlékére
Szeretettel, Kalivoda Andrásné, Anna és József

A reggeli szentmiséken a napsütés ragyogó színpompát ad ennek az ablaknak, jelezve a híveknek, mennyire színes annak a szentnek a lelki öröksége, akinek egész életét az Isten és ember iránti szeretet töltötte el.

„Szt. Erzsébet nem szentimentális. Kemény fegyelemben tartja testét; hideget-melegget tűr; utazik lóháton hegyen-völgyön, s a bűnbánat ostorát suhogtatja maga fölött, ő, a fiatal jegyes s később boldog anya... A hit ez örök poézise dacára Erzsébet mindig a földön jár; emberek körítik; anyósának nehéz a szíve rá, sok irigy s tüskés szívű ember veszi körül. Erzsébet túrni tud, s tud kedves feleség s előkelő asszony lenni... Mikor gyapjúruhában megjelenik a magyar követség előtt, – mert selymén s bársonyán már túladdott, elbűvöli a magyar urak lelkét. Így élt boldogan, szíve férjén függött, háromszor lett áldott, boldog anya; de mivel hősies volt s nemcsak izzó róza, forró szívű feleség, hanem tiszta lélek, tehát hóvirág is volt: azért hóban, fagyban, kegyetlenkedésben, emberek részéről szívtelességben kellett megpróbáltatnia s megnyílnia... A Wartburg-várból istállóba került, három gyermekével az eisenachi korcsmának istállójában húzta meg magát; onnan indult templomba midőn éjféle zsolozsmára harangoztak a barátok, és kérte őket, hogy e nagy kegyelemért, e Krisztus-hasonlatosságért Te Deumot zengjenek.” (Prohászka)

Az itt imádkozó hívő tudja azt ma is, mit jelent az idegenben élő sorsa, s van szent, akinek példáját követheti...

Szent István felajánlja koronáját és országát a Magyarok Nagyasszonyának

Donated by Stephen Wittman and Wife
In memory of Wittman and Gross Families

Sík Sándor, piarista pap és író így szerkeszt imát templomunk védőszentjéhez, Szent István királyhoz: „Nemzetünk apostola és hatalmas pártfogója, szeretett királyunk, Szent István, ki őseinket a pogány tévelygés sötétségéből az egyedül üdvözítő hit világosságára hoztad, bálványainkat leromboltad, megtért népednek templomokat és iskolákat emeltél, szegényeit, árváit és özvegyeit szerető atyaként tápláltad és így művelté, boldoggá iparkodtál tenni nemzetedet; a te tömérdek fáradásod és kimondhatatlan nagy érdemeid miatt fiúi és még most is alattvalói bizalommal fordulunk hozzád, ó apostoli szent királyunk, és kérünk, ne vond meg hathatós pártfogásodat a te magyar népedtől, melyet annyi munkával megtérítettél. Kérj számára buzgó apostolokat; kérd az Istent, szüntesse meg köztünk a hitszakadás átkát, és az erkölcstelen életet, hogy üdvösséges törvényeid és igaz atyai szívedből fakadt intelmeid szerint, a szeretetben egyesülve, az egy igaz hitben állhatatosan megmaradjunk, szent életed nyomdokait kövessük és így egykor veled együtt az örök boldogságban Urunkat, Istenünket vég nélkül áldjuk és dicséjük. Amen.”

Emlékeztessen a három szentistváni ábrázolás templomunkban mindig arra, hogy védőszentünk nem hagyja el itt sem népét, sem templomát, amíg mi is hűek maradunk az országához, a Kárpát-medencében nekünk is hagyott szép Hazánkhoz és hűek Máriához, a Magyarok Nagyasszonyához, aki Szent Fiánál jár közbe árva magyar népünkért.

**Árpádházi Szt. Margit
(1242–1271)**

For the Greater Glory of God
Donated by Joseph T. Bizub and Family

A szentéletű IV. Béla királyunk leánya, Szt. Kinga és Boldog Jolánta testvére a „második magyar szent családból” (az első Szt. Istváné). A tatárjáráskor született (1242), szülei az ország mentéséért Istennek ajánlották őt. Így került kisleányként a domonkos apácák veszprémi, majd margitszigeti (akkor nyulak-szigeti) zárdájába. Üvegablakunk a veszprémi zárdába érkezését ábrázolja. Amint a fölajánlott voltának tudatára ébredt, önként és mérték fölött vállalta a teljes önfeláldozást hazájáért: élete egyetlen ima, vezeklés, testvérszolgálat, engesztelés, – a Jézussal állandó együttjárás lett. Visszautasít minden egyhítést és világi hívást; 29-ik évét sem töltötte be, elégett az Isten szeretetében, hazája-népe szolgálatában. Utolsó pár évében már zarándokolni kezdenek hozzá mindenünnen: betegek gyógyulásért, letörtek vigaszért – vagy talán csak látni őt! Jézus nevét hívta hal meg 1271. január 18-án, de sírját csak március 1-én zárják le, mert mindjárt a temetés után csodák, gyógyulások tűnnek fel. Boldog vagy „Szent” jelzőjét hallgatólag elismerte az Egyház, míg végre 1943-ban XII. Pius pápa hivatalosan is „Szent”-té avatta – épp a legválságosabb éveinkre (II. világháború) – a nagy engesztelő Margitot. (Vasárnapi Kalauz nyomán)

Amikor 1945-ben az üvegablak elkészült, híveink már mint szentet tisztelhatték Margitot, és a világháború szenvedéseiről értesülve méltán kérték mennyei segítségét a háború borzalmait szenvedő óhazai testvéreikért.

**Szt. László (1046–1095)
magyar leányt szabadít meg**

Elesett Katonáink Emlékére
Szent István Egyházközség hívei

Ima Szent László királyhoz: „Isten kedves híve, országunk nagy királya, a magyaroknak büszkesége, Szent László! Te vitézséged által megvédelmezted édes hazánkat a vad népek dúlásai ellen, bölcs törvényeid és igazságos ítéleteid által megtisztítottad kedves nemzetedet a pogány erkölestelenség maradványaitól és istenes szent életed által oly kedves voltál Isten színe előtt, hogy imádságodra igen sok csodát mívelt. Isten előtt való nagy kedveltségedre kérünk, nyerj hazánknak állandó békességet, hogy se külső, se belső harcok és villongások ne dúljanak köztünk; szerezd meg nekünk hatalmas közbenjárásod által a kegyelmet, hogy nemzetünkön rágódó pogányságot, hitbéli közönyt és káromkodást kiirtsuk, nehogy az igazságos Isten végképp elvesse magától ezt a te népedet, melynek üdvösségéért annyit áldoztál, hanem inkább magasztaljuk és terjesszük az Isten dicsőségét e földön, hogy a másvilágon az ő színéről színre látásában veled együtt örökké örvendezhesünk. Amen.” (Sík Sándor imája)

Az adakozó egyházközségi tagok a világháborúk elesett hőseinek akartak maradandó emléket állítani ezzel az ablakkal, amely Szent Lászlót, a magyar honvédség védőszentjét ábrázolja. Az idézett ima ismételje meg a hívők kérését a jelen időkben is, hiszen a XXI. sz. magyarságát is emészti az ellenség, nemzetünkön rágódó pogányság. Polgárainak ma is szembe kell néznie a veszéllyel, hogy idegen népek uralják az országot. Kihez forduljon ez az árva nép? Az ország szentjei azok, akiket az Úr adott, hogy égi pártfogói legyenek árva népünknek!

**Szt. Imre herceg
(1007–1031)**

Isten Dicsőségére a Magyar Ifjúságért
Szt. István Egyházközség hívei:

Szent István apostoli királyunk és Boldog Gizella fia, tehát az első magyar trónörökös, „királyi herceg”; 1007-ben született, Szt. Gelért tanítványa. A kor megújuló lelki áramlata, a körülötte vonzó szent példák, de elsősorban a kegyelem fiatalon életszentségre, teljesen Istennek átadott életre hívja. Szüzességi fogalmát házasságában is megtartja, jegyesével egyetértve. Így az ország ideiglenes földi kárt szenved, de a magyar ifjúság és család örök időkre példát kap: hogy igenis a kegyelemben, Isten akaratából minden lehetséges. Hogy méltó, bölcs és lélekbe látó utódja lett volna a Szent Királynak – az a legendákból tisztán kitetszik. Hogy nem álmódzó és beteges, „testtől, élettől száradó szent” – azt váratlan halála tanúsítja. Egy vadászaton vadkan sebesíti halálra (1031. szeptember 2-án). A gondviselés nem földi, hanem égi uralmat szánt neki. „Fölemeltetése” (kanonizációja), Szt. Istvánnal együtt 1083-ban következett be.

A magyar nép kereszténnyé térésének kezdetén ad Isten az első magyar királyi családban egy egész történelemre szóló példaképet, megmutatva a pogánysága után új életet kezdő magyarságnak, hogy a nemzet jövője attól függ, mennyire tudják a családi életben élni a kereszténységet, mennyire tudják Krisztus követését az élet mindennapi gyakorlatában magukévá tenni, és mennyire tudják a lélek tisztaságát, mint keresztény méltóságukhoz illő erényt a családi életben megbecsülni, s belőle éltető erőt meríteni. Szent Imre életének tanítása minden idők magyar ifjúságának szól, példájára, tiszta életének értékelésére pedig talán a mi időnkben nagyobb szükség van, mint valaha.

**Szt. Márton, püspök, hitvalló
(317–397 nov. 8.)**

Isten Dicsőségére, Hálaadással
Izsa Fábrián és Családja

Szent Mártont a középkorban a franciák után a mi jámbor eleink tisztelték legjobban. Éppen ezért nem véletlen, hogy a magyar nép első tanítói, a bencések, első kolostorukat Szent Márton atyai védelmére bízták, a róla elnevezett hegyre építették apátságukat, terjesztették tiszteletét. (NB.: Csak Kazinczy Ferenc idejében kapja a hegység a „Pannonhalma” magyaros ízü, hangzású elnevezést.)

Szent Márton kora ifjúságától fogva fogékonnyá vált a keresztény tanítás elfogadására. Apja magasrangú római katonatiszt, a mai Dunántúl területén teljesít szolgálatot, itt születik fia is, akit katonának nevel. A fiatal nem huzódozik a szolgálattól, helyét megállja, atyja szándéka szerint, de szívében ég a vágy, hogy a legynagyobb Úrnak szolgáljon, az örök élet Urának. Minél jobban megismerkedik Európa az új vallással, Krisztus tanításával, annál nagyobb benne is a vágy, hogy az ő katonája legyen fenntartás nélkül. Egyre jobban az isteni kegyelem ereje alakítja „kalandos életét”. Egész életében megmaradt fegyelmezett katonatisztnak, de parancsnoka Krisztus lett, és föltétel nélküli engedelmes katonájává lesz égi felettesének. Nehéz lenne azt megmondani, mennyi volt életében az isteni kegyelem, mennyi a kor szelleme, mennyi az akkori Európa kereszténnyé válásának csodával határos folyamata. Egy azonban biztos: Isten kegyelmi ajándéka egy acélakarató, Isten ügyét teljesen magáénak valló felnőtte tette. Népszerűségét mutatja, hogy a Szűzanyának szentelt templomok után az ő nevét viselő templomok száma volt a legnagyobb az akkor ismert világban.

Jézus a Jó Pásztor

Varga János és Családja Emlékére
Hálás szeretettel Varga Anna

A Jézus Szíve oltár mellett az első jobb-
oldali színes ablak Jézust mint a Jó Pásztort
ábrázolja. Az idekerült, elárvult családok bi-
zalommal nézhették azt a Krisztus-ábrázolást,
amely az eltévedt, a nyájtól elszakadt kis bá-
rány megmentésére siető Jó Pásztorként
mutatja be az Urat. Talán azt is érezhették,
hogy ennek a „Gondviselésnek” oltalmában
már nem lesznek elveszett idegenek, hanem a
Szűzanya égi pártfogásával együtt ahhoz tar-
toznak életük további részében, akiben min-
dig bíztak...

*„Az Úr az én pásztorom, nem szükölködöm,
zöldellő legelőkön adott nekem helyet,
csöndes vizekhez vezetett engem.
Felüdítette lelkemet,
és az igazság ösvényein vezetett
az ő nevéért.
Járjak bár a halál árnyékában,
nem félek semmi bajtól,
mert te velem vagy.
Vessződ és pásztorbotod
megvigasztalnak engem....
Mert jóságod és irgalmasságod
kísér engem életem minden napján,
hogy az Úr házában lakjam
időtlen időkig.*

(Ps. 23: „A jó Pásztor”)

Az Úr e közösség számára adott igazi
„pásztorlelkű” papokat, vezetőket, hogy emlé-
kezzenek a hívek az isteni Pásztor szavaira,
őket védelmező jóságára.

Keresztelő Szt. János

In memory of their Parents
Donated by the Henyecz Children

Az ablak a kép kifejező erejével emlé-
kezteti a látogatót arra, hogy az Úr, a teremtés
Istene alkalmazkodik ahhoz a „szertartáshoz”,
amely Jézus korában jelentette az igaz Isten-
hez való lelki megtérést, egy mélyebb lelki
kapcsolat kezdetét. Üzenet volt ez minden
idejáró hívőnek: az élet minden szakaszában
időszerű az a fordulat, amely közelebb visz az
Úrhoz, és amelyre a Büntelen, az alázatos Szí-
vű Jézus adott felejtethetetlen példát. Már meg-
keresztelkedtünk, de emberi botlásaink újra
meg újra bűnbánatra készítetnek, hogy így
egyengessük a Krisztus felé vezető utat.

„Történt azokban a napokban, hogy eljött
Jézus a galileai Názáretből, és Jézus megke-
resztelte őt a Jordánban. Amint feljött a víz-
ből, látta hogy megnyílnak az egek, és a Lel-
ket, mint galambot leszállni rá. Az égből szó-
zat hangzott: »Te vagy az én szeretett fiam,
benned kedvem telik«” (Iz 42,1) (Mk1,9-11).

Sok-sok szülő, keresztszülő látta ezt a
szép színes ablakot, büszkén hozták keresz-
telőre a kis gyermekeket, tettek ígéretet a
gyermekek vallásos nevelésére. Felnőtt a má-
sodik és a harmadik nemzedék is Passaicon a
Szentlélek áldásában. Száz év, sok ezer ke-
resztelő. Vajon az eljövendő időkben is kedve
telik majd bennünk az Atyának, aki minden
kereszteltben Fia Titokzatos Testének szent
növekedését látja? Múltunk kötelezzen a
jövőre is! Fiaink, unokáink jövőjéért imádko-
zunk ebben a templomban.

Jézus Krisztus születése

In memory of Frederick Nelson Gombash
Boska József és Családja, Özv. Török Vincéné

Amikor híveink a karácsonyi éjféli misére várnak, és már este 11 órától gyülekeznek és a karácsonyi hagyományos énekeinket éneklik, az egyik utcai lámpa fénye élesen átvilágítja ezt az egyetlen karácsonyi színes ablakot, amely mint egy hatalmas oltárkép világít a gyertyafényes, énekszóval Kis Jézuskát váró éjszakai hangulatban. A falak szürkés félhomálya, a hívek alig kivehető arca, az egyre melegedő templom várakozással gazdag áhítata, az utolsó pillanatban gyónók „ünnepi, tiszta mosolya” és a hagyományszentelte ősi karácsonyi, templomi énekek dallamai készítik elő a szent pillanatot, amikor az éjféli szentmisében az átváltoztatás szavainál a karácsonyi csoda megjelenik és minden hívő a pásztorok sietségével igyekszik „Betlehembe”, hogy minél előbb tanúja legyen a nagyszerű csodának. Az énekesek a kórus magasztaláról elkezdtek az angyalok szózatát...

„Azon a vidéken pásztorok tanyáztak, és őrizték nyájukat az éjszakában. Egyszer csak ott termett mellettük az Úr angyala, és az Isten fényessége körülragyogta őket. Félni kezdtek nagy félelemmel. Az angyal ezt mondta nekik: »Ne féljete! Íme, nagy örömet hirdetek nektek, melyben része lesz az egész népnek. Ma született nektek az Üdvözítő, az Úr Krisztus, Dávid városában...« – És történt, hogy amikor az angyalok visszatértek tőlük a mennybe, a pásztorok így szóltak egymáshoz: »Menjünk át Betlehembe és lássuk azt a dolgot, ami történt, s amelyet az Úr hírül adott nekünk«” (Lk 2,8-15) Sohase késlekedjünk, az Úr minket is vár, ma is, mindig!

Szt. Ferenc megkapja Krisztus stigmáit

Isten Dicsőségére és Szt. Ferenc tiszteletére
Békéért, a Harmadik Rend

Szent Ferenc követőinek, a „ferences barátok”-nak mindig buzgó hívei voltak a szegénységet saját életükben tapasztaló, egyszerű magyarok. Az atyák követték a kivándorlásban is híveiket, sok esetben itt az új hazában lettek első lelkipásztoraik, ügyes-bajos dolgok intézői a hatóságoknál és szószólói az egyházi eljáróknál. Nem véletlen, hogy szinte minden magyar templomban a ferences szentek szobrai, képei, színes üvegablakok ábrázolásai fejezik ki magyar népünk tiszteletét, szeretetét a nép „barátai” iránt. Templomunk Szent Ferenc és Szent Antal ábrázolásai is ennek a megbecsülésnek, tiszteletnek kifejezői, hiszen a rájuk szakadt árvaságban az is vigasztalás, ha kedves szentjeik művészi ábrázolása előtt kérjük az ő közbenjárásukat életük ezen új szakaszában vagy éppenséggel elpanaszolhatják bajukat szobraik, képeik előtt. Ők biztos meghallgatják őket...

Assisi Szent Ferenc (1182–1226) az akkori Európában új lelkeségi mozgalmat indított el. Követői a nép hűséges lelkipásztorai maradtak és azt a magyart szolgálták, akit szegénysége, földhözkööttsége a múlt század elején kényszerített arra, hogy országát elhagyva új hazában keressen megélhetést, boldogulást. Szent Ferenc lelkesége azon szentek felé fordította szemüket, akik az égben is olyanokért imádkoznak, mint amilyenek ők maguk: egyszerűek, szegények, becsületesek, de egyszerűségükben is hűségesek Egyházukhoz, papjaikhoz és minden honfitársukhoz, barátukhoz.

Vianney Szt. János (1786–1859)

To Rev. John Gáspár, with gratitude
Donated by the Children of St. Stephen's School

A templomépítő magyarok nagyon fontosnak tartották, hogy a templom mellett a tudás szentélye és műhelye, az iskola is ott álljon a családok szolgálatában. Gyermekük nemcsak a vallásban, de a világi tudományokban se maradjanak el itt született új barátaiktól. A hívei minden gondjában osztozó plébános, Gáspár János pedig mindent megtett, hogy honfitársainak gondjait enyhítse és a gyermekek előrébb jussanak az életben, mint az óhazában korlátokba ütköző szüleik. Ezt a gondoskodást akarták a tanulók szülei megköszönni, amikor a szentéletű plébános, Vianney Szt. János emlékét idéző üvegablak adományozásával emelték a templom szépségét. Ezzel a cselekedetükkel is jó példát adtak a fiataloknak, hogy majd ők is ugyanilyen lélekkel gondoskodjanak szüleik örökségéről, a Szent István Magyar Egyházközségről.

Szent János, az ábrázolás főalakja nehezen tanult, de vas szorgalommal hihetetlen sokat elért. Az ablak így azt az igazságot akarja híveinknek mondani: Az előmenetel, a siker, az eredmények feltétele a munka, a szorgalom, kötelességeink mindennapi teljesítése. A változó társadalmi és népesedési viszonyokban az iskolánk már nem saját gyermekeink nevelését, tanítását biztosítja, de a szombati Szent István Magyar Iskola munkája továbbviszi az alapítók és Gáspár atya gondoskodó szeretetét mind a mai napig.

Szent János pedig még most is segíti égi hazájából a tanulókat, a nehezebben tanulókat is!

Szent Anna és Mária

“Szent Anna, Könyörögi Érettünk”
Szt. Anna Oltáregylet

Kétségtelen, hogy a Megváltó édesanyja, a Boldogságos Szűz Mária szüleitől, Joakimtól és Annától a vallásos nevelés hagyományokban gazdag ajándékát kapta kora gyermekégtől kezdve. Gyermekkorán minden pillanata előkészítés volt istenanyaságának szent hivatására, az emberiség megváltásának szent szerepére. Az üvegablakot tervező művész a képen mutatott könyvben ezeket a szentírási szavakat olvastatja a hívekkel: „Mulier timens Deum ipsa laudabitur” („Az istenfélő nő maga dicséretre méltó”). A Szűzanya egész élete ennek az istenfélelemnek volt legszebb példája. Az adományozó Oltáregylet tagjainak hányszor és hányszor juthatott eszébe ez az idézet, amikor hűségesen követték a Szűzanya példáját, akinek egész élete Krisztus oltárának szolgálata volt! Híveink ma is sok gonddal és nem kevesebb szeretettel vigyáznak arra, hogy templomuk valóban „dicséretre méltó” otthona legyen a Legméltóságosabb Oltárszentségben közöttünk lakó Úrnak. Üzenet ez a templomba jövő édesanyáknak is, hogy gyermekeik vallásos nevelését a Szűzanya szüleinek példáját követve végezzék.

Amikor egyre kevesebb gyermeket látunk szüleikkel együtt a templomban (különösen a tizenévesek körében), emlékezzünk elődeinkre, akik példásan élték a családi életet, és a családi élet szentélyét a templom Oltáregylete odaadásával és példás buzgóságával gondozták. Ez az ablak ne csak dísz legyen a templomnak, hanem maradjon csendes, de szívhezszóló üzenet is minden gyermekét nevelő családnak és minden felnövő gyermeknek.

Szt. Simon és Szt. Júdás Tádé

Isten dicsőségére, Hálaadással
Id. Weisz János és Éva

A Szentírás nagyon keveset ír erről a két apostol-szentről, úgyhogy a gazdag legenda-irodalomból származik az a kevés, amit valóban mondhatunk róluk. Krisztus meghívására vállalták az apostolság magasztos hivatását, és a hagyomány szerint egy időben haltak meg, hogy vértanúságukkal pecsételjék meg annak igazságát, amit Mesterük égi üzeneteként életükben tanítottak.

Szent Simonról, akinek nevéhez a „*buzgó, zelota*” szót illesztette a bibliai leírás, tudjuk, hogy becsületesen tartotta az Ószövetség törvényeit is. Az apostolok missziós útjai során ő Egyiptomban, Észak-Afrikában és még a jelenlegi Anglia földjén is hirdette Krisztus tanítását, ami inkább legenda, – a bizonyosabb az, hogy Perzsiában működött, és a Kaukázustól délre halt meg vértanúként.

Szent Júdás-Tádé édesapja Alfeus Kleofás, édesanyja a másik Mária, unokatestvére Szűz Máriának. Ilyen értelemben Júdás-Tádé is az „Úr testvérének” számított a bibliai szóhasználat szerint. Az utókor azon nagy szentek közé sorolja, akiket a hívek gyakorta szoktak segítségül hívni. Talán ezért kerültek hittérítő társával együtt, Simonnal, az utolsó nagy üvegablakra, hogy emlékeztessék a híveinket arra, hogy ügyes-bajos dolgaikban bátran forduljanak az apostolok felé, hiszen Simon és Júdás-Tádé is Krisztus segítségével boldogult az idegen országokban, építve, gondozva Mesterük fiatal, apostoli Anyaszentegyházát. Hűséggel terjeszteni Krisztus tanítását, és azzal erősíteni Egyházát, minden hívő feladata. Ez a munka azonban csak akkor lesz eredményes, ha az áldást ehhez felülről kérjük és várjuk, dolgainkban pedig mindig számítunk Krisztus hűséges követőinek, vértanú szentjeinek égi támogatására.

Szt. Antal és a Gyermekek Jézus

In memory of Louis Kral and Family
In Memory of Francis Kaleta and Family

Ki ne fordult volna már nehéz helyzetben a „mindig segítőkész” Szt. Antalhoz, ha valamije elveszett, ha idő előtt elfogyott a mindig kevés heti fizetése, vagy nem tudta kifizetni a drága orvosi vizitet vagy patikaszámlát? S Szent Antal valahogy mindig segített – csak időben hallja meg a kérőimát! A hálát kifejező Szt. Antal-persely adományát pedig a plébános eljuttatta a „templom szegényeinek”.

Páduai Szt. Antal (1195–1231) ismerte a kényelmes életet, és tudta, hogy mit jelent arról lemondani Isten iránti szeretetből. Önként egyszerű barátként élt rendtársai között, akik hosszú időn keresztül nem is ismerték magas műveltségét, kiváló tehetségét. Minden megbecsülés nélkül, Isten szeretetére hagyatkozva élt. Hány és hány otthonát vesztett bevándorló meríthetett erőt az ő példájából, amikor körülményeik hasonló helyzetet teremtettek, mint amelyet Szent Antal buzgóságából vállalt. Ha nem is volt az új hazában ismeretség, befolyásos barát vagy munkaadó, de volt Szt. Antal, aki meghallgatta a panaszt és valahogy mindig tudott segíteni... Ez a roppant művelt és képzett szent gyermeki egyszerűséggel és odaadással szerette a Gyermekek Jézust. Vajon hány szerető édesanya kérte Szt. Antal pártfogását gyermekére, amikor az elhagyni kényszerült a szülői házat? Ma is gondolj jó Szent Antal családjaink gyermekeire, hiszen ma sem kisebb a bizonytalanság mint a múltban volt!

Ft. Mustos N. István, Sch.P.

Templom árnyékában

E templom magyar verejtékkel
megáldottan épült ide.
Öreg magyarok keze nyomán
élő hit lett itt az Ige.
Bánya, gyár örölte őket,
de a Földnélküli Jánosok
osztottak Krisztus kenyerén...
S jöttek papok: magyar táltosok,
akik kiálltak rendületlenül,
akik védték az oltárt emberül!

Az Iskola mint erős végvár
állta háborúk viharát,
s hontalan is itt nyert békét,
lelkén ide mentett hazát.
Ki ádáz, dúló viszályal,
vagy a mellét verve jött ide,
feloldozást nyert a büntől
és kivirágzott forró szíve!
A vérkeringésbe új vér ömlött,
a költő új zsoltárokat költött!

Itt esküdött örök hűséget
párjával, aki hű magyar...
Kisdedekre hullt a keresztség,
orgonabúgás, magyar dal.
Itt úgy bérmált a Szentlélek,
úgy imádkozott a buzgó nép,
mint egykor Bukovinában,
amikor eljött a csángókért!
A kisdéd Jézus itt úgy született,
hogy Karácsony is lelket szüretelt!

Bár nem nyájnép ment Krisztus után,
az angyalok is örültek...
A templomkert lombos bokrain
a tücskök is hegedültek.
A vén fák is imádkoztak,
daloltak, ha szólt a körmenet,
az Oltáriszentség szívéen
Krisztus vére mutatott jelet...
És lángolt, tüzelt a magyarság itt,
volt húsvéti kenyér, föltámadt hit.

Ötvenhat szent szabadságharca
ide is elküldte szívét.
A nemtelen világ csak tapsolt,
nem értette a jó igét.
De itt nagy egekbe szántott
a krisztusi magyar fájdalom,
az Emberfia feküdt ott
azon a véres ravatalon!
Itt bekötözték Isten sebeit,
új menekültek bús keserveit!

Most csak a Megfeszített látszik:
osztottnak véres sebein.
Lám ide jutottunk hát mi is,
vér halottaink nevein.
Még fáinkat is kivágták
és iskoláinkat is lopja már
a kegyes képmutatóval
egyhúron pendült kakukkhalál!
Élő Vértanúkat nyugdíjazták,
Szent Péter sírjába befalazták!

Ó Krisztus, már csak Te segíthetsz,
ne hagyd veszni hű népedet!
A magyar templom végvár nekünk,
melybe magyar hit égetett
tetterőt, hős áldozatot,
a magyar iskola szent nekünk:
e kettő nélkül széthullik
kezedbe kapaszkodó népünk!
A kakukkhalál már lopja jussunk,
ne hagyj el bennünk drága Krisztusunk!

Kertész László, 1974

Parish Council

In June 1991, Fr. Mustos gathered members of the parish for a general meeting to announce plans to create a council of lay members that would help to govern the church community. This new group, the Parish Council was created as a consultative body to the pastor of the church. The council consists of the pastor, two trustees, nine elected members, and five representatives of parish organizations. Thus, the Parish Council was born.

The preamble of its constitution: "We, the members of the Christian Community of St. Stephen's R.C. Magyar Church, Passaic, N.J., in an effort to become more expressive of our concern with our faith and Hungarian heritage, declare ourselves as willing to fully participate in spreading the message of our Lord Jesus Christ, through this Parish Council, established and maintained with the authority of the Code of Canon Law and operated as a consultative body to the Pastor."

Ever since its creation, the Parish Council has been a support to the pastor in his administrative and pastoral duties. Providing leadership for parish committees and people to organize activities, the Parish Council has become the engine that moves the parish forward together with the pastor. The committees of the Parish Council include the

- Recreation Committee, which sponsors regular trips for parishioners,
- Building Committee, which takes care of the needs of the facilities of the church,
- Liturgical Committee, which oversees all those serving the Holy Mass and coordinates special services including holidays and processions,
- Financial Committee, which plans activities to raise funds for the church,
- Public Relations Committee, which advertises the activities of the parish to outer circles, and the temporary
- Jubilee Committee, which has worked on planning the church's 100th anniversary over the course of the last two years.

Activities that were started and/or maintained by the Parish Council since the early 1990's include parish trips, luncheons, cultural events, church decoration, dinner dances, church cleanup, liturgical events, the annual St. Stephen's Day picnic, art auctions, and organ concerts.

The turnover of membership with annual elections keeps the council vibrant. In 1997, two youth representatives were installed to make the council a more representative body of the entire parish. The Parish Council offers its support to the pastor in matters both within and outside the parish community. God bless all those called to serve as Parish Council members. Their work is greatly appreciated!

Members of the Parish Council (1991-present)

László Abonyi *	†Anthony Jaskot	Fred Kormann *	John Sakovits
Arthur Barillo *	Imre Karaszegi	László Marshall	John Staudinger *
Stephen Devald *	László Károly *	Thomas Marshall	Harold Sylvester *
Ágnes Esik	Frank Keresztes *	Ernest Mozer *	†John Szilasi *
Robert Esik	László Kerkay	György Pándi	Robert Tomaskovic *
Joseph Fett	Csaba Kertész	Réka Pándi	Gloria Visco *
Evelyn Hurley	Joseph Kóczán *	Helene Pihokker *	Peter Wolauschek

* Members of the first Parish Council elected in 1991.

Egyházközségi tanács

Mustos atya 1991. júniusában gyűlésre hívta az egyházközség híveit, ahol ismertette szándékát az egyházközségi tanács felállításáról. A tervezett tanács tagjai tanácsadói szerepben fogják segíteni a plébános munkáját. A tanács tagsága a következő: plébános, két állandó megbízott (trustee), kilenc beválasztott tag, és a különböző egyházközségi szervezetek öt képviselője.

Megalakulása óta a tanács hatékonyan segíti a plébánost az adminisztratív és lelkipásztori teendők ellátásában. A tanács a plébánossal karöltve irányítja azokat a munkacsoportokat, amelyek megszervezik az egyház programjait. A tanács több munkacsoportot foglal magába:

- Szabadidő Bizottság, amely autóbussz kirándulásokat szervez a hívők részére,
- Épületfenntartó Bizottság, amely az épületek karbantartását, javítását végzi,
- Liturgiai Bizottság, amely a fontos ünnepekre megszervezi az ünnepélyes liturgiát,
- Pénzügyi Bizottság, amely az egyházközség anyagi feltételeinek megteremtésén fáradozik,
- Hír- és Sajtó Bizottság, amely az egyházközség különböző eseményeiről tájékoztatja a külvilágot, és végül az ideiglenes
- Jubileumi Bizottság, amely az egyházközség 100 éves jubileumának méltó megünneplésén munkálkodik.

Az 1990-es évek kezdete óta a tanács tevékenyen részt vesz az egyházi ebédek, a táncos esték, a zarándoklatok, a templom díszítése, az évenkénti Szt. István napi búcsú, a karácsonyi ebéd, a művészeti árverések, az orgonahangversenyek, a templom nagytakarítása és a körmenetek megszervezésében és lebonyolításában.

Minden évben egy-egy tanács tag szolgálati ideje lejár. Az évenkénti (januári) választások biztosítják a tanács állandó megújulását. A tanács 1997-ben meg is „fiatalodott”, amikor két ifjúsági képviselőt is felvett tagjai közé, hogy jobban tudja az egyházközség minden korosztályát képviselni. A tanácsban betöltött tagság szolgálat. Isten fizesse meg mindazoknak, akik az elmúlt évtized során vállalták ezt a szolgálatot!

Board of Trustees in 1928. • Az egyházközségi tanács elődje 1928-ban (id. Balogh Lajos, Ackermann Ferenc, Ft. Marczinkó József, Kaleta Ferenc, Szemán Gyula, (alsó sor balról jobbra) Kálmán János, Wachtler István, Molnár Endre, Eszlinger Lőrincz (felső sor).

English Rosary Society

On May 10, 1955, a group of 14 women met with Father Roger Hebert at St. Stephen's Magyar R.C. Church to form a society to the devotion of our Blessed Mother which later was named St. Stephen's English Rosary Society. The first officers were: Mrs. Stephen Cooper (President), Mrs. Joseph Ruppert (Vice President), Mrs. Joseph Szott (Secretary) and Mrs. Andrew Doychak (Treasurer).

The purpose of the society is to foster a spiritual devotion to the Blessed Mother, to strengthen the social ties of the parish women and to financially help the upkeep of the parish. From 1955 to 1978 the moderators were Father Roger Hebert, Father Joseph Cassidy and Father John Cusack.

The Society's religious activities include mass or benediction before meetings, sermons by the moderator, monthly communion by members, daily recitation of the rosary, annual communion breakfasts, working for the Cancer Society, support for the Little Sisters of the Poor, and visits to sick members.

The social and financial activities of the Society include fund raising to meet our financial obligations by social activities such as cake sales, card parties, bus rides, dinner-dances, Bergen Mall Festival booths, Chinese auctions and calendar parties. Members also participate in all parish activities.

One of the society's most enjoyable events is the annual Christmas party held for its members and friends.

Our present day membership consists of 35 active members. The current officers are Mrs. Margaret Sannik (President), Mrs. Ann Papp (Vice President), Mrs. Fannie Rosta (Secretary) and Mrs. Rose Terr (Treasurer).

To renew and strengthen the practice of praying of the rosary, we include its description and its mysteries on pages 73 and 74).

Magyar Rózsafüzér Társulat

A rózsafüzér imádkozásának gyakorlata végigkíséri egyházközségünk történetét. Már a kezdetben, O'Connor newarki megyéspüspök (aki kinevezte Messerschmiedt atyát alapító plébánosunkká), engedélyezett egy külön imádságot az újonnan alakuló hitközség számára, amelyet a vasárnap délutáni rózsafüzér elmondása után imádkozhattak a hívek. Így szól:

Dicsértessék a Jézus Krisztus!
 Áldott legyen a Boldogságos Szűz Mária, Isten Anyja, Magyarország Nagyasszonya!
 Isten vezesse győzedelemre a katolikus Anyaszentegyházat ellenségei ellen vívott harcában!
 Isten éltesse és oltalmazza a mi pápánkat, Krisztus Jézus helytartóját!
 Isten áldása kísérje a mi püspökünket, az apostolok utódját!
 Isten segítse a mi lelkipásztorunkat!
 Isten oltalmazza meg a mi hitközségünket minden rossztól és gonosz ellenségtől!
 Isten adjon békességet közöttünk és vezessen be minket az örök boldogság hazájába!
 Amen.

Imprimatur, + John I. O'Connor, Eppus. Newarkensis

A Magyar Rózsafüzér Társulat elnöke 1984-től feloszlásáig Helén Pihokker volt. Minden hónap első vasárnapján a plébános vezetésével litániát mondtak, utána pedig a Társulat tagjai elimádkozták a rózsafüzért. A rózsafüzér titkai követték a liturgikus időket: *örvendetes* az adventben, *fájdalmas* a nagyböjtben, *dicsőséges* a húsvét utáni időkben. A titokcseréből befolyó egy dollárokat összegyűjtötték, és az összeget az egyháznak ajándékozták húsvét- és karácsonykor. Külön adományokat gyűjtöttek a Szent Anna Oltáregyletnek.

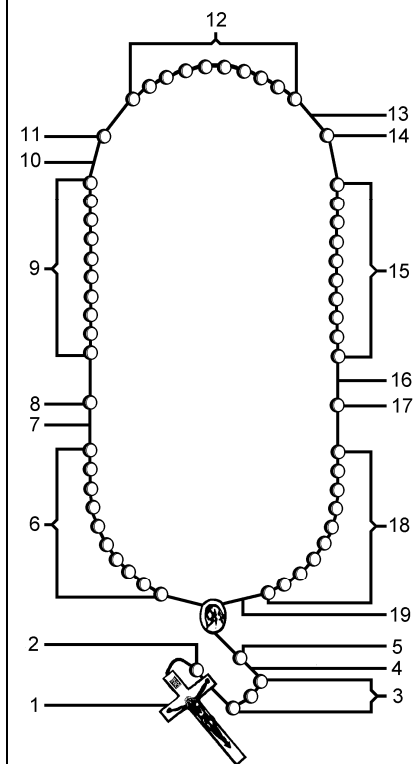
Ezenkívül a Rózsafüzér Társulat az Oltáregylettel karöltve karbantartotta a templom belsejét. A szükséges anyagiakat süteményvásárok és kerti mulatságok rendezésével biztosították. A Rózsafüzér Társulat sok tagja közül ki kell emelnünk a fontos szerepet betöltő a néhai Gunther Józsefnét, Polonkay Józsefnét és Andrejkóné Terézt.

A rózsafüzér imádozásának felújítása végett álljon itt elmondásának pontos leírása.

A rózsafüzér imádkozása

1. Keresztvetés és az apostoli hitvallás
  2. Miatyánk
  3. Három Üdvözlégy (Jézus Neve után mondjuk:
    - Aki hitünket növelje.
    - Aki reményünket erősítse.
    - Aki szeretetünket tökéletesítse.)
  4. Dicsőség az Atyának
  5. Miatyánk
  6. Tíz Üdvözlégy *
  7. Dicsőség az Atyának
  8. Miatyánk
  9. Tíz Üdvözlégy *
  10. Dicsőség az Atyának
  11. Miatyánk
  12. Tíz Üdvözlégy *
  13. Dicsőség az Atyának
  14. Miatyánk
  15. Tíz Üdvözlégy *
  16. Dicsőség az Atyának
  17. Miatyánk
  18. Tíz Üdvözlégy *
  19. Dicsőség az Atyának
- Befejezésül: Üdvözlégy, Királyné

* Az Üdvözlégyek közben Jézus Neve kimondása után a titok megnevezése (lásd alább)

Praying the Rosary

1. Sign of the Cross and the Apostle's Creed
  2. Our Father
  3. Three Hail Mary's
  4. Glory be to the Father
  5. Our Father *
  6. Ten Hail Mary's
  7. Glory be to the Father
  8. Our Father *
  9. Ten Hail Mary's
  10. Glory be to the Father
  11. Our Father *
  12. Ten Hail Mary's
  13. Glory be to the Father
  14. Our Father *
  15. Ten Hail Mary's
  16. Glory be to the Father
  17. Our Father *
  18. Ten Hail Mary's
  19. Glory be to the Father
- Conclusion: Hail Holy Queen

* Announce the mystery (see below)

A rózsafüzér titkai	The Mysteries of the Rosary
<p>Az örvendetes olvasó titkai (hétfőn és csütörtökön)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Akit te, Szent Szűz a Szentlélektől fogantál. <i>(Alázat)</i> 2. Akit te, Szent Szűz Erzsébetet látogatván hordoztál. <i>(Szeretet)</i> 3. Akit te, Szent Szűz a világra szültél. <i>(Szegénység)</i> 4. Akit te, Szent Szűz a templomban bemutattál. <i>(Engedelmesség)</i> 5. Akit te, Szent Szűz a templomban megtaláltál. <i>(Jámborság)</i> <p>A fájdalmas olvasó titkai (kedden és pénteken):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aki érettünk vérrel verítékezett. <i>(Bűnbánat)</i> 2. Akit érettünk megostoroztak. <i>(Tisztaság)</i> 3. Akit érettünk tövissel koronáztak. <i>(Bátorság)</i> 4. Aki érettünk a keresztet hordozta. <i>(Türelem)</i> 5. Akit érettünk keresztre feszítettek. <i>(Önmegtagadás)</i> <p>A dicsőséges olvasó titkai (szerdán, szombaton és vasárnap):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aki a halálból feltámadt. <i>(Hit)</i> 2. Aki a mennybe felment. <i>(Remény)</i> 3. Aki nekünk a Szentlelket elküldte. <i>(Szeretet)</i> 4. Aki téged, Szent Szűz a mennybe fölvelt. <i>(Örök boldogság)</i> 5. Aki téged, Szent Szűz a mennyben megkoronázott. <i>(Mária tisztelete)</i> 	<p>Joyful Mysteries (Monday and Thursday)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The Annunciation <i>(Humility)</i> 2. The Visitation <i>(Charity)</i> 3. The Nativity <i>(Poverty)</i> 4. The Presentation <i>(Obedience)</i> 5. The Finding in the Temple <i>(Piety)</i> <p>Sorrowful Mysteries (Tuesday and Friday)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Agony in the Garden <i>(Contrition)</i> 2. Scourging at the Pillar <i>(Purity)</i> 3. Crowning with Thorns <i>(Courage)</i> 4. Carrying of the Cross <i>(Patience)</i> 5. The Crucifixion <i>(Self-denial)</i> <p>Glorious Mysteries (Sunday, Wednesday and Saturday)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The Resurrection <i>(Faith)</i> 2. The Ascension <i>(Hope)</i> 3. Descent of the Holy Spirit <i>(Love)</i> 4. The Assumption <i>(Eternal happiness)</i> 5. Crowning of Mary <i>(Devotion to Mary)</i>
<p>A pápa 2002 októberében a világosság titkaival toldotta meg, melyeket az örvendetes titkok után javasolt:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. aki a Jordánban megkeresztelkedett, 2. aki Kánában megmutatta isteni erejét, 3. aki meghirdette Isten országát, 4. aki a Tábor hegyén megmutatta isteni dicsőségét, 5. aki az eucharisziában nekünk adta magát. 	<p>In October 2002, the Pope has added the mysteries of light, which he proposed after the joyful mysteries:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Our Lord's baptism in the Jordan, 2. Our Lord's self-manifestation at the wedding of Cana, 3. Our Lord proclaims the Kingdom of God and calls us to conversion, 4. Our Lord's transfiguration, 5. Our Lord's institution of the Eucharist as the sacramental expression of the Paschal Mystery.

A Szent István Énekkar története

The choir in 1904.

A Szent Mária Egyesület, vagyis az egyházközség énekara 1904-ben: Vaskó József, Zörgő Anna, Juhász Terézia, Szabó Mária, Bacsárdi Júlia, Fricz Mária, Jakab Mária, Borovszky András (felső sor), Kovács Erzsébet, Stecz Terézia, Sztanka Begina, Hornyay Erzsébet, Molnár Zsuzsanna, Majláth Mária (középső sor), Kovács Anna, Paláncsi Mihály, Ft. Messerschmiedt Géza, Faubel János (kántor), Staudt Jánosné (ülő sor).

1957 – 1979

Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc megrázta egész Európát és hatása érződött Amerikában is. Nagyon sok menekült Passaicon talált segítő karokra és otthonra Ft. Gáspár János plébános jóvoltából, aki lakást és állást szerzett rengeteg embernek. Sok tehetséges ember elhagyta otthonát, és tudását itt az új hazában igyekezett hasznosítani. Ezek között találjuk Bartkó Júliát, aki a székesfehérvári tanítóképző énektanára volt. Énekoktatási és kántori diplomáját igyekezett gyümölcsöztetni, mikor megalakította a Szent István Egyház énekkarát. E munkájában nagy segítségére volt Károly László, aki a plébános mellett tevékenykedett. Nagy örömmel és lelkesedéssel karolta föl a tervet, hisz ő is zenész családból származott, édesapja is kántortanító volt. Mivel mindenki ismerte templomi munkásságát, boldogan csatlakoztak az énekkarhoz a jóhangú hívek. Az énekkar 1957. május 16-án tartotta alakító gyűlését 16 taggal, és 1957. október 6-án első szereplését. A műsor csak három számból állott a megalakulást követő rövid idő miatt, de az a három szám Kodály Zoltán három legkedvesebb ének-kari műve volt: *a Hej páva*, *A juhász* és *Jázmin bokor*. A hallgatóság lelkesedéssel fogadta, pedig azelőtt Kodályt, hazánk leghíresebb kórusmű-szerzőjét nem ismerte, és a dallam szokatlan volt a cigányzenéhez szokott itteni magyar fülnek. Bartkó Júlia feladatának tartotta az igazi magyar népdalkultúra megismertetését idegenben is. Szerepléseik híre gyorsan terjedt, érkeztek a meghívók sokfelől. Sikereik eredményeként az énekkar létszáma hamarosan 42 főre emelkedett. Voltak tagok, akik New

Yorkból, Lindenből, Woodbridge-ből és New Brunswickból jöttek énekelni. A nemzeti ünnepekre szóló meghívások mindegyikének nem mindig tudott eleget tenni az énekkar, mert ezek sokszor időben egybeestek. A „külföldi” szerepléseket akadályozta, hogy anyagi segítséget sehonnét nem kapott az énekkar. Minden kiadást, a kották beszerzését, sokszorosítást a karmester saját keresetéből fedezte.

Az énekkar repertoárja egyházi és világi részből állt. Majdnem minden vasárnap felcsendültek egyházi nagyságaink műveinek dallamai Kodály átdolgozásában. Az addig a Zsasskovszky-énektáron alapuló énekek körét jelentősen kibővítette az énekkar, és magas színvonalú éneklésükkel hozzájárultak a liturgia elmélyültebb megünnepléséhez. Egy ilyen átdolgozott ének Mindszenty József hercegprímás látogatásakor is felzendült templomunkban:

*Boldogasszony édes
Hozzád esd ma néped,
Veszni indult lelkét
Hogy te mentenéd meg
Édes Szűzanyám.*

The orchestra and the choir at the 75th Jubilee Mass.

A zenekar és a kórus a 75 éves jubileum nagymisén.

Az egyházi szereplések fényét emelte az 1958-ban először énekelt passió, amely nagy számban vonzotta a magyarságot templomunkba. Legkedvesebb emlékeink közé tartozik P. Szabó Szerén ferences atya passaici szereplése. Virágvasárnap reggelén az *örök evangelistánk* (Károly László) felhívta Bartkó Júliát, hogy nem lesz passió, mert betegsége miatt nem tud énekelni. Júlia kétségbe esett, szaladt a plébániára a rossz hírrel. Ebben az időben P. Szabó Szerén atya segédkezett a betegeskedő Dunay atya mellett. Szerén atya mosolyogva hallgatta a „rossz” hírt. „Majd én elénekelem az evangelista szerepét.” – mondta. A karmester kételkedve fogadta ezt az ígéretet: próba nélkül az majdnem lehetetlen. De a csoda megtörtént. A szentmisét Szerén atya mondta, és amikor elért a passió részéhez, felment a szószékre és tiszta, zengő hangon elkezdte a passiót. Hangja végigszárnnyalt a hívek feje felett és a karzaton felcsendülő felelettel felejthetetlen, operai hatású volt. Egyházunk 75 éves jubileuma 1978-ban az énekkar számára is kiemelkedő napnak bizonyult. Az énekkar ez alkalomra ünnepi misét tanult be és adott elő Zorándy Zoltán orgonaművész és 12 tagú zenekarának kíséretében. Szívünket még most is öröm tölti el, ha visszagondolunk erre a csodálatos misére, melyről az áldozatot bemutató Rodimer püspök úr megjegyezte: „Ilyet még Európában sem hallottam.”

Az egyházi szereplések mellett több alkalma volt az énekkarnak világi előadásokra is. Nagy sikerrel szerepelt a *New Jersey Art Centerben* tartott magyar napon, ahol két alkalommal mutatta be magas színvonalú énektudását. A hétezeres hallgatóság nem szűnő tapssal fogadta az énekkar szereplését. A kar műsora tartalmazott kórusműveket és népdalfeldolgozásokat olyan híres zeneszerzőktől, mint: Liszt Ferenc, Giuseppe Verdi, Kodály Zoltán, Bárdoss Lajos, Bartók Béla, Ádám Jenő, Kerényi György, Járdányi Pál, Halmos László. A kórus szívesen énekelte Kodály három- és négyszólamú műveit: *Ave Maria*, *Gergelyjárás*, *Nagyszalontai köszöntő*, *Süket sógor*, *Zöld erdőben*, *Esti dal*, *Pünkösdőlő*, *Túrót eszik a cigány*, *Villó*, *Magyarokhoz*. Világi fellépésük egyik felejthetetlen száma a Szózat volt, mely a New York-i Magyar Színház színpadán első alkalommal az énekkar előadásában hangzott el. A négyszólamú feldolgozás könnyeket csalt az ünneplő közönség szemébe.

Bartkó Júlia 20 éves munkásságát önzetlenül ajándékozta a közösségnek. Munkájában beállt változás akadályozta meg abban, hogy az énekkart 1979 után tovább vezesse.

Bartkó Júlia elbeszélését lejegyezte Kerkay Emese

1979 – 1987

Bartkó Júlia távozása után Losonczy Árpád vette át az énekkar irányítását, amelyet 1982 tavaszáig végzett. Azután Vállay Gyula, a New York-i Hit Szava Rádió Énekkar karnagya lett a kar vezetője. Az új karnagy vezetése alatt a kórus repertoárja és a tagok zenei tudása tovább fejlődött. Az egyházi ünnepek és hazafias megemlékezések műsorán elsősorban a magyar zeneszerzők műveit mutatta be. Így került előadásra többek között Erkel Ferenc *Éljen a haza*, Kodály Zoltán *A magyarokhoz*, Bartók Béla *Bolyongás*, Liszt Ferenc *Magyar ünnepi dal* és amerikai ösbemutatóul Bárdos Lajos *A madár fiaihoz* című műve.

1983 karácsonyán az énekkar önálló hangversenyt adott az egyházközség dísztermében. A műsor négy részben népi dalgyűjteményt, egyházi zenekincseinket, magyar szerzők műveit és karácsonyi köszöntőt nyújtott a közönségnek. A vendégszereplő Zomzely Frigyes hegedűművész Dohnányi Ernő és Hubay Jenő szerzeményeiből is adott ízelítőt, míg az Énekkar 30 tagja Viadana *Örvendező zsoltár*-ával zárta a programot. A hangverseny a Karnak és az Egyháznak jelentős anyagi, erkölcsi és művészi sikert eredményezett. Az 1985/86 karácsonyi és újévi ünnepkörben a New York-i 26 tagú Hit Szava Énekkarral egyesülve koncertet adott először Passaicon, utána pedig New Yorkban. A műsor Bach,

Beethoven, Händel, Mozart, Saint-Saëns, valamint neves magyar zeneszerzők műveiből állt. A koncert vendégművészei Balogh Teréz és Kiszely Deborah (zongora) és Tóth Gwendolyn (orgona) volt. 1986 őszén, az 1956-os magyar szabadságharc emlékünnepegyén a kórus New Yorkban nagy közönség előtt önálló műsorral lépett fel. A kórus ekkor 22 tagból állt.

1987-ben Vállay Gyula karnagyot vállalata külföldi kiküldetésre vezényelte, és így meg kellett válnia az énekkar irányításától.

Vállay Gyula

A Szent István Énekkar tagjai 1986-ban:

<i>Szoprán</i>	<i>Alt</i>	<i>Tenor</i>	<i>Basszus</i>
Farkas Anna	Balogh Teréz	Andreánszky Károly	Horváth Márton
Kormann Magda	Farkas Éva	Balázs János	Németh Ferenc
Kristó Nagy Isabella	Nagy Emerencia	Dolowschiak György	Sakovits János
Nyári Viola	Pethő Terézia	Esik Róbert	Sándor István
Stankóczi Rozália	Sorce Helen	Károly László	Szabó Barna
	Vállay Márta	Varga Viktor	

1988-tól napjainkig

1990-ben a Garfieldi Magyar Klub énekkara felvállalta a templomi éneklés megújítását. A Klub énekkara 1983. március 30-án alakult, első karnagyuk Bartkó Júlia volt, majd férje halála után Siklós Tamás vette át az irányítást hosszabb időre. Repertoárjukat kezdetben csak világi énekszámok alkották. Mivel a kórus tagjai közül többen a Szent István Egyházközség tagjai is voltak, természetesnek tartották, hogy a Szent István Énekkar megmaradt tagságával kiegészítve átvegyék a vasár- és ünnepnap liturgia zenei részének irányítását. Azóta is lelkesen, rendszeresen töltik be ezt a szerepüket, és a templom ma is „messzi földről” híres az énekes misékről. Az „egyesített” kórus karnagya Mattyasovszky György, aki azelőtt is Bartkó Júlia jobbkeze volt. Az ökumenizmus itt a gyakorlatban valósul meg, mert a Garfieldi Magyar Klub kórusának több tagja más keresztény felekezethez tartozik.

A kórus hangkazettát is készített Siklós Tamás orgonaművész vezetésével, melynek énekszámaiból többet a temesvári, gyöngyösi, veszprémi és budapesti rádiók is sugároztak. Több énekszámot a kórus a Szent István templomban készített a templom kitűnő akusztikája és a felújított orgonájának szép hangja miatt.

*The present organists
A jelenlegi orgonisták*

*Keresztes, Frank; Tomaskovic,
Robert and Mattyasovszky,
György (l-r)*

A bazilita atyák hagyományos évenkénti Szent István napi máriapócsi (matawani) búcsúján is a mi kórusunk jár élen az éneklésben. Nagy eseménye a húsvéti időknél a virágvasárnapi passió-éneklés, amely szintén a kórus feladata. A karnagy Gyöngyösről hozott szokást honosított meg templomunkban, amikor megszervezte a karácsonyi éjféli mise előtti kántálást.

Bízást mondhatjuk, hogy amíg templomunk áll, addig imádságunk mellett mindig fel fog csendülni a szép magyar egyházi ének is Isten kétszeres dicsőítésére.

Mattyasovszky György

St. Stephen's Choir

1957 – 1979

In the wake of the 1956 Revolution, many talented Hungarians found jobs and homes in Passaic through the auspices of Rev. John Gáspár. Among them was Júlia Bartkó, who taught music in the college of Székesfehérvár, Hungary. With the help of László Károly, she established the choir of St. Stephen's on May 16, 1957 with 16 members. The new choir made its first public appearance on October 6th of that year, with a few musical numbers by Zoltán Kodály.

Soon, the membership increased to 42, with members coming from as far as New York City, New Brunswick, Woodbridge, and Linden. They not only sang the sacred music of all the Sunday masses, but also appeared with a repertoire of secular music, mainly at Hungarian Festivals (at the Garden State Arts Center), at Hungarian theater productions, and other feasts and occasions. The Choir sang at the visit of Cardinal Mindszenty in 1974 and began the annual singing of the Passion of Jesus Christ on Palm Sunday in 1958, a tradition, which holds true today.

For the 75th Jubilee Mass, the choir was accompanied by famous organist, Zoltán Zorándy and 12 musicians. The main celebrant, Bishop Rodimer remarked, "not even in Europe have I ever heard anything like this."

In 1979, Mrs. Bartkó had to give up her selfless and generous contribution of leading the choir, which she founded over 20 years earlier, due to a change in her job.

1979 – 1987

After the departure of Mrs. Bartkó, Árpád Losonczy took the leadership of the Choir. During the spring of 1982, Jules Vállay, who had been the director of the Hungarian radio choir in New York accepted the task of conducting St. Stephen's choir. The repertoire expanded with numerous musical works of famous composers including Franz Liszt, Zoltán Kodály, and Béla Bartók. The choir's fame and success began to spread throughout the Hungarian community. In 1983, the choir gave a Christmas concert with guest violinist Frigyes Zomzely. The choir would join with others to sing in New York at various functions. Other guest musicians who joined them in performances included Teréz Balogh and Deborah Kiszely on piano, and Gwendolyn Tóth on organ.

Jules Vállay was transferred overseas by his company and had to resign from his position as conductor in 1987.

1988 – present

In 1983, Julia Bartkó founded another choir at the American-Hungarian Citizens League in Garfield. She conducted that choir until the death of her husband. This second choir founded by

Mrs. Bartkó took upon the revitalization of the church choir in 1990. After Mrs. Bartkó was widowed, organist Tamás Siklós assumed the job of conducting. Under his direction, a recording was made of the choir and broadcast over the airwaves in several cities in Hungary and Transylvania.

George Mattyasovszky is the current musical director. The choir still remains famous for its beautiful accompaniment to our Sunday liturgies, for the Passion of our Lord Jesus Christ during Holy Week, for the Christmas carols sung before and during the Midnight Mass on Christmas Eve, and all the musical numbers during the annual pilgrimage to Our Lady of Máriapócs in Matawan.

Church and Altar Decorators

In the past, the decoration of the altar was the responsibility of the Altar Society and the nuns who served our parish community. The Altar Society raised the money with which to buy flowers, candles, altar cloths, candle sticks, vestments, and various items used on or around the altar for liturgical purposes. The nuns consisting of the Social Service Sisters and the Daughters of Divine Charity were responsible for the actual decoration and maintenance of the altar and the church proper. For some liturgical celebrations like the May Crowning of the Blessed Mother, they moved the Blessed Mother's statue to the center of the sanctuary and surrounded the figure with potted palms, flowers, and arches. All this preparation, plus making sure that the participants were properly attired in white garments and floral headdresses, was indeed a daunting task. Every detail had to be attended to by our beloved sisters.

One can be sure that at the close of the 1950's when our sisters were recalled by their mother house, a great void was left which would be difficult to fill. Fortunately for our community, Magda Kormann, a parishoner of great devotion and love for our church, was able to fill this void with the aid of her husband, Fred and their children. The Kormann family faithfully, and with great devotion, decorated our church for the Christmas and Easter liturgical celebrations as well as all the other events including feast days, patriotic celebrations, masses honoring visiting prelates, and the installation of new pastors. The church always looked beautiful and was spotlessly clean under Magda's care. This continued for about twenty-five years until Magda became ill and could no longer carry on with her labor of love.

Fortunately, Helen and Robert Tomaskovic and their family were able to carry on the decoration of the church for Christmas and Easter with the help of Mrs. Terézia Kanócz, who decorated the altar throughout the rest of the year.

For the last eleven years, the care of decorating the altar and the church has been entrusted to Ágnes and Robert Esik. Mrs. Anna Esik sewed many of the new altar cloths and pulpit covers currently in use. Silk floral arrangements are used with greater frequency than in the past so that expenses can be kept to the minimum while keeping the church looking beautiful. Finally it should be noted that it would be impossible to complete the decoration of the church for the Christmas and Easter liturgies without the dedicated help of the following group of people: Fred Kormann, the

Pándi, Shortman, Kertész, and Tomaskovic families, Tamás and László Marshall, Tamás Schachinger, László Cser, Klára and Olga Felsővályi and Piroska and Ágnes Györök.

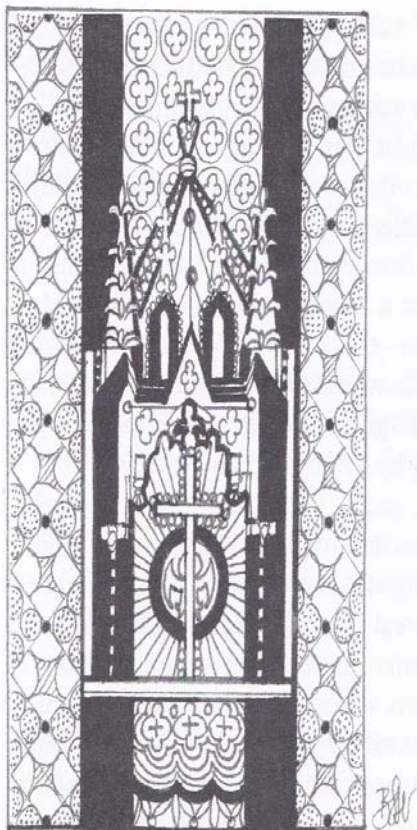
Robert Esik

Oltáregylet

A múltban az oltár és a templom díszítését az Oltáregylet és az egyházközségünknel szolgáló nővérek végezték. Az Oltáregylet feladata volt a virágok, gyertyák, terítők vásárlására szükséges pénz előteremtése, a nővérek pedig a díszítést és a takarítást végezték. Ők szervezték és rendezték a hagyományos májusi Mária-koronázást is.

Miután a nővérek nem tudták tovább folytatni plébániánkon munkájukat, Kormann Magda és férje, Frigyes, vállalkozott erre a nagy feladatra. A munkát egy negyed századon keresztül végezték egészen Magda betegségéig. Kezük nyomán a templom teljes díszben ült minden ünnepet, nemzeti megemlékezést, főpapi látogatást.

Utánuk Tomaskovic Róbert és Helén vette át a munkát Kanócz Terézia segítségével. Az utolsó tizenegy évben Esik Róbert és Ágnes végzi ezt a sok figyelmet, precizitást és művészi tervezést kívánó tevékenységet. Sok oltárterítőt Róbert édesanyja, Esik Anna varrt. A hagyományos karácsonyi és húsvéti oltárdíszítés mindig nagy eseménye templomunknak, amelyet egy lelkes csapat végez.

Liturgical Servants

One of the major resolutions of Vatican II was to involve the laity in the liturgy. Our parish has always worked to allow lay people to participate in the liturgy.

From the very early days of the parish, altar servers have worked under various pastors and visiting priests and bishops to help celebrate the Holy Mass. Altar servers have had the distinction of being allowed to serve on God's altar for generations. A source of pride for these young people and their parents, this service requires some rigorous training, patience, piety and love of service. The Altar Servers Pledge says,

*Realizing the privilege which is mine,
 To serve at the altar of God,
 Where angels bow in trembling awe,
 Where God's anointed priests
 Stand in the holy of holies
 To offer anew the Sacrifice of Calvary.
 I pledge myself to Reverent service,
 Punctual attendance,
 Purity of soul and Cleanliness of body
 That I may worthily fulfill
 The highest privilege given a young person on Earth.
 Mary, my Mother, Christ's First Server,
 Help me to serve Him faithfully.*

In the 1960's, the parish resolved to honor one altar server each year with the distinction of "Altar Server of the Year." Each year, the pastor and the liturgical committee choose one or two servers who have shown dedicated service to God during the year.

Fr. Joseph Cassidy who was the assistant pastor in the 1970's took a special interest in the altar servers, taking them on regular trips, including Great Adventure. During the middle of the century, one of the sources of the pride of our parish was the Altar Boy Society. In the late 1990's some young ladies joined the ranks of the boys and serve on God's altar, taking the service just as seriously as nine and a half decades of boys have on the beautiful altar of St. Stephen's!

The Liturgy of the Word is an important part of the Holy Mass. It is when we hear the primary resource of God's revelation—the Scripture. When the laity became involved in the liturgy, one of the first jobs it was given was to read the word of God to the congregation during each Mass. In the early days, the trustees were given this role, mainly men. They also made sure the people would respond to prayers correctly by leading them from the altar.

In more recent years, young ladies also joined the ranks of the lectors. Many younger parishioners began to take on this role beginning in the late 1980's. The lectors became reorganized by István Sándor in the Hungarian masses and by John Buklad on the English masses.

One of the major pastoral duties of the priest is to distribute the Holy Eucharist to those attending Mass and those who are sick to do so. In the 1970's, Fr. Dunay began to train the first group of Eucharistic ministers who would assist in distributing the Body and Blood of Christ during the Holy Mass and visit the sick or elderly members of the parish on a regular basis. In 1975, 18 Eucharistic ministers were trained and installed in our parish. A few more were added in the 1980's. Since 1997, six parishioners have been given the honor of serving God in this way. Eucharistic

ministers are often asked to perform other duties during the Mass (reading the homily in Hungarian), particularly if the pastor is away.

St. Augustine once said, "Knowing God is great joy! However, there is no greater joy than knowing God and helping others come to know Him!" Altar servers, lectors, and Eucharistic ministers are indeed dedicated Catholics who work their hardest every Sunday to help St. Augustine's thought become a reality. Service is a large part of our Catholic faith. We thank all those who take time to serve!

Current Altar Servers/Ministránsaink

8 o'clock mass: Kiss Dorina

9 o'clock mass: Victoria Adams

11 o'clock mass: Bálint Dezső, Bálint László, Bányai Torda, Kelemen András, Kertész Miklós, Pándi Árpád.

Current Lectors/Felolvasóink

Saturday 4:30 mass: Anthony Tichacek

8 o'clock mass: Kanócz Terézia, dr. Kerekes Judit, Sakovits János, Sándor István

9 o'clock: John Buklad, Deborah Hudzik, Clara Reuter

11 o'clock mass: Balogh Miklós, Bányai Mikolt, Bányai Bíbor, Felsővályi Klára, Felsővályi Olga, Kammerer Ágnes, Kertész Csaba, Kertész Kinga, dr. Kovács Ákos, Magyar Ildikó, ifj. Magyar Kálmán, Marshall Tamás, Pándi Réka, Radics Krisztina, Sándor Anna, Schachinger Tamás

Lectors of the Past/Volt felolvasóink

Charles Tichacek, George Fett, James Fett, Barbara Hudzik, Richard Mozer (English)

Abonyi László, Bakonyi János, Bányai Mikolt, Bodnár Ágnes, Cser László, Cseuscsík József, Dara Anikó, Derka Attila, Felsővályi Flóra, Gáldi Edit, Jámbor Katalin, Jámbor Krisztina, Jámbor Pál, ifj. Jámbor Pál, III. Jámbor Pál, Karaszegi Imre, Károly László, Kerkay Hajnalka, Kozák Sándor, Lendvai-Lintner Imre, Mérő Bence, Nagy Ákos, Pócsai Cecilia, Radics Sándor (magyar)

Current Eucharistic Ministers/Áldoztatók

9 o'clock mass: Stephen Devald, Evelyn Hurley

11 o'clock mass: Abonyi László, Devald István, Esik Róbert, Károly László, Marshall Tamás, Sándor István

Eucharistic Ministers of the Past/Volt áldoztatók

Pál Bacsárdi, László Dávid, Attila Derka, James Fett, Anthony Jaskot, Pál Jámbor, Ethel Jaskot, Erzsébet Keresztes, Magda Kormann, Ernest Mozer, Ann Papp, Louis Polonkay, Joseph Rosta, Margaret Sannik, Maria Schmidt, Joseph Szilásie, Charles Tichacek, Maria Wolkenstorfer

Liturgiai Segítők

A II. Vatikáni Zsinat egyik következménye a világiak aktívabb részvétele a liturgiában. A mi egyházközségünkben ez már régóta gyakorlat. Már az első napoktól ministránsok szolgálják az áldozatot bemutató papot. A ministránsok munkája sok türelmet, szolgálatkészséget és szemfüleséget kíván. Esküjük így hangzik:

*Nagy kitüntetés számomra,
Amikor az Isten oltáránál szolgálók,
Ahol az angyalok megrendülten meghajolnak,
Ahol az Úr felkent papjai állnak a szentek szentjében,
Hogy megújítsák a Kálvária áldozatát.
Igyekszem ennek a páratlan felelősségnek megfelelni,
Pontosan jelenek meg, lelkem és testem tisztán tartom.
Mária, jó Anyám, Krisztus első szolgálója,
Segíts engem az Ő szolgálatában!*

Az 1960-as évek óta minden évben az *Év ministránsa* kitüntetést kapja egy-egy ministránsunk. Az 1970-es években Cassidy atya rendszeresen foglalkozott a ministránsokkal, templomon kívüli programok keretében is. Az 1990-es évek második fele óta lányok is bekapcsolódtak a ministrálásba – szépen végezve szolgálatukat.

A szentmise első főrésze az igeliturgia, melyben Isten Szavát halljuk. A zsinatot követően a világiak első tevékenysége a szentmise liturgiájában az olvasmányok felolvasása volt. Ezt eleinte az idősebbek, általában a férfi megbízottak („trustee”-k) végezték, az 1980-as évek végétől azonban – Sándor István szervezésével – a fiatalabbak és a hölgyek is. A mai időkben jobbra fiatalok a felolvasók.

Az áldoztatás feladatát a lelkipásztoron kívül megfelelően kiképzett világiak is végezhetik. Templomunkban ebben is segédkeznek egyházközségi tagjaink. Az 1970-es években Dunay atya kijelölt és kiképzett egyes híveket, akik nagy alázattal és áldozatkézséggel osztották Krisztus drágálatos Testét és Vérét a szentmiséken és aztán vitték a betegekhez. Az 1980-as években újabbak csatlakoztak hozzájuk, 1997-ben pedig újabb hat hívő részesült a kiképzésben.

Szent Ágoston írja: „Öröm a Jóistent megismerni, de nincs nagyobb öröm annál, mint másokkal is megismertetni.” Ministránsaink, felolvasóink, áldoztatóink szolgálatukkal valósítják meg Szt. Ágoston szavait.

Marshall Tamás

*Eucharistic Ministers with
Ft. Cusack*

Áldoztatók Cusack atyával

*Szilásie, Joseph; Dávid, László;
Abonyi, László; Kormann,
Magda; Károly, László; Jámbor,
Pál (standing), Schmidt, Maria;
Jaskot, Ethel; Ft. Cusack, John;
Sannik, Margaret; Keresztes,
Erzsébet (sitting)*

A Szent Név Társulat

A Szent Név Társulat 1945. szept. 23-án alakult Gáspár János plébános vezetésével az 1945-ös menekültek csoportjából. Első elnöke Wachtler István, titkára Philips József és pénztárosa Král Lajos volt. Tevékenysége és feladata úgyszólván azonos volt a későbbi szervezésű Egyházközségi Tanácséval. Tehermentesítette a mindenkori plébános sokirányú munkáját, és tervekkel és praktikus tanácsokkal látta el őt. Szervezetszerűen bekapcsolódott a korábban megindított bingójáték lebonyolításába. Javasolta a „megyebál” intézményét, és azt 19 éven keresztül folyamatosan megrendezte. Résztvett a hagyományos Szent István napi búcsúk megszervezésében. Anyagi tervek megvalósításával támogatta a Mindennapos Magyar Iskolát és az új iskolaszárny építését. Az iskolabusz vásárlására újsággyűjtési akciót szervezett, és végrehajtotta az iskola kifestését. Sok más tevékenysége mellett egy 40–50 fős lelkes munkacsoportjával segítette az 56-os menekülteket elhelyezésükben, munkakeresésükben, jövőjük megalapozásában. A menekültek megsegélyezésére alakult összmagyar bizottságban az akkori titkár, Abonyi László képviselte a Társulatot ügyvezető alelnöki rangban.

Spirituális téren a templomi és szentségimádási szolgálat mellett az első évektől folyamatosan résztvett a környék egyházainak Szent Név Társulatainak évi ünnepélyes felvonulásán, amelyek a katolikus férfiak hitvallása és seregszemléje volt.

1956-ban mintegy 30 új tagja lett az egyesületnek. 1960-ban a vezetőséget újra választottuk, elnöke Károly László, titkára Abonyi László és pénztárosa Jámbor Pál lett. Az 1982. dec. elsejei gyűlésen újra változás történt a vezetőségben, amikor is Abonyi László lett az elnök, Lendvai-Lintner Imre a titkár és Jámbor Pál a pénztáros. Az 1987. szept. 24-én tartott gyűlésen a titkári teendőket Kertész Csaba, a pénztárosit pedig Sakovits János vette át.

A nyelvi korlátok miatt egy ideig angol és magyar osztályai voltak a társulatnak. A Szent Név Társulat fénykorában 72 tagot számolt.

Abonyi László

Holy Name Society

The Holy Name Society was founded under the leadership of Father John Gáspár on September 23, 1945, and consisted of the immigrant members of our parish. The first president was István Wachtler, with Joseph Philips as secretary, and Louis Král as treasurer. The society's functions were similar to those of today's Parish Council. They were there to help alleviate some of the burdens and worries of the pastor. They helped organize numerous activities to help the parish community socially. They helped financially with weekly Bingo games, the summer picnics, and the County Ball. Their work made the new addition to the school possible and the establishment of after-school Hungarian classes a reality. They placed many of the refugees of the 1956 Revolution into decent housing and employment.

Former presidents include László Károly and László Abonyi. The secretaries and treasurers were Paul Jámbor, Imre Lendvai-Lintner, Csaba Kertész, and John Sakovits. The Holy Name Society had separate English and Hungarian chapters and at its zenith, consisted of 72 members.

The History of the Daughters of Divine Charity¹

The Congregation of the Daughters of Divine Charity, F.D.C. was founded by Mother Franciska Lechner in Vienna, Austria on Nov. 21, 1868. Its motto is

“All for God, for the poor, and for our Congregation.”

Its history in the United States is strongly intertwined with that of St. Stephen of Hungary Parish in Passaic, New Jersey. Two sisters: Sister M. Valeria Morvay and Sister M. Kostka Bauer arrived in New York in October, 1913, to work with the many Hungarian immigrants who were arriving on the shores of the United States.

On January 29, 1914, just three months later, Reverend Louis Kovacs, pastor of St. Stephen's Church arrived at St. Mary's Residence in New York City and, without any hesitation, presented his request to the two sisters: he wished to have the Daughters of Divine Charity in his parish for the purpose of catechetical work. Because a number of sisters were expected to arrive from Hungary within a short time, Sister Valeria confidently promised Father Kovacs that he would have sisters in September. A few days later (February 1st), the two sisters journeyed to Passaic to inspect the site of the proposed convent and school. They were eagerly greeted by the Hungarians of the parish and entreated to come to stay as soon as possible.

The chronicle of the Daughters of Divine Charity in the United States lists February 7, 1914, as the day when the small band of sisters residing in New York City traveled in pairs – much like the first apostles – to begin their catechetical ministry in various Hungarian parishes. Sisters M. Valeria and M. Blanda Dominkovich set out for Passaic to initiate the project there until the permanent staff was assigned in September. Classes were conducted both in the morning and afternoon. During the lunch break, the sisters began to mend the altar linens, which were badly in need of repair. Eighty children turned up for religious instructions the first day and clung to the sisters as they left, fearful that they would not return.

Under the direction of the sisters, forty children received First Holy Communion in Passaic on May 24, 1914. The parents wept as they witnessed the impressive ceremony. What a difference the training provided by the sisters had made was evident as the children approached the altar with great reverence. To commemorate the occasion, a photographer was on hand to take a picture and everyone begged the sisters to be a part of the festive group to be photographed. They had to refuse the request since at that time the rules of the congregation forbade members of the order to pose for photographs.

One of the first activities initiated by the sisters in whichever parish they served was the presentation of cultural evenings, in which the children performed: reciting verses, singing songs, dancing, and presenting plays and playlets of various kinds. The chronicles of the early years kept at each mission house are full of the descriptions of these programs which were presented for the enjoyment of the parents and members of the parish. The first such gala performance presented at St. Stephen's on June 20, 1914, was full of humorous situations. Early that day, Sisters Kostka, Blanda, Hermenegilda and Justina set forth from New York to Passaic. The first of many accidents to befall them occurred when they missed their stop on the subway. They were thus compelled to walk back some distance to the Erie Ferry Terminal, carrying a number of cumbersome packages which were filled with such odds and ends as were needed for the evening's performance. This error delayed their

---

¹ Information for this compilation has been gathered from the official archives of the Congregation of the Daughters of Divine Charity, St. Joseph Province.

arrival in Passaic, where the children were already anxiously gathered. Keep in mind that rehearsals of any kind were held on Saturdays only, after religious instructions had been finished.

While Sister Justina gave catechism lessons to one group that day, the other sisters held a preliminary rehearsal with the other children. What a disaster! Everything seemed to go wrong! After lunch, it was decided to cancel the rest of the catechetics for the day; after all, this initial performance had to succeed. After repetitions of lines and steps, the program began to take shape and the sisters breathed just a little more easily. There was hope! After the children went home to eat, the producers pattered around the stage, placing decorations here and there and making last-minute alterations on costumes and other props.

The curtain rose at 8:15 p.m. – the auditorium was filled with proud parents, grandparents, relatives and members of the parish, all eagerly awaiting the theatrical debut of their children. Playlets and longer plays were performed; songs were sung and verses recited and the applause at the end of each segment was overwhelming. Bouquets were tossed on the stage for the youthful “stars” as well as boxes of candy, for which the children scrambled eagerly as soon as the curtain closed. The performance ended at 10:15 p.m. and the sisters watched happily, assured that their first theatrical attempt in Passaic had been so successful. The provincial chronicle recounts that Father Kovats paid fulsome compliments to the sisters, saying it was an unforgettable day in the life of his parish. Because of the lateness of the hour, the sisters were forced to sleep in one of the classrooms that night. It would be another twenty-five (25) years before Daughters of Divine Charty would again sleep in Passaic.

Somehow, the rosy dream of beginning the school in September, 1914, was delayed by a number of related causes. The outbreak of World War I limited the number of sisters who were able to immigrate from Hungary to the United States, thereby making it impossible to fulfill the promises to send sisters to staff the school. Mismanagement of parish funds and property suffered by the parish further made it impossible to establish anything other than a catechetical center. It is assumed that various sisters continued to travel to Passaic for Saturday catechetical instructions, for the preparation of the children for First Holy Communion and Confirmation, as well as for the cultural presentations.

*Sr. Angeline and Sr. Aurelia
at the Mother House, Staten
Island in 1939.*

*Angeline és Aurelia kedves
nővérek a Staten Island-i
anyaházban 1939-ben*

*Sister Dorothy
Dorothy kedves nővér*

January 23, 1939 is listed as the foundation date of the permanent presence of the sisters at St. Stephen's Parish. It was at that time that Sister M. Angelina Tomko – who would serve the parish lovingly and faithfully for many years – arrived with Sister M. Aurelia Gegus at the invitation of the pastor, Reverend Stephen Domotor. That the precedent set by the first sisters was continued is seen in the fact that on March 12, 1939, the students gave an outstanding cultural program celebrating the Revolution of 1848. In August of that year, another sister joined the community to form a trio of hard-working sisters.

On March 31, 1940 the first convent was dedicated. This is the house which stands next to the former convent (the Kormann residence for many years). That summer, the sisters conducted summer school, all in the Hungarian language, under the sponsorship of the Verhovay Institute. In September, for the first time, catechetical instructions were expanded to high school students. These summer schools – dedicated to teach the children the Hungarian language, culture and history – were continued for many years.

Under Reverend John Gáspár, the new pastor, the activities of the sisters in the life of the parish grew and expanded. In 1942, they took over the duties of the organist, and the care of the altar and its beautification. Religious instructions were continued: at P. S. #5 as well as in the school building of St. Stephen's Parish.

In August, 1944, with the arrival of Sister M. Ambrosia (Ambrose) Zsemlye and Sister M. Claveria Magyar, the “big three” (Sister Angelina as Sister Superior) that would help develop St. Stephen's School was in place.

September 8, 1946 was a red-letter day! It marks the beginning of the day school of the parish after nine years of hardships and struggles. Thirty-one students were enrolled in the kindergarten, and grades one and two. The instruction of the public school children continued every Saturday from 9 a.m. to 3 p.m.

On January 28, 1947, the P.T.A. was organized with sixteen mothers as members and Mrs. John Weisz was elected the first president.

The third grade was added in 1947, and by September 1948 the enrollment for the four grades was up to 149 children. The reputation of the school was rapidly spreading and students were registering from Clifton as well as Passaic. This growing population and spreading area made it necessary for the parish to purchase its own school bus in 1948.

As the number of grades increased, a new sister was assigned to St. Stephen's Parish each year and the convent proved to be too small for the growing community. Accordingly, Father Gáspár, with permission from His Excellency, Bishop Thomas Boland, decided to turn over the existing rectory to the sisters and to have a new rectory built. In September 1949, the sisters moved over into the rectory, which would be their home for the rest of their ministry in Passaic.

On December 21, 1949, the students of St. Stephen's School made a recording of Hungarian Christmas carols which was subsequently broadcast to Europe via the “Voice of America”. Letters of thanks and congratulations came from Hungary, England, Czechoslovakia, Austria, and elsewhere.

November 2, 1950 and May 12, 1952 are two unforgettable dates. On the former, a fire broke out in the school auditorium, and the entire student body had to be evacuated. In 1952, a fire which began in the scouts' room under the church spread rapidly and the convent chapel would serve as the parish “church” for a number of weeks until the damage of the fire in the upper church was repaired.

The first graduation of St. Stephen's School took place on June 21, 1952, at which time 28 students received their diplomas. That same year – on May 30, 1952, Reverend George Macho was ordained to the holy priesthood. He was one of the first students of the sisters in the 1940s. By 1954, the enrollment at St. Stephen's School was at its highest number – 328 – the school was bursting at the seams. The

graduation of 1955 was the first which saw students who had come to St. Stephen's as kindergarteners graduating on to high school.

During these years, the sisters successfully organized the Sodality of the Blessed Virgin Mary for both the school girls as well as the young women of the parish. These young women, together with the children of the school, were yearly involved in the beautiful May tribute to Our Lady with the annual crowning ceremony.

In the school, the sisters were responsible for forming the school Safety Patrol, which went on to win the annual prize for the best patrol at the Memorial Day Parade. Under the able leadership of Mr. Paul Bacsardi, the patrol marched with precision and pride under the SSS banner!

Other activities initiated were the Dominic Savio Club for the boys, the Knights of the Altar, and the school choir.

The illness of Sister M. Apollonia in 1955 necessitated the introduction of the first lay teacher to the faculty – Mrs. Rose Bacsardi, who took over the kindergarten. By 1963, three lay teachers were on the staff as the number of sisters which could be provided by St. Joseph Province dwindled. The school enrollment dropped down to 290 in 1959, and never again reached the 300 mark.

In 1958, the annual eighth-grade graduation exercises were transferred to the Church, where they were held in conjunction with the 9:00 Sunday Mass. This practice continued, although sometimes held on Saturday, or in the evening with Benediction of the Blessed Sacrament.

Departmentalization of classes was introduced in 1968, with the sisters and teachers teaching particular subjects instead of conducting self-contained classrooms. This was true, however, for grades 5–8; the lower grades remained as they were.

By 1969, instead of the nine sisters who had been part of the parish community for so many years, the convent community was down to five sisters and the enrollment had decreased to 235 students. The year 1971 proved to be an unsettling year. On March 23, a faculty meeting conducted by Father Carroll, assistant superintendent of the diocesan schools, broached the subject of the consolidation of the four schools in the area. Discussions and meetings regarding such consolidation continued throughout 1972 and 1973. The proposed consolidation of schools, and the decreasing number of sisters led Mother M. Maureen Meehan, the provincial superior of the Daughters of Divine Charity, to reach a heartbreaking decision. The pastor was advised that the sisters would be withdrawn from the parish at the end of the school-year, despite the fact that the school was to remain open.

Sunday, July 8, 1973 saw the final closing of the convent doors at St. Stephen's Parish and the physical ending of the presence of the Daughters of Divine Charity in Passaic. In spirit and heart, however, we continue to be with the parish community.

Sister M. Raimonde, FDC

Az Isteni Szeretet Leányai története

Templomunk történetében nagy szerepet játszottak az Isteni Szeretet Leányai nővérek. 1914-től fogva, amikor Ft. Kovács Lajos plébános meghívására eljöttek, sokat tettek a nővérek az egyházközség gyermekei nevelése és oktatása érdekében, valamint az egyházközség kulturális életében. A szombati magyar nyelvű hitoktatást végezték, majd a mindennapos iskolában tanítottak. Ezenkívül előadások színrevitelére készítették föl az egyházközség ifjúságát, sőt a nővérek kántorkodtak is.

A nővérek 1939 és 1973 között állandó részesei voltak egyházközségi életünknek, mert a templom melletti zárdába költöztek. 1949-ben már kilencen voltak és nem fértek el az akkori kis zárdá-

épületben. Ekkor átadta nekik Ft. Gáspár János plébános az akkori parókia nagyobb épületét és felépíttette a mai parókiát.

A nővérek évtizedeken keresztül folytatták áldozatos munkájukat. Sajnos, Angelina nővér betegsége, a helyi iskolák összevonása és a szerzetesi hivatások csökkenése következtében 1973 óta már csak lélekben vannak köztünk az Isteni Szeretet Leányai. Azóta a világiak vették át azt a munkát, amelyet mindig az apácák végeztek, többek között a hitoktatást, a templomdíszítést és az ifjúsággal való foglalkozást. Szeretettel emlékezünk meg róluk és az elmúlt évszázadban végzett munkájukról.

Sisters who taught in St. Stephen's Parish from 1941 to 1974

Sr. M. Angelina, FDC	Sr. M. Blandina, FDC	Sr. M. Gerard, FDC	Sr. M. Olivia, FDC
Sr. M. Ambrose, FDC	Sr. M. Bridget, FDC	Sr. M. Josephine, FDC	Sr. M. Petronella, FDC
Sr. M. Agnes, FDC	Sr. M. Claveria, FDC	Sr. M. Jude, FDC	Sr. M. Philip, FDC
Sr. M. Angela, FDC	Sr. M. Clementine, FDC	Sr. M. Judith, FDC	Sr. M. Raimonde, FDC
Sr. M. Apollonia, FDC	Sr. M. Carmella, FDC	Sr. M. Joseph Marie, FDC	Sr. M. Salvatore, FDC
Sr. M. Aurelia, FDC	Sr. M. Concepta, FDC	Sr. M. Kevin, FDC	Sr. M. Stephanie, FDC
Sr. M. Andrea, FDC	Sr. M. Caroline, FDC	Sr. M. Ladislaus, FDC	Sr. M. Susan, FDC
Sr. M. Alexandrine, FDC	Sr. M. Clarissa, FDC	Sr. M. Louise, FDC	Sr. M. Sophia, FDC
Sr. M. Alphonsa, FDC	Sr. M. Cordelia, FDC	Sr. M. Loyola, FDC	Sr. M. Sebastian, FDC
Sr. M. Arlene, FDC	Sr. M. Claremarie, FDC	Sr. M. Lorraine, FDC	Sr. M. Tarsicia, FDC
Sr. M. Agatha, FDC	Sr. M. Dorothy, FDC	Sr. M. Marcelle, FDC	Sr. M. Teresita, FDC
Sr. M. Angelora, FDC	Sr. M. Estelle, FDC	Sr. M. Marlene, FDC	Sr. M. Thomasine, FDC
Sr. M. Boniface, FDC	Sr. M. Emmanuel, FDC	Sr. M. Marcia, FDC	Sr. M. Virginia, FDC
Sr. M. Benigna, FDC	Sr. M. Gloria, FDC	Sr. M. Mark, FDC	Sr. M. Valentine, FDC
Sr. M. Berchmans, FDC	Sr. M. Germaine, FDC		

St. Stephen's School PTA

*A Szent István Iskola Szülői
Munkaközössége*

A passaici magyar iskola története

Amióta a magyarok tömegesen hagyták el hazájukat és telepedtek le az új világrészen, mindig voltak köztük lelkes vezetők, akik fontosnak tartották az anyanyelv ápolását. Magyar Iskolát megszervezni és hosszútávon fenntartani nem egyszerű, mivel több tényező szükséges a sikerhez. Ahol azonban igényelték a magyar oktatást, ott sikerült is a szervezés.

A századfordulói nagy bevándorlások kezdete óta Passaicon és környékén mindig sok magyar telepedett le. A hatalmas textilipar elsőrendű munkalehetőséget nyújtott. Az első világháború előtti idő óta, különböző formákban és nevek alatt, a külföldre szakadt magyar ifjúság itt mindig részesült magyar nevelésben.

Passaicon a Magyar Református Gyülekezet már az első világháború előtt *Nyári Iskolát* szervezett. 1920-ban például, Nt. Tegze László lelképásztorkodása alatt, 120 katolikus és református gyermek vett részt ezen a nyolc hetes nyári magyar iskolán. A nyaranta megtartott nyári iskolák egyszerre több célt is szolgáltak: Míg a gyermekeket magyarul tanították, a dolgozó szülőkön is segítettek azáltal, hogy gyermekeikről napközben gondoskodtak. 1937-ben az egyre csökkenő létszám miatt megszűnt ez a formája a magyar oktatásnak. A passaici gyermekekről azonban továbbra is gondoskodtak lelkes magyarok, akik közben beindították a szombati magyar iskolát, mivel a nyári iskola nem bizonyult elegendőnek a magyar nyelv ápolására, megtartására. A bevándorlók gyermekei ijesztő mértékben felejtették édes anyanyelvüket. Ennek felismerése adta a gondolatot, hogy valamit tenni kell az ifjúsággal, hogy a feledésbe menő anyanyelvet megmentsek.

A Szent István Római Katolikus Magyar Egyházközségnél 1933-ban indult meg először a magyar tanfolyam. Magyar apácák tanítottak szombatonként 9–3-ig. Az oktatás eredményes volt, mert számosan, akik még az 1970-es években is a Szent István Egyházközség tevékeny tagjai voltak, akkor tanultak meg jól magyarul. Abban az időben valósult meg az iskola építésének a terve is. Az egyházközségi tagok gyermekei a rendes iskolai tanulmányaikat itt kezdték már meg. A magyar tanfolyamok ügye a háború alatt háttérbe szorult.

A második világháború után az iskola *Katekizmus Iskola* néven működött, és a tanítás két nyelven folyt. „Nagyon sok magyar verset tanítottak a kedves nővérek” – emlékezik vissza egy régi tanuló. Az iskola az 1940-es évek végén megszűnt.

Az 1949–1951-es kivándorlások idején Passaicra is tömegesen érkeztek a második világháború menekültjei, az úgynevezett D. P. (Displaced Person) magyarok. Ismét szükségessé vált a magyar oktatás. 1953-ban a cserkészmozgalommal egyidejűleg és a cserkészlet szervezésében indult meg újra szombatonként a magyar oktatás a Szt. István Egyházközségnél. A tanerők legtöbbször cserkészvezető volt. 1953 őszén – a Cserkész Szövetség rendezésében – kezdődött el a 14–17 évesek részére, mint középiskola-pótló, az ún. *Szabadegyetem*. A két éves tanfolyam végén, 1955-ben, itt Passaicon tartották meg az első „Magyar Érettségit” magyar történelemből, irodalomból és földrajzból.

1958-ban Ft. Gáspár János plébános nyitotta meg a Szt. István Egyházközség Hétfévi Magyar Iskoláját. Az egész éven át tartó szombat délelőtti tanítás a Szent Név Társulat magyar tagozata segítségével működött. A 24 gyermekkel induló iskolában elsőként dr. Nagy Sándorné, majd dr. Mikófalvy Lajosné tanítottak.

1961-ben Andreánszky Károly vette át az iskola irányítását, bevezette a négy éves, négy osztályos rendszert. A tanulók száma 35-50 között mozgott.

1965-ben Ft. dr. Dunay Antal plébános ideje alatt nagy és egyedülálló változás történt. Dr. Pusztai András izzó magyar lelkiületének és fáradhatatlan szervező munkájának volt köszönhető, hogy Passaicon – elsőként egész Amerikában – megalakult a *mindennapos magyar iskola*, *Mindszenty Magyar Iskola* néven. A plébánia, a szülők és lelkes magyarok jelentős áldozatvállalásával indult meg a min-

dennapos tanítás több mint 100 gyermek számára. A rendes angolnyelvű tanítás után rendszeres tanrend szerint napi egy óra ölelte fel a tananyagot: írás, olvasás, nyelvtan, földrajz, irodalom, történelem és ének. A mindennapos egy órás oktatást kezdetben dr. Nyírjessy Sándor, dr. Pusztai András, dr. Nagy Sándorné, Jámbor Józsefné, dr. Kormann Frigyesné és Andreánszky Erzsébet vállalták. Az évek folyamán számos lelkes magyar vállalta a magyar nyelv és kultúra átadásának nemes feladatát, többek között Sárközy Vilmosné Judit, Heidrich János, Jámbor Éva. Gróf Zichy Imre oldotta meg az egyik legnagyobb gondot, mivel a rendszeres iskolabusz a magyar tanulókat nem szállította haza. Vállalkozott, hogy ingyen fuvarozza otthonukba az egy órával tovább tanuló kis magyarokat.

The students of the weekday Hungarian School with Dr. Frigyesné Kormann in the 1970's

A (mindennapos) Mindszenty Magyar Iskola diákjai dr. Kormann Frigyesnével az 1970-es években.

A napi egy magyar óra kitűnő eredményre vezetett: a tanulók magyar nyelvtudása jelentősen fejlődött. Mindennapos magyar iskola a passaici Szent István egyházközségen kívül sehol sem működött az Egyesült Államokban. Az anyagi és technikai nehézségek sikeres leküzdésével a nagyjelentőségű iskola követésre méltó volt a jóval több magyart számláló helységek számára is, de példáját sehol sem követték.

Nagy csapás érte a mindennapos Mindszenty Magyar Iskolát, amikor 1974-ben megszűnt a Szt. István Iskola önállósága és öt különböző nemzetiségű katolikus iskola egyesítésével a püspökség körzeti iskolájává változott. A magyar tanulók létszáma lecsökkent, mert a szülők kivették gyermekeiket, hiszen ez már „nem a magyarok iskolája volt”, hanem a püspökségé. 1976 tavaszán mindössze 11 tanulója volt a Mindszenty Magyar Iskolának. Ezért Ft. dr. Dunay Antal plébános úgy határozott, hogy össze kell fogni a Reformátusoknál 1975-ben újra alakult hétvégi iskolával, melyet Király Zoltánné Zsuzsa vezetett. A tanerők önkéntesek voltak és sok esetben nem vették komolyan feladatukat. Ft. dr. Dunay Antal kijelentette, hogy ha komoly és kitartó munkát várunk a tanerőktől, a befektetett lelkesedésért és időért megérdemelnék rendszeres tiszteletdíjat. Elgondolása jól bevált, még ha kis összegről is volt szó.

A Szt. István Egyházközség a Magyar Református Egyházközséggel karöltve 1976 őszén újjá szervezte az azóta is folyamatosan működő hétvégi magyar iskolát „Passaici Testvéregyházak Magyar Iskolája” néven átlag 50 tanulóval. Az anyagi alapot a katolikus egyház nyújtotta, a helyiséget a református egyház. A tanítás minden szombaton 9–1-ig folyik azóta is. A tanulók egyharmada lakik Passaic körzetében, míg nagyobb részüket távolabb eső helyekről hozzák a szülők.

Az iskola 1983 végén átköltözött a Szt. István Egyházközség iskolájának tantermeibe. Mivel ettől kezdve a katolikus Egyház volt az egyedüli fenntartó, felvette a *Szent István Magyar Iskola* nevet.

Amennyire csak lehet, az iskola igyekszik saját magát fenntartani vásárokkal, adományokkal, hogy minél kevesbé legyen az Egyház terhére.

*The Hungarian School of the
Two Sister Churches.*

*A Passai Testvéregyházak
Magyar Iskolája.*

A lelkiismeretes magyar nevelő munka azóta is folyik a magyarul beszélő gyermekek részére, akiket három éves koruktól kezdve vesznek fel. A tanulók koruknak és tudásuknak megfelelően átlagosan hat csoportban tanulnak. A tanrend magyar beszéd, írás, olvasás, fogalmazás, nyelvtan, történelem, irodalom, föld- és néprajz, ének. Évekig tanítottak kézügyességet, lányoknak hímzést. Az alsó osztályokban 1986-tól néptáncot tanított Kerkay Hajnalka (1968–1995) és Béla. Ez tanító- és időhiány miatt 1995-ben abbamaradt, de 2001-ben dr. Magyar Ildikó és Papp Andrea újra beindították. 1985 óta minden évben rajpályázatot hirdet meg az iskola meghatározott témakörökben. Az iskola több ismeretterjesztő füzetet is megjelentetett – a pénzhiány miatt csak – alacsony példányszámban:

- 1979-ben *Helyek, történetek* címmel jelent meg 34 oldalas hét diák különféle tájegységekből eredő magyar mondáinak gyűjteménye. A diákok a gyűjtőmunka folyamán Magyarországra is írtak rokonaiknak.
- 1985-ben 20 oldalas füzet jelent meg *Karácsonyi ünnepkör* címen a magyar karácsonyi szokásokról. A füzetet a rajzpályázat díjnyertes rajzai díszítették.
- 1997-ben az iskolában végzett véleménykutatás eredményét *Mit gondolok a magyar nyelvről* címmel nyomtattuk ki.
- 1997 karácsonyára az iskola kiadott egy 85 oldalas füzetet *Karácsonyi versek* címmel, melyet diákjaink rajzai díszítettek. A füzet magyar költők 92 versét tartalmazza.
- 1998-ban egy a diákok által írt mesefüzetet jelentetett meg az iskola *Az én világom* címmel (36 oldal).
- A 2000 májusában megjelent *Magyar feltalálók, magyar találmányok* című füzet (26 oldal) hosszantartó kutatás eredményeként több magyar találmányt és 20 magyar feltaláló életét mutatja be magyar és angol nyelven. A fordítás teljes egészében a diákok munkája. Ezt 2001-ben követte a második füzet *Magyar feltalálók, magyar tudósok* címmel (32 oldal). Először mindkét füzet csak 200 példányban jelent meg. Az elmúlt évben azonban a füzeteknek óriási sikere volt, mindkettőből több mint 600 példány fogyott el az utánnomással együtt.

- Minden év végén – 1979 óta – az iskola munkájáról egy *Emléklappal* számol be Kerkayné Maczky Emese, aki 1978 karácsonya óta igazgatója az iskolának.

Említésre méltó diákjaink jószívúsége és Magyarország iránti szeretete. 2000 februárjától szörnyű természeti csapások érték szeretett hazánkat. A Tisza halállományának kipusztulása ciánmérgezés következtében, a halászatból élő családok nyomorúsága és a többszörös árvízpusztítás mélyen megrendítette a magyar iskola tanulóit. Maguk a diákok indítványoztak gyűjtést egy sokgyermekes halászcsalád megsegítésére. Három hónap alatt fillérekből összegyűlt 231 dollár. Jószívú kis magyarjaink kezdeményezése a felnőttekre is hatott. 725 dollárt tudtunk 2000 nyarán tíz sokgyermekes halászcsalád között szétosztani. A megható köszönő levelek arra ösztökélték a diákokat, hogy ősszel ismét gyűjteni kezdték fillérjeiket és 2000 Karácsonyán szerény ajándékot juttathattunk újra 13 sokgyermekes halászcsaládnak, akiket nemcsak a halállomány elpusztulása, hanem a többszörös árvíz is kegyetlenül sújtott. Megható volt ez a csodálatos összefogás.

1976 óta huszonnyolcan tanítottak az iskolában: Angyal Nóra (3 éven keresztül), †Andreánszky Károly (1), Bányainé Csilla (1), Bartkó Julia (1), Bodnár Ágnes (7), Bodnár Tünde (1), Di Nonnoné Angéla (4), gróf Tiszáné Magda (7), Hegyiné Klára (14), Hegyi Klárka (4), Kappel Piroska (2), dr. Kerekes Judit (5), Kerkayné Emese (25), †Kerkay Hajnalka (6), Kerkay Béla (7), Kertészné Anna (13), Királyné Zsuzsa (2), Magyarné Judit (1), Marshall Tamás (6), Pándiné Erzsébet (13), Pándi Orsolya (1), Peténé Katalin (2), Pinténné Julia (3), †Ritterné Edit (6), Sándor István (5), Schachingerné Ildikó (17), †Szabó Barna (11), Szabó Barnáné Julia (2), Szabó Edith (1), Tóthné Katalin (6), Vaskóné Ilona (3).

Az iskola ápolja hagyományainkat és a magyar haza iránti szeretetet. Hangsúlyt fektet a nemzeti ünnepeken való részvételre. A nagy magyar történelmi évfordulókról külön is megemlékezik. Minden évben bensőséges karácsonyi műsorral és az év végén kétórás évváró ünnepélyvel mutatja be mit is tanultak az év folyamán a diákok, és hogy ez a fontos intézmény megérdemli a magyarság bizalmát és támogatását. Az iskola aggódva igyekszik eleget tenni Mindszenty József hercegprímás úr figyelmeztetésének:

„*Ne haljon el nyelveteken a magyar szó!*”

Kerkay Emese

History of the Hungarian School in Passaic

Ever since before World War I, Hungarians of Passaic organized schools for their children to teach them their rich heritage and beautiful language. St. Stephen's R.C. Magyar Church opened its first Hungarian School in 1933, the teachers were Hungarian nuns. In 1965, as a result of the untiring work of dr. András Pusztai, the first *Daily Hungarian School* in the United States was established at St. Stephen's under Fr. dr. Antal Dunay. This extraordinary schooling lasted until 1976. From 1976–1983, St. Stephen's Parish and the Hungarian Reformed Church sponsored the *Hungarian School of the Two Sister Churches*. Classes were held at the Calvin Hall, Passaic. Since 1983, *Szent István Hungarian School* has been using again the classrooms in the school building of St. Stephen's Church. Children of Hungarian ancestors never cease to learn about their heritage in their mother tongue.

St. Stephen's Sunday School

In order to strengthen the foundation of the Roman Catholic Church, its members need to be knowledgeable of what it means to be a faithful member. Our parish has worked hard for many years to ensure that its children and young adults be well versed in the doctrine of the Church and learn to live like pillars of the Catholic community.

Countless children and teens have received their sacraments in our church, prepared by our Sunday school.

In the very early part of the century, classes met in groups under the church. Assistant Pastor Molnár's father instructed a small group of children. When the school was built, the program was moved into the new building and was given the room needed to grow. Classes were grouped according to age level and the parish nuns and later lay teachers were brought in to teach the catechism of the Church.

In the 1960's, Ethel Szarvas (Jaskot) was asked to lead the religious education of the children of our parish. During her time as principal, dozens of children received sacraments, the Sunday school supplied young women for the Sodality to strengthen traditional ceremonies including the May Crowning, and the children gathered to remember their beloved pastor, Father Gáspár.

In 1976, Anthony Jaskot was appointed principal of our Sunday school. Over his 15-year tenure as the director of religious education, Mr. Jaskot oversaw the instruction of the youth of the parish, grades kindergarten through high school. During this time, the program switched buildings twice, our church inducted two new pastors, and dozens of students and teachers came, learned, and moved on. His love of teaching and of young people was evident in his good work. Mr. Jaskot's talent as an artist, journalist, poet, and photographer provided new media for his instruction and devotion to God. Mr. Jaskot's emulation of examples in faith including Mother Teresa and Father John Havas (see his articles on page 159), the lives of refugees and missionaries, instilled a sense of Christian love in the youth of the church. During this time, the Sunday school became responsible for organizing the May Crowning ceremony and the procession of the Little Drummer Boy became a Christmas Eve tradition in our church. Mr. Jaskot retired from his post in 1991, just 10 months before his death in 1992.

In September 1991, Carolyn Sándor was named principal of the Sunday school. During her tenure in the 1990's, many children received the sacraments of Reconciliation and First Holy Communion. Candidates for the sacrament of Confirmation were able to join larger groups to better be able to witness the power of the Holy Spirit in their lives. Mrs. Sándor stepped down from her position in June of 1997.

As the church celebrates its 100th anniversary, the Sunday school continues its mission of educating the youth of the parish. With Christine Luke at its helm as principal since 1998, the smaller group has refocused and has begun to look at the Sacred Scripture and traditions of the Catholic faith like the rosary. Classes are conducted now in both English and Hungarian. Although they have dwindled in number, they continue to follow the word of the Lord, "Whenever two or more of you gather in my name, I am there with you!" (Mt 18:20)

Teachers of St. Stephen's Sunday School (the list is incomplete)

Bíbor Bányai	Thomas Marshall, Acting Principal 1997-1998
Mikolt Bányai	Christina Nagy
Victor DeLorenzo	Judy Nagy
Stephen Devald	Valeria Nagy
Elizabeth Domborovszky	Ellen Nelson
Anthony Jaskot, Principal 1976-1991	Henrietta Nelson
Emőke Kovács	Ronald Pihokker
Cassandra Luke	Carolyn Sándor, Principal 1991-1997
Christine Luke, Principal 1998-present	István Sándor
Veronica Luke	Diane Szewczyk
László Marshall	Donna Török

Vasárnapi hitoktatás a Szent Istvánban

Vallásosságunk egyik alapfeltétele hitünk biztos ismerete, amit a hittanórákon sajátítanak el a gyermekek. A hittanóra előkészítő munkája nyomán megszámlálhatatlan gyermek és fiatal járult elsőáldozáshoz.

A századforduló elején, az iskola felépítéséig, a hittanórát a templom alatti helyiségben tartották Molnár atya édesapjának vezetésével. Később, az iskola felépültével, az osztályok korcsoport szerint voltak felosztva és ekkor már apácák, később pedig világi tanítók irányításával folyt a katekizmus tanítása.

Az 1960-as években Jaskotné Szarvas Ethelt kérték fel a hittanóra vezetésére. Ebben az időben nemcsak elsőáldozásra készítettek fel a gyermekeket, hanem a vallásos ünnepélyeken való aktív részvételre is, pl. májusi Mária-koronázás, megemlékezés Gáspár Atyáról....stb.

1976-ban Jaskot Anthonyt jelölték ki a hitoktatás igazgatójának. Jaskot úr 15 évig tartó működése alatt az óvodától az érettségig részesültek a tanulók vallásos képzésben. Ezalatt számos változás történt az iskola életében, tanárok és lelképásztorok cserélődtek. Anthony Jaskot nemcsak odaadó igazgatója volt a rábízott gyerekeknek, hanem tehetséges művész, költő, fényképész, de mindezekelőtt mélyen vallásos, Istenben hívő ember. Nagy érdeklődéssel fordult Teréz Anya és Havas atya missziós munkássága felé (ez utóbbiról lásd cikkét a 159 oldalon). Az ő vezetése alatt a hittanóra növendékei fontos szerepet játszottak a májusi Mária-koronázási szertartásban. A „Little Drummer Boy” zenekar közreműködése még ünnepélyesebbé tette a karácsonyi éjféli misét. Jaskot úr 1991-ben visszavonult igazgatói posztjától. Halála 1992-ben következett be, amivel a Szent István egyházközség egyik kimagasló egyéniségét veszítette el.

Az 1991–1997 években Sándorné Carolyn vezette az iskolát, melynek során tovább folyt a növendékek elsőáldozási és bérnálási előkészítése.

A hittanítás ma is fontos szerepet játszik az ifjúság vallásos nevelésében. A jelenlegi igazgató Christine Luke, az órák angol és magyar nyelven folynak. Szám szerint kissé megcsappanva, de annál nagyobb lelkesedéssel fogadják fiataljaink Urunk és Istenünk tanítását. Rájuk is igaz az Úr tanítása: „Ha ketten vagy többen összegyűltök a nevemben, én veletek vagyok” (Mt 18,20).

Marshall Tamás

Bingójáték

A bingójáték Ft. Gáspár ideje alatt az 1950-es évek kezdetén indult meg Ft. Hebert irányítása mellett és az akkor még erőteljesen működő angolnyelvű Szent Név Társulat tagjainak segítségével. Célja, a szórakoztató tevékenység mellett, az egyház anyagi támogatása a kívülálló közönség bevonásával. A kívülről jövő anyagi támogatás lehetősége buzdította az akkortájt alakuló magyar nyelvű Szent Név Társulatot a bekapcsolódásra. Így a két társulati csoport összefogásával működött ez a tevékenység hosszú éveken keresztül, aminek nemcsak anyagi eredménye volt, hanem közelebb is hozta egymáshoz a két nyelvi csoportot. A későbbi években, főleg Ft. Dunay idejében, az új iskola-szárny építkezése indokoltta a pénteki bingójáték mellett annak keddi bevezetését is. Ezt az ötletet a Szent Név Társulat magyar osztálya kezdeményezte. Az így megkészsereződött bevétel egyházközösségünk és a Mindennapos Magyar Iskola fenntartására fordítottuk. További kezdeményezés történt a vasárnapi bingójátékok bevezetésére is, de az rövid, eredménytelen próbálkozás után megszűnt. A bingójáték alatt frissítőket (kávé, szóda és sütemények) árusítottak az Oltáregylet asszonyai. Később önkéntes asszonyok csoportja vette át ezt a feladatot, és házilag készült sütemények és pizza eladásával tették még sikeresebbé. A heti kétszeri játék egészen a dísztermi tűzig tartott, amiután csak a pénteki maradt meg. A bingo lebonyolítása sok munkát követelt, amelyet egy összeszokott, önkéntes csoport végzett óriási lelkesedéssel. Munkájuk eredményeképpen az egyházközönség jelentős anyagi támogatásban részesült. Sajnos a játékosok számának csökkenése következtében a bingójáték rendezése ráfizetésessé vált, így a mintegy negyven évig tartó komoly anyagi hasznot eredményező tevékenységet be kellett szüntetni.

Károly László

Bingo

Friday night bingo began during the 1950's, under the pastorship of Ft. Gáspár. Under the leadership of Ft. Hebert, and with the help of the English-speaking section of the Holy Name Society, the bingo became a major source of revenue. The developing Hungarian Holy Name Society, upon seeing the monetary success of bingo, soon joined in. The proceeds from bingo aided the development of the Hungarian School as well as many other activities of St. Stephen's. Moreover, it brought the Hungarian- and English-speaking parishioners closer together.

When building a new wing to the school came into consideration, so did the idea of having Tuesday night bingo as well, to increase the revenue. Since this had been the idea of the Hungarian Holy Name Society, some of the new proceeds also funded the successful Hungarian School, held every day at St. Stephen's. An attempt at Sunday night bingo was made, but it was unsuccessful, and thus was cancelled.

The women of the Altar Society served pastries and coffee at bingo. Later, volunteers brought homebaked goods and pizza to sell. After the Auditorium burned down, bingo was held only on Friday nights. Volunteer parishioners worked feverously to keep bingo alive, but unfortunately less and less people came. Bingo became non-profitable and was cancelled.

We are forever indebted to all those whose relentless work helped raise so much money for our church, and through whose efforts two cultures united for a noble cause.

Bíbor Bányai

Boy Scouts of America Troop 31

Unfortunately, our information concerning Troop 31 is very sketchy. It is believed that the troop was started sometime between 1922 and 1928, and was dissolved around 1985. During that time, scouting fulfilled the needs of the youth of our parish by helping to mold good character, instill a deep sense of morality and devotion to God and country.

Troop 31 functioned successfully for about sixty years under the staunch leadership of its scoutmasters: Louis Krall, Anthony Lamantia, Steven Biro, Alfred Hausler, and George Fett. Frank Kaleta Sr. and John Kramer skillfully aided the scoutmasters throughout this period.

In the years that followed, several scouts attained the rank of Eagle Scout, the highest rank in scouting. Among those who distinguished themselves were Louis Toth (1933), Louis Krall Jr. (1941), Herbert Straub (1944), and Joe Fett (1972).

There were many civic and church related activities which the scouts engaged in serving both the community as well as St. Stephen's. Perhaps the most enjoyable event in which the scouts participated was the two-week camping experience at Camp Aheka, the Boy Scouts of America camp in Towaco. When time permitted, there were also camping trips to Troop 31's own camp, Camp Steve Luka in Pompton Plains. The scouts were able to show off their talents at jamborees held nationally in various parts of the country and in St. Stephen's School auditorium. At these events, parents and the parish community looked on while the scouts engaged in knot tying, compass reading, and fire kindling contests. In the winter months, the scouts participated in the Klondike Derby atop Garret Mountain in West Paterson. Our church was also proudly represented by Troop 31 at the Holy Name, the Veterans Day and Memorial Day Parades.

Even though all that is left of Troop 31 are fond memories, the tradition of scouting is still kept alive today at St. Stephen's by our Hungarian scouts headquartered in the city of Garfield, N. J.

Robert Esik

An early picture of Troop 31 in front of St. Stephen's School.

A 31-es csapat régi fényképe a Szent István Iskola előtt.

Cserkész fel a fejjel!

„Ott erősek a magyar templomok, ahol van magyar cserkészzet, és ott erősek a magyar cserkészcsapatok, ahol van magyar templom.” – mondta a cserkészcsapatok és a magyar egyházak kapcsolatáról Bodnár Gábor, a külföldi magyar cserkészzet megszervezője és a Szt. István egyházközség tagja.

Így is volt ez a kezdet óta. 1952-ben, amikor megalakult az első két leánycserkész őrünk, Ft. Gáspár János, a Szt. István Egyházközség plébánosa adott nekik hajlékot két évig az iskola osztálytermeiben. Később 1962 és 1964, majd 1967 és 1969 között, és rövid ideig 1982 és 1983 között is az egyház biztosított csapatotthont cserkészeinknek.

Sokat jelentett, hogy ezt a fontos támogatást már az első napoktól megkaptuk a templomtól, hisz ma, amikor cserkész szövetségünk már több mint fél évszázados, még mindig vannak olyan csapatok, amelyeknek nincs állandó otthona. A kezdeti időben és akkor, amikor nem lett volna más hajlékunk, a Szt. István biztosította csapataink jövőjét.

A magyar egyháznak és a magyar cserkészzetnek azonosak a céljai: jellemben, tudásban, szolgálatkészségben erős magyar keresztény emberek nevelése. A két intézmény immár öt évtizede szoros kapcsolatban dolgozik együtt.

Béla Kerkay, scout leader, holds the Hungarian flag during the high mass.

Kerkay Béla cserkészvezető a zászlót tartja az ünnepi szentmise alatt.

Cserkészeink szolgálták és szolgálják ma is templomunkat. Ministránsokat és felolvasókat adnak, nagypénteken őrseget állnak a Szent Sír előtt, nemzeti ünnepeinken közösen megemlékeznek a magyarság hőseiről, és a jelenlegi egyházközségi tanácsnak pontosan a fele volt cserkészekből és cserkészszülőkből áll. Nem véletlen, hogy a volt cserkészek az egyház közösségi életében is megállják a helyüket! Az őrsi szellemből közösségi szellem bontakozik ki.

Mi cserkészek ott voltunk 1954 májusában, amikor Kővári Lajos, a jól ismert Ubul bá', buffalói cserkésztsízt, az első külföldi segédtisztképző tábor vezetője, és a Fillmore-i Sík Sándor Cserkészpark első igazgatója, pappá szentelése után első szentmiséjét bemutatta templomunkban. Ott voltunk 1974 májusában Mindszenty hercegprímás úr látogatásán, majd az érte mondott gyászmisén 1975 őszén. Ott voltunk 1989-ben és 2000-ben Paskay László bíboros úr látogatásain, valamint több más püspök és érsek miséin. Ott voltunk az új plébánosok beiktatása alkalmával és a templom különböző évfordulóin. Amikor megültük a csapatok évfordulóit, vagy áldást kértünk az új cserkészevek elején, együtt voltunk a templomban. A Szt. István Egyházközség számtalanszor helyszíne volt cserkészeseményeinknek, amelyek közül legfontosabbak cserkészeink eskü-

vője és gyermekeik keresztelője volt. Nagyobb ünnepeken sorfalat álltunk, zászlókkal vonultunk be a templomba, felolvastunk, ministráltunk, énekeltünk.

The Hungarian scouts in the pews during the visit of Bishop Rodimer in 1994.

Magyar cserkészek a padokban 1994-ben, Rodimer püspök látogatása alkalmával.

Amikor szeretteinket elveszítettük, ott voltunk a templomban. Csapatparancsnokaink és cserkésztestvéreink temetésén felvonultak cserkészeink, a koporsóknál őrséget álltunk. Nehéz vigyázban állni a temetésen és nem sírva fakadni, amikor szeretett cserkésztestvérünket kísérjük utolsó útjára: Lendvai Béla bá', Andreánszky Karcsi bá', Derka Attila bá' cserkészvezetőkre, Jámbor Bellus cserkésznagyamamára; Györkő Feri bácsira, a Cserkészház szakácsára; Gáspár János és Dunay Antal atyára; ifj. Keresztes Béla, Kerkay Hajnalka fiatal cserkészekre és sok-sok barátunkra gondolunk, akiket az elmúlt ötven évben veszítettünk el, és gyászoltunk ebben a templomban.

A távolról érkezett cserkészeket hányszor látta vendégül a Szt. István Egyházközség! Nagyon sok alkalommal egyéni vendégeket a világ messzi tájairól: Washingtonból, Clevelandból, Buffalóból, Californiából, Kanadából, Nyugat-Európából, a Kárpát-medencéből, Dél-Amerikából, Ausztráliából. 2000-ben pedig, amikor a Jubileumi Nagytábor alatt megünnepeltük az 1000 éves magyar kereszténységet, egyszerre több mint száz cserkész hívta Passaicot és a Szent István Egyházközséget otthonának a tábor előtt és után. Sok cserkész akkor látta először Amerikát és ismerkedett meg az amerikai étellel. Mindannyiukat szeretettel fogadtuk.

Amikor Bodnár Gábor bá't temettük, több mint ötszázan gyászoltunk együtt a templomban – legtöbbször egyenruhában. A Külföldi Magyar Cserkész Szövetség minden körzetéből jöttek azon a hideg decemberi szombat reggelen, hogy végleg búcsút mondjanak a magyar cserkészlet kiemelkedő egyéniségének. Mi, a helyi cserkészek, a New York-i körzet csapatzászlóinál álltunk őrséget.

„Ott erősek a magyar templomok, ahol van magyar cserkészlet, és ott erősek a magyar cserkészcsapatok, ahol van magyar templom.” Gábor bá' szavai megvalósulnak Passaicban. Gratulálunk a Szt. István Egyházközségnek! Köszönjük a múltnak sok ajándékát, és várjuk a jövő sok közös áldását!

Marshall Tamás cst., cspk.

6. sz. Gábor Áron cs. cs.

38. sz. Rozgonyi Cicelle lcs. cs., Garfield

Hungarian Scouts

Over the course of the last 50 years, the Hungarian scouts of Passaic and Garfield have had a presence in our church. The first group of girl scouts found their home in the classrooms of St. Stephen's School in 1952 and, although they no longer meet on the church grounds, the boy and girl scouts of Troops 6 and 38 continue to be very active in the church.

Scouts partake in annual events including their traditional autumn mass and commemorations of the Hungarian revolutions. They are a great part of the day-to-day liturgy, offering altar servers and lectors at the 11:00 mass every Sunday. Exactly one-half of the current parish council consists of former scouts and their parents. The sense of community that is so precious in the scouting community is fostered so well at St. Stephen's. This relationship continues to flourish as both groups walk hand in hand into the 21st century!

Guardian Angels and the Junior and Senior Sodalities

Around the year 1940, Sister Angelina and Sister Dorothy started the Guardian Angels and the Junior and Senior Sodalities. The Guardian Angels were for girls who had made their First Holy Communion. They could remain in the club until they received the sacrament of Confirmation. After Confirmation, the girls joined the Junior Sodality, which was for girls of high school age. The Senior Sodality was for young women who were graduated from high school. Eventually this senior group joined the Rosary Society. The older girls were in the choir and also served as waitresses for the Communion breakfasts and other church dinners. The girls also participated in the Crowning of the Blessed Mother and afterwards served at the Strawberry Festival.

Evelyn Hurley

A Nun's Prayer

As day follows day
You are at my side.
If I lose the way
You are my constant guide.

Do not abandon me
When I walk in pride.
Let me share your agony.
I am still your bride.

Not my will, but thine.
You, Lord, are the true vine.

Tony Jaskot

Mindszenty hercegprímás látogatása

Mindszenty József főpapi címere az engesztelés szentjének, Árpádházi Szent Margitnak alakjával és a családi címerből átvett három rózsával.

Mártír Hercegprímás Urunk, szeretett hazánktól számúzve, külföldi magyarjai látogatása során érkezett hozzánk, a passaiczi Szt. István Magyar Egyház híveihez 1974. május 19-én, vasárnap. Ft. dr. Dunay Antal volt akkor a lelkipásztorunk, aki az üldöztetések idején Prímás Urunk határozott utasítására hagyta el az országot. Philadelphiáig elébe utazva kísérte őt hozzánk. Egyházunk egyik legnagyobb ünnepe volt ez a nap. Templomunk zsúfolásig megtelt híveinkkel és autóbuszokon érkező vendégekkel. Soha ekkora lelkes hívősereget (kb. 700 személy) még nem látott templomunk. A főúton kordonnal lezárt úton, állami rendőrkocsi vezette szirénázva Passaicig, majd a helybeli rendőrség díszkísérete irányította autóját templomunkig. Szeretett és sokat szenvedett Főpásztorunk diadalútja volt ez a lakosság, iskolánk gyermekei és az egyenruhás magyar cserkészeink sorfala között. Meghatódva üdvözlöttük a templomunkba érkező, térdreboruló Főpásztort. A látogatás eseményeinek sorozata: főpásztori ünnepélyes nagymise, majd a szomszéd utcai magyar Református Egyház gyülekezetének meglátogatása és üdvözlő beszéde templomukban. Délután meglátogatta és megáldotta Ft. Gáspár sírhelyét (aki Zalaegerszegen káplánja volt), utána cserkészeinket szemlélte meg a garfieldi cserkészházukban. Végül a nap nyilvános ünnepi fogadással zárult dísztermünkben, ahol a különféle egyesületek vezetői és delegációi üdvözölhették a Prímás Urat. Beszédei vezérgondolatában mindenütt hangsúlyozta:

„Ne hagyjátok a templomot és az iskolát!!!”

A történelmi látogatásról készült egynéhány színes képet a könyv 236. oldalán, a többi templomunk honlapján közöljük. A honlapon meg lehet találni Közi Horváth József 1980-ban Münchenben megjelent *Mindszenty bíboros* című könyvének teljes szövegét is. A következőkben álljon itt egyházmegyénk hetilapjának, a Beaconnak beszámolója a látogatásáról.

Károly László

The 1954 Congressional Record concerning the imprisonment of Cardinal Mindszenty.

Az 1954-es képviselőházi felszólalás Mindszenty bebörtönzése ellen.

Congressional Record

United States of America

PROCEEDINGS AND DEBATES OF THE 83^d CONGRESS, SECOND SESSION

Cardinal Mindszenty

SPEECH
OF
HON. ALVIN M. BENTLEY
OF MICHIGAN
IN THE HOUSE OF REPRESENTATIVES
Monday, February 8, 1954

The SPEAKER. Under previous order of the House, the gentleman from Michigan [Mr. BENTLEY] is recognized for 30 minutes.

Mr. BENTLEY. Mr. Speaker, I am honored and privileged to have this opportunity to address my colleagues of the House today on this, the fifth anniversary of the sentencing of Cardinal Mindszenty to life imprisonment by the Communists of Hungary. At this point I should like to read into the Record the text of a letter which was sent to all Members by the Hungarian National Council, 125 East 72d Street, New York 21, N. Y., under date of January 25, 1954:

HUNGARIAN NATIONAL COUNCIL,
New York, N. Y., January 25, 1954.
HON. ALVIN M. BENTLEY,
The House of Representatives,
Washington, D. C.

DEAR CONGRESSMAN BENTLEY: The month of February marks the fifth anniversary of the trial of Joseph Cardinal Mindszenty, prince primate of Hungary, staged by the Communist regime of Hungary. News of the cardinal's arrest, on the second day of Christmas in 1948, was received with deep consternation by the entire free world. The world immediately realized that the Mindszenty case was not merely a concern of the Roman Catholic Church and the Hungarian Nation, but that it affected the entire free world and every thinking man and woman. The circumstances of the cardinal's arrest, the utterly false accusations brought against him, the mock trial, filled the free world with alarm.

America, the land of freedom, instinctively sensed that Mindszenty stood for the principles of human liberty on which this great country was founded. No one in the United States had any doubt that Mindszenty had done the right thing. He did so because he foresaw the real goal of the Bolsheviks: the destruction of the subjugated peoples of Central Europe. The arrest of Cardinal Mindszenty in 1948 marked the beginning of a new era in the fight between bolshevism and the Hungarian as well as the other Central European nations.

Since the silenced and oppressed Hungarian people is unable to express its opinion and feelings today, we who represent their interests on the free soil of the United States and in the countries of the free world, must

291367-49332

speak for them in thanking you for your generous contribution to their fight for liberty and for your firm stand in the case of Cardinal Mindszenty. The moral support received from the United States greatly encouraged the Hungarian Nation's resistance to bolshevism, and was largely responsible for the fact that the Hungarian people did not lose faith and hope. On the contrary, their faith in ultimate liberation is today stronger than ever before, and their passive resistance has already shaken the Bolshevik regime to its foundations.

On the fifth anniversary of the arrest and trial of Joseph Cardinal Mindszenty, we appeal again to the conscience of all freemen to keep the fate of the heroic cardinal and the cause of the suffering Hungarian Nation before the forums of the free world, so that liberty and justice may eventually emerge victorious from this great human and national tragedy.

Sincerely yours,

Magr. Beta Vasza,

Former Speaker of the Hungarian Parliament, President of the Hungarian National Council.

I must add at this point I received a telephone call from Monsignor Varga last Tuesday evening requesting me to make some appropriate remarks on the floor of the House today on the occasion of this tragic anniversary. As I have already explained to my colleagues, the specific request was made of me because I knew Cardinal Mindszenty personally and because I was in Hungary, attached to the United States Legation at Budapest, at the time the cardinal was arrested, tried, and sentenced. Needless to say, I am more than happy to accede to this request.

Cardinal Mindszenty was born Joseph Pehm on March 29, 1892, in the country village of Cséhindszent in southwestern Hungary. After finishing common school, he attended a Catholic boarding school at Szombathely where he studied for the priesthood at the local seminary. He was ordained on June 12, 1915, at the age of 23.

Mindszenty had his first contact with communism in 1919 when he was arrested by the Communist regime which controlled Hungary at that time. His first imprisonment, however, was brief since the Communists were overthrown after a brief rule of 4 months.

His next totalitarian foe, however, was not Communist but Nazi in origin. As far back as 1935, a Hungarian Nazi Party had been formed and continued to grow

and increase in strength. Mindszenty fought these Nazis as strenuously and vigorously as he had opposed the Communists. He went to particular lengths to save Hungarian Jews, who had been blamed for the early Communist government of Bela Kun. There is a remark attributed to him at this time which is worth repeating.

You have heard of collective responsibility—

He said—

collective crime, and collective punishment. This is Communist teaching. See that you do not fall into its error yourselves. There is no such thing as collective crime or collective punishment. Everyone must answer before God and his judges on earth only for the crimes he has himself committed. I hear voices which I do not like, voices uttering collective condemnation just as the Communists do, voices threatening to take justice out of the hands of the law and to administer it privately and wrongly. No one has the right to take justice into his own hands. The Jews are not responsible for the crimes of Bela Kun, simply because he was a Jew any more than they may all be given distinction because of the courage and righteous patriotism of those Jews who were imprisoned with me. Are you as Catholics willing to be punished for the crimes of other Catholics? Will you condemn all Protestants because some Protestants are wicked men?

Incidentally, I should mention that this quotation is from the book Cardinal Mindszenty by the noted Hungarian author, Bela Fabian, who is himself of the Jewish faith.

In 1944 Mindszenty was appointed bishop of Veszprem. During the remainder of that year, when the Germans were in military control of Hungary, Mindszenty continuously worked to save the Hungarian Jews from Nazi persecution, even hiding many of them in his own house. For refusing to permit the Nazis to search the episcopal palace for these poor people, Mindszenty himself was arrested on November 27, 1944. At this time, he walked the entire distance from his palace to prison, surrounded by his priests, all of whom were also arrested. The Nazis charged him with treason and many other crimes just as the Communists did 4 years later. However, he was released from prison in April of 1945 when the Russians captured Hungary and set up a Communist coalition government. In the fall of 1945, he received news as to his appoint-

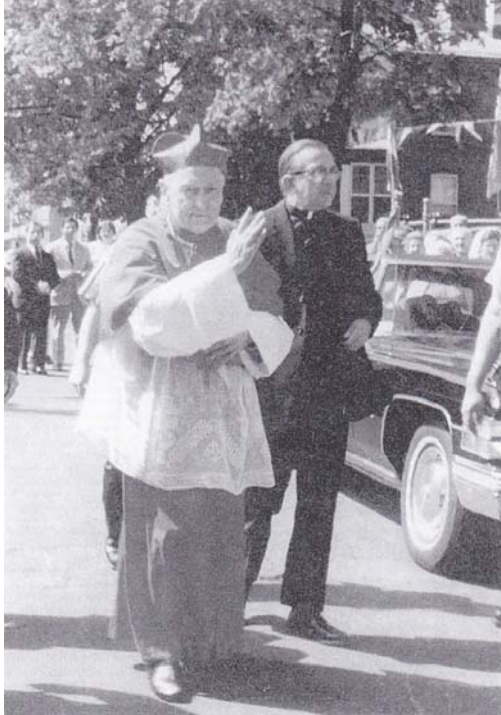
Dunay atya 1950. március 19-én, Szt József napján mondott beszédéből – kéziratából.

Ártatlanok megöltésével és bebörtönzésével, megvédte magukat, és megpróbálták meggyőzni a bíróságot, hogy példátlanul nem felelnek el, mert a hatalommal szemben nem állnak ki. Érted. Tudjuk, hogy a te áldozataid győzelmeid arat.

Hogy pedig a káplánok hűdőlattal teszik le a felelősséget, és a felelősökön keresztül megpróbálják meggyőzni a bíróságot, hogy példátlanul nem felelnek el, mert a hatalommal szemben nem állnak ki. Érted. Tudjuk, hogy a te áldozataid győzelmeid arat.

Throng Greet Cardinal Mindszenty

PASSAIC – Faith, family and national pride were the dominant themes of Cardinal József Mindszenty, former primate of Hungary, as hundreds of well-wishers greeted him during a visit here Sunday.

The 82-year-old cardinal, an outspoken foe of Communism, was optimistic too that the people of Hungary will be freed from its domination.

“Nothing lasts long in this land”, the cardinal said in an interview in the rectory of St. Stephen's Magyar Church. “Even good systems will be worn out”, he added.

Cardinal Mindszenty said, however, that there can be no change until the country's leaders experience “personal conversion”, and the people “gain more sober maturity”.

He repeated the message he has given to Hungarian people: “Stand firm in the faith and in the Church” and cultivate “natural” nationalism.

Earlier, Cardinal Mindszenty, speaking in a firm voice, delivered a half-hour homily in St. Stephen's Church, where he was the chief concelebrant of a mass in the Hungarian language. He spoke without text and used eyeglasses only

occasionally during the celebration of the mass. In his homily, he spoke but briefly of Communism, when he noted that “certain leaders have given up their faith and are collaborating with the enemy”.

He traced the history of Hungary from the time of St. Stephen, who reigned as king nearly 1,000 years ago, and urged the Hungarian people to be proud of their heritage, their Church, their country and the family.

The cardinal put strong emphasis on the value of family life, with children showing respect and love for their parents.

Attended by his private secretary Msgr. Tibor Meszaros, and an altar boy, Cardinal Mindszenty alone distributed communion to the majority of more than 600 people who filled the church and filled up the center aisle to the altar steps.

Concelebrating – were Msgr. Meszaros, Father Anthony S. Dunay, pastor of St. Stephen's; Father Joseph Cassidy, associate pastor of St. Christopher, Parsippany; Father Paul Kurcz, associate at Holy Trinity, Passaic; Father Roger Hebert, pastor of St. George, Paterson; Father John J. Demkovich, pastor of St. Mary, Passaic, and Father Frank Harangozo, an aide to the cardinal. Father John J. Cusack, associate at St. Stephen's, and Father Ladislaus Flek, pastor of St. Joseph, Passaic, were chaplains to Bishop Casey.

Bishop Casey was in the sanctuary but did not concelebrate because of the language difference. At the close of the liturgy, the bishop stepped to the pulpit and delivered his official greetings to the cardinal in English.

“The Diocese of Paterson and the Byzantine Eparchy of Passaic are honored to have you here at St. Stephen's,” Bishop Casey said. “You are a symbol of spiritual strength to people of all faiths throughout the world. Your heroic struggle against the Nazis and the Communists, the personal leadership you gave to your beloved flock in Hungary in the darkest hours of their oppression are known to lovers of freedom everywhere. They sense your courage and the strong spirituality which

sustained you against torture and loneliness during the long years of your imprisonment. You are a beacon of hope in a confused world,” the bishop said.

“When you came to the United States two weeks ago”, Bishop Casey continued, “you stated, ‘Wherever I go, I stand for God, for my Church, for my country, and for my independence.’ You, better than the rest of us, know that God alone is the source of our strength. We salute you and pray that the Lord will give you continued good health to spread his word.”

Immediately after the mass, Cardinal Mindszenty visited the Hungarian Reformed Church on Fourth Street, a block away, where he was greeted by Stephen György, president of the Board of Elders, and about 300 members of that congregation. Again, he spoke briefly in Hungarian.

Returning to St. Stephen's rectory for luncheon, Cardinal Mindszenty renewed his acquaintance with Father Dunay, who had served in his Archdiocese of Esztergom in Hungary before he left for the U.S. – at the cardinal's direction – in 1948, to escape arrest by Communist authorities.

After luncheon, Cardinal Mindszenty went to Calvary Cemetery, Paterson, to visit the grave of Father John Gáspár, Father Dunay's predecessor, who had been the cardinal's assistant in Hungary before he came to this country. Father Dunay succeeded to the pastorate here upon Father Gáspár's death in 1963.

Later he visited the Hungarian scout headquarters in Garfield, before returning to a reception in St. Stephen's school hall. There he told some 400 persons that they “must remain united against the forces of oppression.”

The reception he received here, he said, made him understand his “suffering had been worthwhile.” He said, “If I was a poet, I couldn't put into words what I feel after all the praise I received today. But you must translate your words and applause into action to bring about the freedom we are talking about.”

Mayor Gerald Goldman, who presented the cardinal with a key to the city, headed a list of speakers who included State Sen. Joseph Hirkala and Bishop Michael Dudick of the Byzantine Eparchy of Passaic.

The occasion afforded a tearful reunion for Lorand Derka of Garfield, who had spent 10 years in a Communist prison. He and the cardinal had been imprisoned together in Budapest in 1953.

Cardinal Mindszenty with Lóránd Derka.

Mindszenty bíboros Derka Lóránddal.

“We need your visit”, he told Cardinal Mindszenty, “because without any support our churches and schools will be empty. You are helping us in our difficult task to have our youth continue our traditions.”

The cardinal had urged the Hungarian community to keep its parochial schools and to continue speaking Hungarian.

Cardinal Mindszenty had also visited with other Hungarian-speaking clergy of the area during the afternoon and discussed with them the problems of national parishes.

Father Dunay praised the cardinal as a unifying force in the Hungarian community. "We are losing our young people", he said. "They are moving away." He added, "I hope the cardinal's visit awakens their sense of national pride."

That pride was amply demonstrated in the colorful decorations in the school hall and in the traditional costumes worn by many of the people – the women in long dresses with lace and the men in black Hungarian-style tuxedos, many bedecked with medals.

Children in Hungarian scout uniforms lined the sidewalk at the entrance to the church when Cardinal Mindszenty arrived about 45 minutes before the 11 o'clock mass. He was applauded loudly after he spoke briefly to the gathering outside, and then went to the rectory to vest for the mass.

A committee of parishioners had escorted Cardinal Mindszenty to Passaic from Philadelphia, where he had been the guest of Cardinal John Krol. After spending Sunday night at the Marriott Motor Hotel in Saddle Brook, the cardinal left for Washington Monday morning.

His Passaic visit was in response to an invitation from Father Dunay when he visited him in Rome a few years ago. The stop was one of many he is making during an eight-week cross-country tour of Hungarian communities in the U.S. before he returns to Vienna on June 29.

He is also here to talk with the publishers of his memoirs, entitled "Mindszenty: An Autobiography", scheduled to be published in November. He told a news conference upon his arrival in New York May 6 that the publication may cause him and the Church to be attacked. He said he had "gotten used to attacks and one more or less doesn't really matter."

Cardinal Mindszenty was removed as primate of Hungary in February when Pope Paul VI declared his see vacant. The Pope said the action was taken so he could appoint a successor who could be present in Hungary.

Cardinal Mindszenty left Hungary in 1971 after spending 15 years in the U.S. embassy in Budapest, where he took refuge during the 1956 Hungarian uprising. He had been serving a life sentence imposed by the Communist government in 1949.

He had previously been imprisoned some three months by the new Communist regime there in 1919 and again during the Nazi occupation in World War II.

Asked in various interviews if he considered returning to Hungary, he said that "under present circumstances it is not easy to think about this; it would mean accepting everything that has happened."

Living in Vienna at the time his see was declared vacant, Cardinal Mindszenty denied reports he had resigned voluntarily. "I performed my duties to the fullest", he said. "I am not the cause of the vacancy."

*by Vic Winkler
The Beacon, May 23, 1974. pp. 1, 9*

The Cardinal Mindszenty Foundation

The initial introduction St. Stephen's R.C. Magyar Church had with the Cardinal Mindszenty Foundation, located at P.O. Box 11321, in St. Louis, Missouri 63105, was at the (1976) Eucharistic Congress held in Philadelphia, Pennsylvania, which Anthony and Ethel Jaskot attended. At such functions, each organization sponsors an information table to inform others as to their philosophy and goals and it was there the Jaskots made contact. Thus on December 12, 1976 the Foundation supplied all the pertinent data needed to start a Study Club in our parish. Ethel became President while Tony became its principal writer and treasurer. The group now known formally as the Cardinal Mindszenty Study Club, met at the Jaskot home monthly and strictly adhered to the Foundations by-laws and agenda.

To give an idea of the Cardinal Mindszenty philosophy, we state that "The Cardinal Mindszenty Foundation is a non-profit national educational organization whose purpose is to provide reliable information on the problems posed by Communism." Its credo is as follows: "As Americans, we are proud of our heritage and believe that our Republic offers the greatest opportunity for individual freedom and the pursuit of happiness. We wish to insure for ourselves and for future generations the God-given rights proclaimed by the Declaration of Independence and guaranteed by the United States Constitution. We acknowledge Almighty God as the Author of all human rights, and we pledge ourselves to expose and oppose atheistic Communism and its collaborators who are conspiring to destroy our Church and subvert our country."

At this point, we wish to give a brief history of the Cardinal's life. Joseph Mindszenty was born in Hungary on March 29, 1892. He was ordained to the priesthood on June 12, 1915 on the Feast of the Sacred Heart of Jesus, and was consecrated Bishop of Veszprém on March 25, 1944. From November 27, 1944 to April 20, 1945 he was imprisoned by the Nazis. Pope Pius XII appointed him Archbishop of Esztergom and Primate of Hungary on October 2, 1945. Just a few months later, on February 18, 1946, the Holy Father raised him to the Cardinalate. As Pope Pius XII placed the Cardinal's hat on his head, the Pope said: "Among the thirty-two, you will be the first to suffer the martyrdom whose symbol this red color is." When the Communists arrested Cardinal Mindszenty in Budapest on December 26, 1948, his twenty-three long years of persecution, suffering and enforced isolation began. Throughout his ordeals, he was unwavering in his faith, hope and love of God. Upon the request of Pope Paul VI, Cardinal Mindszenty departed from his country of Hungary still occupied by the Communist, on September 29, 1971, and settled in Vienna, Austria. He died there at the age of 83, on May 6, 1975 and is now buried in the Basilica of Our Lady in Esztergom, Hungary.

Father Anthony Dunay welcomed the Cardinal to our Church on May 19, 1974 with great pomp and circumstance. The cardinal won our hearts and minds, making a heartfelt plea to our youth that they ever be instilled with a love of their Hungarian heritage. His vibrant voice and penetrating eyes shall always be our fondest recollections of him.

The following are some of the Club's notable accomplishments:

In September, 1979, Father James Szőke, of West Germany, was contacted by us in order for him to light a candle in memory of our beloved Cardinal at his gravesite, where the eternal flame burns.

In early 1980, hundreds of signatures were solicited and forwarded in order to help foster the cause for the Cardinal's canonization.

In 1981, we sent a letter to Secretary of State Alexander Haig, to request immediate asylum to thousands of valiant Polish refugees fleeing their totalitarian government in search of freedom.

Bishop Rodimer received correspondence from us in 1981 as well wherein we questioned the proposal to change the so-called "sexist" language in the liturgy.

Numerous letters were sent to all major television networks regarding such issues as pornography, the Sandinista Revolution, marijuana misconceptions, and other concern, and with each, the networks were supplied with authenticated data, which had been supplied by The Cardinal Mindszenty Foundation to substantiate our claims. When warranted, the White House, the networks, and other groups received our commendations too.

One most memorable event occurred when Father Imre, only known to us as such, came from Rumania to our parish, and to other parishes in our country, to specifically solicit funds in order for him to build a church for his Hungarian parish back home, as the Government had put many restrictions on building codes so that these buildings could not be constructed without great cost. His inability to speak much English did not deter him from his goal as he traveled by bus with the meager directions given him. However, we know that with the guidance of the Holy Spirit, he was successful. He and we have fond memories of the farewell dinner and other joys, which were shared by us.

As we begin closure, we cannot do so without mentioning the Protest March we sponsored at Passaic City Hall to block the return of the Holy Crown of St. Stephen, held by us in Ft. Knox for safekeeping, to Hungary's Communist-controlled regime, but this was to no avail.

Lastly, the valuable oil painting, which hangs at the back of our church depicting St. Stephen presenting his crown to Our Lady, was beautifully restored at the Club's expense and placed there on October 15, 1978 in a frame the Club imported from Belgium. Magda and Frederick Kormann originally possessed the oil painting.

Bishop Rodimer, the Kormann's and Ethel Jaskot in front of the restored painting.

A restaurált festmény előtt Rodimer püspök a Kormann házaspárral és Ethel Jaskottal.

The Cardinal Mindszenty Foundation holds yearly Faith, Family, Freedom Conferences in Tarrytown, New York, which the members and others attend. They conduct various such Conferences in other places in our country also. A monthly report called "The Mindszenty Report" is published by them and subscriptions are \$20.00 annually and \$36.00 for two years. John Boland is its Editor, while Eleanor Schlafly is both publisher of it as well as being the president and director of the Foundation. To learn the full scope of the Foundation's outreach, log on to them at www.mindszenty.org.

To conclude, it is with utmost pride that we, the Cardinal Mindszenty Study Club, have had the privilege and honor of being affiliated with them, and as Hungarians we owe them our profound gratitude for choosing our beloved Cardinal to venerate.

Ethel Jaskot

Hazafias emlékünnepélyek (Március 15. és Október 23.)

A március 15-i és október 23-i megemlékezéseket minden évben külön ünnepelték a Szt. István Római Katolikus és a magyar Református Egyházak 1957-ig. Az 1958. évtől kezdve a március 15-i és az október 23-i ünnepélyeket közösen tartjuk felváltva a két magyar egyház dísztermében. A megemlékezéseket az évfordulók napját megelőző szombat este rendezzük. Ezeket másnap, vasárnap, a templomi megemlékezések követik. A szentmise, ill. az istentisztelet után déli 12:30 órakor a közönség kivonul a Passaic Parkban emelt Szabadságharcos Emlékszoborhoz, ahol imával és énekkel egybekötött koszorúzást végzünk.

A szombat esti műsorok az amerikai és a magyar himnuszok eléneklésével kezdődnek,

melyet a garfieldi Amerikai Magyar Liga férfikórusa vezet. Utána a vendéglátó egyház lelkipásztora megnyitó imája és üdvözlő szavai után következnek a Szt. István Magyar Iskola tanulóinak ünnepi számai, majd a Passaic és környéke fiú- és leánycserkészcsapatok emlékműsora. Ezután a megemlékezés középpontja, a vendégszónok alkalmi megemlékezése következik. A szónok rendszerint valamely magyar egyházi vagy társadalmi egyesület felkért vezetője. A műsor folytatásaként szavalatok, szólóénekek vagy karénekszámok következnek. Végül a zároszavakkal és a szózat eléneklésével végződnek ezek a hagyományos, hazafias megemlékezések.

Károly László

„Az igazság mindig igazság marad, ha hangját veszti is. De a hazugság hazugság marad, ha milliók hirdetik, milliók erőszakolják és százmilliók veszik is be...”
(Mindszenty)

Hungarian Patriotic Holidays (March 15th and October 23rd)

The March 15th and October 23rd patriotic holidays are celebrated jointly by St. Stephen's R. C. Church and the Hungarian Reformed Church. The March 15th celebration commemorates the short lived victory of the Hungarians over the Austrians in the 1848 Revolution. The October 23rd celebration is held in remembrance of the Hungarian Freedom Fighters who fought against the Communist regime in 1956. Both celebrations are held in either church auditorium where the clergy, choir, Hungarian scouts, Hungarian School and members of the community participate. After the high mass at St. Stephen's the congregation goes to Passaic Park where a wreath is placed on the Freedom Fighters' Memorial.

St. Stephen's Picnic

The St. Stephen's Day picnic is held on the nearest Sunday to August 16, the feast day of St. Stephen of Hungary. This tradition has taken place since the founding of our church. Just as in the past, today the picnic follows the solemn high mass at 11:00 a.m. Many of us may remember that in the past before and after masses our sisters, the Daughters of Divine Charity, sold honey cakes in the shape of hearts, swords and crosses decorated with colorful sugar flowers and other designs. The children of the parish always looked forward to this treat.

Before the expansion of our school building, the picnics were held on the church grounds and the food preparation was done in the school kitchen. Many of the pastries were donated and large yeast breads and cakes were raffled off as prizes. After the completion of the new addition to our school in 1952, the parish had to look elsewhere for a place to hold the picnic. Since many members of our parish were members of the newly formed American Hungarian Citizens League in Garfield, it was thought that this would be a likely place to hold picnics in the future. From the 1950's to the present time our parish has rented the grounds belonging to the American Hungarian Citizens League. The grounds are well suited for outdoor picnicking with such amenities as an outdoor stage, nearby lake, tall trees providing ample shade, and a covered dance floor and kitchen.

Organizing the picnic involves many weeks of preparation beforehand and intense effort the day before and the day of the picnic to make sure that everything runs smoothly. It requires a great deal of team effort and cooperation to host as many as one thousand people attending the festivities. The kitchen is the main attraction with specialties such as Hungarian gulyás, chicken paprikás, roast pork, pork sausage, and veal stew. Other popular favorites include palacsinta (crepe suzette), and lángos (Hungarian fried bread). Of course the pastry table with its delectable homemade treats is usually sold out well before the end of the day. Even though the food preparation and the whole production of putting on the picnic is a task involving a great deal of effort that is not always enthusiastically embraced by everyone, it does in the end foster a spirit of pride in our church and a feeling of fellowship in the Hungarian community.

Ticket takers at the 2001 picnic: Joseph Breznovits, Ted Harsaghy, Gloria Visco and Ethel Jaskot.

Jegyzedők a 2001-es pikniken: Joseph Breznovits, Ted Harsaghy, Gloria Visco és Ethel Jaskot.

At this time, we must pay tribute to Mr. László Károly for his dedication and steadfastness in organizing the picnics from the 1950's through the late 80's. During this thirty year period, Mr. Károly had received a great deal of help from Joseph Szilasi, Paul Bacsardi and Attila Derka. More recently,

the picnics have been managed by Mr. and Mrs. Arthur Barillo, Andrew Rinko and for the last eight years, by Mr. and Mrs. Robert Esik.

Robert Esik

Templombúcsú

Minden évben az augusztus 20-hoz legközelebb eső vasárnap, a tizenegyórás nagymisét követően tartjuk templomunk búcsúját. Régebben, az iskola bővítése előtt a templom körüli területen, az 50-es évektől kezdődően pedig – egészen napjainkig – az akkor alakult Amerikai-Magyar Polgári Liga tágas, árnyas, nagy konyhával és táncparkettel felszerelt garfieldi kerthelyiségében. A piknik megszervezése és lebonyolítása sok munkát kíván, amelyre mindig akad önkéntes vállalkozó az áldozatkész hívek közül. A búcsú főattrakciója a finom magyaros ételek, hagyományos választékkal: gulyás, paprikás-csirke, kolbász, disznósült, borjúpaprikás, melyet kiegészít az elmaradhatatlan palacsinta és lángos. A magyar háziasszonyok süteményei minden alkalommal jóval a nap lezárta előtt elfognak.

Az évenként megrendezett búcsú nemcsak anyagiakban sikeres, hanem egyúttal a magyar közösség élniakarásának megnyilvánulása is.

The Catholic and Protestant clergy with attendees at the 2001 picnic: Ft. Mustos, László Károly, Emese Kerkay and Rev. Marianna Király (from left to right).

A katolikus és református lelkészek a pikniken: Mustos atya, Károly László, Kerkay Emese és Rev. Király Marianna (balról jobbra).

Church Outings

Harold Sylvester has been enriching the lives of parishioners at St. Stephen's for a good many years. At age 70, he has seen much and knows a great deal about parish life. As a member of the Parish Council, Harold is the chairman of the Recreation Committee.

During the Lenten season, he takes groups to the Passion Play in Union City. For Christmas, he has taken groups to Bethlehem, Pennsylvania to see the decorations and to the Xmas Putz to observe the Moravian way of celebrating Christmas. Longwood Gardens in Pennsylvania is also a popular destination during the holidays with its beautiful horticultural displays. During the summer and fall months, the Blue Army Shrine and the Kings Road Winery are two popular destinations. In commemoration of the 1,100 years of Christianity in Hungary, a special trip was planned to St. Patrick's Cathedral in New York City, where our parish participated in a mass celebrated by Cardinal O'Connor. Harold hopes to continue with his mission of enriching the lives of the parishioners with many more trips in the future.

Színházi előadások

**A PASSAICI MAGYAROK
SZÍNHÁTSZÓ KÖRE**
bemutatja

1954 December 4-én este 8 órai kezdettel
a Passaici Szent István Egyházközség
Nagytermében

ZALAI KOBZOS LÁSZLÓ:

**Megtiport
anyaföld**

Című 3 felvonásos drámáját

Amely az otthon élő véreink szenvedését örökíti meg. A több, mint husz személyből álló szereplőgárda, külön a darab céljára festett díszletek olyan felejthetetlen élményt nyújtanak a közönség számára, amelyen még nem volt a múltban.

A darab 1945-ben, 1948-ban és napjainkban játszódik le. Cselekménye meg-történt, szereplői élő személyek, csak a neveket változtatta meg az író.

Az előadás bevételét jótékonycélra fordítjuk. Tehát segítsetek, hogy mi is segíthessünk.

Számozott, fenntartott helyek nincsenek
BELEPŐDÍJ: \$1.00

A passaici népek olvasztókemencéjében a századfordulón a magyarok is megpróbálták megteremteni kis szigetüket, ami a távoli hazát képviselte itt, az idegen országban. Templomot építettek maguknak: először egy református, majd egy katolikus templomot; az utóbbi mellé később még egy iskolát is, hogy gyerekeiket magyar nyelvre is taníttathassák. Ez a két, ma is élő templom napjainkban is kulturális központja Észak-New Jersey magyarságának, bár az építők unokái, dédunokái nagyrészt már elvándoroltak a közvetlen környékről. A templomok és a vonzaskörükben kialakult magyar társadalmi és kulturális szervezetek – mint például a Szt. István Magyar Iskola, a cserkészet vagy a Magyar Múzeum – azonban még ma is képesek rendszeresen összehozni a szétszóródott magyarokat. A cél nem változott száz év alatt: megőrizni, ápolni és gyerekeinknek is megtanítani nyelvünket, irodalmunkat, hagyományainkat, művészetünket.

A Szent István Egyházközség dísztermében gyakran összegyűlnek a magyarok színi előadásokra, hangversenyekre, előadóestekre, amelyeket az utóbbi időben többnyire otthoni művészek közreműködésével rendeznek. Vendégeink közt volt például Tollas Tibor, Balczó András, a Fővárosi Operett Színház néhány művésze, hogy csak néhányu-

kat említsük. Az 50-es és 60-as években azonban a helyi emigráció számára ezeknél jelentősebb események színhelye volt a díszterem: magyar írók drámáit állította színpadra Passaic és környéke magyarsága a két egyház szervezeteinek égisze alatt.

1952-ben itt került bemutatásra „A Tiszától a Hudsonig” című emigrációs sorstörténet, melyet dr. Vándor Ferenc országgyűlési képviselő írt.

1954. december 4-én a Passaici Magyarok Színhátszó Köre Zalai Kobzos László „Megtiport anyaföld” című drámáját vitte színpadra emlékezetes előadásban. A háromfelvonásos színmű valóságos magyarországi eseményeket dolgozott föl a háború utáni sötét évtizedből. Az 1 dolláros jegyekből befolyt összeget jótékonyossági célra fordítottuk.

1956-ban ünnepeltük a nándorfehérvári diadal 500 éves évfordulóját. Az évforduló alkalmára készült Borsy György, templomunkban is sokat kiséítő ferences atya, történelmi drámája „Nándorfehérvár” címmel. A világraszóló diadalnak emléket állító drámát Suhajda Gyula rendezésében 1956. június 2-án mutatták be dísztermünkben egyházközségünk tagjai. A tiszta bevételt németországi és ausztriai tudószanatóriumokban betegeskedő magyar testvérek támogatására, valamint papnevelési célokra fordítottuk.

1958-ban ünnepeltük Gáspár atya plébánosi munkásságának 25-ik évfordulóját. Egyházközségünk tagjai különleges ajándékként egy Gáspár atya életét feldolgozó drámát adtak elő. Írója, rendezője dr.

Vándor György volt, Gáspár atya fiatal- és időskori személyét pedig ifj. Bartkó György és Károly László játszotta.

*Two scenes from the play "Trampled Homeland."
Két jelenet a „Megtíport anyaföld” című drámából.*

Tíz évvel később újabb kiemelkedő eseményt jelentett Kertész László „Rákóczi apródja” című színjátéka. Bemutatója 1969. április 27-én a New York-i Julia Richman High School színháztermében volt, ezt egy éven belül egy passaic, egy New Brunswick-i, majd ismét egy New York-i előadás követte. A közreműködők hosszú listáján csupa ismerős név, nagy részük egyházközségi tag. Az előadás, a visszaemlékezések, a fényképek és – nem utolsó sorban – a kritikák szerint nagyszerű volt: káprázatos díszletek, pompás kosztümök, kitűnő alakítások. A produkció célját az előadást hirdető szórólap a következőképpen fogalmazta meg:

	<p>MAGYAR TESTVÉREK! Garfield, Passaic, Clifton és környéke magyarsága igen komoly és mély kívánságnak tesz eleget, ami-kor erőiket összefogva elindulnak, szórványról szórványra vándorolnak, hogy bemutassák</p> <p>KERTÉSZ LÁSZLÓ RÁKÓCZI APRÓDJA</p> <p>című színművét.</p>
<p>A száműzetésben is élő magyar nyelv szolgálata mellett feladatunk a magyar iskolák és intézmények támogatása. Az előadásokon való megjelenéstek hűséges hitvalló kiállás, egyetemes összefogás lesz azokkal, akik mindennapi munkájuk mellett igen nagy erőfeszítés árán meghozzák az áldozatot és önzetlenül keresnek föl benneteket, hogy átadhassák a magyar küldetés fáklyaként világító, történelmet sugárzó forró reményt adó lelkét!</p> <p>Az előadások tiszta jövedelmét Ti adjátok a magyar intézményeknek és magyar iskoláknak. Ők pedig adják Nektek a munka evangéliumi örömét, a színmű formába öntött, megjelenítő erejét. Rákóczi bujdosóinak élete árad belétek, csillagporos zászlók lengenek felétek a Magasból, halljátok meg hát az édes-bús tárogató hívogató üzenetét!</p> <p>Serkenjetekek föl! Nyelvek, eszmék, ficamodott hóbertok zürzavarából kiemelkedve, értsétek meg a ti nyelveteken harangozó szót, mondanivalót, mely nem azt keresi, ami elválaszt, hanem azt, ami széttéphetetlenül összeköt magyart a ma-gyarral!</p> <p>Arccal, szívvel és lélekkel Magyarország felé fordulva, mint a nyolcadik törzs kobzos-regős csoportja mennek közétek. Fogadjátok őket olyan szívesen, mint amilyen szívesen mennek ők hozzátok!</p> <p>Előadás: Passaicban a Szent István Egyházközség nagytermében 1969. május 3-án este fél 8 órakor. New Brunswickban a Szent László Hallban (Somerset St.) 1969 május 11-én délután fél 5 órakor.</p> <p>Jegyek elővételben: 2.50, pénztárnál: 3.-</p>	

És hogy az előadás elérte célját, idézzünk az egyik elragadtatott kritikus írásából:

...Áldjon meg az Isten Kertész László: mai bujdosásunk regős írója. Áldja meg az Isten otthon Göcsejben a te Édesanyádat, aki néped halhatatlan szeretetének édes ízét csókolta a szívedbe.

Áldjon meg az Isten benneteket szereplők. Köszönjük néktek, hogy tovább viszitek a fáklyát, hogy Clevelandban, Kaliforniában, Kanadában, minden elérhető magyar szórványon előadjátok a Rákóczi Apródját és megőrzitek az utókor számára, hogy az otthoniaknak is áldott kenyere lehessen...

A cikk aláírója „Bujdosó magyar krónikás”

Az utókor számára álljon itt a közreműködők listája:

Prológos: Időmondó ének – elmondja: ifjú Bodnár Gábor			
II. Rákóczi Ferenc.....	Vasvári Zoltán	Bende Sándor	Kerkay László
Táltos Gergely	Jámbor Pál	Táltos Gergelyné	Kerkay Lászlóné
Mikes Kelemen.....	Simon Zoltán	Köves Zsóka (10 éves)	Kormann Viktória
Táltos Ferkó (9 éves)	Bodnár Zoltán	(17 éves)....	Uray Márta
(12 éves).....	Kertész Csaba	Zajty Gyula.....	Nagy Ákos
(20 éves).....	Pándi György	Hámosy Vendel	Toldy János
Köves Péter.....	Kóczán Ferenc	Bori néni.....	Csatlós Frigyesné
Panni.....	Bodnár Csilla	Táltos Gergő.....	Bodnár Gábor
Táltos Béla.....	Jámbor Péter	Hasszán (12 éves).....	Kormann Bertalan
Táltos László.....	Eperjessy Róbert	(20 éves).....	ifj. Jámbor Pál
Táltos Gyöngyi	Csatlós Gyöngyi	Zajty Gyuláné.....	Csatlós Frigyesné
Köves Péterné.....	Pándi Györgyné	Hámosy Vendelné	Kristó Nagy Tamásné
Bercsényi Miklós.....	Nagy Sándor	Bercsényi László	Lendvai Imre
Francia király.....	Derka Attila	Kurszán basa	Lőrincz József
Csicseri	Nagy Sándor	Strázsamester.....	Jámbor Pál
Zene (tárogató): Losonczy Árpád		Énekeket betanította: dr. Kormann Frigyesné	
A díszleteket tervezte és festette: Mikó Zoltán			

*A scene from the play, "Rákóczi's Page"
A Rákóczi apródja című dráma egyik jelenete*

Megyebál

A szokásos Szt. István-bálok egyike után 1967-ben született meg a Megyebál gondolata és fel-elevenítette a hazánkban, főleg Dunántúlon és Erdélyben elterjedt hagyományos megyebálok emlékét, amely a magyar békeidők vidéki társadalmi életének fénypontja volt.

A korszerű gondolatot lelkes cselekvés követte, és ezzel elindult 1967. év farsang utolsó szombatján a Megyebál sorozat, folytatólagosan évről-évre, egészen az 1986. évig, amikor tizenkilencedszer gyűltek össze Észak-New Jersey és New York környéke magyarjai, hogy részt vegyenek a már nemcsak hagyományossá, de híressé is vált Megyebálon.

A Megyebál célja hármas volt. Összehozni társadalmi különbség nélkül a környék magyarságát, azután felvonultatni és bemutatni az elsőbálozó fiatalságunkat, kellemes és felejthetetlen élményt biztosítva nekik, végül pedig az est anyagi sikeréből lehetővé tenni a Magyar Iskola fenntartását.

*The invitation to the 1982 County Ball.
Az 1982-es megyebál meghívója.*

Ezekután a nemes célkitűzések után megkezdődött az új terv gyakorlati megvalósítása. Hazai szimbólumot kapott minden év bálja: Budapest székesfővárosunk esti fényben tündöklő látkepe, majd a Felvidék kristályosan szikrázó hegyormai és várai, azután Erdély álomszép vidéke, amelyet a Kárpátok fenyves bércei öveznek, majd a Délvidék történelmi tájai, a dunántúli dombvidék barátságos lankái, Nyugat-Magyarország vidéke, az Európa-szerte híres „Magyar tenger”, a Balaton és környéke panorámája, a Nagyalföld délibábos rónái, végül hazánk történelmi emlékü városai, mint Sopron,

Veszprém, Esztergom, Debrecen, Kolozsvár és legvégül Pécs ősrégi városa kapott örök emléket. Az utolsó, tizenkilencedik Megyebálon a helyiségek díszítésében, másrészt néhai Németh János eredeti, falnagyságú festményekben örökítette meg őket, amelyekből néhány példány bekeretezve ékesíti a mai napig is az újonnan átépített díszterem falait.

Az oszlopokat bordó függönyök borították, az iskola lépcsőházát és folyosóit a vármegyék címerét formázó kézimunkák és festmények sorozata díszítette. Kovácsolt csillárok, karos villanygyertyák, pálmák, díszbokrok, szökőkutak, drapériák és futószőnyegek sorozata varázsolta át a termeket és folyosókat. A díszterem, étterem, kávéház, fogadó és az őket összekötő folyosók történelmi, illetve az őket díszítő tárgyaknak megfelelő elnevezést kaptak.

A vendégek öltözete nagystélyi volt, a hagyománynak megfelelően. A zenekar táncrenddel szabályozott alkalmi egyenruhát viselt. A gyertyafényben úszó elegánsan díszített étterem a kiváló magyar hölgyek remekeivel (aszpikos halak, pástétomok, különleges hideg húsok, kaszinó tojás, saláta-költevények, sonkás palacsinta, csirkemell fehérmártásban, borsos marhaszelet tejfeles szósszal, gombás rizs, süteménykülönlegességek és torták). A kávéház élő zenével, likör- és kávékülönlegességekkel nyújtott diszkrét pihenőt a vendégeknek, kicsi kerek asztalkái mellett.

A fogadócsárda négyszögletes tarka terítővel díszített asztalkákon magyar és amerikai italokat szolgáltat. A falakat eredeti „fertői” nádsövénnyel borították lampionokkal.

Mindezen rendezéseket egy ötletes, lelkes rendezőgárda tervezte és alkotta meg évről-évre tizenkilenc alkalommal, miután a huszadik Megyebál előtt a Díszterem tetőzete kiégett. Ezzel vetéért a felejthetetlen, hagyományos Megyebál-sorozat.

Károly László

County Ball (Megyebál)

In 1967 the first County Ball (Megyebál) was held at St. Stephen's R.C. Magyar Church. The ball was patterned after the county balls held in Transdanubia and Transylvania. These balls were the highlight of the social season in Hungary and were usually held during the pre-Lenten season. From 1967 to 1986, nineteen County Balls were traditionally held on the last Saturday before Ash Wednesday. The County Ball had three functions. It provided a venue for Hungarians from northern and central New Jersey and the greater New York area to gather and celebrate their common heritage. It formally introduced the areas young adults, sixteen and older, to society as at an American debutante ball. Finally, it funded the upkeep of the Hungarian School, which was and is currently housed in our school building.

Each year the ball committee would pick a theme for the ball, which was based on one of the counties or regions of Hungary. The region, county, or city being honored would be reflected in the art work of the area. Some of the themes were: the royal city of Budapest by night, the Felvidék (Northern Region) with its fortresses and castles, the Carpathian Mountain area with its lush forests, the historical areas of the Southern region, the Dunántul (Transdanubian) area with its rolling hills, the country side of Western Hungary, the beautiful Lake Balaton wine making area, the Nagyalföld with its great plains and finally the historical cities of Sopron, Veszprém, Esztergom, Debrecen, Kolozsvár, and Pécs. One of our talented parishioners, since deceased, the artist John Nemeth, painted several large murals depicting scenes of the various areas of Hungary being honored at the balls. These murals are still on view in our school auditorium, which is now called the Cardinal Mindszenty Cultural Center.

The task of decorating the bowling alley basement area, the cafeteria, the hallways, and the auditorium required a great deal of effort and teamwork. Preparations were begun weeks ahead of the ball. The actual decoration began after the closing of school on Friday and continued well into the night and the next day almost to the opening of the ball by the debutantes. The basement area was transformed into a Hungarian inn or csárda, where cocktails and appetizers were served at small, candlelit tables. The cafeteria was a wonder to behold with its huge buffet of hot and cold foods elegantly presented on tables of skirted damask. Floral centerpieces which reached to the ceiling added the finishing touches. The auditorium resembled a grand ballroom with elegant floral centerpieces and candles on each table. Potted palms and fountains provided the focal point of the corridor and hallway decorations. During the last few balls, there was even a coffee house where guests were treated to exotic blends and liquors while listening to romantic music.

Dress for the ball was always formal with many of the guests wearing traditional turn of the century Hungarian gowns and suits lavishly embellished with braid. The debutantes were always in white while their escorts usually wore Hungarian Hussar type uniforms with leather boots. The handsome couples opened the ball to the strains of a Strauss waltz.

Several weeks after the nineteenth ball, preparations were begun for the twentieth county ball. Little did the planners know that the beautiful tradition of the county balls would come to an end with the destruction of the school auditorium by a disastrous fire in the spring of 1986.

Robert Esik

Az „életadók” Rotary Club International Gift of Life programja

*„Készíts egy rézkígyót, és tedd ki
jelül: amelyik megmart feltekint rá,
az életben marad.” (Szám 21,8)
“Make a snake and put it up on
pole; anyone who is bitten can look
at it and live.” (Num 21,8)*

A Gift of Life program 1974-ben kezdődött a New York állambeli Manhassetben. A program a Rotary Club International jótékony célú vállalkozása, amely súlyos szívbetegekkel született gyermekeket szállít az Egyesült Államokba, hogy olyan műtéteket végezzenek el rajtuk, melyeket hazájukban nem lenne lehetséges végrehajtani. A program keretében az orvosok és kórházak ingyen adják a szaktudásukat és felszerelésüket, míg a többi költséget – például a műtét előtti és utáni ellátást egészen addig, amíg a gyermekek gyógyultan távoznak – a Rotary Club fedezi.

A magyar gyermekek Gift of Life programja 1989-ben kezdődött William Bigallo, a Gift of Life akkori New Jersey-i vezetője jóvoltából. Bigallo úr segítségével és odaadó munkájának köszönhetően 1989. október 30-án érkezett meg az első négy magyar kisgyermek a passaici Szent István Egyházközség volt zárdájába. Mielőtt ez megtörtént, Bigallo úr sikeresen megszervezte, hogy két gyermekszívsebész specialista, dr. Amato és dr. Controneo, valamint két szívsebész, dr. Antillon és dr. Bierman, a velük dolgozó nővérekkel együtt, ellátogatott a Budapesti Gyermekszív Kórházba. Itt nagy szeretettel és érdeklődéssel fogadták őket, és dr. Szabolcs Judit szívsebész segítségével kiválasztottak 50 súlyos szívbetegeknél szenvedő kisgyermeket. Ezzel vette kezdetét a program, melyben a Rotary Club segítségével 35 magyar gyermek „új életet” kapott.

*Ildikó Csepeli with
her mother.*

*Csepeli Ildikó
édesanyjával.*

A program időtartama alatt a harmincöt gyermeket három különböző kórházban látták el. Tizenhat a newarki Children's Hospital of New Jersey-be került dr. Controneo keze alá, tizenkettő a Schneider Children's Hospitalba dr. Amato gyermekszívsebészhez, hét pedig dr. Anderson gyer-

mekszívsebészhez a brooklyni University Hospitalba. A műtétek mind nagyon súlyosak voltak és sok komplikációval jártak.

A gyermekek és a velük érkező szülők szállásáról és ellátásáról a megérkezésüktől egészen addig, amíg meggyógyulva térhettek haza, a Szent István Egyházközség gondoskodott. A műtét után a gyermekek sikeres felgyógyulásának ideje egy hónaptól hat hónapig tartott. Erre az időtartamra szállást és ellátást úgy tudtunk adni, hogy a templom melletti, javításra szoruló, lakatlan zárda épületét sok munkával alkalmassá tettük a kis szíveteg gyermekek és szüleik befogadására.

Az egyházközség lelkes tagjai összefogtak Mustos atya és a Keresztes család vezetésével, hogy rendbe tegyék az épületet. Egyes napokon 25–30 ember is dolgozott a javításokon. Festés, padlószőnyeg lefektetés, vízvezeték- és villanszerelés folyt egyszerre. 1989. október 30-án, mikor az első négy magyar kisgyermek megérkezett, a zárdában minden készen állt, a hűtőszekrény tele volt étellel, az ágyakon friss ágynemű, a konyhában új edények, mosógép, szárítógép és minden egyéb, ami egy háztartásban szükséges, ott várta a vendégeket. A hívek önzetlen adományainak köszönhetően az újonnan érkezett gyermekek és szüleik otthon érezték magukat a nagy idegenben.

Bigallo úr felügyeletével a program zökkenőmentesen folyt, ő maga ott volt minden műtétnél, és éjjel-nappal rendelkezésre állt a felmerülő kérdések megoldásában. Néhány egyházközségi tag idejét nem kímélve tolmácsolt az angolul nem beszélő szülők és az orvosok között. Ők, Barillo Márta, Esik Ágnes és Róbert, Kazal Ágnes, Keresztes Jutka, Kertész Panni és Staudinger Teri, éjjel-nappal készen álltak a segítségre, és sok-sok órát töltöttek el a szülőkkel, még akkor is, ha nem mindig tudtak jó híreket tolmácsolni.

Ezúton is köszönetet mondunk a program minden önzetlen támogatójának:

- Mustos atyának, amiért megengedte a gyermekek elhelyezését a zárdában,
- Bill Bigalló úrnak, hogy elindította a magyar gyermekek Gift of Life programját,
- az operációt végző dr. Amatónak, dr. Controneónak és dr. Andersonnak, valamint a sok nővérnek, akik odaadó szeretettel ápolták a kis magyar gyermekeket,
- az összes egyházközségi tagnak, akik szívükbe zárták ezt a programot és „új élethez” segítették a harmincöt kis magyar gyermeket, valamint
- a Rotary Club tagjainak, akik nélkül ez a program nem jöhetett volna létre.

Staudinger Teréz

“Givers of Life” – A Rotary Club International Gift of Life Program

The Gift of Life program, founded by a Rotary Club International charity in New York in 1974, grants foreign children with serious heart problems an opportunity for treatment by providing them with pre- and post-surgical care, while volunteer hospitals and doctors provide them with their services and skills. Mr. William Bigallo, a New Jersey leader of this program, introduced the first Hungarian children to this charity in 1989 by bringing them to St. Stephen's Parish. The 35 children, who participated throughout the years, were treated at selected New Jersey and New York hospitals, and they were able to spend their recovery periods, along with their parents, at the parish convent. For this reason, enthusiastic and kind-hearted parishioners worked together to renovate the building so that it would be not only inhabitable, but also welcoming for the quests. Thanks to the great efforts of Fr. Mustos, the Keresztes family, Ágnes Kazal, Ágnes and Robert Esik, Panni Kertész, Márta Barillo and Teri Staudinger, among others, the sick Hungarian children and their families had a place to call home in these difficult times.

Hímes kéz Népművészeti kiállítás az Egyház 70 éves jubileumán

1973-ban ünnepelte a passaic Szent István magyar egyházunk alapításának 70. évfordulóját. Az ünnepi programok csúcspontja a *Hímes Kéz* népművészeti kiállítás volt, mellyel 1973 december elején köszöntötte Passaic és környékének magyarsága a hetvenéves Szent István egyházközséget. A kiállítást Cseh Tibor, Tokay János, a Kerkay- és Pándi házaspár rendezte. A kiállításához a tárgyakat hetven családtól kölcsönöztük, s mintegy 1500 népművészeti tárgyat katalogizáltunk New York térségében; ebből legalább 200 muzeális értékű.

A kiállítás – melynek a Hímes Kéz címet adtunk – széles skálán nyújtott ízelítőt a magyar népművészet roppant gazdag világából. Legalább hatvan párna mutatta be a fontosabb néprajzi tájegységek hímező stílusait. Terítők és falvédők sokaságából a kalotaszegi írásosak és vagdalásosak tűntek ki felülmúlhatatlan ízlésükkel. Figyelmet keltők voltak a székely keresztöltéses munkák, a régimódi mosoni gypjúhímzések, a már-már kiveszett rábaközi hímező stílus feleledése, őrizve ennek az ősi magyar vidéknek kicsit a torockóira emlékeztető, de sajátosan nemes hagyományait. Hímzett virágerdő képviselte Kalocsát és gazdag gyűjtemény az összes matyó stílusváltozatot, kezdve a XVIII. századi egy színű, sötétpiros ó-matyó hímezés hűséges másolatától a két háború közötti pesti ízlést követő úri-matyó munkákon át a mai, az ősi forrásokhoz visszatérő hímezésekig. Háziszöttesek színpompája mutatta ősi háziiparunknak ma is erőteljesen élő termékeit. Különösen szépek voltak a gyimesi csángó törülközők, fegyelmezett, tompán csillogó egyszerűségükben. A Szeret-menti csángó népet egy hímezett ing és bőrmellény képviselte, amit Csoóriné gyűjtött Moldvában. A torontáli és csanádi szőnyegek és egy kis erdélyi kalimfutó sátorlakó őseink keleti hagyományaira emlékeztettek. Dekovics Gyula páratlan csipkegyűjteménye a halasi csipkék lehelet finomságú világát mutatta be, s a világhírű Tóth Mária nemes-hanyi csipkéit, akinek aranyérmes mesterművei az angol királyi család egyedülálló csipkegyűjteményének is legszebb díszei.

Emese Kerkay (with her son, Béla), László Kálmán and Tibor Cseh standing among the items on display.

Kerkay Emese (Béla kisfiával), Kálmán László és Cseh Tibor a kiállítási tárgyak között.

Bakonyi, somogyi, alföldi, kalotaszegi és székely fafaragásokban – botok, dobozok, ivócsanakok, ostornyelek, sőtartók – gyönyörködhetnek a látogatók. Voltak rokkák a Dunántúlról és az Alföldről. Kálmán László faragott parasztszékei és Tokay János kalotaszegi és székely mosófái és kaptisztító fácskái már az újvilágban készültek és elgondolkoztathatták a szemlélőt: micso-da nép lehet az, amelyik ennyi szépséget öl mindennapi szerszámaiba! Láthattunk faragott fokosnyelet Ausztráliából, betyármintás fadobozt Brazíliából, kopjafamintás állólámpát Németországból.

Korsók, tálak, tányérok, butykosok, butellák, miskakancsók, vázák, csuprok, bögrék, bödönök, bokályok sokasága képviselte a nagymúltú korondi, mezőtúri, hódmezővásárhelyi, karcagi, tiszafüredi, gömöri fazekas művészetünket. A magyar fekete kerámia jelesebb központjainak számos termékét –

kavicsal csiszolt és karcolással díszített formáit egyaránt – láthattuk a mohácsi, nádudvari, csíkdánfalvai és korondi műhelyekből.

Karikás ostorok, csikóbőrös kulacsok, könyvborítók képviselték a bőrmunkákat. Ritkaságok közé tartoztak a szaruberakásos munkák, rézfokosfej, taplósapka és Tokay János ökörszarvból készült karcolt kürtjei – ősi pásztorhagyomány valamennyi.

New York és környékének a népművészete hímesztójas kiállítással képviselte magát: 227, különböző eljárással készült hímesztójas állítottunk ki tizenöt forrásból.

*The exhibition from above.
A kiállítás felülnézetből.*

Ez a kiállítás nemcsak a magyar népművészet páratlan szépségének és gazdagságának volt bemutatója, hanem bizonyította azt is, hogy az amerikai magyarság gyűjti és megbecsüli a magyar nép művészi alkotásait, az évezredek bölcsesség, szenvedés és ízlés igazgyöngyeit. S akik népünk művészetét nemcsak szeretjük, hanem – amikor csak lehet – bicskát, vésőt, ecsetet, tűt vagy gicát fogunk kezünkbe, tudjuk azt is, hogy a szokásos népművészeti tevékenységen fölül egyúttal ismertté tesszük népünk igazi arcát Amerika földjén. Jó volt megpihenni a hímes kéz alkotásai között, a magyar népművészet templomában, hisz templomnak éreztük ezt a kiállítást, mint ahogy otthonainkat is templommá nemesíti népművészetünk, amellyel népünk vallomást tesz a magyar létezésről.

Cseh Tibor nyomán Kerkay Emese

Exhibition of Hungarian Folk Art

The Art Committee of St. Stephen's R.C. Magyar Church in Passaic proudly announced a two-day exhibition of invaluable Hungarian folk art objects held in the halls of St. Stephen School on December 1-3, 1973. The exhibition was part of the celebration of the 70th anniversary of the church, as well as that of the 100th anniversary of the city of Passaic.

Seventy families of Hungarian descent contributed to the exhibition from Boston, Massachusetts to Washington D.C. all along the Eastern seaboard of the United States assembling about 1500 art objects. Seven artists of repute screened and selected the assembled treasures as to authenticity, artistic value, beauty and contemporary appeal. The exhibition contained art objects made in Hungary, but a part of the exhibition was dedicated to folk artists, who left Hungary and continued their work here, in America. The exhibit was a manifestation of the flourishing Hungarian life.

A unique feature of the exhibition was the recognition and emphasis of the committee on similarities and relations to other folklore heritage of Central- and Eastern Europe, such as the Slovak, Croat, Polish, Ukrainian, Rumanian, Serbian and Bulgarian folk art. Special invitations to this new Hungarian-American undertaking were sent to other ethnic communities.

Irányi László Emlékkönyvtár

A passaicai Szent István Plébánia nemcsak spirituális központja az emigráns magyaroknak, hanem meghatározója a kulturális, oktatási és közösségi életnek is. Ugyanazt a feladatot tölti be, mint amit hagyományosan a települések főterén álló templomok évszázadokon keresztül történelmünkben. Itt idegenben értjük és éljük meg igazán magyarságunk és kereszténységünk egységét.

Egyházközségünk felvállalta a környék magyar könyveinek megmentését, megőrzését és azoknak a nagyközönség számára való hozzáféréseinek biztosítását. Ennek a tervnek a megvalósításához két feltétel teljesülésére volt szükség: a könyvek felkutatása, összegyűjtése és megfelelő tárolóhelyiség. Az utóbbit a templom alatti pince biztosította. A szentély és a déli hajó alatti két termet több szervezet sokféle célra használta az elmúlt száz év folyamán. Legutolsó funkcióként a templom díszszobáinak, az iskola elavult padjainak és régi iratoknak gyűjtőhelye volt. Több hétvégén lelkes önkéntesek munkájával kiürítettük és kitisztítottuk a termeket. Azután kiépítettük a hátsó bejáratot, kifestettük a falakat, szőnyeget fektettünk le és polcokat építettünk végig a falakon. A lomtárat igényes könyvtárrá változtattuk, amely később gyűlések és előadások színhelyévé is vált.

A könyvtár anyagának legnagyobb része Irányi László piarista atyának, a külföldi magyarok püspökének hagyatéka. Halálát követően, 1992-ben, könyvei a trentoni magyar St. Stephen plébániára kerültek, onnan mentettük át őket. Az állomány másik jelentős része Szalay Lajosnak, a XX. század világszerte ismert és elismert grafikusának könyvei. A könyvtár megnyitása óta folyamatosan kapunk könyveket magánszemélyektől és intézményektől (pl. a New York-i Magyar Könyvtártól). Legújabb szerzeményünk a legendás Püski Könyvesbolt Amerikában maradt állománya, amelynek átszállítása és feldolgozása még most is folyamatban van. Ezzel a legutóbbi gyarapodással a könyvtár állománya a tízezer kötetet is felülmúlja.

A könyvtár szabadpolcos, a következő beosztással: vallás, magyarságtudomány, 1956, cserkészlet, művészet, irodalom (magyar és külföldi szerzők szerint rendezve), folyóiratok, referencia (nyelvészet, történelem, néprajz, szótárak, lexikonok). Külön teremben helyeztük el az angol és más idegennyelvű (német és francia) köteteket. Használata díjtalan, a vasárnapi nagymiséket követő időben van nyitva. Könyvtárosa Felsővályi Klára.

A könyvtár kiemelkedő részei a vallási témájú művek és a magyar emigráns folyóiratok gyűjteménye. Mindkettő Irányi püspök úr kezényomát viseli. A vallási kötetek az egész XX. századot felölelik, beleértve a kommunizmus alatt Magyarországon megjelent műveket és régi, ritka példányokat is. A többszázéves mise- és imakönyveket, bibliákat külön őrizzük azzal a céllal, hogy azokat visszajuttassuk Magyarországra, abba az újra piarista kézbe kerülő dunaparti iskolába, ahonnan sokuk származik az államosítás előtti időből, és ahová Irányi püspök úr is szánta őket. A vallási rész nemcsak az olvasókat szolgálja, hanem anyagot biztosít az ugyancsak a plébánia által irányított, és az Interneten működő Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár számára is. A másik kiemelkedő rész a folyóiratoké, amelyeket Irányi püspök úr rendszeresen gyűjtött és évfolyamonként bekötetett. Szinte az összes 1945 után megjelent magyar emigráns sajtóterméket megtalálhatjuk a könyvtárban. A könyvtár ideális lehetőséget biztosít a XX. századi magyar emigráció tudományos kutatására, amely – remélhetőleg – meg is fog történni.

Bishop Irányi Library

Not only is St. Stephen's R. C. Magyar Church the spiritual center for Hungarian émigrés, and those of Hungarian descent, but it also serves as a cultural, educational, and social center. The "Bishop Irányi Library" was established to further meet these needs. The bishop, who was an avid collector of Hungarian emigrant books, journals, and documents, amassed a huge collection of over 2,000 items. His private collection is currently housed in the basement of St. Stephen's Church. Rooms formerly used for storage were refurbished and custom-made bookshelves were installed to accommodate the collection. Parishioners, institutions and friends of the church have enhanced the collection by contributing video tapes, cassettes, pictures, phonograph records, documents and books of their own. The latest and most significant acquisition was the entire stock of the legendary Püski Bookstore in Manhattan, which increased the library's inventory by over 10,000 volumes. Besides the emigrant journals, the religion section, with many out of print texts, is the most valuable. It has also provided much material for the religious electronic library operated by our parish on the internet. The library is open after the eleven o'clock high mass every Sunday at which time one may browse through the collection and borrow books and other materials free of charge.

Egy tiszta hősi harc Mindszentynek

Már nem vagy fáradt, szomorú,
ki tegnap este voltál.
Megtört a bánat, fut a bú,
Pirossan ég az oltár.

Örömláng: égő karmazsin
lobbanjon égre bátran:
a bűn és nyomor poklain
a *Férfit, Férfit* láttam.

Egy halni térő nép, aki
most máglyaként föllángolt,
s égboltra vérrel írta ki:
„A hős örök... habár holt...”

Egy tiszta szent eszmény felett
így kéne, így elesned,
hogyan szép legyen az életed,
s ne éltél légyen veszteg...

Kis népek, nagyok! Néktek ez
a lecke Tőle, most ki
elindult sötét mélyekhez
bitót vérével mosni...

Egy tiszta hősi harc! S oly szép
elesni mind egyszálig...
A néped boldog, révhez ért!
Egyéb semmit se számít!

Foglalj országot, gyarmatot,
gyűjts százezernyi tankot,
robbants atommal jégsarkot,
vagy ekrazittal bankot: –

kis hangyaboly, nyüzsögj, zajongj!
A Hős felállt a porból.
Felülnőtt minden „nagy fajon”,
kinőtt a gyermeksorból...

Elindult, célba ért: haza...
S a népem, népem mostan
követi útját lázasan
és boldog-megszállottan...

(Bujdosó Bálint, 1949 tavasza)

A Szent István Plébánia könyvkiadási tevékenysége

Az amerikai magyar emigráció életében mindig is fontos szerepet töltött be a könyvkiadás, főleg a kommunista időkben, amikor az emigráció képviselte egyedül a magyar nemzeti érdekeket és teremtett egyedül lehetőséget a történelmi igazság kimondására és hirdetésére. Az egyházon belüli könyvkiadás is virágzott számtalan kiadvánnyal, melyek javarészt a *Katolikus Magyarok Vasárnapja Kiadóhivatal* hozta létre. Az anyaországi rendszerváltozás következtében és az Amerikában élő öregedő egyházi személyek hazaköltözése miatt ezt a szerepet visszavette az otthoni könyvkiadás.

A mintegy végvárként álló passaici Szent István Plébánia azonban felvállalt ebből a munkából is egy részt, és az elmúlt hat év alatt négy művet jelentetett már meg, miközben másik két könyvnek is folyik a nyomdai előkészítése.

Az első publikáció a 900 oldalas *Vasárnapi Kalauz* volt, amely 1996-ban jelent meg. A könyv a világhírű Schott nép-misekönyv átdolgozott, magyar változata. A Kalauz a három liturgikus év minden vásár- és ünnepnapjára megadja a szentírási szakaszok magyarátát, amit gazdag elmélkedésgyűjtemény követ a magyar- és idegennyelvű egyházi irodalom nagyságaitól. A kiterjedt függelék tartalmazza a szentmise szövegét magyarul és latinul, liturgikus öröknaptára 2074-ig mutatja az összes ünnepet és a különféle mutatói megkönnyítik a gazdag anyagban a tájékozódást.

A könyv ideális olyan magyaroknak, akik az egyre elszomorítóbb paphiány miatt nem tudnak magyarnyelvű szentmisén résztvenni, de igényük van a szentmise tanításának elmélyült megértésére édes anyanyelvünkön. Az eredeti német kiadás fordításának, az elmélkedések összeállításának és a többnyelvű himnuszok, idézetek művészi átültetésének hosszadalmas és fárasztó munkáját a Devonban élő Meskó Lajos piarista atya végezte. A könyvhöz a neves erdélyi grafikus, Plugor Sándor készített illusztrációt egy teljes keresztúttal és a magyar szenteket, szentéletűeket bemutató 34 képből álló sorozattal. A sorozatnak egyik, IV. Béla nemrég szentté avatott leányának, a 1292-ben elhunyt Kinga királynőnek, majd klarissza apácának képét közöljük itt. A könyvből 1000 példányt Erdélybe, 500-at Kárpátaljára és 200-at a Délvidékre küldtünk, hogy segítsük az ottani magyar egyházi életet. A fennmaradt példányok egy részét Észak-Amerikában, nagyobb részét pedig Magyarországon hoztuk forgalomba.

A második, 1997-ben megjelent kiadványunk a *Katolikus hit elemei* címet viseli és tétélesen összefoglalja hitünk legfontosabb tudnivalóit. Kézikönyvszerűen, világosan tárgyalja azokat az ismereteket, amelyek mindnyájunk számára szükségesek hitünk egészséges megéléséhez. A könyv négy témakörben tárgyalja hitünket: tanítások (az Apostoli Hitvallás szerint); szentségek; kegyelem és parancsolatok (beleértve a tízparancsolat mai élethez igazodó, példákkal megerősített

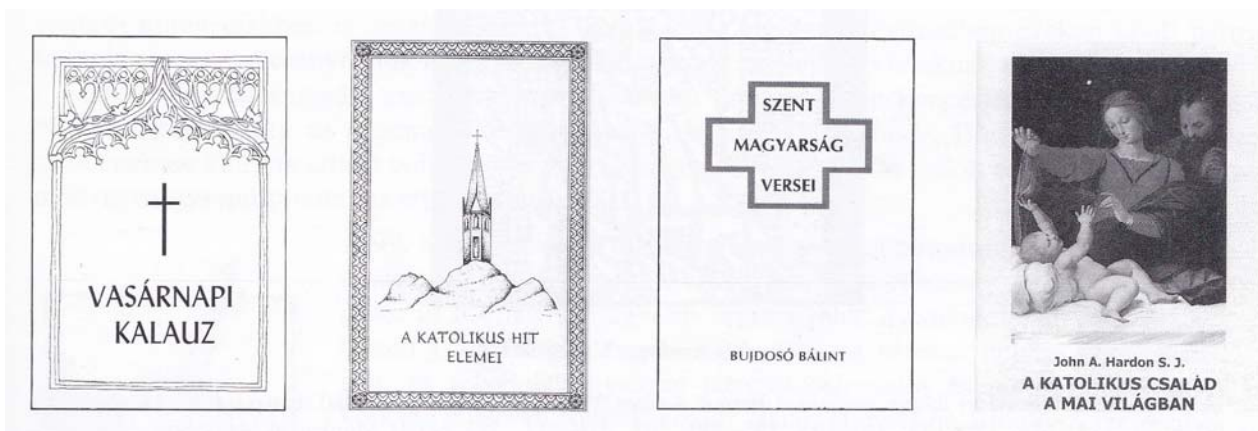

magyarázatát); és imádság. A művet Zárday Tamás budapesti piarista atya fordította angolból, a könyv borítója Pándi Réka, egyházközségünk fiatal tagjának munkája.

Harmadik kiadványunk, melynek címe a *Szent magyarság versei* és 1998-ban jelent meg, egyedülálló a magyar egyházi irodalomban: egy teljes kötet versei éneklik meg ezeréves kereszténységünk szentjeinek, boldogjainak, tiszteletreméltóinak és szentéletűinek követésreméltó példáit. Meskó Lajos piarista atya Bujdosó Bálint írói álnéven készült verseit tartalmazza időrendi sorrendben, kezdve a Szabáriában élő Szent Mártontól egészen a XX. századi nagy szenvedőig, a stigmatizált Galgóczy Erzsébetig. Remélhetőleg ez a könyv is hozzásegít szentjeink jobb megismeréséhez, tiszteletéhez és serkenti az imafelajánlásokat, melyek majd meghallgatásra találnak az Úrnál.

A negyedik kötetünk 1999-ben hagyta el a nyomdát és a jezsuita John Hardonnak *A katolikus család a mai világban* című fontos munkájának a fordítása. A füzet a válsággal küszködő család helyzetét írja le a Krisztus előttitől a római időkig, majd annak krisztusi megváltásáról tárgyal, utolsó, leghosszabb fejezetében pedig a keresztény család tartópillérjeit részletezi: szentség, monogámia, hűség, felbontathatlanság, gyermekek és közösségi élet. A fordítást újfent Zárday Tamás piarista atya végezte.

Plébániánk ezenkívül korunk neves filozófusának, Peter Kreeftnek két kötetét készíti sajtó alá: *Az ökumenikus dzsihád* (Ecumenical Jihad) és a *Szenvedés értelméről* (Making sense out of suffering). A könyveket meg lehet vásárolni plébániánkon és ugyanakkor elektronikus formában is hozzáférhetők mindenki számára a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtárban, amelyről cikkünket lásd a 129. oldalon.

The covers of the books published by the church. • A plébánia által kiadott könyvek címlapja.

Book Publishing

Book publishing is and has always been of paramount importance to Hungarian emigration. One can appreciate this in light of the fact that the press under the communist regime was always suppressed and there was no outlet to publicly express the truth within the borders of Hungary. The only outlet for religious publications was the *Katolikus Magyarok Vasárnapja* (The Catholic Hungarian Sunday) publishing house. After the collapse of communism, the religious press is free again and those involved in it, living in the West, have moved back to Hungary to continue their important work.

St. Stephen's R. C. Magyar Church in Passaic continues to be the bastion for book publishing in exile even after the historical change in 1990. Over the last six years, our church has published four books. "The Sunday Guide" provides the text to follow the liturgy in Hungarian. "The Outlines of the Catholic Faith" is a translation of a successful English book, which summarizes the doctrines of our faith, with many references to daily life. "The Poems of Hungarian Saints" is a collection of poems about the saints who lived during Hungary's one thousand years of Christianity. The fourth book, "The Catholic Family in the Modern World", as the title suggests deals with the problems confronting the family in the Twenty-first Century.

Benkő Andrea Veronika

A templomunk díszítései ihlette grafikákat Benkő Andrea Veronika rajzolta (címloldal, hátsó borító, 18., 50., 58., 61., 81., 126., 128., 175., 179. 183., 192–193., 195–200., 203., 210–211., 213. oldal). Munkáival Magyarországon vidéki és budapesti cégek portáltervezése és arculatkialakítása, emblématervezések (logo) kapcsán találkozhattunk. Rajzolt az „Animalia” (*Állatságok*) című rajzfilmben, mely elkészülte után azonnal díjnyertes lett az *Ansi*-ban (Franciaország) évente megrendezett Rajzfilmfesztiválon. A rajzfilmes munkák közül a „*Djeha kalandjai*” című rajzfilmsorozatban (spanyolországi megrendelésre), a híres „*Gusztáv*” rajzfilmsorozatból pedig a „*Gusztáv, a két edző*” és a „*Gusztáv macskát farag belőle*” című epizódokban dolgozott. A 80-as években a teljes *Gusztáv*-sorozatot tíz évre, kizárólagos vetítési joggal megvásárolta *Ausztrália*, ami után alkotónk is kapta az ezután kijáró külön művészi díjazást. Rajzaival résztvett a „*Dr. Agy, avagy magyarázom az új gazdasági mechanizmust*” című oktató rajzfilmsorozatban, ami a magyar állam külön megrendelésére készült. Munkatársa volt *Rókus Ferencnek*, aki a „*Légy*” című rajzfilm alkotója, s aki azal a munkájával elnyerte az Oscar-díjat.

1974-ben Firenzében felkérte őt az akkori, Brüsszelben székelő Európa Tanács Kereszténydemokrata Ifjúsági Tagozatának főtitkára a közép-európai kereszténydemokrata ifjúsági körök és szervezetek létrehozásának megszervezésére, illetve a meglévők bővítésére, amit akkor nem tudott elvállalni. Talán ha akkor a politikát választotta volna, később indulhatott volna az újkori választásokon. Így csak az *Ecclesia* nevű üzletnek készített képeket, domborműveket s néhány kisebb szobrot.

A magyar népi díszítőművészet volt számára a legerősebb bilincs, mely a mai napig fogva tartja. Ezért lenyűgözte templomunk hagyományhű, gazdag mintakincse, miéртis örömmel vállalta a könyvünk díszítésében való részvételt.

Zenei rendezvények

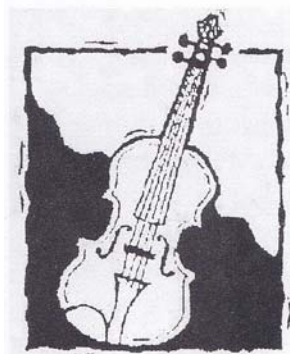
Plébániánk kulturálisan is vezető szerepet tölt be a magyar közösség életében. Ennek legfontosabb megnyilvánulása a plébániához tartozó elemi iskola, amelyet még ma is működtet az egyházmegye és támogat a plébánia, bár magyar kisdiák már nem látogatja.

A plébánián működött egy ideig a passaici Magyar Múzeum is, amely most a város egyik könyvtárában kapott helyet és tartja nyilvános előadásait és az azokkal egybekötött kiállításait. A plébánia közössége színi előadásokat is tartott, amelyekről külön cikkben számol be az évkönyv (112. oldal).

Népi kulturánk legmarkánsabb oldala a zene. Gazdag népdalvilágunk mellett népünk jelentősen hozzájárult az egyetemes zenei kultúrához. Elég csak nagy zeneszerzőinkre gondolnunk (pl. Liszt, Bartók, Kodály) vagy a világhírű előadóművészeinkre (pl. Solti, Széll, Dohnányi). Csodálatos egyházi énekekkel is büszkélkedhetünk, melyek mégjobban Istenhez emelik lelkünket a liturgiában. Miránk valóban áll a mondás: Bis orat, qui bene cantat (kétszeresen imádkozik az, aki szépen énekel).

Az egyházközség első plébánosa, Messerschmidt Géza igazi polihisztor volt, nemcsak az oltárt tervezte saját maga, hanem a templom szentelése alkalmára misét is komponált, amelyet a templom kórusa énekelt az ünnepi szentmisén. Sajnos a mű kottájára nem leltünk és az valószínűleg örökre elveszett. Hagyományos a templom bővített kórusának az előadása a karácsonyi éjféli szentmisét megelőzően, amelyen hagyományos magyar karácsonyi énekeket adnak elő. Kórusunk történetéről, életéről külön cikkben is beszámolunk a 75. oldalon. Az elmúlt évtizedben ezeken kívül három különleges zenei élményben is volt a plébániai híveknek és a meghívottaknak része.

1997 virágvasárnapján, március 23-án a felújított orgonán adott koncertet a passaici születésű Nicholas Miskovsky az orgonairodalom gyöngyszemeiből (Buxtehude, Bach, Frank). A koncert szólóénekesse Patricia Olson volt, aki Liszt és Schubert szerzeményeket adott elő. A különleges eseményre megyéspüspökünk is ellátogatott.

1999. november 7-én újabb orgonakoncertet tartottunk templomunkban, amikoris Rudolph Lucente részesített minket művészi élményben. Lucente úr a világ legnagyobb orgonájának, a philadelphiai Wanamaker Grand Court Organ orgonistája. A világ számos helyén koncertezett már, és felvételeit gyakran játsszák televíziós és rádiós műsorok. A koncert műsorán többek között Bach, Händel és Bloch szerzemények szerepeltek. Felesége, Claire Lucente énekszámokkal gazdagította a programot, többet között Schubert: Ave Maria-jával. A koncertet a szózat és a himnusz éneklésével zártuk, amelyeket a vendégművész kísért orgonával.

A legújabb koncertet Magyar Kálmán, egyházközségi tagunk fölkérésére a világhírű Kodály vonósnégyes adta templomunkban 2001.

november 14-én. A vonósnégyes, melynek tagjai Falvay Attila, Szabó Tamás, Fehérvári János és Édes György, 1966-ban alakult és azóta a világ számos helyén turnézott. Koncertjükön Haydn, Kodály és Beethoven vonósnégyeseinek bemutatásával nyújtottak magasszínvonalú művészi élményt híveinknek és a hozzánk látogató sok vendégünknek.

Musical Performances

Our parish has always valued culture and continues to fulfill a key position culturally within the Hungarian community. The most visible function is the elementary school, which the diocese subsidizes and our parish assists financially, even though there are no children of Hungarian descent attending the school today.

For a time, the Hungarian Museum of Passaic with its exhibits and lectures by various speakers was housed in the convent building. Presently, this museum is located in the Reid Memorial Library in Passaic. Theater and musical performances were held in our auditorium, now called the Cardinal Mindszenty Cultural Center, and some were even held in the church itself. Our first pastor, Rev. Géza Messerschmiedt who designed the altar, also composed the music for the first mass. Sadly, there is no copy of this to be found in our archives.

On Palm Sunday 1997, Passaic resident Nicholas Miskovsky gave a concert on the newly-refurbished organ with singer Patricia Olson. Bishop Frank Rodimer was also present at this momentous occasion. On November 7, 1999, another famous organist, Rudolph Lucente entertained us, accompanied by his wife, singer Claire Lucente. They performed some of the great works of Bach, Handel, and Bloch. Mr. Lucente is the organist of the Philadelphia Wanamaker Grand Court Organ, which is the largest organ in the world.

The Kodály String Quartet was held in November 2001. Attila Falvay, Tamás Szabó, János Fehérvári, and György Édes are the artists who make up this world famous quartet, which was formed in 1966 and has traveled far and wide.

A Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár

Mai világunk erőszakosan materiális, s a spirituális Egyházban ellenségét látja. A világot manipuláló Sátán végső célja lelkünk elpusztítása, és megfosztani minket az örök élettől. Nem nyílt háborút visel, hanem jólétet, földi boldogságot ígér, állandó szórakoztatásban részesít, miközben vértelen eszközökkel, de támadja az Egyházat és próbálja az egyéneket erkölcsileg megsemmisíteni. Elég itt az amerikai Egyház elleni állandó sajtótámadásokra vagy a katolikus iskolák anyagi megfojtására irányuló intézkedésekre gondolnunk. Magyarországon ugyanezzel a forgatókönyvvel dolgozik a volt kommunista úgynökökből, párttagokból felállított, a választásokat 2002-ben gyanús módon megnyerő mostani kormány: felemelték a pedagógusok fizetését, de ebből kizárták a hittanárokat. A vallásos emberek másodrangú állampolgárok lettek, és megpróbálják őket anyagilag elvonni a felnövekvő generáció lelki nevelésétől. Ennek a materialista beállítottságnak egy másik veszedelemes következménye a már-már katasztrofális paphiány.

Ha magunk erejéből nem is, de Istenéből mindig találunk megoldást, és Ő gyakran a legváratlanabb módon old meg problémákat. Ebben a helyzetben is kínálkozik megoldás a gondok enyhítésére, és éppen a materialista világ egyik legdinamikusabb eszköze, a számítógép által – csak a magunk céljaira kell őket felhasználni. A könyvkiadás egyre nagyobb anyagi megterheléssel jár, és az Egyház nem képes minden szükséges könyvet a szükséges példányszámban megjeleníteni. Ezért fordult plébániánk a „virtuális” könyvkiadás eszközéhez. Számítógépes formában ingyen jelentetjük meg a könyveket, amelyeket azután a világhálón, az Interneten keresztül, ugyanúgy ingyenesen terjesztünk! Anyagilag próbálnak megfojtani, ezért válaszul ingyenessé tesszük a könyvkiadást! Ez az elektronikus médium aztán olyan előnnyel is szolgál, hogy a lelkipásztoroknak közvetlenül rendelkezésre áll a könyvek szövege, és szentbeszédek, lelkigyakorlataik összeállítása nagymértékben leegyszerűsödik az elektronikus anyagok felhasználásával.

Az előbbieken felvázolt okok és célok alapján kezdte el plébániánk a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (röviden PPEK) működtetését. A Könyvtár célja az, hogy mindenki számára hozzáférhetővé tegye a teljes magyarnyelvű katolikus egyházi, lelki irodalmat elektronikus formában. A lelkipásztori munka támogatása mellett elősegíti az egyházi kutatómunkát, könyvnyomtatást és az írott, magyar keresztény értékek bemutatását, megőrzését, terjesztését. A könyvállomány mindenki számára ingyenesen rendelkezésre áll az Internet hálózaton keresztül.

Minden szabadon másolható, szerzői jogvédelem alá nem eső egyházi és vallási vonatkozású kiadvány része lehet a Könyvtárnak: a Szentírás (többféle fordításban), imakönyvek, énekeskönyvek, kódexek, pápai dokumentumok, katekizmusok, liturgikus könyvek, teológiai munkák, szentbeszédgyűjtemények, keresztutak, lelkigyakorlatok, himnuszok, imádságok, litániák, istenes versek és elbeszélések, szertartás-könyvek, lexikonok, stb.

Ebben az elektronikus könyvtárban nincs olvasóterem, hanem a szükséges könyveket ki kell venni (vagyis az Interneten keresztül „letölteni”). Letöltés után mindenki a saját számítógépén olvashatja, ill. használhatja fel a szöveget. Azoknak az egyházi intézményeknek és személyeknek, akik nem rendelkeznek Internet-kapcsolattal, postán elküldjük a kért könyveket. Ebből a könyvtárból tehát úgy kölcsönözhetünk, hogy nem kell (és nem is lehet) a kikölcsönzött könyveket visszaadni!

A Könyvtár 1996 óta működik és az állománya már meghaladja a 300 kötetet. Csak egy-két fontosabb művet említünk, melyet az olvasó megtalálhat benne: Újszövetségi Szentírás (legújabb, a Szent Jeromos Bibliatársulat fordítása), A Katolikus Egyház Katekizmusa, Egyházi Törvénykönyv, Előd: Dogmatika, Teológiai Kiszótár, Prohászka: Elmélkedések az evangéliumról, Diadalmas világnézet, Szent vagy, Uram! énekeskönyv, Sík: Zsoltárok könyve, A világi lelkipásztori kisegítők

kézikönyve... Az állomány állandón növekszik, mivel állandóan kapunk önkéntes segítséget a világ minden tájáról. A könyvtár a Magyar Püspöki Kar támogatásával működik, amelyet annak elnöke, Seregély István érsek úr adott. Ennek köszönhetően gyümölcsöző kapcsolatot létesítettünk a legjelentősebb hazai kiadókkal (Szent István Társulat, Vigila, Márton Áron, stb.) és a publikálásban igen aktív szerzetesrendekkel (jezsuita, ferences, piarista, stb.). Ennek az együttműködésnek az eredményeképpen jogdíj fizetése nélkül dolgozhatjuk föl könyveiket elektronikus formában.

A Könyvtár elsősorban a kárpát-medencei magyar egyház számára készül, és használata igen elterjedt, de a világ minden tájáról „látogatják” a hívek és lelkipásztorok. A Könyvtár teljes állományát CD-én is megjelentetjük és azokat is ingyenesen terjesztjük. A CD-ket szabadon lehet másolni, terjeszteni lelkipásztori célokra. A Könyvtárhoz a következő címeken lehet eljutni a világhálón:

<http://www.ppek.hu> vagy a

<http://www.communio.hu/pppek> (a Magyar Püspöki Kar szerverén) és

<http://www.piar.hu/pazmany> (a budapesti Piarista Gimnázium szerverén).

A könyvtár mottója egy szentírási idézet: *„Ha ugyanis az evangéliumot hirdetem, nincs mivel dicsekednem, hiszen ez a kötelességem. Jaj nekem, ha nem hirdetem az evangéliumot! Ha önszántamból teszem, jutalmam lesz, ha nem önszántamból, csak megbízott hivatalnok vagyok.”* (1Kor 9,16-17)

Pázmány Péter Electronic Library

Unfortunately, we are not living during The Age of Religion. The modern world is more interested in the materialistic than the spiritual and has relegated religion to the back burner. Many times it seems that our Catholic faith is held up to ridicule by the media and Catholics are portrayed as second class citizens both in the United States and abroad. In Hungary, for example, the press is free but the financial burden of publishing is so enormous that the Church is no longer able to properly perform her publishing responsibility. In response, our parish created and currently operates the Pázmány Péter Electronic Library (PPEK). This library is an effective answer to the problem confronting the Church because it provides a literally free means of publishing and distributing religious books electronically. The library houses full-length books in Hungarian and makes them available to everyone. The goal of the PPEK is to digitize the entire Christian literature of Hungary. After only a few years of operation the library now has more than three hundred books conveniently packaged in an easy-to-use electronic format. The free nature of the library is made possible by the many volunteers throughout the Carpathian Basin and beyond who offer their services free of charge. The library can be accessed through its own webpage:

<http://www.ppek.hu>

The motto of the library is a passage from St. Paul: *“Yet when I preach the gospel, I cannot boast, for I am compelled to preach. Woe to me if I do not preach the gospel! If I preach voluntarily, I have a reward; if not voluntarily, I am simply discharging the trust committed to me.”* (1Cor 9:16-17).

„Lant és Toll” Irodalmi Kör

Nemzetünk szellemi gazdagságát leginkább gazdag irodalmunk, szépséges zenénk képviseli.

2002 tavaszán Kertész Panni vezetésével megalakult a „Lant és Toll” elnevezésű ifjúsági csoport, amely népünk hagyományait tisztelő, azokat ismerni akaró és szerető fiatalokból áll. Magját azok a fiatal lányok alkotják, kiknek szép hangjában már 2000 óta gyönyörködhetünk ünnepélyeinken. Gondoljunk csak a Mária koronázásra vagy az éjféli misén általuk előadott Bárdos Lajos kórusműre és a szép gregorián énekekre.

A fiúkkal kibővült csoport első verses előadásában az I. világháborúban elesett katonák emlékének tisztelgett. Hallottuk őket Balassi, Csokonai, Petőfi, Mécs László s más neves költők lírai verseit szavalni, s hallhattuk őket az 1956-os ünnepélyen is.

Áprilisban „Nagyhét a magyar népköltészetben” című összeállításukkal szerepelnek, majd júniusban Kerkay Hajnalka emlékének adóznak a Magyar Múzeumban.

Sok szép tervük van, kérünk mindenkit, támogassák őket részvételükkel, érdeklődésükkel.

Szép hajlék a mi egyházunk a „Lant és toll” számára. Míg ezek az ifjú emberek is akarják, s kívánják, hogy kezükben maradjon a lant és a toll, a magyar kultúrát, s a magyar kereszténység értékeit továbbra is megőrzi Passaicon s környékén.

Kertész Panni, Marshall Tamás

Hungarian Literary Youth Ensemble

The early years of the 21st century have been very busy ones for the youth of St. Stephen's. In 2002, under the leadership of parishioner Anna Kertész, the literary youth group, „Lant és Toll” was established. The name of the group, which literally translates to „Lyre and Feather” symbolizes the two areas of concentration of the group: music and literature.

Ever since its early days in the fall of 2000, the group has worked to analyze both famous and forgotten treasures of Hungarian music and literature, both religious and secular in nature. The ensemble performs during the liturgies of May Crowning, Easter, Corpus Christi, Christmas, and other times during the year, and delivers powerful literary readings outside the Holy Mass.

The love of language, literature, and the Lord come together in this group, whose valuable work helps to ensure a future within the Hungarian-American, Roman Catholic community of St. Stephen's.

Tamás Marshall

Look! It's a Federici Artist's works found in church

The Rev. Stephen Mustos is proud of the artwork adorning his church. He can talk seemingly for hours about the history of the stained-glass windows, the porcelain statues and colorful paintings of saints that beautify St. Stephen's R.C. Church, 223 Third St.

But Mustos, pastor of the 90-year-old church, had no idea that eight busts of saints atop the 30-foot high pillars were works of the late Paterson artist Gaetano Federici.

Not until he received a recent call from Flavia Alaya, curator of the Federici Collection, a group which documents and keeps track of the sculptor's works.

The busts at the Hungarian church portray the four Eastern and four Western "Fathers of the Church", who are theologians and saints.

Alaya, who had seen the sculptures in 1980 when the group catalogued the artist's works, met Mustos yesterday to tour the church. With a video camera in one hand, Alaya said she plans to identify the pieces after watching the videotape.

She admired the pieces while zooming in for a closer view of the busts. The videotape was being shot for a historian in Alabama.

*Antonio Federici, builder of the church,
father of the artist*

Federici created the statues in 1904 while his father, Antonio, built the church. That same year, Federici's mentor, Giuseppe Moretti, was commissioned to create a cast-iron statue of Vulcan, the Roman god of fire and craftsmanship. According to Alaya, the statue was to be given by the city of Birmingham, Ala., to the St. Louis World's Fair.

The unfinished shell of St. Stephen's church – with its lofty nave – provided a protected place in which to construct the 55-foot Vulcan.

The sculpture was taken apart and transported piece by piece to Birmingham to be cast. The Birmingham Historical Society is currently refurbishing the giant statue there. (See the article on page 135.)

While on a bus trip, Alaya met Marjorie White, the society's writer and researcher. The two struck up a conversation and realized they had more in common than the love of art.

The rediscovery of the Federici busts comes at a time when St. Stephen's Church will celebrate its 90th anniversary on Saturday.

Federici was born in 1880 in the mountain village of Castelgrande on the slopes of the Southern Italian Apennines. He came to Paterson when he was 7 years old. His father had hopes of establishing a family construction business.

But it was when the Federicis were building Pebble House, the family home on West Broadway, that Antonio realized his oldest son's talent was decorating buildings, not constructing them.

*by Roya Rafei
The North Jersey Herald News, Nov. 30th, 1994, pp. B1, 2*

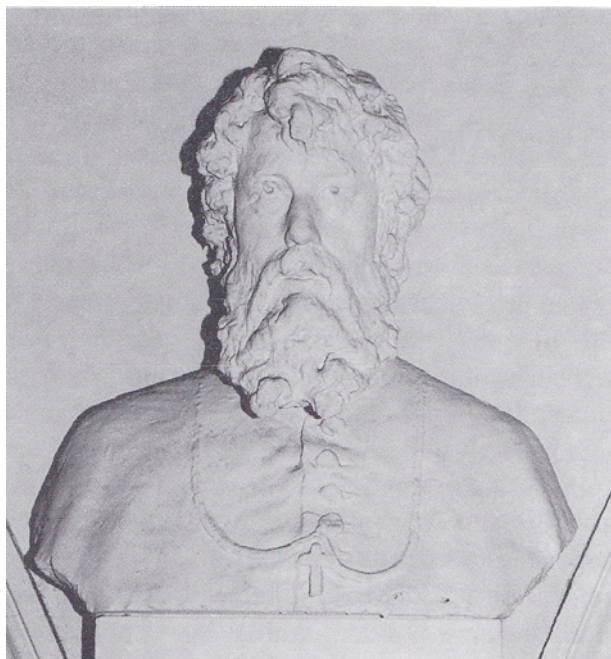
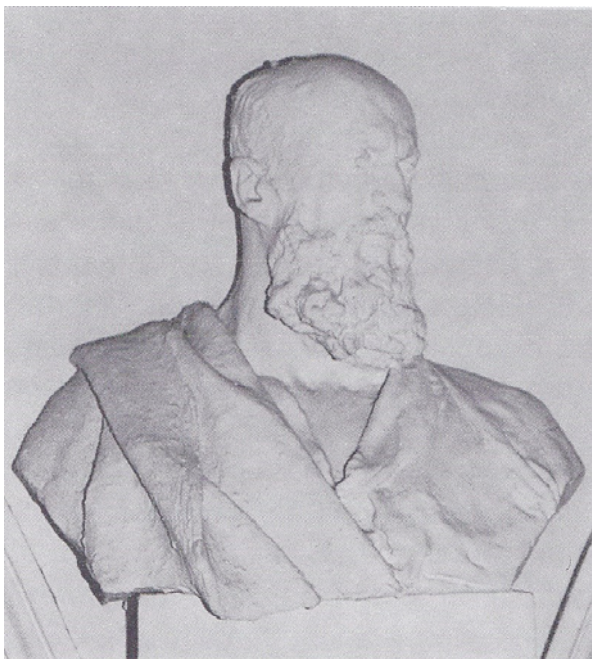

Federici

A Szent István templomban komoly művészi értékek találhatók, melyeket sokáig fel sem ismerünk. Gaetano Federicinek, a XX. század kiemelkedő amerikai szobrászának nyolc mellszobra díszíti a templom főhajóját, négy-négy szobor a két szembenálló fal oszlopfőin. A művek a keleti és nyugati egyházak nyolc egyházdoktorát ábrázolják.

Federici 1880-ban született az olaszországi Castelgrandeban, és hétéves korában került Amerikába, ahol édesapjának sikeres építkezési vállalkozása volt. Ő építette a mi templomunkat is. Fia viszont páratlan művészi tehetsége birtokában a templom belső díszítését végezte. Stílusa hagyományos, klasszicista volt, az abban az időben dúló avantgarde irányzatokkal szembefordulva.

Egyik tanára a manhattani, Giuseppe Moretti volt, aki a St. Louis-i Világkiállításra az alabamai Birmingham város rendelésére egy óriási méretű, Vulkánt ábrázoló szobrot tervezett. Mivel műterme nem bizonyult elég nagynak, az akkor épülő templomunkban készítette al a 17 méter magas szobor életnagyságú modelljét. A mű óriási méretét jelzi a végleges, kiöntött szobor 54 tonna súlya. Morettinak érdekes módon már azelőtt is volt magyar kapcsolata: Ferenc Józsefről márvány portrét készített, dolgozott Budapesten is, és Erdélyben kitűnő márványt talált, de kitermelését a katonai hatóságok nem engedélyezték (az orosz betöréstől félve nem építették ki a szükséges vasútvonalat). Az alábbi két angolnyelvű cikk közül az első bemutatja Federicit, a második pedig a Vulkán szobor történetét írja le.

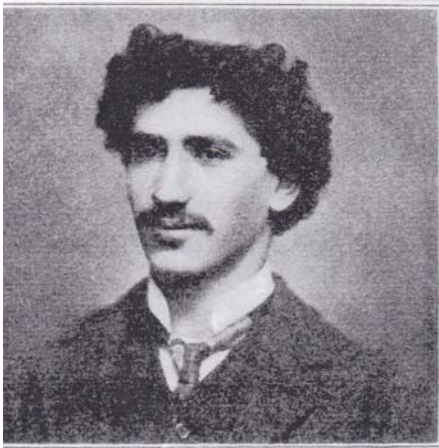
Two Federici busts in St. Stephen's Church. • Két Federici mellszobor a Szent István templomban.

Gaetano Federici

In front of St. John's Cathedral in Paterson stands a statue of Irish priest Dean William McNulty, comforting a barefoot orphan boy. The statue, completed in 1923, has come to symbolize nationally the pastoral role of priests in a working-class city like Paterson. It is also one of the best-known works of sculptor Gaetano Federici, whose outdoor sculptures abound in Paterson and other parts of North Jersey.

Federici died in 1964, at the age of 84, leaving a legacy of hundreds of public works. Federici, Paterson's unofficial "sculptor laureate," was one of New Jersey's few native sculptors, according to one expert, and an extraordinarily prolific one. The Encyclopedia of American Biography in 1966 called Federici "an outstanding American sculptor... who won international acclaim for his work."

Gaetano Federici

At least 40 of Federici's major statues are within two miles of Paterson's City Hall. Federici's sculptures also are found in Cuba, New York, Hollywood, and in churches and cemeteries throughout the region. Our church houses eight Federici-busts. Meredith Bzdak New Jersey art historian said the Federici Studio Collection represents the majority of Federici's life work. "I feel the studio collection should remain intact – because it is one of the only collections of its kind. And because of the significance of Federici to us," she said.

Fiorina said she remembered her grandfather as always at work in his studio. She has family snapshots of him, a short, sprightly man with a carefully trimmed goatee and a beret. The pictures are of a grandfatherly figure smiling warmly into the camera while working on huge figures in his studio.

Gaetano Federici was born in Castelgrande, on the slopes of the southern Italian Apennines in 1880. In 1887, he and his mother left their mountainous village to join his father, Antonio, in Paterson. Antonio Federici was a stone mason who had become a successful contractor in the booming industrial city. One of his works is our own church. Federici showed artistic promise as a Paterson High School student. By that time, his father could afford to allow the boy to get artistic training. As a young man Federici was apprenticed to some of the leading sculptors of his time. He studied in New York with the Art Students League. At the young age of 24, he sculptured the eight busts of the Doctors of the Church in our church on top of the 30-foot pillars.

Federici was trained in the academic tradition and would never stray far from it. Experts called him a conservative sculptor: While European sculptors were doing avant-garde work, Federici stayed with classical themes. He was painstaking in his attention to detail, yet always attempted to capture the personality of the subject.

Based on an article by Joseph D. McCaffrey, Star-Ledger Staff, March 14, 1997

Vulcan in St. Stephen's Church

Some thought a great saint was being built for the church, and they crossed themselves as they approached. But all were awed by the grandeur and majesty of the figure, and their exclamations of wonder and surprise were good evidence of the impression it made upon their minds.

This quote from the Newark Daily described the situation in St. Stephen's during the winter of 1903–1904. From December to January, the Italian sculptor Giuseppe Moretti used the unfinished church to produce a fifty-six-foot full-size model of his statue of Vulcan. His New York studio was not large enough for this immense sculpture commissioned by the Commercial Club of Birmingham. Moretti was the mentor of Frederici, who, at the time, was decorating our church with his works.

Fred M. Jackson, Sr. became president of the Commercial Club in 1903. The Club's purpose was to “invest in the future of the city”, and Jackson saw great opportunity in the St. Louis World's Fair of 1904. He and fellow club member James A. MacKnight envisioned sending a great statue of the Roman god Vulcan, a smith, armorer, architect, chariot builder and artist, to the fair. The time left was short, however, making it difficult to find a sculptor who would take the job, but erecting a giant statue in record time would be great glory for Birmingham. After some searching and refusals MacKnight finally found a suitable sculptor – Giuseppe Moretti.

Giuseppe Moretti was born in Siena, Italy in 1857. He had considered a career in the opera but decided on sculpting, and at the age of fifteen he went to Florence to continue his education in sculpting. Here he became especially interested in marble sculpture and soon moved to Carrara, the marble center of Italy, to continue developing his skill. Around 1879 he moved to Agram, Croatia, and set up his own shop there. He completed several important pieces before a great earthquake devastated the city and ruined his work. He then went to Vienna where he was commissioned to make a marble portrait of the Emperor Franz Josef, which was exhibited in 1889 at the Paris exposition, and to design sculptures for the Rothschild palace. He traveled to Budapest next, where he executed some pieces commemorating the city's history. He discovered an excellent source of statuary marble in Transylvania, but his hopes of quarrying it were not realized. At the advice of the Germans, the government did not allow a railroad to be built to the site as planned, because this would help the Russians if they invaded the area.

Thus Moretti left Europe for the United States, where he would have freedom in the artistic and business aspects of his career. After arriving in New York in 1888, he designed and made several large sculptures in Pittsburgh.

Moretti offered to sculpt the enormous Vulcan in forty days for \$6,000. He got the job and began after some controversy about the appearance of the statue: Moretti planned to stay true to the myths and portray Vulcan as a strong but not very good-looking god. The Birmingham Commercial Club wanted a handsome statue. In the end, Moretti won and went to work. He began in his studio on 152 West Thirty-eighth Street in New York. Here he made the eight-foot working clay statue of the god. He then had to make the fifty-six-foot, full-size clay model – but where would he find room? He located a space big enough: the unfinished St. Stephen's Church of Passaic, New Jersey. One of his pupils, Gaetano Federici was working on the church under construction, hence the connection. In December 1903, with the help of sixteen assistants, he made the enormous clay model. It was so cold and drafty in the unfinished St. Stephen's that parts of the head and posterior had to be repaired because they had frozen.

In January and February the parts were shipped down by railroad to Alabama, where they were cast in iron. Then it was shipped to St. Louis in pieces:

“As *Vulcan* neared completion in late May, visitors craned their necks to view this giant reaching fifty-six feet from pedestal to spear tip. His shoulders measured ten feet in width, and his chest nearly twenty-three feet in circumference. Moretti had deliberately distorted the statue's proportions, giving more mass to the head, shoulders, and chest, so that when viewed from below, the body would appear in correct proportion. The entire statue, including hammer and anvil block, was estimated to weigh some 120,000 pounds. In September 1904, *Vulcan* surprised no one by being awarded the Grand Prize for best exhibit in the Mineral Department of the fair. Another tribute to Alabama came when Signor Moretti was awarded a silver medal for his *Head of Christ*, a bust sculpted from Alabama marble, with which Moretti had become quite impressed during his stay in the state.” (Thompson)

After the fair, *Vulcan* was shipped back to Birmingham in pieces, but problems arose about where to erect the statue. For two years the pieces lay by the railroad while arguments went on. Finally the President of the State Fair Association, Culpepper Exum, offered a place for *Vulcan* at the fairgrounds. Here, however, workmen incorrectly installed both his right hand and left arm, so that he could not grasp his spear or hammer, and he stood like this for almost thirty years. He was even used for advertising – at one point he even had a pair of blue jeans painted on. At last in the 1930s two members of Birmingham's Kiwanis Club, Thomas Joy and J. Mercer Barnett, gave him a decent home in Red Mountain. Thad Holt, state director for the Works Progress Administration, began construction on *Vulcan Park*. Soon *Vulcan* stood on a 124-foot pedestal of native sandstone. In 1946 he became a symbol of highway safety: on his spear a neon torch shines green, except during times of a traffic fatality, when it glows red. In the 1960s his tower received a makeover. Recently, however, there were problems with the statue itself. Back in the 1930s when *Vulcan* was first placed on his tower, workers filled his cavity up to the shoulders with concrete to “stabilize” it. Because of the different expansion rates of concrete and iron, the statue began to crack. About two years ago, a large campaign in Birmingham initiated the restoration of the statue. At present *Vulcan* is taken apart and is being repaired. The goal is to restore *Vulcan*, the stone pedestal and the park by 2004, his 100th birthday.

Klára Felsővályi

Sources:

The Vulcan Restoration by J. Scott Howell

<http://www.robinson-iron.com/pages/vulcanproject2a.html>

http://www.geocities.com/freeindeed_john836/Part5.html

Giuseppe Moretti by Jennifer M. Willard

<http://www.bham.lib.al.us/Archives/oldsite/giuseppemoretti.htm>

Vulcan: Birmingham's Man of Iron by George Clinton Thompson

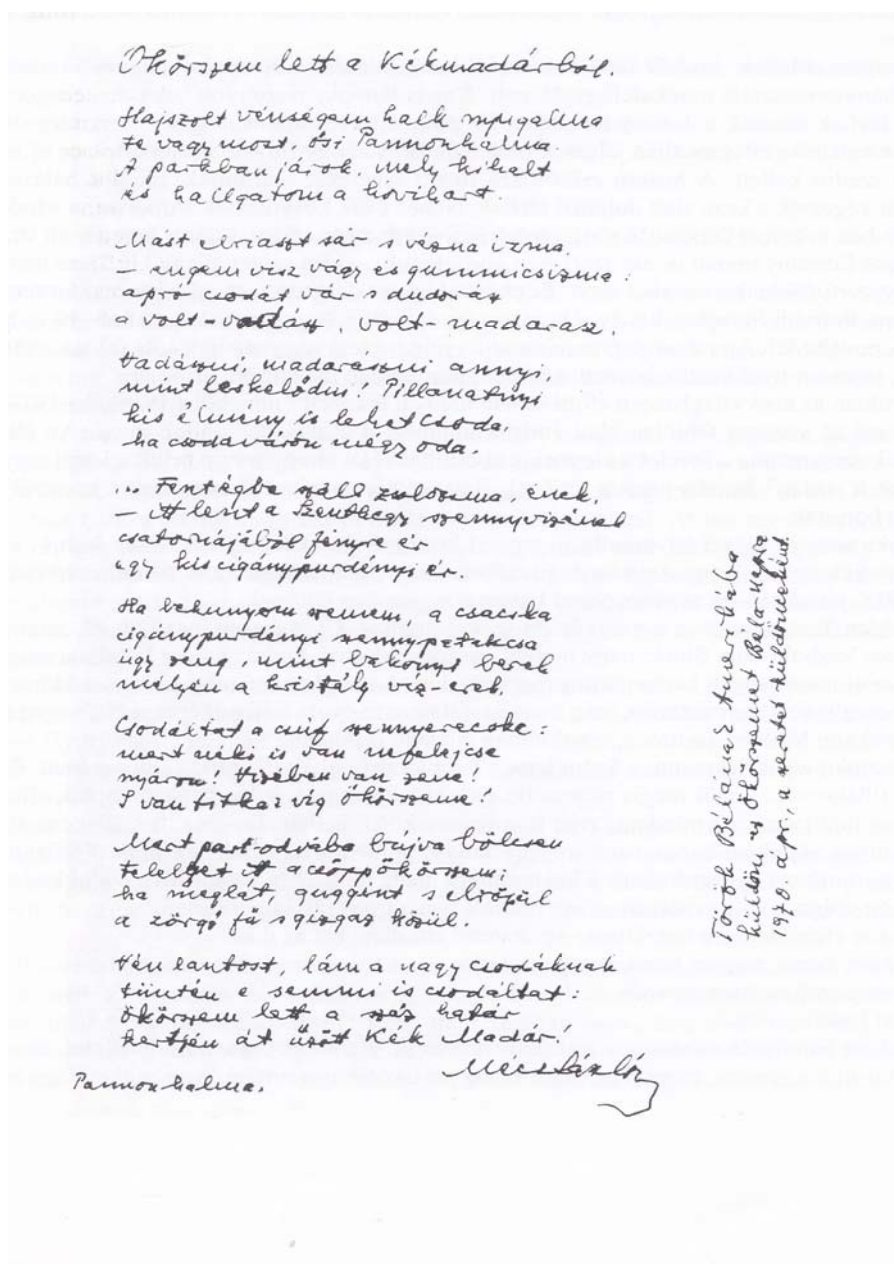
<http://www.bplonline.org/Archives/oldsite/vulcanbirminghamsmannofiron.htm>

Mécs László kézirat • Manuscript of László Mécs

Török Béla atya állandó levelezésben állt Mécs Lászlóval, a XX. századi magyar líra kiemelkedő alakjával. A papköltő többször is „megajándékozta” őt egy-egy levélben elküldött kézírásos versével. Itt az *Ökörszem lett a Kékmadár-ból* című versét közöljük.

Rev. Béla Török corresponded regularly with Ft. László Mécs, an outstanding poet of twentieth-century Hungarian literature, who occasionally sent him manuscripts of his poems. Below is one such manuscript.

Öröm, Igazság, Szeretet – Molnár Marianna visszaemlékezései

Kedves, csinos hölgy lép ki kocsijából a Szent István templom előtt. Egy nyolcvanon túli hölgyet várunk. Nem törődve az esővel, mosolygósan közeledik felénk. Pontosan érkezett. Nem kétséges, ő az, Molnár Marianna. Kormann Frigyes kinyitja a templom alatti könyvtár ajtaját. Ő kereste fel Mariannát Róbert és Ethel segítségével. Rövid idő alatt sikerült meghitt hangulatot teremteni. Frigyes régi emlékeket idézett fel, s a beszélgetés során Mancsi néni egyre fiatalabb lett. Megérkezett Róbert is. Az általa elővett képekről mosolygós, kedves arcok néztek ránk és Mancsi néni életre keltette őket:

Édesapám, Molnár András 1887-ben római katolikusként, a Szabolcs megyei Kisvárdán született. Dohánytermesztési munkafelügyelő volt. Kapás lányok, asszonyok sokasága dolgozott a keze alatt. A férfiak szedték a dohány leveleket. Ez pontos tervezőmunkát igényelt. A sárguló dohánylevelek a hatalmas növény alján jelentek meg először, s ahogy folyamatosan értek az új levelek, állandóan szedni kellett. A hosszú zsinórokra fűzött leveleket szárították, majd a bálázás kemény munkáját végezték a keze alatt dolgozó férfiak. Nehéz évek következtek. Amerikába vándorolt.

1906-ban érkezett Ohióba. Az első emigránsok mind ide érkeztek. Sok magyar élt itt. Itt kötött házasságot Édesanyámmal is, aki 1893-ban görögkatolikusként született egy kis Tisza menti tanyán, mint egyszerű földműves család sarja. Édesapja ácsként dolgozott, munka közben leesett a tetőről. Anyukám, Bernáth Erzsébet, két éves korában így lett árva. Nagypapja, aki az 1848–49-es háborúban szolgált, nevelte fel. Anyukám szívesen mesélt a mindig fess nagypapájáról, ki fekete zsinóros ruhában járt, Bocskai-nyakkendőt hordott, s hitben, szeretetben nevelte őt.

Anyukám az első világháború előtti utolsó hajóval érkezett Fiuméből Amerikába 1914-ben. Onnan hosszú út vezetett Ohióba, ahol Juliska nénihez, a család barátjához ment. Az állomáson a kocsisnak megmutatta a levelet a címmel, s elindultak. Hát ahogy megy velük a kocsi, egyszer csak kit látnak a járdán? Juliska nénit a férjével, Balaskó Gyuri bá'val. Leugrottak a kocsiról s egymás nyakába borultak.

Juliska néni és Gyuri bá' mindig jó anyagi körülmények között éltek. Szép házuk, s jó szívrük volt. Gondjuk volt rá, hogy Andrást és Erzsébetet, szüleimet is segítsék és összeismertessék. Házasságot 1915. január 14-én az ohiói Szent István templomban kötöttek.

Apukám Yongstownban a vasgyárban kapott munkát. Gyökeresen más volt ez, mint a dohánytermesztés Szabolcsban. Sínek, nagy méretű vasárúk. Molnár András hamar feltalálta magát, s megtanulta az új mesterséget, karbantartó gépszerelő lett. A templomban megismerte őt Marczinkó atya. Az atya meghallotta természetes, szép hangját, felismerte gyors felfogóképességét, s igen rövid időn belül Apukám, Molnár András, a templomban énekelt, orgonált.

Marczinkó atyát Passaicra, a Szent István templomba helyezték. Hívta Édesapámat. Édesanyám nagyon tiltakozott. Végül mégis rábeszélte őket. Itt Passaicra, a kis házban kaptak elhelyezést, s munka mellett csináltak mindent, amit a templom körül kellett. Én már itt születtem 1921. szeptember 11-én. Apukám harangozott, reggel hatkor, délben, s ha valaki meghalt. Férfiaknak ötször, nőknek háromszor, gyermekeknek a kis harangot húzta meg. Igen, akkor még húzni kellett a harangot. Az én dolgom volt a márvány gyertyatartókban a gyertyák kicserélése.

Amikor elsőáldozásra készültem, Apukámtól tanultam ezt az imát:

*Édes Jézus, kegyes Jézus, Irgalmas Jézus,
Szeretlek tiszta szívemből,...*

Sokat imádkozom.

Apukám önművelő módon sok mindent megtanult. Nemcsak orgonálni, énekelni, de a hittant és magyart is olyan szinten, hogy ő tanította a magyar iskolában a hittant és az éneket. Úgy huszonötön lehettünk. Pont itt, ahol most beszélgetünk, volt az osztály. A terem hosszú falán, az ablakkal szemben volt a tábla, a térkép. Két hosszú asztal mögött padok, azokon ültünk. S az asztalokon voltak a könyveink. Apukám tanított. Az elsőáldozások előkészítését is ő végezte. Gyönyörű fehér ruhánk volt, az enyémnek hosszú ujja volt, amiért a nővérek külön megdicsérték.

A testvérem, Molnár Andrew, papnak tanult, itt Passaic-on is szolgált.

Családunk 1926-tól a Molnár Limousine Service-t működtette. Én is sofőrkedtem. Idős hölgyeket vittünk bevásárolni, orvoshoz, papokat is gyakran szállítottunk.

Kedvelt eseménynek számított a vasárnapi kuglóf-tea délután az Oltáregylet szervezésében. A 25 centes teához 5 centért rumot lehetett venni, a rumosüveget egy kedves, idős hölgy vitte mindig körül.

1947-ben Édesapám nyugdíjba vonult. A család 1948-ban Clifton Athenia városrészébe költözött.

Lejegyezte dr. Kerekes Judit

Joy, Truth and Love – Marion Molnár's Recollections

Marion Molnár's father, Andrew, was born in 1887, in Kisvárda in the county of Szabolcs, Hungary to a Roman Catholic Family. Andrew managed a tobacco-growing farm in that area of the country. He was involved in all aspects of tobacco production and had many workers under his control. The work was difficult and it became hard to make a living; therefore, Andrew came to America to start a new life.

In 1906, Andrew arrived in Ohio, where he found many emigrants of Hungarian origin. One, in particular, Elizabeth Bernath, caught his eye. She was to become his wife and Marion's mother. Elizabeth, a Greek Catholic, was born in 1893, on a small farm along the banks of the Tisza River. Her family was hard-working and tried to make a living off the land. At the age of two, Elizabeth became an orphan when her father, a carpenter, fell off a roof and died. Consequently, she was raised by her grandfather who fought in the 1848-49 Revolution. Marion heard many stories from her mother about her handsome grandfather who wore suits trimmed with black braid and Bocskai-style neckware. She also heard how her grandfather lovingly raised her mother and instilled in her a strong Christian faith.

In 1914, Marion's mother arrived in America on the last ship to leave Fiume, just before World War I broke out in Europe. She made her way to Ohio, where friends of her family, Juliska néni and her husband Gyuri bácsi, awaited her arrival. They were kind people of means who had a beautiful house. Soon they introduced Marion's mother to Andrew and after a courtship the two were married on January 14, 1915, at St. Stephen's Church in Ohio.

After their marriage, Andrew got a job at the steel mill in Youngstown, Ohio. Even though he was unaccustomed to factory work, Andrew quickly adapted to his new environment and became a successful machinist. It was at this time that Andrew met Father Marczinkó in a church in Youngstown. Andrew's musical talents were quickly put to use as church organist and soloist in the choir.

When Father Marczinkó was transferred to St. Stephen's in Passaic, he persuaded Andrew and his reluctant wife to join him. Soon the young couple found themselves taking up residence in a small house in the neighborhood. Aside from their regular work, they did everything that was

necessary around the church. On September 11, 1921, Marion was born in the city of Passaic. She remembers that her father manually rang the church bells in the morning at six o'clock, at noon, and when someone died. The bells rang five times when a man died, three times when a woman died, and on the death of a child, the small bell was rung. Even as a child, Marion joined her parents doing work around the church. One of her tasks was to change the candles in the marble candleholder.

As she was preparing for her First Holy Communion, Marion learned this little prayer in her father's Communion class. She still recites it regularly.

Dear Jesus, Merciful Jesus, Forgiving Jesus.

I love you with all my heart.

Andrew, with his many talents, not only was the choir director, cantor and organist, but also taught religion in the Hungarian School at St. Stephen's. The Hungarian School was located in the church basement, where students sat on long wooden benches in front of equally long tables. Here, Andrew prepared many students for their First Holy Communion. Marion recalls wearing a beautiful white dress with long sleeves for which she received special praise from the nuns.

Marion had a brother, Andrew, who became a priest and was an associate pastor at St. Stephen's under Father Gáspár. Andrew passed away many years ago.

Since 1926, the Molnár family ran the Molnár Limousine Service which transported elderly women to and from shopping and the doctor's office. Many priests also used their services. Marion recalls that she was the chauffeur on many occasions.

Sunday afternoon kuglof-teas in the church basement are among Marion's fond recollections. The tea cost twenty-five cents with five cents extra for a small shot of rum.

In 1947, Marion's father retired, and the family moved to the Athenia section of Clifton.

Translated by Robert Esik

*Marion Molnár's brother
Ft. Andrew Molnár,
who served our parish
under Ft. Gáspár.*

*Molnár Marianna öccse,
Ft. Molnár András,
aki Gáspár atya alatt volt
káplánunk.*

A Walk down Memory Lane

To walk back into time requires much thought. One realizes that the years of events surrounding St. Stephen's are now all memories that make this visit to Theresa Turnyanszki into an almanac of living remembrances for all of us who were present at the time.

My first recollection of St. Stephen's was that of The Grey Nuns that were originally from Montreal, Canada. They were stationed at St. Stephen's from 1935 to 1936. The nun that stood out most of all was Sister Hedwig. This was because of her grey street length skirt, a white blouse with a grey jacket, and an attractive grey hat. Sr. Hedwig visited our home in Nutley as she had heard there were Hungarian families living there at the time. The nuns were here for a short period. At this time, Father Gáspár had made arrangements for the Daughters of Divine Charity from Arrocar, Staten Island to come to St. Stephen's. St. Stephen's was blessed with Sr. Angelina, Sr. Claneria the organist, and Sr. Ambrose the housekeeper.

Sr. Angelina started preparing our class for first Holy Communion, which was celebrated on May 17, 1936. My sister Marie and I had to travel by bus from Nutley to Passaic every Saturday morning for religion classes and then Communion practice in church. Sr. Angelina gave one of us an unconsecrated host and placed it in our mouth, and were told explicitly not to touch the host. Then there was our introduction to our First Confession, and the first visit to the mysterious confessional box. Well, we all survived the "box." May 17, 1936 arrived and we were very excited, happy and thrilled to receive our Lord.

After Mass and the group pictures, we were treated to a breakfast in the hall under the church. In those days, we were not allowed to eat or drink from Saturday night until after Sunday Mass.

Sr. Angelina was a great organizer. She introduced the May Strawberry Festival on Sunday afternoons. The treat was a pleasant occasion. We prayed that it wouldn't rain. A special treat was having the girls eat some fresh and delicious strawberry short-cake.

At one time, Sister Angelina had a living rosary formed of all the young girls dressed in their Communion apparel with each decade representing the mysteries utilizing the beautifully colored dresses of the older girls. The interior of the church was encircled by the children, who were either singing a hymn to Our Lady or saying the Hail Mary. This was absolutely beautiful and breath taking. By this time, Sr. Angelina and Sr. Claneria were involved in the opening of the new grammar school.

The sisters were instrumental in preparing a school play in honor of Fr. Gáspár's birthday which was on May 6. The parents and Fr. Gáspár were greatly surprised to hear the children speaking in Hungarian. This event occurred often in the years ahead with costumes, dances, and songs performed by the school musicians.

In the summer months, we had three picnics on the school grounds enjoying delicious foods, gingerbread cakes, and great music. Boy, we were so happy with such a blessed parish!

In the fall months, the young adults were preparing for a minstrel show. They were all anxious to make it a great event. Everyone had tasks to perform ranging from artwork and costumes to dances and songs. The treat was to go to "Pops" restaurant on Jefferson Street after the performance.

In January, another activity in the parish was started: square dances were held every Sunday until Lent. Everyone enjoyed the music and the attractive costumes.

The Harvest Festival was held in the month of October. Grapes were strung up throughout the hall. If anyone plucked a grape, they landed in "jail" and had to pay a fine.

St. Stephen's held many interesting events that aren't too common these days. On two separate occasions, we sponsored a gala new year supper dance. There was also a boat ride up the Hudson to Rye Beach, enjoyed by many parishioners. Moreover, there was the English Rosary society that was joined by some of the young women. There was an active boy and girl scout troop and the drum and bugle corps. There was also a men's bowling team that held their practices at the school bowling alley.

In 1953, there was a fire that nearly destroyed the church. The Blessed Sacrament and the statues were rescued. The Fire Department stayed there all night to make sure that the fire was completely extinguished. Fr. Gáspár was greatly pleased that the Salvation Army stayed with the firemen.

The Ordination of Father George Macho, and his first Mass at the school hall (due to the fire in the church), was a joyous event. Tears and smiles filled the many faces in the hall.

During the 1956 revolution and freedom fight, there was a call for a blood drive on two occasions. The blood and medical equipment were being sent to Hungary as a consequence of the Russian invasion. Also, Radio Free Europe requested a musical tribute to Hungary. Choirs from Hungarian churches from New York, New Jersey and Connecticut were requested to perform at Carnegie Hall in New York City on a Sunday afternoon. The musical program was to be transmitted to Hungary by Radio Free Europe. The turnout of singers and listeners was heartwarming.

For many years, on the last Sunday of October, the great Holy Name Society Parade was held. All the parishes participated along Lexington Avenue. The men belonging to the Holy Name of our parish marched proudly with Fr. Gáspár along with St. Stephen's Boy Scout Troop 31 and the Drum and Bugle Corps.

After many years of service at St. Stephen's, Sr. Angelina was transferred and Sr. Dorothy arrived. Under Sr. Dorothy, the girls' sodality flourished. The young women who started out as girls were now working in the business world or were about to be married.

We were blessed by the guidance of Fr. Gáspár's directions. After the revolution, Fr. Gáspár sought to help refugees from Hungary at Camp Kilmer. He obtained work and sought out lodging for them.

Upon his death, we were in good hands with Fr. Roger Hebert, who was the associate pastor at the time. We were fortunate to obtain Fr. Anthony Dunay, who was liked by all. Upon Fr. Dunay's illness and death, we were to receive Fr. Török.

American-Hungarians from St. Stephen's, from its very founding to current times, have worked very hard to keep our parish alive and healthy. We are to thank all those ahead of us for their sacrifice and devotion to this parish, which is now in the hands of Fr. Stephen Mustos. May the Holy Spirit and St. Stephen watch over him and guide him along the right path.

Orsolya Pándi

Séta az emlékek között

Régmúlt emlékek kelnek életre Theresa Turnyanszki emlékeiben, amikor a Szent István Iskolában töltött éveket idézi vissza.

Első emléke a Montrealból idehelyezett „szürke nővérek” voltak. Különösen Sr. Hedwig viselete fogta meg Theresát. Mivel csak rövid időre voltak itt, Gáspár atya a Staten Island-i Isteni Szeretet Leányai apácákat kérte fel a Szent István szolgálatára. Az elsőáldozókat a csoport egyik tagja, Sr. Angelina készítette fel 1936-ban. A májusi Eperfesztivál is Sr. Angelina kezdeményezése volt. Minden gyerek örömére sok epertorta is volt. Egy másik alkalommal Sr. Angelina a fehérbe öltözött

elsőáldozó lányokból állított fel élő rózsafüzért. A titkokat színes ruhában öltözött lányok képviselték. Sr. Angelina és Sr. Clarenina rengeteget dolgozott az új iskola megnyitásán. Gáspár atya és a szülők meglepetésére, az iskolás gyermekek magyar színdarabbal köszöntötték fel Gáspár atyát a születésnapján.

A nyári hónapokban három piknik volt az iskolaudvaron. Ősszel szüreti mulatságot és zenés műsort rendezett egyházunk. Januárban mint új szórakozási lehetőség, beindult a „square dance” – egészen bőjtig tartott. Sok más rendezvényen kívül, egyházunk hajóutat is rendezett a Hudson partján fekvő Rye Beachre, amelyen nagyon sokan vettek részt.

Hosszú szolgálat után Sr. Angelinát elhelyezték. Helyette Sr. Dorothy jött, aki sokat foglalkozott a lányokkal külön programokban is.

Az 56-os forradalom és szabadságharc alatt vér- és gyógyszergyűjtő akcióval segítette Magyarországot egyházközségünk. A Szabad Európa Rádió felkérésére New York, New Jersey és Connecticut magyar egyházai kórusművekből koncertet adtak a Carnegie Hallban, amit később Magyarországra is közvetítettek. Gáspár atya az 56-os menekültek segítségére sietett Camp Kilmerbe. Munkát és lakást keresett számukra.

Köszönet illeti mindazokat, akik áldozatot hoztak egyházunkért. Jelenlegi plébánosunkra, Mustos Atyára, a jó Isten áldását és a Szentlélek irányítását kérjük.

The Call

Because only yours is the true way
I follow in your footsteps day after day.
In your name I will cast out fear:
In your name I will bless the tear.

You promised your followers eternak life:
You promised to free us from all strife.
You taught us, O Jesus, how to pray
In order that we would not go astray.

I know that you and the Father are one:
I pray that His will be done.
Send forth thy blessings from above
That I may preach your message of love.

Only you, O Holy one, conquered death:
Only you will I serve until my last breath.

Tony Jaskot

Beszélgetés Harold Sylvesterrel

Már száz éve imádkozunk ebben a templomban. Milyen emberek vagyunk, mi az életünk története? Erről beszélgettünk Harold Sylvesterrel, egyházközségünk egyik aktív tagjával 2003. október 31-én lakásán, a passaici Pennington Avenue 106-ban. A száraz életrajzi adatoknál azonban sokkal többet kaptunk.

Harold szülei az első világháború utáni nehéz években kénytelenek voltak elhagyni hazájukat, s a messzi Amerikában munka után nézni. Itt találtak egymásra, és Marczinkó atya adta az Egyház áldását házasságukra, melyet 1930-ban kötöttek. Két gyermekkel ajándékozta meg őket az Úr. Az egyik Harold, beszélgetőpartnerünk, akit ebben a templomban kereszteltek, itt lett elsőáldozó, itt bérmálták, s ma hetven évesen is mint az egyházközség tagja szolgálja közösségünket. Jóllehet nyelvünk már csak emlékeiben él, ez az ő temploma. Huga házassága révén más irányba tart.

Mindenre képesek vagyunk, ha bízunk az Istenben. Harold imádkozott, s dolgozott keményen. Édesapját kisiskolás korában elvesztette. A biztosítótársaság kifizette a hátralévő hátrészletüket, de az adó összegét és a megélhetéshez szükséges anyagiakat nekik kellett előteremteniük. Édesanyja továbbra is a Botany Millben dolgozott, a forró gőzben, egészségtelen körülmények között. Ő újságot hordott. A tejes ember kifutó fiúja volt.

– Mit jelen az? – kérdeztem.

– Abban az időben az ajtók előtt tejes dobozok voltak, abból kellett kivennie az egy vagy több üres üveget, kicserélni teli üvegekre. Ezek fedeles dobozok voltak, hőszigetelővel a nyár és tél viszonyosságaitól védve. Télen a nagy hidegekben így is előfordult, hogy a vastag tejszín (akkor még természetes tejet szállítottak), feljött a felszínre.

Közben tanult. Ministrált, járt temetésekre – taxival, ami tetszett a kisfiúnak –, majd a temetések végén biciklijére ülve Garfieldre kerekedett.

– Kik szolgáltak veled mint ministránsok?

– Ők már *fent* vannak. Tegnap temettük az utolsót. Az öreg Bizub – akinek a fia most a Bizub temetkezési vállalatot vezeti – is velünk szolgált. Én húztam a harangot is.

– Húztad?

– Igen, akkor még nem volt elektromos harangozás. Fel-le, fel-le, pontosan, mint az óra. Húsz dollárt kaptam érte havonta. A fennmaradáshoz minden fillér számított.

– Cserkészet?

– Tudom, itt voltak a templom alatt, de én nem engedhettem meg magamnak.

– Magyar Iskola?

– Azt igen. Nyaranként jártam oda. Egyszer szüreti bálon táncoltunk, kalapot mellényt, s még csizmát is kaptam. Emlékszem, amikor a passiójátékra mentünk. Angelina nővér kérte a részvételi díjat. A nővérek nagyon szigorúak voltak. Mondtam, nem tudok fizetni. Mégis elvittek. Szívük aranyból volt.

– Sokat énekeltünk, táncoltunk, magyarul tanultunk. Szerepeltünk. Kirándultunk. Jó volt.

– Eljött a középiskolás évek kora. Mi történt?

– Gáspár atya ösztöndíjat szerzett nekem a XII. Pius Pápáról elnevezett kiváló iskolába, amit különben nem tudtunk volna megfizetni. Tanultam, dolgoztam. 1953–55 között katonai szolgálatot teljesítettem. Úgy volt, hogy Koreába visznek, de mire alakulatunkra került volna a sor, vége lett a háborúnak. Mint kiszolgált katona ingyen mehettem volna Amerika bármely egyetemére. Édesanyám továbbra is anyagi segítségre szorult, így itt maradtam. A rutherfordi egyetemen kémiát tanultam. Az első évben félállásban, a hátralévő években teljes munkaidőben dolgoztam, s a nyarakat is igénybe véve öt év alatt szereztem diplomát.

– 1955 és 89 között mint laboratóriumi technikus, kémiai analízátor és minőségi ellenőr dolgoztam. Egy alkalommal a gyártól rendelt nagy mennyiségű áru ellen kifogást emelt a rendelő. Engem küldtek a kivizsgálására. Megmagyaráztam nekik, hogy a termék kifogástalan, csak rosszul használják. Megtanítottam őket a helyes használatra, s nagy elismerést kaptam.

– Az egyetemi éveim alatt kezdtem világjáró utaimat. Európa, Ázsia, Dél-Amerika megvalósult álmaim lettek. Magyarországra is eljutottam. Egy nagybátyám küldött otthoni rokonainknak pénzt. Az ő gyenge angol tudásuk és az én tört magyarságom ellenére megértettük egymást. Utam Oroszországba folytatódott. A Vörös téren, ahol a csoporttól elszakadva sétáltam, a nyomomba szegődtek, követtek. Úgy látszik, ott ez a szokás. Megtapasztaltam, hogy mit jelent utazni. Úgy gondoltam, a Szent István közösségét azzal is szolgálom, ha minél több hívőt segíték élmények szerzéséhez. Legnépszerűbb utunk a passiójáték Union City-ben – ott, ahova Angelina nővér jóvoltából jutottam el mint gyermek. Egyik évben még ugyanazon a széken is ültem! Karácsonyi utaink legkedveltebbjei: Karácsonyi játék Bethlehemben, Sight and Sound Lanchesterben and Longwood Gardens, mindegyik Pennsylvániában.

– Feleségemmel boldog házasságban élünk. A héten volt huszonkét éve, hogy összeházasodtunk. Egy tánciskolában találkoztunk, ahová azért mentem, hogy utazásaim során tudjak ismerkedni, táncolni. Nem volt rá szükség. Megszerettük egymást. Ő hozott vissza a templomhoz. Azóta is együtt élvezzük az új ízeket, hangokat, fényeket, melyeket közös útjainkon fedezünk fel.

– Egészséges és beteg embereket szolgálni egyaránt öröm nekem. Vízi terápiára kellett járnom. Láttam, hogy a mozgássérült gyermekeknek mennyire fontos a bizalomra épülő foglalkozás. Elkezdtem önkéntesként dolgozni ott. Egy apuka tolószékben élő fiával hetente foglalkoztam éveken keresztül. A gyermek ma 15 éves. Nem csak be mer menni a vízbe, de megtanult úszni is. Egy másik, autizmusban szenvedő gyermekre is kedvező hatással voltam.

– Mik a további terveid, céljaid?

– Szolgálni, amíg tudok, amíg élek.

Lejegyezte dr. Kerekes Judit

A Conversation with Harold Sylvester

Harold's parents were forced to leave Hungary after the First World War because of the scarcity of work in their native land. They came to America looking for work so that they could start a new life. They met in America and were married by Ft. Marczinko in St. Stephen's R. C. Magyar Church in Passaic in 1930.

They had two children, one of them, Harold, was christened, made his First Holy Communion and Confirmation at St. Stephen's, and currently, at age 70, is still an active member of the church. Tragedy struck the family with the death of Harold's father when Harold was in elementary school. Although the insurance company paid the balance of the mortgage, the responsibility of providing for the family fell solely on Harold's mother. She had to work in unhealthful conditions at the Botany Woolen Mills to support her family. Harold in the meantime delivered newspapers and helped the milkman with his delivery route. All this while he attended school, served as an altar boy, and was the church bell ringer, for which he received twenty dollars a month. Although he would have liked to, he did not have time to join Boy Scout Troop 31, sponsored by St. Stephen's. He did attend Hungarian School every summer which he enjoyed very much, while learning songs and folk dances, participating in plays and going on trips. Once he even danced in a group at the fall harvest festival and was given a hat, vest, and boots as part of a costume. Harold also recalls that they were so poor that he could not afford the price of a ticket to a school outing going to see a

Passion Play. It was only through the kindness of Sr. Angelina and the other nuns that he was able to go.

As time went by Harold was ready for high school. However, he could not afford the tuition for a private high school, so Fr. Gáspár helped him attain a scholarship to Pope Pius XII High School in Passaic. After high school, he enlisted in the armed services and served our country from 1953 to 1955. Harold's division was slated to go to Korea but by the time the orders arrived the war had ended. As a veteran, he could have attended any American college on a military scholarship, but chose to stay nearby, studying chemistry at Fairleigh Dickinson University in Rutherford, so that he could help his mother. He graduated in five years.

Harold worked as a laboratory technician, chemical analyst, and quality controller between 1955 and 1989. Harold received many commendations from his superiors for his precision and fine work.

While in college, Harold developed an appreciation for travel. His excursions have taken him to Europe, Asia, and South America. When in Hungary, Harold met his relatives whom he had only known about through his mother. His love of traveling inspired Harold to bring similar joy to his parish family and he established a recreation committee. It is through Harold's work that our parishioners can now enjoy bus trips to the Passion Play in Union City, to which he notes he first went with Sr. Angelina, a Christmas bazaar in Bethlehem, Pennsylvania, a tour of Longwood Gardens at Kenneth Square, and Sight and Sound near Lanchester.

Harold has been happily married for 22 years. He met his wife Kitty at a dance school. She reminded Harold of the value of the parish in which he grew up.

Harold enjoys working with people of all ages and backgrounds, volunteering a great deal of time to the handicapped. A member of the Parish Council, Harold continues to serve the parish, which has given him so much over the last 70 years.

Robert Esik

On the Road to Emmaus

I showed you the wondrous glory of the Father
 I shared the unutterable tenderness of my Mother
 I showed you the path to holiness
 I walked among you in lowliness

I did not leave my followers in the dark
 I unfurled the flag of Peter's barque
 I am the way, the life and the truth
 I will give unbounded joy to your youth

I will mend your every broken heart
 I will always and ever take your part

Tony Jaskot

Edward Halász's Life Story

My father, Andrew Halász, met my mother, Barbara Szarvas, in the early 1930s in Passaic. They wed shortly after that and became parishioners at St. Stephen's. My father was an usher and both my mother and father sang in the choir. My father was a member of the Holy Name Society. They went on to have three children: Ernest, Ilona, and Edward. In 1936, when I was a year old, my parents took my family and me to Hungary, in order to pursue a better life for their children.

It was beautiful growing up on a big farm as children, until Communism shattered our dreams. So in 1949 my father told my mother to take two of the children and go back to the United States because of communism. We arrived back in Passaic with nothing but the suitcases we carried. Luckily, we had our uncle, Paul Szarvas, who lived in Garfield, who let us stay with him at his home until we could find an apartment. We found an apartment on Highland Avenue and I attended school at St. Stephen's while my sister went to Pope Pius and my mother went to work in New York City.

I was fortunate that there were Hungarian sisters at St. Stephen's who helped me translate the Hungarian to English. It took me three and a half years to graduate. During those years, I was involved with Drum and Bugle Corps and worked in the bowling alley setting up pins. I also worked with youth groups (boy scouts), picnic fund-raisers and Bingo.

Then in 1954, I joined the U.S. Navy and traveled all over the world. I got out of the Navy in 1958 and worked as a carpenter and got involved again with St. Stephen's Church. I met my wife at the bank around the corner from my church and we got married in 1963. We had two sons, Edward and Andrew, who were both baptized at St. Stephen's Church and attended school there for eight years. They were altar boys, and participated in the youth group and Boy Scouts of America, Troop 31. Both Edward and Andrew continued school and graduated from Paramus Catholic High School. My older son, Edward, is working as an environmentalist for the Health Department in Bellingham Washington and Andrew graduated from William Paterson University with a degree in communications, and has a recording studio.

I am retired from N.J. Transit and still attending St. Stephen's Parish and help as an usher.

Boldogasszony Anyánk

Boldogasszony Anyánk,
Régi nagy Pátrónánk!
Nagy ínségben lévén,
Így szólít meg hazánk:
Magyarországról,
Édes hazánkról,
Ne felejtkezzél el
Szegény magyarokról!

Ó Atya Istennek
Kedves szép leánya,
Krisztus Jézus Anyja,
Szentlélek mátkája!
Magyarországról,
Édes hazánkról,
Ne felejtkezzél el
Szegény magyarokról!

D. P. (Displaced Persons) korszak

Ft. Gáspár János plébános fölismerte, hogy a Németországban 1945 óta élő nagyszámú magyar menekült katolikus a Szt. István egyház híveinek új részét képezhetné. Az N. C. W. C. (National Catholic Welfare Conference) segítségével lehetővé tette a menekült magyarok Passaicra való bevándorlását. Az egyház híveinek és saját széleskörű ismeretségének felhasználásával munkaalakat, lakásokat és átmeneti segítséget tudott szerezni. 1950-ben megindult a volt „D. P.” (Displaced Persons) státuszú magyarok érkezése. Rövidesen elfoglalták új munkahelyüket és kezdték kialakítani az itteni új életüket. Az otthoni volt köztisztviselők, magasabb rangú katoná-, rendőr- vagy csendőrtisztek, általában középosztálybeli családok, itt új, leginkább gyári, ipari munkakörökben helyezkedtek el. Nagyon kevés kivétellel nem beszéltek angolul, ami megakadályozta jobb munkák vállalását. Szorgalmasan jártak esti angol tanfolyamokra, közben a Szt. István egyház adott módot heti összejövetelekre, ahol a társadalmi élet is megindult. A magyarországi egyre rosszabbodó politikai helyzet miatt a valamikori hazatérés reménye a leginkább antimarxista emberekben csak mint távoli álomkép élt.

A Szt. István egyház szentmiséi, hazafias ünnepélyei lettek az élet központjai. Az egyház régi hívei és az újak között sokszor nem volt könnyű az összhangot megtalálni. A surlódásokat Gáspár atya régi lelkipásztori gyakorlatával egyengette el. Az egyházközség amerikai részéről is lassan javult a helyzet: jobb szemmel kezdték az ellenségként kezelt újonnan érkezetteknek nézni. Az igazi változás 1956-ban, a magyar forradalom és szabadságharc idején történt.

Displaced Persons' Era

Since 1945 a large number of Roman Catholic Hungarian, World War II refugees, also called displaced persons (DP's), had been living in Germany. Father Gáspár realized that they would be a valuable asset to St. Stephen's in Passaic. Through the National Catholic Welfare Conference, he was instrumental in bringing these refugees to Passaic in the 1950's. With the help of many parishioners and through his own influence in the community, Father Gáspár was able to help them procure jobs, housing, and financial aid. The DP's had to adapt quickly to their new surroundings. This was no easy task, for the majority spoke no English. Former high-ranking military officers, police officials, teachers and other professionals, as well as ordinary people were forced to make a living in an unaccustomed manor as factory workers and day laborers. The more industrious and foresighted enrolled in night school classes to learn English as a means of bettering their position in their newfound home. In the meantime, St. Stephen's R.C. Magyar Church provided a place for the DP's to enrich their spiritual life and pursue their social interests through the various parish clubs and organizations. The dream of someday returning to their homeland quickly faded, as the political situation in Hungary grew increasingly worse with each passing year.

There were many disagreements between the newcomers (DP's) and those parishioners who had arrived in the early 1900's and had established themselves as leaders of the parish. Only through the experience and wisdom of Father Gáspár's pastoral guidance, did the two groups come to understand one another. The 1956 Hungarian Revolution brought a true feeling of unity and acceptance of the DP's by the English speaking parishioners.

1950–1952 “DP” Hungarian immigrants with kisbarnaki Farkas, Ferenc. • Az 1950–52-ben bevándorolt „D. P.” magyarok kisbarnaki Farkas Ferenc főcserkész látogatása alkalmával.

Száz éves évfordulóra

Istennek szép városában
Áll egy templom egymagában,
Magyar szívek építették,
Szeretettel díszítették.

Száz éve áll büszke tornya,
Benne harang zúgva-búgva
Adja tudtul a híveknek:
Dicséret a jó Istennek!

Passaic városnak polgára
Felöltözik díszruhába,
Lobog zászló a magasba,
Rajta ékes, szent korona.

Dicsértessék, és áldassék,
Virágokkal ékesítsék,
Ezüstökkel körülvegyék,
Gyémántokkal keretezzék!

Jöve az Úr seregével
Trombitával és zenével
Áldást hint az ünneplőkre,
Szikrát szór a napnak tükre.

Mai napnak örömére
Zengjen e dal mise közben:
Édes Jézus jöjj le földre,
Legyél köztünk mindörökre!

Ferencz Amália

My Journey

Let me begin this recollection by thanking God who is, has been, and always will be with me. I have been blessed throughout my life with so many signs of His goodness. I was born in a small village in Hungary between the First and Second World Wars. On the map, you can locate my birth place Dobroköz not too far from Kaposvár. My parents had already five sons and a daughter when I arrived. Their house was two hundred years old and they lived together with my grandparents.

When my mother got sick, my aunt and uncle took me temporarily to their home in Dombóvár. I was supposed to stay with them for only a few months, but somehow I never got back to my father's house. I was raised with concern and care, and I really believe that my adoptive mother is the one who was responsible for my personality, eagerness to work and learn, and for all the qualities in me.

I dreamed about America since I was six years old. Somehow we managed to survive the war, but money was scarce and times were hard. We did a lot of compromising. During those years we had a very dear neighbor, an old lady who used to live in America. When she came over to warm up in wintertime, she told me story after story. I was determined right then and there, that I would go to live in the New World as soon as I grow up. I was already engaged to my husband when I told him about my impossible dream to leave our country. He was surprised, extremely happy and excited to hear that, because he had tried to escape from Hungary but gotten caught twice. It was wonderful when we realized that we both had the same dream. A dream we could never speak of freely in a communist country. In our eyes, the United States was the land of freedom and opportunity, where we could be successful and have a better life for us and for our children.

It was just a dream... until 1956, when the revolution broke out in Hungary. After our sixth wedding anniversary, finally we had a chance “to reach for the stars”. My husband left first, leaving me behind with two children, because I was pregnant with the third one and he thought it was too risky to take us along. But as soon as I received his first postcard with his address on it, I decided to follow his footsteps, and I left Hungary, too. After two days of traveling on the train and horse and buggy I walked with my children many miles on foot before we reached Yugoslavia, where I met my husband. We lived for months in the camps. We had no Sunday, holiday, church service or mass to celebrate. We just existed day after day, and tried to keep alive our dream about a new life and new home in a new country.

Finally it happened. They moved us to Belgium. Soon we did find ourselves in a small village without family and friends. We couldn't even communicate with the people, but learned two words very fast. We learned with horror what “sale etrangers” meant. They called us “dirty foreigners”. At that point we knew that Belgium wasn't for us, so four years later we moved to Canada.

Montreal was nice at summer time, but the winter was brutal. We had friends and friendly neighbors, but we left our homeland for America, so after eight years of rest we wanted to move on. My husband came and found a job in New Jersey. He got his work permit and in a few months we moved in with him.

We settled down in no time. We were happy. It took us twenty years to realize our dream, but finally we were here in the early 1970's. We learned English, we worked extra jobs with my husband and kept dreaming about being rich. Many years later we had income flowing in from investments, and our house was paid off, but things weren't so rosy as I had hoped they'd be. I spent weeks reflecting on my life and searching for answers. Then, a wonderful thing happened. I realized, that in time when I had everything, I missed a Hungarian Church. Suddenly, it all began to make sense. In Belgium and Canada we were members of Hungarian churches, where we were growing together personally in the knowledge and love of God among friends. While I was growing up in my old country, the mass was

celebrated in Latin. We children could not understand the language, or figure out what was happening around the altar. We were bored. To speed up time, we exchanged mass books and looked through each other's icon collection. Later, I learned the songs, but I had no feeling in my heart.

Well, that's all changed in a matter of time. The next Sunday I dressed up and before the church bell rang the last time, I opened the door of St. Stephen's Church. Mass had started, and the choir began to sing. Their beautiful songs filled up my heart with such fervor, meaning and sweetness, that something changed inside of me. I bowed my head and prayed in a course-changing way:

“Dear Jesus, come to me, come and take over my life, guide me in your way...” As I was praying, those empty places in my heart started to fill up with faith, hope and love. For the first time in my life I knew with certainty that I was in my heavenly Father's house. I knew that I belonged there. I knew that I was home with Jesus in my heart! It was time to choose and live in whatever way God directed me.

When I read that wonderful story in Mark 14:13 where the disciples ask Jesus where He wants them to prepare for Him Passover, and Jesus tells them to go into the city and they will meet a man carrying a jar of water, who will lead them to the place where they will eat Passover Feast, I realized that just like the man with the jar, I also could do small things for God and for my church. So, when Ft. Török asked me, I took over the church decoration. For several years I embellished the altars with fresh flowers left from weddings, funerals, or harvested from my friend's garden. But, I wanted to do more. I joined the choir, I worked at Bingo and annual picnics, I joined the Rosary Society, and I became a lector at the Sunday mass.

With all of the above expressed, I am proud to be a member of St. Stephen's R.C. Magyar Church, and I am proud of those who have gone before me. They did a very good job. They put a lot of time and energy into that beautiful church. I hope we can conserve this parish's rich heritage for the younger generation.

May we always love one another, and work together, and God bless all of us.

Terézia L. Kanócz

Ima a hazáért

Emlékezzél meg Istennek dicsőséges Anyja, magyarok Nagyasszonya, szentséges Szűz Mária! emlékezzél meg örökségedről, melyet hű szolgád, első királyunk és apostolunk, Szent István neked följánlott és végrendeletében neked hagyott. Tekints kegyes arccal országodra és dicső érdemeid által légy szószólónk és közbenjárónk szent Fiadnál, Jézus Krisztusnál. Amen. *(Esterházy Pál imája)*

Jelige: A két szánkós

Ködös, hideg őszi reggel az iskolába készülődtünk, amikor a „kolhoz doboz” hangján keresztül értesültünk, hogy a belvárosban megrohanták a rádióállomást. Röviddel ezután lövések hallatszottak s megszakadt az adás...Egy idő után Beethoven 5. szimfóniáját, majd Liszt 2. rapszódiját közvetítették. Villámszerűen terjedt a hír, hogy kitört a forradalom. Üzemeket, irodákat s az iskolákat határozatlan időre bezárták. Nekünk gyerekeknek ez egyet jelentett – nincs tanítás, szabadok vagyunk!

Ahogy teltek a napok, úgy változtak a hírek. Mi is kezdtük érezni közvetlen közelből az események harci voltát. Pár utcával tőlünk, a Jutadomb tetején, fiatalokból álló csoport felállított egy légvédelmi ágyút a Soroksári út felé irányítva. Úgyszintén lent a Soroksári úton is, közvetlen az Atra gyár kapujában. Cél: megakadályozni a Soroksár felől bejövő szovjet harckocsikat. Egy alkalommal szemtanúja voltam az összecsapásnak. Ahogy Soroksár felől jött pár harckocsi, a dombon levő csoport továbbengedte mindaddig, míg az Atra gyárhoz nem közeledtek. Ekkor tüzet nyitottak rájuk. A harckocsik hátrálni próbáltak, de újabb tűzsorozat zúdult rájuk. Két harckocsi megsérült s lángra lobbant. Kettő-három Pobjeda személyautón újabb fiatal forradalmárok érkeztek. A kocsik fedezékeiből lőtték a harckocsikból rájuk tüzelő szovjet katonákat. Mire minden elcsendesedett, gyereknagyságúra összeégett katonák és számtalan halott feküdt az úton. Ekkor éreztem át először, hogy mi is a háború.

Már november vége lehetett, amikor Jancsi barátom előhozakodott avval az ötlettel, hogy mi is szökjünk ki. Tervezgetni nehezen tudtunk, mivel öcsém rosszat sejtve, nem tágított mellőlem. A „lelépést” szánkózással kötöttük össze. Először öcsémmel csúsztam le, majd Jancsi barátommal. Addig váltogatva e sorrendet, míg egy alkalmas pillanatban Jancsival lecsúsztunk s rohanásnak eredtünk. Laci öcsém kiabálása, sírása kísért a dombtetőről.

Jancsiék utcájában összeszedtük az előre elrejtett útravalót (térkép, vekni kenyér, pár konzerv májpástétom és anyám legjobb tésztavágó kése – nélkülözhetetlen a kenyérszeléshez). Lóhalálában futottunk a Vörösmarty utcai villamosmegállóhoz. Az éjszakát Budán töltöttük Jancsi kereszt-szüleinél, akiket nehéz volt lebeszélni arról, hogy szüleinket ne értesítsék. Lelkünkre kötötték, hogy korán reggel induljunk haza.

Másnap reggel a Moszkva térről villamossal mentünk ki a Hűvösvölgybe. Innen egy teljes napi járás után jutottunk el Bicskére. Ott egy kapualjban tanakodtunk, hogy hol tudnánk aludni az éjszaka, mikor hirtelen kinyílt a kapu, s a házigazda behívott bennünket. A meleg szoba s a vacsora arra készítetett bennünket, hogy eláruljuk tervünket. Éreztük, hogy megbízhatunk a háziakban. Reggel sűrűn esett a hó, amikor az óvónő lányuk elkísért bennünket a vonatállomásra. Pénzt s egy címet nyomott a markunkba. A cím: Levél, egy határsávi kis falu. A vonat útvonala Bicske-Komárom-Hegyeshalom-Levél. Szorongva vártuk a vonatot, mivel alig két hete annak, hogy a komáromi csatlakozásnál titkos rendőrök elkaptak bennünket, s egy buszravaló menekülttel együtt visszavittek Budapestre. Igen, másodszor tesszük meg az utat!

Sikerült eljutnunk Levélre. Az állomáson viszont két ember mindenkit igazoltatott. Elszántan egy csomagokat cipelő asszonyhoz csatlakoztunk, kivéve kezéből a csomagokat, mintha hozzá tartoznánk. A gépfegyveres erősen figyelt bennünket, míg a bőrkabátos átnézte az asszony papírjait. – „Na és a gyerekek?” – kérdezte. A lélegzetem is elállt. – „Azok velem vannak” – hangzott a válasz. Idegfeszítő pár pillanat után a bőrkabátos intett, hogy mehetünk. Az asszony jóvoltából új címet is kaptunk, egy idős bácsiét, aki reggel kivitt bennünket szekéren egy erdő melletti útra, amely a határhoz vezetett.

Húsz perc múlva megláttuk az őrtornyot. Fent az ajtó nyikorogni kezdett – hál' Isten csak a szél mozgatta. Sietve léptünk tovább, míg megpillantottunk egy kicsi piros-fehér-piros osztrák zászlót a földbe szúrva. Itt léptük át a senki-földjét. Hideg decemberi reggel volt.

Nickelsdorfba érve meleg levessel várták a velünk együtt érkezett menekülteket. Még aznap délután a mödlingi gyűjtőtáborba vittek bennünket. Itt már rengetegen voltak. Innen sikerült üzenetet küldeni haza a Szabad Európa rádión „a két szánkós” jelisére.

Következő „állomásunk” a Bécs melletti Lichtenstein vára volt, amely ideiglenesen menekülttáborként szolgált. Jancsinak s nekem nagy élmény volt a vár rejtelmes folyosóival, vadregényes fekvésével.

Mint kiskorúak, a szent estét a faluban töltöttük egy jómódú családnál, akikhez magyar szálak is fűződtek. Tejbe-vajba fürösztöttek bennünket. Örökbe akartak fogadni mindkettőnket.

Mivel e fontos kérdésben hirtelen nem tudtunk dönteni, a hivatalos szervek szilveszter napján vonatra ültettek. Ahogy néztem ki az ablakon, elkezdett pelyhekben hullani a hó, s egy hét után először gondoltam haza. A végállomás a borvidéki, Dunántúlra emlékeztető táj Retz nevezetű városa volt, ahol a katolikus Caritas Intézet lett az otthonunk, az iskolánk s a munkahelyünk 1960-ig.

Elektromos, lakatos, esztergályos, asztalos, s könyvkötő szakmákból lehetett választani. Én az asztalosságot választottam. Nyaranta Észak-Olaszországba vittek bennünket egy hónapra. Táborhelyünk Sistiana volt, ahonnan Velencébe, Veronába, a Garda tóra, stb. jártunk kirándulni.

1960 tavaszán, tanulmányainkat befejezve, a Caritas lakói szétszóródtak a szélrózsa minden irányába. Én Bécsbe mentem szerencsét próbálni. Kevés fizetésemből sikerült kiszorítani egy-egy nyaralást, így alkalmam volt bővebben megismerni Ausztriát.

1963-ban két volt retzi barátaimmal eldöntöttük, hogy otthagyjuk Ausztriát. Hat különböző országba jelentkeztünk, gondolván, hogy oda megyünk, ahol először elfogadnak. A befogadó levél az amerikai konzulátusról érkezett. Kihallgatás és orvosi vizsgálat után felkészültünk a tengerentúli útra. A repülőjegyünket, \$120, a Caritas fedezte, amit később visszafizettünk. Két évet kaptunk ahhoz, hogy eldöntsük, hogy ittmaradunk-e, vagy ingyen visszaszállítanak Ausztriába. Maradtunk.

1967 óta vagyok tagja a passai Szt. István egyháznak.

Pontosan nem tudnám megindokolni, hogy mi késztetett arra, hogy eljőjsek hazulról. Talán az akkori körülmények, vagy környezetem, vagy csupán kalandvágy vezetett rá.

Felnőtt fejjel talán másképpen határoztam volna.

Pándi György

Code: The Two Tobogganers

György Pándi recalls his early teens in Budapest, on a particular cold, misty October morning, when the radio blared the news of events which culminated in the Revolution of 1956. The carefree days of school closings were short-lived. His witness to street combats, the burning of Soviet soldiers trying to escape from the tanks hit by an assault, and the strewn bodies of patriots gave him an insight into the destruction and devastation of war.

Without much thought or resistance, he embraced his friend's notion to flee Hungary like so many others. They charted their route, hid provisions of a few tins and a loaf of bread, then waited for the opportune time. To appease his younger brother's suspicion, they planned their escape in the guise of tobogganing. At the right moment, the two boys slid down the slope and, to the bewilderment of the younger brother, started to run away, never to look back.

They embarked on the long journey on foot, entrusting their lives to strangers who helped them through the last trek of their passage. Upon reaching Austria on a cold December morning, they,

with many other refugees, were whisked off to Nickelsdorf. There, through Radio Free Europe, they were able to send home a message about their well being, using the code name “The Two Tobogganers”. After a short stay in another refugee camp near Vienna, the two minors were put on a train. The destination was Retz in northern Austria, where the boys were to live, study and work at a vocational school run by the Catholic Caritas. Their course of studies ended in the spring of 1960, at which time the two friends parted. György went to live and work in Vienna. During vacation, he tried to see as much of Austria as his modest salary would allow.

After three years, he with two friends, decided to leave Austria, to start a new life in a new land. Of the six countries to which they applied for emigration, the first to respond was the U.S. With the aid of Caritas, they arrived in the United States and made it their home. György became a parish member of St. Stephen’s in 1967.

In retrospect, as an adult, he might have been more reluctant to leave his homeland so readily.

György Pándi's handcarved picture of St. Elizabeth of Hungary in the convent's chapel.

Pándi György Árpádházi Szent Erzsébetet ábrázoló faragása a zárda kápolnájában.

Looking Back – Memories about the St. Stephen's School

*“Praising what is lost
Makes the remembrance dear.”*
Shakespeare, All's Well that Ends Well

Baltimore catechisms and Voyages in English flash on my mind. PTA meetings and patrol assemblies, May crownings and Stations of the Cross, sodalities and altar boys, haunted my thoughts of times gone by, as I drew near to the stairs of St. Stephen's Auditorium.

My mind was wandering; I was wrapped in thought, laced by memories that carried me so far back, I soon became oblivious to the drizzle stroking my face. I paused for a moment at the top step and cast a glance behind me. I thought I heard the voices of my classmates calling me to join them on the playground. Not likely. Most of them are looking after their own children now. It was only the mist playing tricks with my eyes.

I turned slowly and entered the great hall. Trembling with apprehension, I pushed the door open. Girls dressed in navy blue uniforms, and boys attired in dark slacks and starched white shirts, were standing at attention in a salute to the flag. There had always been two flags gracing the stage – American and Hungarian. I then realized that this school was still unique.

I was beginning to feel ill at ease. I held on to the door, overcome by indecision, and observed the scene before me. This was the auditorium which held our Christmas parties, patrol assemblies, and Friday afternoon hymn rehearsals. This was where I, and many others, had graduated from kindergarten.

I loosened my grasp on the door to wipe my damp palms. The door closed with a resounding bang which startled me. Then, a very young child skipped over to me and, taking my hand with both of hers, she directed me to her teacher, a woman blessed with patience, dedication, and an eternal smile.

The children sat attentively as she recounted a story about Mary and her lamb. It suddenly seemed that it was 1957 again, and I was watching my kindergarten teacher. There was something very familiar about that little girl, too.

The sound of shuffling feet sounded in my ear. I hesitated for a moment before deciding to see for myself what the flurry was about. In the hall were about forty-five first graders, standing in two lines, according to their height. They were facing the nurse's office. Being taller than they, I was able to see over their heads. Each child, in his turn, was asked to read the eye chart. There was no need to examine my eyes. I stood there watching everyone, yet no one even noticed me.

I then headed for the stairs which led to the basement and second floor. Something happened. Instead of facing a stairway, I was peering into an extended corridor. The school building had grown since 1965. I recalled the day the Bishop of Paterson visited the parish to mark the dedication of the new school building in 1967. With curiosity, I toured the new two-story addition in which I found four new classrooms. It would suit one well to teach in this new school.

A dark, billowy figure caught my attention as it raced down the hall, the footsteps accompanied by the faint rattle of rosary beads. I quickened my pace but had lost her forever. In the blink of an eye, she had disappeared into the shadowy recesses of the foyer.

I lingered awhile, trying to regain my composure. I took a deep breath and glanced at my wristwatch. It was lunchtime, and lunchtime was always something special.

Positioning myself behind the cafeteria doors, I watched the children through the glass. Most of them were engaged in animated conversation. Some were doing last minute homework assignments,

and only a few small boys were throwing straws across the tables. On the left side of the room, students were discussing current events with a young lay teacher. Some distance away, a patrol boy led a child by the hand, muttering something about taking her to see him – the principal.

It is difficult to remember just how long I stood there, captivated by this lively canvas. Finally, I rubbed my eyes, and the colors dissolved. I then decided to take one last stroll before leaving the building.

To my astonishment, all the classroom doors were open. In one, the children were piously reciting prayers in preparation for their First Holy Communion; in another, a pupil stood by her desk quiveringly recalling the “times tables.” The eighth graders were watching a filmstrip about New Jersey, and the seventh graders were busily creating a banner for the First Friday liturgy. The door of the fifth grade class was closed – Father was distributing report cards!

My attention was diverted to a bulletin board which bore a display of outstanding compositions on the theme of “Life in the Future.” The papers were dated 1974. I had traveled almost twenty years through memory's halls.

I hadn't seen the sixth grade. But in the distance I heard a familiar voice explaining Haiku and ballads. A rush of emotion sent me running through the hall toward the classroom. It seemed like forever till I reached my destination. Yet, when I did, the voice was no more; the children were not there; the doors were all closed. The throbbing in my veins had ceased.

I closed my eyes, hoping to relive again what I had lost to eternity. Two decades had rushed by. There was no longer an annex on Third Street. The Daughters of Divine Charity had paved the way for a lay faculty. The building had grown in size, but it had decreased in its enrollment. St. Stephen's School had witnessed hundreds of children coming and going through its doors, and it would continue to do so.

Judit Pál

Visszanézve – Emlékek a Szent István iskoláról

*„Magasztalván azt, ami elveszett,
Édessé válik az emlékezés.”*

Shakespeare: Minden jó, ha a vége jó

Baltimore-i katekizmusok és „Utazások az angol nyelvben” jutnak eszembe... szülői értekezletek, diákjárőr gyűlések, májusi koronázások és a keresztút stációi, kongregációk és ministránsok... elmúlt idők emléke kísért, ahogy közelíték a Szent István Auditórium lépcsőjéhez.

Gondolataim kószálnak, körém tekerednek, emlékekkel átszőve visznek a múltba, s már észre se veszem, hogy eső szitál arcomra. A lépcső tetején megállok és visszanézek. Mintha osztálytársaim hangját hallanám, ahogy a játszótérre hívnak. Képtelenség! Legtöbbje már saját gyermekeit nevelgeti. Csak az eső permete játszik csalóka játékot szememmel.

Lassan megfordulok és belépek a nagyterembe. Különös érzés fog el, ahogy benyitok. Lányok sötétkék egyenruhában, fiúk sötét nadrágban s keményített fehér ingben vigyázzban állnak és tisztelegnek a zászlók előtt. A színpadot mindig két zászló ékesítette: egy amerikai és egy magyar. Igen, ebben az iskolában még mindig van valami, ami különlegessé teszi...

Kényelmetlen érzés vesz erőt rajtam. Fogom az ajtót és elbizonytalanodom, ahogy nézem a jeletet. Ez az a nagyterem, ahol karácsonyi ünnepélyeinket tartottuk, meg a járőr-gyűléseket, meg az

egyházi énekek próbáit péntek délutánonként. Itt szorongtam sok kis társammal óvodai záróünnepélyünkön.

Elengedem az ajtót, s megtörlöm verejtékező tenyeremet. A becsapódó ajtó dörrenése visszhangot ver, megriadok. Akkor egy pici leányka szökdéccsel oda, két kézre fogja kezem, s odavezet az óvónénihez, ehhez a végtelen türelemmel megáldott, munkájának élő, örökké mosolygó asszonyhoz. A gyermekek figyelmesen ülnek, ahogy elmondja nekik Mary és a kisbárány történetét. Hirtenlen megint 1957-ben vagyunk és figyelek az én óvónénimre. S az a pici leányka is olyan ismerős.

Cszozgásra figyelek fel. Kis tétovázás, s eldöntöm, utánanézek a mozgolódás okának. A folyosón vagy negyvenegynéhány első elemista, két sorban, nagyság szerint felsorakozva. Az iskolai ápolónő rendelője felé tartanak. Magasabb lévén, ellátok a fejük fölött: szemvizsgáló táblákat olvasnak. Az én szememnek nincs szüksége vizsgálatra. Csak állok ott és figyelem őket, de ők nem vesznek rólam tudomást.

Indulok a lépcsőház felé, de valami történt: nincs lépcsőház, a folyosó folytatódik. Az iskola-épület megnőtt 1965 óta. Eszembe jut a nap, mikor a patersoni püspök meglátogatta az egyházközséget, hogy felavassa az új szárnyat 1967-ben. Hajt a kíváncsiság, végigjárom a kétemeletes épületrészt. Négy osztálytermet találok benne. Ez már igen, ebben az új iskolában érdemes tanítani!

Sötét, bőruhas alak siet végig a folyosón, lépéseit a rózsafüzér alig hallható zizegése követi. Utánalépek, de eltűnik, egy szempillantás alatt beleolvad az előcsarnok egyik árnyas zugába. Álldogálok, próbálok összeszedni magam. Mélyet lélegzem, majd a karórámra nézek: ebédidő, annak mindig megvan az érdekessége.

Beállok az ebédlőterem ajtaja mögé, s az üvegen keresztül figyelem a gyermekeket. Legtöbbjé élénk beszélgetéssel van elfoglalva. Néhányan elkésve a házi feladaton dolgoznak, egy-két apró fiú dobál csak szívószálakat az asztalon keresztül. A terem baloldalán a diákok egy csoportja a napi eseményeket tárgyalja egy fiatal világi tanítóval. Arrébb meg egy diákjárőr csemetét vezet kézenfogva, dörmgögvén neki, hogy most viszi ám – az igazgatóhoz!

Nem is tudom meddig álldogálok ott az élettől nyüzsgő kép lenyűgöző hatása alatt. Megdörzsölöm a szemem, eltűnnek a színek. Távozás előtt még egyszer körül akarok nézni. Meglepetéssel látom, hogy a tanteremajtók mind nyitva állnak. Az egyikben a gyermekek jámboran ismétlik az imádságot az első szentáldozásra készülve. A másikban egy leány áll a padban és remegve mondja fel a munkarendet. A nyolcadikosok dokumentumfilmet néznek New Jersey államról. A hetedikesek az elsőpénteki liturgiára készítenek zászlót nagy buzgalommal. Az ötödik osztály ajtaja behajtván – az atya a bizonyítványokat osztja!

Szemem a hirdetőtáblára téved: az „Élet a jövőben” témára írt fogalmazvány-verseny díjnyertes munkái vannak kiállítva rajta. A dátum: 1974. Majd húsz évet utaztam emlékeimben.

Nem láttam a hatodik osztályt. De távolról egy ismerős hangot hallok, amint a „haiku” japán versformát és a balladákat magyarázza. Érzelmi hullám önt el, s futva küld a folyosón az osztályterem felé. Örökkévalóságnak tűnik, míg célhoz érek. De amint odaérek, a hang nincs többé, a gyerekek sincsenek többé, az ajtó zárva. Ereimben megáll a lüktetés.

Behúnyom a szemem, s megpróbálok újra élni azt, ami végleg elmerült az örökkévalóságban. Két évtized pergett le. Nincs többé melléképület a Harmadik utcában. A kedvesnővérek világi tanítóknak adták át helyüket. Az épület nőtt, a diákok száma csökkent – de a Szent István iskola holnap is azt teszi majd, amit tegnap tett: áldó szemmel nézi, amint gyermekek százai jönnek és mennek kapuin keresztül.

Pál Judit

Homegrown

Imagine spending your formative years in a world that was seamless between home, church, and school. This illustrates my early life. At the time of my birth, in late 1959, Alaska and Hawaii were admitted as the 49th and 50th states in the U.S., Fidel Castro came to power in Cuba, and John F. Kennedy would soon be the next president. My parents' birthplace had recently been battered in the 1956 revolution. The greater world about us was in tremendous flux, adapting to historical changes, while an altogether different atmosphere enveloped our smaller world for the children of the first American-Hungarian generation.

Being the child of Hungarian immigrant parents, whose dual focus had been surviving World War II, then building a new life in America, created the unique blend of practicality and idealism from my vantage point. Our family lived in the old house next to the St. Stephen's convent in Passaic. My neighbors were nuns and our visitors were often priests! That may sound intimidating in current times, but my experience of our neighborhood was one of constant wonder, discovery, helpfulness, and stability. The presence of countless mentors, teachers, and clergy evoked a sense of incredible safety around our home. We could cross the street to buy penny candy at Bajo's grocery store. We bowled in the small alleys of the lower level of the school with balls that looked as if they were shot out of a cannon. Walking in the dark presented no danger in our young eyes. We attended Hungarian school for an additional hour and a half after our regular school day ended to study literature, history, grammar, fine arts, and music. We played in and around the church while our mother took loving care of the school building, also belonging to St. Stephen's. We all learned English effortlessly. Fearfulness was not a part of faithfulness during those times. Three generations of our extended family lived together in that old house until each young adult married and moved to nearby sections of town.

When it was time to enter elementary school, there was no such thing as school phobia. We simply walked across our backyard to engage in studies. Of course, this came with certain disadvantages due to the lack of distance between the teachers and our parents, especially if behavior was less than sterling! In retrospect, my siblings and I had the most intimate connection to the religious and social community that was possible. At that time, our friends all attended St. Stephen's Roman Catholic Church in Passaic as well as the school. It was a natural progression, without confusion arising from too many options. Life seemed simple and happy, although it could not have been for the adults, struggling to learn the new language, securing employment, perhaps vastly different from their original careers or training in Hungary, and raising families to reflect their deep connection to a common culture. I will never forget that my eighth grade graduating class still boasted 26 Hungarian out of 28 children.

My legacy of being a first generation American-Hungarian living her youth in the 1960's includes a wealth of treasured memories which all started on the grounds of the beautiful church whose 100th anniversary we commemorate today. My childhood home was torn down when I was about seven years old, leading to the parking lot standing in its place now. There is no sadness about these necessary changes, only a gentle remembrance of times gone by. If there was ever poverty in our midst, we certainly did not feel it. If there was hardship for our parents, we were shielded from it. Instead, the Hungarian traditions belonging to our culture and our Catholic religion were nurtured and held close, to show the world that the melting pot need not be the only way to thrive in this country. Saint Stephen's Church is a magnificent mosaic onto which each member has etched an indelible mark. It is the holy place where ideals and dreams were reborn.

Victoria Kormann

Promises

The Sacred Heart of Jesus gave to St. Margaret Mary Alacoque the promise of a peaceful death to anyone who receives Holy Communion on the First Friday of nine consecutive months.

“Dear John,” the letter, dated 1952 and postmarked Budapest, Hungary, began, “Mother has, died.”

Father John was handed the letter from his sister in 1954 at Hong Kong a few days after his release from a Chinese prison.¹ It was the first time since 1945 that he had heard from his family.

The letter continued. “When the Russian forces in 1945 fought their way through German-occupied Hungary, the shock of the invasion and the bombings affected her heart and she went into a coma. I guess it was the fear. We rushed her to the hospital in the city. It was overflowing with wounded soldiers and civilian casualties. Even the hospital corridor was packed, but we managed to squeeze mother's bed into a corner of the crowded building.

“I hurried to find a doctor who examined her. ‘She is dying,’ he said. ‘Her heart is weak. I can't say exactly when, but she cannot last much longer.’ With the fighting still raging we thought it would be too dangerous to take her home. We decided to leave her at the hospital hoping that, since the Red Cross flag flew over the roof of the building, it would not be bombed.”

So for the next couple of days his sister and her friend stayed with the woman. They rotated shifts as she lingered on. Then on Friday morning, the first Friday of the month, the mother became conscious and asked for Holy Communion. With the fighting and the chaos all around, there was no chance of contacting a priest.

“We tried to reason with her,” the letter added, “telling her that it was impossible to find a priest under such conditions. But mother insisted, ‘I want the Lord!’”

“Everyone knew of mother's fervent dedication to the Sacred Heart of Jesus,” my sister continued. “She never missed a First Friday Devotion. There were times when the snow was very high; still she was the first one to reach the church. She would ring the bells to call the other villagers to worship. And on your behalf she always passed out the Holy Cards of the Sacred Heart to the people. You must remember how mother always believed in the promises given to St. Margaret Alacoque, especially the promise of the grace of a happy death to those who keep, and receive Holy Communion, on nine First Fridays of the month. She wanted so desperately to have her last wish fulfilled.”

Father's eyes moistened. He had to be thinking of how proud his mother was on that warm and sunny day in August 1936 when they said goodbye on the railway platform in Budapest. He thanked her for everything, kissed her hands and prophetically said, “Mother, we will meet again in Heaven,” as he boarded the train. He, then a young seminarian, was bound for the mission field of China.

“Suddenly, as out of nowhere,” the letter concluded, “a nondescript woman, dressed in regular street clothes, quietly approached mother's bed. ‘I have the Lord on me,’ she softly said. ‘I am a nun.’”

“After receiving the Eucharist mother smiled, whispered your name and died.

Lovingly,
Your sister Maria.”

*Father John A. Havas, S.J. as told to Tony Jaskot
Key to Happiness Magazine, Sept. 1985*

---

¹ A vignette from the forthcoming book, *A Prisoner of God*, by Father John A. Havas, as told to Tony Jaskot. The Jesuit, who labored for 18 years in China, was arrested in September 1952 by the then new Communist rulers and imprisoned in Shanghai on a trumped-up charge of being an international spy. He was released after 22 months of inhuman treatment. It was only his indomitable faith in the Lord that enabled him to survive; truly, he was a prisoner of God.

ORDINARIUM MISSÆ

RITUS INITIALES

INTROITUS

Celebrans: In nómine Patris, et Filii, et Spíritus Sancti.

Fideles: Amen.

Grátia Dómini nostri Iesu Christi, et cáritas Dei, et comunicatio Sancti Spíritus sit cum ómnibus vobis.

vel:

Dóminus vobíscum

Et cum spírítu tuo.

Fratres, agnoscámus peccáta nostra, ut apti simus ad sacra mystéria celebránda.

Confiteor Deo omnipoténti et vobis, fratres, quia peccávi nimis cogitátióne, verbo, ópere et omissiÓne: mea culpa, mea culpa, mea máxima culpa. Ideo precor beátam Mariam semper Virgínem, omnes Angelos et Sanctos, et vos, fratres, oráre pro me ad Dóminum Deum nostrum.

Misereátur nostri omnípotens Deus et, dimíssis peccátis nostris, perdúcat nos ad vitam ætérnam.

Amen.

KYRIE

Kýrie, eléison.

Kýrie, eléison.

Christe, eléison.

Christe, eléison.

Kýrie, eléison.

Kýrie, eléison.

GLORIA

Glória in excélsis Deo et in terra pax homínibus bonæ voluntátis. Laudámus te, benedícimus te, adorámus te, glorificámus te, grátias ágimus tibi propter magnam glóriam tuam,

A SZENTMISE RENDJE

BEVEZETŐ SZERTARTÁS

KEZDŐÉNEK

Pap: Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében.

Hívek: Ámen.

A mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelme, az Atyaisten szeretete és a Szentlélek egyesítő ereje legyen mindnyájatokkal.

vagy:

Az Úr legyen veletek.

És a te lelkeddel.

Testvéreim! Vizsgáljuk meg lelkiismeretünket, és bánjuk meg bűneinket, hogy méltóképpen ünnepelhessük az Úr szent titkait!

Gyónom a mindenható Istennek és nektek, testvéreim, hogy sokszor és sokat vétkeztem, gondolattal, szóval, cselekedettel és mulasztással: én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem. Kérem ezért a Boldogságos mindenkor Szeplőtelen Szűz Máriát, az összes angyalokat és szenteket, és titeket, testvéreim, hogy imádkozzatok értettem Urunkhoz, Istenünkhöz.

Irgalmazzon nekünk a mindenható Isten, bocsássa meg bűneinket, és vezessen el az örök életre.

Ámen.

URAM, IRGALMAZZ!

Uram, irgalmazz!

Uram, irgalmazz!

Krisztus, kegyelmezz!

Krisztus, kegyelmezz!

Uram, irgalmazz!

Uram, irgalmazz!

DICSŐSÉG

Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békesség a jóakarató embereknek. Dicsőítünk téged, áldunk téged, imádkunk téged, magasztalunk téged, hálát adunk neked nagy

ORDER OF MASS

INTRODUCTORY RITE

ENTRANCE SONG

Priest: In the name of the Father, and of the Son, and of the Holy Spirit.

Faithful: Amen.

The grace of our Lord Jesus Christ and the love of God and the fellowship of the Holy Spirit be with you all.

or:

The Lord be with you.

And also with you.

My brothers and sisters, to prepare ourselves to celebrate the sacred mysteries, let us call to mind our sins.

I confess to almighty God, and to you, my brothers and sisters, that I have sinned through my own fault in my thoughts and in my words, in what I have done, and in what I have failed to do; and I ask blessed Mary, ever virgin, all the angels and saints, and you, my brothers and sisters, to pray for me to the Lord our God.

May almighty God have mercy on us, forgive us our sins, and bring us to everlasting life.

Amen.

KYRIE

Lord, have mercy.

Lord, have mercy.

Christ, have mercy.

Christ, have mercy.

Lord, have mercy.

Lord, have mercy.

GLORIA

Glory to God in the highest, and peace to his people on earth. Lord God, heavenly King, almighty God and Father; we worship you, we give you thanks, we praise you

Dómine Deus, Rex cælestis, Deus Pater omnipotens. Dómine Fili unigénite, Iesu Christe, Dómine Deus, Agnus Dei, Fílius Patris, Qui tollis peccáta mundi miserére nobis; Qui tollis peccáta mundi, sús-cipe deprecationem nostram. Qui sedes ad dexteram Patris, miserére nobis. Quóniam tu solus Sanctus, Tu solus Dóminus, Tu solus Altíssimus, Iesu Christe, cum Sancto Spírítu: in glória Dei Patris. Amen.

COLLECTA

...
Amen.

LITURGIA VERBI
LECTIO PRIMA

...
Deo gratias.
PSALMUS
LECTIO SECUNDA

...
Deo gratias.
ALLELUIA
EVANGELIUM
Dóminus vobiscum.
Et cum spírítu tuo.
Lectio sancti Evangélii secúndum *N.*
Glória tibi, Dómine.
Verbum Dómini.
Laus tibi, Christe.

HOMILIA

CREDO
Credo in unum Deum. Patrem omnipotentem, factórem cæli et terræ, visibílium ómnium et invisibílium. Et in unum Dóminum Iesum Christum, Fílium Dei unigénitum, et ex Patre natum ante ómnia sæcula. Deum de Deo, lumen de lúmine, Deum verum de Deo vero, Génitum, non factum, con-

dicsóségedért, Urunk és Istenünk, mennyei Király, mindenható Atyaisten. Urunk, Jézus Krisztus, egyszülött Fiú, Urunk és Istenünk, Isten Báránya, az Atyának Fia, te elveszed a világ bűneit, irgalmazz nekünk; te elveszed a világ bűneit, hallgasd meg könyörgésünket. Te az Atya jobbján ülsz, irgalmazz nekünk. Mert egyedül te vagy a Szent, te vagy az Úr, te vagy az egyetlen Fölség, Jézus Krisztus, a Szentlélekkel együtt, az Atyaisten dicsóságában. Amen.

KÖNYÖRGÉS

...
Amen.

AZ IGE LITURGIÁJA
ELSŐ OLVASMÁNY

...
Istennek legyen hála.
VÁLASZOS ZSOLTÁR
SZENTLECKE

...
Istennek legyen hála.
ALLELUJA
EVANGÉLIUM
Az Úr legyen veletek.
És a te lelkeddel.
Evangélium Szent *N.* könyvéből.

Dicsőség neked, Istenünk.
Ezek az evangélium igéi.
Áldunk téged, Krisztus.

HOMÍLIA

HITVALLÁS
Hiszek az egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek, minden láthatónak és láthatatlannak Teremtőjében. Hiszek az egy Úrban, Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, aki az Atyától született az idő kezdete előtt. Isten az Istentől, Világosság a Világosságtól, valóságos Isten a valóságos

for your glory. Lord Jesus Christ, only Son of the Father, Lord God, Lamb of God, you take away the sin of the world: have mercy on us; you are seated at the right hand of the Father: receive our prayer. For you alone are the Holy One, you alone are the Lord. You alone are the Most High, Jesus Christ, with the Holy Spirit, in the glory of God the Father. Amen.

OPENING PRAYER

...
Amen.

LITURGY OF THE WORD
FIRST READING

...
Thanks be to God.
RESPONSORIAL PSALM
SECOND READING

...
Thanks to be God.
ALLELUIA
GOSPEL
The Lord be with you.
And also with you.
A reading from the holy gospel according to...

Glory to you Lord.
This is the gospel of the Lord.
Praise to you, Lord Jesus Christ.
HOMILY

PROFESSION OF FAITH
We believe in one God, the Father, the Almighty, maker of heaven and earth, of all that is seen and unseen. We believe in one Lord, Jesus Christ, the only Son of God, eternally begotten of the Father, God from God, Light from Light, true God from true God, begotten, not made, one in Being with the

substantiálem Patri: per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de caelis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex María Virgine, et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Póntio Piláto; passus et sepultus est et resurrexit tertia die secundum Scripturas, et ascendit in caelum sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria, iudicare vivos et mortuos; cuius regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum, Dominum et vivificantem: qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre et Filio, simul adoratur et conglorificatur: qui locutus est per prophetas. Et unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptismum in remissionem peccatorum. Et exspecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi. Amen.

ORATIO UNIVERSALIS, SEU
ORATIO FIDELIUM

LITURGIA EUCHARISTICA

Benedictus es, Dómine, Deus univérsi, quia de tua largitate accévimus panem, quem tibi offerimus, fructum terrae et operis mánuum hóminum, ex quo nobis fiet panis vitæ.

Benedictus Deus in saecula.

Benedictus es, Dómine, Deus univérsi, quia de tua largitate accévimus vinum, quod tibi offerimus, fructum vitis et operis mánuum hóminum, ex quo nobis

Istentől, született, de nem teremtmény, az Atyával egylényegű; és minden általa lett. Értünk, emberekért, a mi üdvösségünkért leszállott a mennyből. Megtestesült a Szentlélek erejéből Szűz Máriától, és emberré lett. Poncius Pilátus alatt értünk keresztre feszítették, kínhalált szenvedett és eltemették. Harmadnapra feltámadott az Írások szerint, fölment a mennybe, ott ül az Atyának jobbján, de újra eljön dicsőségben, ítélni élőket és holtakat, és országának nem lesz vége. Hiszek a Szentlélekben, Urunkban és éltetőnkben, aki az Atyától és a Fiútól származik; akit éppúgy imádunk és dicsőítünk, mint az Atyát és a Fiút. Ő szólt a próféták szavával. Hiszek az egy, szent, katolikus és apostoli Anyaszentegyházban, vallom az egy keresztséget a bűnök bocsánatára, várom a holtak feltámadását és az eljövendő örök életet. Ámen.

EGYETEMES KÖNYÖRGÉSEK
VAGY HÍVEK KÖNYÖRGÉSE

AZ EUKARISZTIA LITURGIÁJA

Áldott vagy, Urunk, mindenség Istene, mert a te bőkezűségedből kaptuk a kenyeret. Felajánljuk neked, mint a föld termését és az emberi munka gyümölcsét. Ebből lesz számunkra az élet kenyere.

Áldott legyen az Isten mindörökké.

Áldott vagy, Urunk, mindenség Istene, mert a te bőkezűségedből kaptuk a bort. Felajánljuk neked, mint a szőlőtő termését és az emberi munka gyümölcsét. Ebből

Father. Through him all things were made. For us men and for our salvation he came down from heaven: by the power of the Holy Spirit he was born of the Virgin Mary, and became man. For our sake he was crucified under Pontius Pilate; he suffered, died, and was buried. On the third day he rose again in fulfillment of the Scriptures; he ascended into heaven and is seated at the right hand of the Father. He will come again in glory to judge the living and the dead, and his kingdom will have no end. We believe in the Holy Spirit, the Lord, the giver of life, who proceeds from the Father and the Son. With the Father and the Son he is worshiped and glorified. He has spoken through the Prophets. We believe in one holy catholic and apostolic Church. We acknowledge one baptism for the forgiveness of sins. We look for the resurrection of the dead, and the life of the world to come. Amen.

GENERAL INTERCESSIONS
OR PRAYER OF THE
FAITHFUL

LITURGY OF THE LORD

Blessed are you, Lord, God of all creation. Through your goodness we have this bread to offer, which earth has given and human hands have made. It will become for us the bread of life.

Blessed be God for ever.

Blessed are you, Lord, God of all creation. Through your goodness we have this wine to offer, fruit of the vine and work of human hands. It will become our spiritual

fiet potus spiritális.

Benedictus Deus in sæcula.

Oráte, fratres: ut meum ac vestrum sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem.

Suscípiat Dóminus sacrificium de mánibus tuis ad laudem et glóriam nóminis sui ad utilitatem quoque nostram totiúsque Ecclesiæ suæ sanctæ.

ORATIO SUPER OBLATA

...

Amen.

PREX EUCHARISTICA II

Dóminus vobíscum.

Et cum spírítu tuo.

Sursum corda.

Habémus ad Dóminum.

Grátias agámus Dómino Deo nostro.

Dignum et iustum est

Vere dignum et iustum est, æquum et salutáre, nos tibi, sancte Pater, semper et ubique grátias ágere per Fílium dilectiónis tuæ Iesum Christum, Verbum tuum per quod cuncta fecísti: quem misísti nobis Salvatórem et Redemptórem, incarnátum de Spírítu Sancto et ex Vírgine natum. Qui voluntátem tuam adimplens et pópulum tibi sanctum acquirens exténdit manus cum paterétur, ut mortem sólveret et resurrectionem manifestáret. Et ídeo cum Angelis et ómnibus Sanctis glóriam tuam prædicámus, una voce dicéntes:

Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dóminus Deus Sábaoth. Pleni sunt cæli et terra glória tua. Hosánna in excélsis. Benedictus qui venit in nómine Dómini. Hosánna in excélsis.

lesz számunkra a lélek itala.

Áldott legyen az Isten mindörökké.

Imádkozzatok, testvéreim, hogy áldozatunk kedves legyen a mindenható Atyaisten előtt.

Fogadja el az Úr kezedből az áldozatot nevének dicséretére és dicsőségére, mindannyiunk és az egész Anyaszentegyház javára.

FELAJÁNLO KÖNYÖRGÉS

...

Amen.

II. EUKARISZTIKUS IMA

Az Úr legyen veletek.

És a te lelkeddel

Emeljük föl szívünket.

Fölemeltük az Úrhoz.

Adjunk hálát Urunknak, Istenünknek.

Méltó és igazságos.

(Mert) Valóban méltó és igazságos, illő és üdvös, hogy mindig és mindenütt hálát adjunk, Szentséges Atyánk, néked szeretett Fiad, Jézus Krisztus által. A te örök Igéd ő, általa alkottál mindent, és őt küldted, hogy Üdvözítőnk és Megváltónk legyen: ezért öltött a Szentlélektől testet, és született a Szent Szűztől. Majd akaratodat teljesítve, és szent népet szerezve néked, a keresztfán kitárt karral elszenvedte a kínhalált, hogy feloldja a halálnak átkát, és a feltámadásról bizonyosságot adjon nekünk. (Mi) Ezért az angyalokkal és minden szentteddel együtt dicsőségedet hirdetjük, és egy szívvel mondjuk: (zengjük:)

Szent vagy, szent vagy, szent vagy, mindenség Ura, Istene. Dicsőséged betölti a mennyet és a földet. Hozsanna a magasságban. Áldott, aki jön az Úr nevében. Hozsanna a magasságban.

drink.

Blessed be God for ever.

Pray, brethren, that our sacrifice may be acceptable to God, the almighty Father.

May the Lord accept the sacrifice at your hands for the praise and glory of his name, for our good, and the good of all his Church.

PRAYER OVER THE GIFTS

...

Amen

2ND EUCHARISTICAL PRAYER

The Lord be with you.

And also with you.

Lift up your hearts.

We lift them up to the Lord.

Let us give thanks to the Lord our God.

It's right to give him thanks and praise.

Father, it is our duty and our salvation, always and everywhere to give you thanks through your beloved Son, Jesus Christ. He is the Word through whom you made the universe, the Savior you sent to redeem us. By the power of the Holy Spirit he took flesh and was born of the Virgin Mary.

For our sake he opened his arms on the cross; he put an end to death and revealed the resurrection. In this he fulfilled your will and won for you a holy people. And so we join the angels and the saints in proclaiming your glory as we say: (sing:)

Holy, holy, holy, Lord, God of power of might. Heaven and earth are full of your glory. Hosanna in the highest. Blessed is he who comes in the name of the Lord. Hosanna in the

Vere Sanctus es, Dómine, fons
omnis sanctitátis.

Hæc ergo dona, quæsumus,
Spíritus tui rore sanctífica, ut
nobis Corpus et † Sanguis fiant
Dómini nostri Iesu Christi.
Qui cum Passióni voluntárie
traderétur, accépit panem et
grátias agens fregit, deditque
discípulis suis, dicens:

ACCÍPITE ET MANDUCÁTE
EX HOC OMNES: HOC EST
ENIM CORPUS MEUM, QUOD
PRO VOBIS TRADÉTUR.

Simili modo, postquam cenátum
est, accípiens et cálicem, iterum
grátias agens dedit discípulis suis,
dicens:

ACCÍPITE ET BÍBITE EX EO
OMNES: HIC EST ENIM CA-
LIX SÁNGUINIS MEI, NOVI
ET ÆTÉRNA TESTAMÉNTI,
QUI PRO VOBIS ET PRO
MULTIS EFFUNDÉTUR IN
REMISSIÓNEM PECCATÓ-
RUM. HOC FÁCITE IN MEAM
COMMEMORATIÓNEM.

Mystérium fidei:

**Mortem tuam annuntiamus,
Dómine, et tuam resurrectio-
nem confitemur, donec venias.**

Mémoires ígitur mortis et
resurrectiónis eius, tibi, Dómine,
panem vitæ et cálicem salutis
offérimus, grátias ágéntes, quia
nos dignos habuisti astáre coram
te et tibi ministráre. Et súpplices
deprecámur ut Córporis et
Sánguinis Christi partícipes a
Spíritu Sancto congregémur in
unum.

Recordáre, Dómine, Ecclésiæ tuæ
toto orbe diffúsæ, ut eam in
caritate perficás una cum Papa
nostro *N.* et Episcopó nostro *N.* et
univérso clero.

Valóban szent vagy, Istenünk,
minden szentség forrása.

Kérünk, szenteld meg ezt az
adományt, áraszd le rá Szent-
lelkedet, hogy számunkra a mi
Urunk, Jézus Krisztus teste és †
vére legyen.

Ő mielőtt önként átadta magát a
szervedésre, kezébe vette a
kenyeret, hálát adott, megtörte,
tanítványainak adta, és így szólt:
VEGYÉTEK, ÉS EGYETEK
EBBŐL MINDNYÁJAN, MERT
EZ AZ ÉN TESTEM, MELY
ÉRTETEK ADATIK.

A vacsora után ugyanígy kezébe
vette a kelyhet is, majd ismét há-
lát adott, odaadta tanítványainak,
és így szólt:

VEGYÉTEK, ÉS IGYATOK
EBBŐL MINDNYÁJAN, MERT
EZ AZ ÉN VÉREM KELYHE,
AZ ÚJ ÉS ÖRÖK SZÖVETSÉ-
GÉ. EZ A VÉR ÉRTETEK ÉS
MINDENKIÉRT KIONTATIK A
BŰNÖK BOCSÁNATÁRA. EZT
CSELEKEDJÉTEK AZ ÉN
EMLÉKEZETEMRE.

Íme, hitünk szent titka:

**Halálotat hirdetjük, Urunk, és
hittel valljuk feltámadásodat,
amíg el nem jössz.**

Ezért Fiad halálának és feltáma-
dásának emlékét ünnepeve, fel-
ajánljuk neked, Istenünk, az élet
kenyerét és az üdvösség kelyhét,
és hálát adunk, mert arra méltattál
minket, hogy színed előtt állha-
tunk és szolgálhatunk neked. Kér-
ve kérünk, gyűjtsön egybe a
Szentlélek mindnyájunkat, akik
Krisztus testében és vérében
részesülünk.

Viseld szíveden Urunk, Egyházad
sorsát az egész világon, tedd
tökéletessé a szeretetben *N.*
pápánkkal, *N.* püspökünkkel és az
egész papsággal együtt.

highest.

Lord, you are holy indeed, the
fountain of all holiness. Let your
Spirit come upon these gifts to
make them holy, so that they may
become for us the body † and
blood of our Lord, Jesus Christ.
Before he was given up to death,
a death he freely accepted, he
took bread and gave you thanks.
He broke the bread, gave it to his
disciples, and said:

TAKE THIS, ALL OF YOU,
AND EAT IT: THIS IS MY
BODY WHICH WILL BE
GIVEN UP FOR YOU.

When supper was ended, he took
the cup. Again he gave you
thanks and praise, gave the cup to
his disciples, and said:

TAKE THIS, ALL OF YOU,
AND DRINK FROM IT: THIS
IS THE CUP OF MY BLOOD,
THE BLOOD OF THE NEW
AND EVERLASTING COV-
ENANT. IT WILL BE SHED
FOR YOU AND FOR ALL MEN
SO THAT SINS MAY BE FOR-
GIVEN. DO THIS IN MEMORY
OF ME.

Let us proclaim the mystery of
faith:

**Christ has died, Christ is risen,
Christ will come again.**

In memory of his death and resur-
rection, we offer you, Father, this
life-giving bread, this saving cup.
We thank you for counting us
worthy to stand in your presence
and serve you.

May all of us who share in the
body and blood of Christ be
brought together in unity by the
Holy Spirit.

Lord, remember your Church
throughout the world; make us
grow in love, together with *N.* our
Pope, *N.* our bishop, and all the
clergy.

Meménto etiam fratrum nostrorum, qui in spe resurrectionis dormierunt, omniúmque in tua miseratióne defunctorum, et eos in lumen vultus tui admítte. Omnium nostrum, quæsumus, miserére, ut cum beáta Dei Genetrice Virgine María, beátis Apóstolis et ómnibus Sanctis, qui tibi a sæculo placuerunt, æternæ vitæ mereámur esse consórtes, et te laudémus et glorificémus per Filium tuum Iesum Christum.

Per Ipsum, et cum ipso, et in ipso, est tibi Deo Patri omnipoténti, in unitáte Spíritus Sancti, omnis honor et glória per ómnia sæcula sæculórum.

Amen.

RITUS COMMUNIONIS

Præcéptis salutáribus móniti, et divína institutióne formáti, audémus dicere:

Pater noster, qui es in cælis: sanctificétur nomen tuum; advéniat regnum tuum; fiat volúntas tua, sicut in cælo et in terra. Panem nostrum quotidiánum da nobis hódie; et dimitte nobis débíta nostra, sicut et nos dimíttimus debítóribus nostris; et ne nos indúcas in tentatiónem; sed líbera nos a malo.

Líbera nos, quæsumus, Dómine, ab ómnibus malis, da propítus pacem in diébus nostris, ut, ope misericórdiæ tuæ adiúti et a peccáto simus semper líberi et ab omni perturbatióne secúri: expectántes beátam spem et advéntum Salvatóris nostri Iesu Christi. **Quia tuum est regnum, et potéstas, et glória in sæcula.**

Dómine Iesu Christe, qui dixisti Apóstolis tuis: Pacem relínquo

Emlékezzél meg a feltámadás reményében elhunyt testvéreinkről, és mindazokról, akik irgalmadban bízva távoztak el a világból; bocsásd őket szent színed látására. Könyörülj, kérünk mindnyájunkon, hogy Isten anyjával, a Boldogságos Szűz Máriával, a szent apostolokkal és minden szenttel együtt, akik a világ kezdete óta kedvesek voltak előtted, részesei lehessünk az örök életnek, és dicsóítve magasztaljunk téged, Jézus Krisztus, a Te Fiad által. Óáltala, ővele és őbenne a tiéd, mindenható Atyaisten a Szentlélekkel egységben minden tisztelet és dicsőség mindörökkön-örökké.

Ámen.

A SZENTÁLDÓZÁS SZERTARTÁSA

Üdvözítõnk parancsára és isteni tanítása szerint így imádkozunk:

Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, szenteltessék meg a te neved; jöjjön el a te országod; legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is. Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma; és bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek; és ne vígy minket a kísértésbe; de szabadíts meg a gonosztól.

Szabadíts meg, kérünk, Urunk, minden gonosztól; Adj kegyesen békét napjainkban, hogy irgalmadból mindenkor bűn és baj nélkül éljünk, míg reménykedve várjuk az örök boldogságot és Üdvözítõnknek, Jézus Krisztusnak dicsőséges eljöttét. **Mert tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökkön-örökké. Ámen.**

Urunk, Jézus Krisztus, te azt mondtad apostolaidnak: Békes-

Remember our brothers and sisters who have gone to their rest in the hope of rising again; bring them and all the departed into the light of your presence.

Have mercy on us all; make us worthy to share eternal life with Mary, the virgin mother of God, with the apostles, and with all the saints who have done your will throughout the ages. May we praise you in union with them, and give you glory through your Son, Jesus Christ.

Through him, with him, in him, in the unity of the Holy Spirit, all glory and honors is yours, almighty Father, for ever and ever.

Amen.

COMMUNION RITE

Let us pray with confidence to the Father in the words our Savior gave us:

Our Father, who art in heaven, hallowed be thy name; Thy kingdom come; Thy will be done on earth as it is in heaven. Give us this day our daily bread; and forgive us our trespasses as we forgive those who trespass against us; and lead us not into temptation, but deliver us from evil.

Deliver us, Lord, from every evil, and grant us peace in our day, in your mercy keep us free from sin and protect us from all anxiety as we wait in joyful hope for the coming of our Savior, Jesus Christ.

For the kingdom, the power, and the glory are yours, now and forever.

Lord Jesus Christ, you said to your apostles: I leave you peace,

vobis, pacem meam do vobis: ne respicias peccata nostra, sed fidem Ecclesiae tuae; eamque secundum voluntatem tuam pacificare et coadunare digneris. Qui vivis et regnas in saeculorum.

Amen.

Pax Domini sit semper vobiscum.

Et cum spiritu tuo.

AGNUS DEI

Agnus Dei qui tollis peccata mundi, miserere nobis. Agnus Dei qui tollis peccata mundi, miserere nobis. Agnus Dei qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.

Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Beati qui ad cenam Agni vocati sunt.

Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo et sanabitur anima mea.

Corpus Christi.

Amen.

COMMUNIO
POSTCOMMUNIO

...

Amen.

RITUS CONCLUSIONIS

Domineus vobiscum.

Et cum spiritu tuo.

Benedicat vos omnipotens Deus, Pater, et Filius † et Spiritus Sanctus.

Amen

Ite, missa est.

Deo gratias.

séget hagyok rátok, az én békémet adom nektek. Ne vétkeinket nézzed, hanem Egyházad hitét, őrizd meg szándékod szerint békében, és add meg teljes egységét. Aki él és uralkodik mindörökkön-örökké.

Ámen.

Az Úr békéje legyen veletek mindenkor.

És a te lelkeddel.

(Hozzáadható:) Köszöntsétek egymást a béke jelével.

Legyen békesség köztünk mindenkor.

ISTEN BÁRÁNYA

Isten Báránya, te elveszed a világ bűneit: irgalmazz nekünk.

Isten Báránya, te elveszed a világ bűneit: irgalmazz nekünk.

Isten Báránya, te elveszed a világ bűneit: adj nekünk békét.

Íme, az Isten Báránya, íme, aki elveszi a világ bűneit. Boldogok, akiket meghív asztalához Jézus, az Isten Báránya.

Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak egy szóval mondd, és meggyógyul az én lelkem.

Krisztus teste.

Ámen.

ÁLDOZÁSI ÉNEK
ÁLDOZÁS UTÁNI KÖNYÖRGÉS

...

Ámen.

BEFEJEZŐ SZERTARTÁS

Az Úr legyen veletek.

És a te lelkeddel.

Áldjon meg benneteket a mindenható Isten: az Atya, a Fiú † és a Szentlélek.

Ámen.

A szentmise véget ért, menjetek békével.

Istennek legyen hála.

my peace I give you.

Look not on our sins, but on the faith of your Church, and grant us the peace and unity of your kingdom where you live for ever and ever.

Amen.

The peace of the Lord be with you always.

And also with you.

Let us offer each other the sign of peace.

Peace be with you.

AGNUS DEI

Lamb of God, you take away the sins of the world, have mercy on us. Lamb of God, you take away the sins of the world, have mercy on us. Lamb of God, you take away the sins of the world, grant us peace.

This is the Lamb of God who takes away the sins of the world. Happy are those who are called to his supper.

Lord, I am not worthy to receive you, but only say the word and I shall be healed.

The body of Christ.

Amen

COMMUNION ANTIPHON
PRAYER AFTER COMMUNION

...

Amen.

CONCLUDING RITE

The Lord be with you.

And also with you.

May almighty God bless you, the Father, and the Son, † and the Holy Spirit.

Amen.

Go in the peace of Christ.

Thanks to be God.

Az Úrangyala (Angelus)

- V.** Az Úr angyalaköszönté a Boldogságos Szűz Máriát.
R. És ő méhébe fogadá Szentlélektől szent Fiát.
Üdvözlégy, Mária...
V. Íme az Úrnak szolgálóleánya.
R. Legyen nekem a te igéd szerint.
Üdvözlégy, Mária...
V. És az Ige testté lón.
R. És miköztünk lakozék.
Üdvözlégy, Mária...
V. Imádkozzál érettünk, Istennek szent Anyja!
R. Hogy méltók lehessünk Krisztus ígéreteire.

Könyörögjünk. Kérünk téged, Úristen, öntsd lelkünkbe szent kegyelmedet, hogy akik az angyali üzenet által szent Fiadnak, Jézus Krisztusnak megtestesülését megismertük, az ő kínszenvedése és keresztyje által a feltámadás dicsőségébe vitessünk. Krisztus, a mi Urunk által. Amen.

Ima a százéves évfordulóra

Szűzanyánk, Magyarország Pátrónája, Szent István Királyunk a te oltalmadba ajánlotta országunkat. Mi is, idegenbe került árva magyarok, a jó Szűzanya védelmébe ajánljuk százéves templomunkat, a Szent István Királyról elnevezett magyar egyházközség templomát. Kérjük azt, jó Édesanyánk, hogy a következő évszázadban is őrizd meg e szentélyt, és anyai szeretetteddel védd meg minden rossztól már így is sokat szenvedett magyar híveidet. Őrizd meg hazánkat, Szent István országát és népedet a keresztyén hitben és magyarságában. – Ezt kérjük tőled, Magyaroknak Nagyasszonya, égi Pátrónánk! – Amen!

Egyházi jóváhagyással – 2003

The Angel of the Lord (Angelus)

- V.** The Angel of the Lord declared unto Mary.
R. And she conceived of the Holy Spirit.
Hail Mary
V. Behold the handmaid of the Lord.
R. Be it done unto me according to your word.
Hail Mary
V. And the word was made flesh.
R. And dwelt among us.
Hail Mary
V. Pray for us, O holy Mother of God.
R. That we may be made worthy of the promises of Christ.

Let us pray: Pour forth, we beg you, O Lord, your grace into our hearts: that we, to whom the Incarnation of Christ your Son was made known by the message of an Angel, may by his Passion and Cross be brought to the glory of his Resurrection. Through the same Christ our Lord. Amen.

Prayer for our Jubilee Day

Blessed Virgin Mary, Patroness of Hungary, Saint Stephen, the King of Hungary offered his country to your loving, heavenly protection. The faithful of our church, St. Stephen's R.C. Magyar Church in Passaic, NJ., immigrants and their children, we ask your blessing for our church, parish and the whole community, following the example of Saint Stephen. We ask you, our heavenly Mother, to watch this sanctuary, keep away all evil from us, and from those who will follow us in the years to come! – Protect the countries we came from, help them to keep the faith of our ancestors and to follow the traditions of their forefathers. This is what we ask you on the 100th Anniversary of our beloved church in this town! – Amen!

With Ecclesiastical approval – 2003

Jubileumi bizottságok • Jubilee Committees

Robert Esik (Chair)
Thomas Marshall (Secretary)

Banquet Facility **Co-chairs: Robert and Agnes Esik**

Anna Bálint	Beatrix Kelemen	Erzsébet Pándi	Réka Pándi
Dezső Bálint	Judit Magyar	Orsolya Pándi	Harold Sylvester
Piroska Györök			

Banquet Program **Co-chairs: László Károly and Harold Sylvester**

Lajos Bartucz	Robert Esik	Csaba Kertész	László Marshall
John Buklad	Frank Keresztes	József Kóczán	

Database **Co-chairs: László Marshall and Helen Tomaskovic**

Emőke Kovács	Ethel Jaskot	Margaret Sannik	Robert Tomaskovic
--------------	--------------	-----------------	-------------------

Fundraising **Chair: Ildikó Schachinger**

Robert Esik	Imre Karaszegi	József Kóczán	John Staudinger
Ted Harsaghy	Beatrix Kelemen	Kálmán Magyar	Joseph Veres
Barbara Hudzik	Frank Keresztes	Thomas Marshall	Gloria Visco
Deborah Hudzik			

Historical Exhibit **Co-chairs: Emese Kerkay, László Kerkay and Frigyes Kormann**

Miklós Balogh	Robert Esik	Éva Kazella	John Sakovits
Andrea Benkő			

Historical Status **Chair: Erzsébet Imrányi**

Robert Esik	Imre Karaszegi	Fr. István Mustos	Réka Pándi
Evelyn Hurley	Éva Kazella		

Jubilee Book
Chair: Ákos Felsővályi

Robert Esik	Dr. Judit Kerekes	Frigyes Kormann	Fr. István Mustos
Erzsébet Felsővályi	Emese Kerkay	Emőke Kovács	Orsolya Pándi
Evelyn Hurley	László Kerkay	Miklós Lippóczy	John Sakovits
László Károly	Edit Kertész	Thomas Marshall	Harold Sylvester

Liturgy
Chair: Thomas Marshall

Bíbor Bányai	Robert Esik	Csaba Kertész	István Sándor
John Buklad	László Károly	Fr. István Mustos	Robert Tomaskovic

Liturgical Music
Co-chairs: Dr. Ildikó Magyar and Frank Keresztes

John Buklad	Olga Felsővályi	Thomas Marshall	John Sakovits
Robert Esik	Anna Kertész	Gy. Mattyasovszky	Robert Tomaskovic
Klára Felsővályi	Kálmán Magyar, Jr.	Ft. István Mustos	

Living History
Chair: Dr. Judit Kerekes

Bíbor Bányai	Olga Felsővályi	Judit Magyar	Orsolya Pándi
Klára Felsővályi	Kinga Kertész		

Publicity
Chair: József Kóczán

Miklós Balogh	Evelyn Hurley	István Sándor	Helen Tomaskovic
Ted Harsaghy	Dr. Judit Kerekes	Ildikó Schachinger	Robert Tomaskovic
Deborah Hudzik	Kálmán Magyar		

Website
Chair: László Marshall

László Koller	Thomas Marshall
---------------	-----------------

Congratulations and Best Wishes.

**Ferenc és Teréz Kóczán
József Kóczán
Marika Kóczán**

---

*My Very Best for the 100th Anniversary
of St. Stephen's R.C. Church.*

Theresa Nanai

---

*Congratulations to St. Stephen's R.C. Church
on her 100th Anniversary.*

Harsaghy Family

---

*Thank you for your presence in our city.
May Christ guide you to the fullness of life.
Congratulations!*

**Father Hernan, Father Ramil and the
Parish Community of St. Anthony, Passaic**

**Congratulations and Heartfelt Success to the Hungarian Community at
SZENT ISTVÁN MAGYAR TEMPLOM, Passaic, New Jersey
for another 100 years from the PEREZ COUNCIL 262 KNIGHTS OF COLUMBUS.**

**MOLNÁR LAJOS
Grand Knight**

*The World's Largest Men's Catholic Fraternal Organization
Serving the Passaic Community for over 105 years.*

---

*Congratulations and God's Blessings
on your 100th Anniversary!*

**Rev. A. Stefan Las
Rev. Stanley Lesniowski and
The People of Holy Rosary R.C. Church
6 Wall Street
Passaic, N.J. 07055**

*Congratulations on your 100th
Anniversary!*

**The American Province of the
Piarist Fathers**

Igaz szeretettel köszöntjük
SZENT ISTVÁN EGYHÁZUNKAT
100. születésnapja alkalmából!

Schachinger Ildikó és Tomi

**Külföldi Magyar
 Cserkészszövetség**

*Nem szabad engednünk magyarságunkból,
 hanem azt erősen és érintetlenül meg
 kell tartanunk. Számunkra nem új dolog,
 hogy veszélyekkel vagyunk körülvéve...
 de mindig megálltuk helyünket.*

gróf Teleki Pál

KMCSSZ

2850 Route 23 North
 Newfoundland, NJ 07435
 Tel: (973) 208-0450
 Fax: (973) 208-1451

---

*„Sietnünk kell a magunk megerősödésével és erősebben kell
 összefognunk, keményebben dolgoznunk.”*

gróf Teleki Pál

Sok szeretettel gratulálunk a 100. születésnap alkalmából!

Bodnár Gábor Cserkészház
Fenntartó Testülete, Garfield, NJ

Gratulálunk a

Szent István Római Katolikus Egyházközségnek

100 éves jubileuma alkalmából!

Köszönjük a sok támogatást!

6. sz. Gábor Áron cscs.
38. sz. Rozgonyi Cicelle lcscs.
Garfield, New Jersey

A SZENT ISTVÁN MAGYAR ISKOLA

a saját és minden passaicai elődje nevében köszöni a
mindenkori támogatást és szeretettel gratulál a
SZENT ISTVÁN RÓMAI KATOLIKUS MAGYAR EGYHÁZ
100-ik évfordulójához.

Kerkay Emese, igazgató

---

*Szemünk telve könnyel,
Szíveinkben fájdalom,
Vigasztaló Isten,
Te vagy örök oltalom.*

Hajnalkánk
emlékére
Kerkay László, Emese és Béla

A Magyar Máltai Lovagok Szövetségének

észak-amerikai delegációja örömmel üdvözli a

Szent István Magyar egyházközséget,

valamint plébánosát,

Mustos István piarista atyát,

a Lovagrend konventuális káplánját,
az észak-amerikai delegáció lekipásztorát
a templom és a magyar közösség

**100 éves évfordulója
alkalmából.**

Ad multos annos!

The Hungarian Reformed Church
Magyar Református Egyház

220 Fourth Street
Passaic, NJ 07055

Minister: Rev. József Vásárhelyi lekipásztor

Phone: 973-778-1019

Fax: 973-778-1026

e-mail: vasarhel@optonline.net

The Word of God

Jesus told him. "I was born into this world to tell about the truth and everyone who belongs to the truth knows my voice."

John 18:37

Isten igéje

„Felele Jézus te mondod, hogy én király vagyok. Én azért születtem, és azért jöttem e világra, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról. Mindaz, aki az igazságból való, hallgat az én szómra.”

János evangélioma 18:37

A Passaic-i Magyar Református Egyház lekipásztora, Nt. Vásárhelyi József,

gondnoka, Nagy Sándor, Presbitériuma és gyülekezete még számos Istentől gazdagon megáldott esztendő kíván a 100 éves Szent István Római Katolikus egyházközségnek.

Szent István templomunk

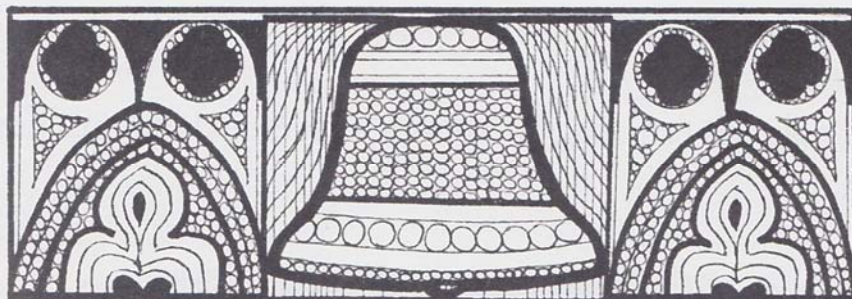
százéves ünnepélye sikeréhez

honfitársi szeretettel járul hozzá

A HILLSIDE MAGYAR CENTER

még megmaradt és

minden elhunyt tagja.

EHU

*A MAGYAR MÚZEUM
VEZETŐSÉGE
SZERETETTEL KÖSZÖNTI
A SZENT ISTVÁN RÓMAI
KATOLIKUS MAGYAR
EGYHÁZAT 100 ÉVES
FENNÁLLÁSA
ALKALMÁBÓL*

A Passaic-i Amerikai Magyar Múzeum a magyar kultúra egyik végvára. Azért alakult 1981-ben, hogy gyűjtse, megőrizze, bemutassa és a pusztulástól megmentse a külföldre került magyar értékeket.

Rendszeres előadások, hangversenyek és kiállítások ismertetik a magyar kultúra gazdagságát. Szeretettel felkarolja és bemutatja az Egyesült Államokban élő magyar művészeket.

Az Amerikai Magyar Múzeum otthona az 1903-ban, az egykori „magyar negyedben” épült, műemlék értékű

REID MEMORIAL KÖNVTÁR (LIBRARY)

80 Third Street, Passaic, New Jersey

Minden magyart és a magyar kultúra iránt érdeklődőt örömmel fogad a Múzeum.

Levelezési cím: American Hungarian Museum
P.O. Box 2049, Passaic, NJ 07055
Telefon: 973-473-0013, 201-836-4869
Honlap: www.magyar.org/ahfc/muzeum

A KERESZTES CSALÁD

KERESZTES BÉLA

KOVÁCS ERSZÉBET

ERSZÉBET

MÁRIA MAGDOLNA — TEMESVÁRY ANDRÁS

ANDRÁS
BÉLA
ANTAL — KING, LISA
FERENCE

IFJ. BÉLA †

1946 - 1966

IRÉN — HAJDU-NÉMETH LÁSZLÓ

LÁSZLÓ
ERSZÉBET — BALÁSSY GÉZA PÁL

ALEXANDRA
SEBESTYÉN

KATALIN
GERGELY

JÓZSEF — VÁRI ROZSI

KRISZTINA — TOMAHACS BÉLA
ANDREA — RAMOS, MARK

ZACHARY
KRYSTIANNA

ÁDÁM
DÁVID

JUDIT S. — BÁNYAI ISTVÁN

ZOÁRD
ALMA
BENCE

LÁSZLÓ

FERENC

Négy egyházhű nemzedék köszönti a múltat, reméli a jövőt:

Legyen szép templomunk
Reményünk végvára:
Harangjai hívják
Buzgón a jó magyart

Nyitott, tárt kapui
Köszöntsék a jövőt!
Hitünk erős bástya,
Szeretet záloga.

Legyen így ez mindig,
Ezért imádkozik
A Keresztes Család
Apraja és nagyja.

Congratulations and Best Wishes

P.O. Box 1382
Clifton, N.J. 07015-1382
973-773-2065

Robert J. Tomaskovic   Rob Tomaskovic
President   Vice President

Hiemer and Company Stained Glass Studio
141 Wabash Avenue at Crooks Avenue
Clifton, N.J. 07011

973-772-5081
www.hiemco.com

Makers of fine stained glass including the windows at St. Stephen's Church for four generations. Producers of quality works for church and home.

MODERN BARBER SHOP
MEN'S • LADIES' • CHILDREN'S •
HAIRCUTTING

26 Plauderville Avenue
Garfield, New Jersey 07026
973-478-6471

STEVE SCHWEIGHARDT
PROPRIETOR

Hours: Tues. Thru Fri. 8-6, Sat. 8-5

---

*Congratulations and Best Wishes
on your 100th Anniversary
from*

SIKORA'S
ESTABLISHED 1925

Religious Articles • Books • Church Supplies

147 Market Street
Passaic, NJ 07055

Phone: (973) 473-5246
Fax: (973) 473-5665

*Fine Catering, Prime Meats Delicatessen, Bakery,
Gourmet Foods, Fish, Fresh Produce*

201-891-1329

813 Franklin Lakes Rd., Franklin Lakes

201-891-1212

300 Sicomac Ave., Wyckoff

THE HUNGARIAN REFORMED FEDERATION OF AMERICA
A Fraternal Life Insurance Society, Founded in 1896 – Chartered by Congress in 1907
Extends sincere congratulations to

ST. STEPHEN'S R.C. MAGYAR CHURCH
On the occasion of its 100th Anniversary

Rev. Stefan M. Torok
President/CEO

William B. Puskas Jr.
Chief Executive Officer

Theodore Harsaghy
Local Branch Manager

Home Office: 2001 Massachusetts Avenue, NW, Washington, D.C. 20036-1011
Phone: 202 328-2630 – Fax: 202-328-7984 – e-mail: hrfa@hrfa.org – Website: hrfa.org

Peragallo
Pipe Organ Company
John Peragallo III
302-308 Buffalo Ave.
Paterson, New Jersey 07503
Tel: 973-684-3414 Fax: 973-684-2257
e-mail: pera@ix.netcom.com
Website: www.peragallo.com

Bis orat, qui bene cantat.

*BIZUB-
QUINLAN*
FUNERAL HOME

*BIZUB-
PARKER*
FUNERAL HOME

www.bizub.com

Bizub-Quinlan Funeral Home

515 Lexington Ave
Clifton, New Jersey 07011
(973)-777-4332
Thomas J. Bizub Sr., Manager
NJ Lic. No. 2732

Bizub-Quinlan Funeral Home

1313 Van Houten Ave.
Clifton, New Jersey 07013
(973)-546-2000
Timothy J. Bizub, Manager
NJ Lic. No. 4022

Bizub-Parker Funeral Home

47 Main Street
Little Falls, New Jersey 07424
(973)-256-4700
TJ "Toby" Bizub, Manager
NJ Lic. No. 3917

Our Bizub Family Funeral Home History

Anna Bizub was a midwife on the Eastside of Passaic, known as the Dundee Section. She assisted those pregnant mothers and their families in a time before maternity care was what it is today. In the early 1900's being a midwife was more than delivering a baby. A midwife cooked, cleaned and cared for the family until the mother was able to resume her household responsibilities. Anna Bizub was an adviser, a caregiver and a provider of support in an emotional time in a family's life.

On September 30, 1919, she purchased ten shares of stock in the "Passaic Undertaking & Embalming Company" in the amount of \$1,000. In doing so, she obliged herself to purchase ten more shares of capital stock at the same price by December 30, 1919 in order to ensure employment for her son, Joseph T. Bizub, as an "assistant undertaker and embalmer." For the investment of \$2,000, Joseph T. Bizub, assistant undertaker and embalmer, was permitted to clean the horse stalls and livery barns of the Passaic Undertaking & Embalming Company at a salary of \$20.00 per week. In addition, he was to be trained as an embalmer and undertaker.

For four years, Joseph worked for the company until 1923, when he opened Bizub's Funeral Home at 205 Third Street in Passaic, New Jersey. For 42 years, Joseph developed his business by treating families as he would want to be treated and making sure each family received the proper amount of compassion, dependent on their circumstances. He opened up a second location at 515 Lexington Avenue in Clifton when his son, Thomas J. Bizub, Sr., earned his funeral director's license. Joseph T. Bizub died in 1973 and the business was transferred to his son. From there, Tom has expanded the Bizub Funeral Home into a third generation, three-location, family-owned and community-based funeral home. In 1988, Tom, Jr. "Toby" entered the family business, followed by his brother, Tim in 1991. In 1990, the Bizubs purchased another local long-time, community-oriented funeral establishment, the Norman A. Parker Funeral Home, located on 47 Main Street in Little Falls, subsequently changing its name to Bizub-Parker Funeral Home. In 1991, they acquired the Quinlan-Funeral Home in Clifton and renamed both Clifton locations to BizubQuinlan Funeral Home, allowing convenient service to all of Clifton's residents.

From our modest Passaic beginnings and with vision and foresight of our grand and great grandmother, Anna Bizub, the Bizub family has continued to provide support and care for families of Passaic County and neighboring communities for nearly 100 years. We sincerely hope that we can be of tremendous value to you and your family in your time of need.

Serving Hungarians
and their families
since 1886

◆ *Life insurance
for financial
security*

◆ *Annuities
for your
retirement*

Az amerikai magyarság legrégebb, legnagyobb,
legmodernebb és legnépszerűbb életbiztosító (testvérsegítő)
egyesülete szeretettel köszönti a passaici

**Római Katolikus Szent István Egyházat
100 éves évfordulója alkalmából.**

*Amerikai név alatt,
amerikai szellemben,
de magyar szívvel.*

**WILLIAM PENN
ASSOCIATION**

Fraternal Life Insurance and Annuities
709 Brighton Road, Pittsburgh, PA 15233
Phone: 1-412-231-2979
Toll-Free: 1-800-848-7366
Fax: 1-412-231-8535
www.williampennassociation.org

Segítünk abban, hogy olcsóbban telefonálhasson szeretetteinek a világ akármely pontjára. Közvetlen összeköttetéssel biztosítjuk a legjobb hangminőséget Magyarországra, Romániába és Szlovákiába. Magyar nyelvű ügyfélszolgálatunk készségesen áll ügyfeleink rendelkezésére.

Pazsitzky István elnök

**Pannon Telecom, Inc.
1-800-331-9166**

TATRA SECURITY SYSTEMS, FRANKLIN LAKES, NJ, 201-891-1555

Szózat

*Hazádnak rendületlenül
Légy híve, oh magyar;
Bölcsőd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar.*

*A nagy világon e kívüül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.*

Vécsey László és családja

Congratulations and best wishes!

Imre Karaszegi, Jr., Esq.

452 Clifton Avenue
Clifton, New Jersey 07011
973-340-5856

Free Estimates
Fully Insured

(973) 546-6894

**KEN'S TREE & STUMP
REMOVAL SERVICE**

Removals * Trimming * Firewood
Stump Removal

Senior Citizen Discount

Saddle Brook, NJ

Ferkoma, Inc.

Audio-Visual Installation Group

Frank Keresztes
President

157 Equinox Rd.
Manahawkin, NJ 08050

Tel. (609) 698-8460
Fax (609) 698-6753

E-mail: Ferkoma@comcast.net

Hálával emlékezünk
mindazokra a hősökre,
akik életüket adták
Magyarország és az
Amerikai Egyesült
Államok szabadságáért.

In loving memory
of those who gave
their lives in the defense
of their country
in Hungary and the
United States of America.

Benefactors

Hillside Hungarian Center
Dr. and Mrs. Ignatius Kazella
Mr. and Mrs. Carl Shortman
Mr. and Mrs. John Staudinger
Mr. and Mrs. Robert Tomaskovic

Patrons

Mr. and Mrs. Robert Esik
Mr. and Mrs. Csaba Kertész
Dr. Ildikó Magyar

Sponsors

Gurdon Family
Edward Halász and Sons
Mr. and Mrs. George R. Luke and Family
Mr. and Mrs. Kálmán Magyar, Sr.
Mr. and Mrs. Kálmán Magyar, Jr.
Mr. and Mrs. György Pándi and Family
Mr. and Mrs. Edward J. Salamon
Ferenc Gróf Vécsey and Family
Mr. and Mrs. Flórián Zimmerman

Donors

Csilla Földes and Aurel Berman

Frank and Irene Borosch

Julianna and Lawrence Erli

Tibor and Ilona Fekete

Helen Fleyzor

Mary and Frank Horváth

László and Katalin Jámbor

Mr. and Mrs. Julius Kovács

Helen Lakatos

Elisabeth Mancz

John and Mary Munkácsy

Ann E. Papp

Mrs. Helene Pihokker

Martin Rózsás

Stephen Sisa

Mittii Stefanacci

József and Cecilia Tarnaváry

William Penn Association – Branch 51

Frank and Anna Zimmermann

Contributor

James, Susan and Katrina Fett

Felicia Jacukiewicz

Maryann Morgenfruh

Pal Family

Julia Sferruzzo

Michael J. Sferruzzo

Helen Sorce

Mrs. Margaret Staudinger

Margaret Takács

Erwin Thullner

In loving memory of Bertha Fett

by
Barbara Blacow

In loving memory of Margaret (Peggy) Legrotagle

by
Vito Legrotagle

In loving memory of the Einholz and Mozer Families

by
Maria and Ernest J. Mozer, Sr.

---

*In loving memory of John and Julia Gieger,
married in St. Stephen's Church February 7, 1925.*

by
Mr. and Mrs. George Fett and Family

Szanka Mihály és Bálint Ernő édesapánk

és

Bálint Dezső nagyapánk

emlékére

„Örökké él – akit szeretünk”

BÁLINT CSALÁD

LABANCZ GYULÁNAK

Imádkozunk a jó Istenhez Érted és Értünk. Segítő szereteted örökre velünk marad. Mécs László soraival teszem és tesszük:

*„Vadócba rózsát oltok,
hogy szebb legyen a föld.”*

Labancz Ibolyka és családja

Elhunyt családtagjaink emlékére

MARSHALL CSALÁD

Szeretett szüleink

STANKÓCZI JÁNOS és TERÉZ

emlékére.

**Lányaik: Zsuzsanna (Nevelős), Erzsébet (Domboróczky),
Magdaléna (Borino), Theresa (Manzi), Stankóczi Anna Mária**

In loving memory of Joseph and Catherine Bernat

by
Dennis Bernat

---

*In loving memory of Joseph and Rose Lang
Joseph E. Lang*

by
Lillian and John Passage

In loving memory of our parents and grandparents:

*Anna and Andrew Esik
Anna and Joseph Bernat, Sr.*

**With our love and devotion
Robert and Ágnes Esik**

In loving memory of

*Anthony Tylutki – husband
Julianna and Karoly Furesz – parents
Deceased members of the Furesz Family*

by
Mary Tylutki

*Andrew and Elsie Doychak
on the occasion of their 70th Wedding Anniversary*

Denise and Doralea

In loving memory of Joseph Rosta, Jr.

by
Fannie Rosta

---

*In loving memory of
John J Rosta, Sr.
Mr. and Mrs. Charles Em, Sr. — Mr. Charles Em, Jr.*

by
Elizabeth Rosta

---

*In loving memory and gratitude to our parents, Andrew and Helen Varga,
who gave us the greatest gifts of all, life and the Catholic faith.
May God reward you.*

**Your children,
Agnes, Andrew and Peter**

*In loving memory of the deceased members of the
Rinko Family*

by
Mr. and Mrs. Andrew Rinko

In loving memory of James Dohanyos

Wife, Margaret Dohanyos

---

*In loving memory of the deceased members of the
Komenda, Griffoul, Bacsardi and Toth families*

by
Mary Griffoul

In loving memory of Anni Bartucz (1940 – 1998)

**Her loving children,
Charlie and Caroline**

In loving memory of the Breznovits and Kolek families

by
Joseph and Irene Breznovits

In loving memory of the Bognar and Sannik families

by
Margaret Sannik

---

*In loving memory of our parents Martin Szilveszter and Carlina Ress,
married on January 22, 1928 in St. Stephen's R.C. Magyar Church*

by
Harold M. Sylvester and Janet Berowitz

---

*In loving memory of
my parents, Joseph and Margaret Goller,
my husband and son, William T Weedo, Sr. and Joseph Michael Weedo*

by
Pearl Goller Weedo

PONGRÁCZ GÉZA

emlékére

Halász Sándor és neje Pongrácz Erzsébet

NÉMETH JÁNOS

emlékére

gyermekai

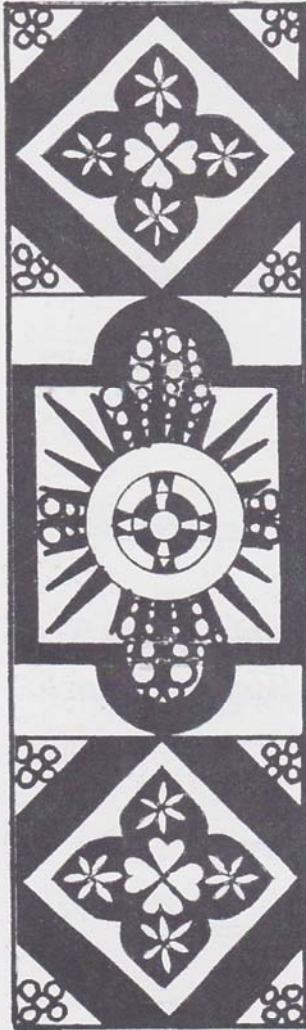
György, Erzsébet és Pál

NÉMETH ILONA

emlékére

Halász Sándor és neje
Pongrácz Erzsébet

JKV

Kegyelettel emlékezünk

vitéz KUDRICZY ISTVÁN és RÓZSA
szülőkre.

„Szent István király könnyörögj érettük...”

Károly László, Ágnes és családja

Ft. Török Béla plébános

emlékére

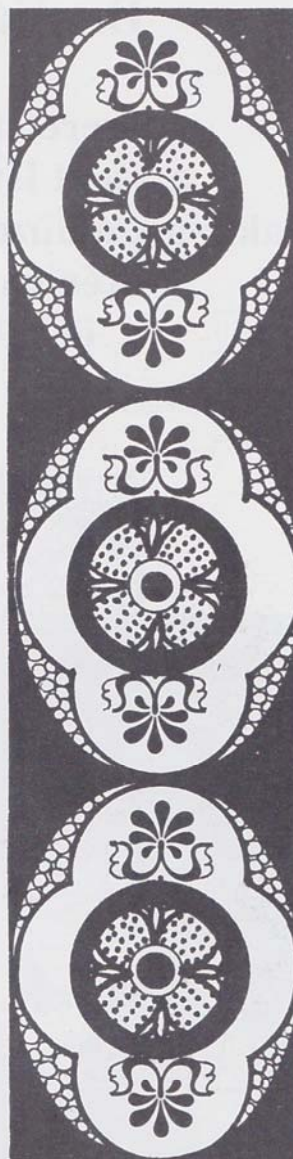
Skoda László

---

gr. Nyáry Edy M.V. (1902 – 1991)

emlékére

leánya Szilágyi Erdős Zsuzsanna
és férje Erdős Lajos

Handwritten signature or initials.

Hálás kegyelettel emlékezünk szüleinkre

Dr. Vándor Ferencre és Etelkára,

szeretett Édesapánkra és Édesanyánkra,
a Szent István Egyházközség elhunyt tagjaira,
akik a száműzetésben is megmaradtak igaz magyarnak.
Kérjük a Magyarok Istenét, adjon nekik
örök nyugodalmat az Ő országában.

Gyermekeik:

Pál, Judith, Ferenc és családjaik

*In memory of my beloved
mother, Veronika Dénes
(1923 – 2000)*

Pannon Telecom® *Your best choice for
long distance phone service*

Lajos J. Bartucz
Independent Representative

47 Upper Rainbow Trail • Denville, NJ 07834

Tel: 973-627-5904 Cell: 201-787-0202

USA: 888-577-8258 Fax: 973-627-8167

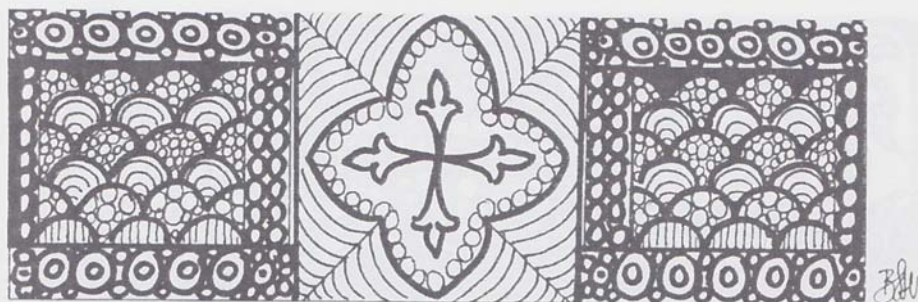
e-mail: lajosbartucz@att.net

In memory of our beloved parents

*Frank and Rosalia Bognar
Stephen and Veron Homolya*

by
John and Margaret Bognar

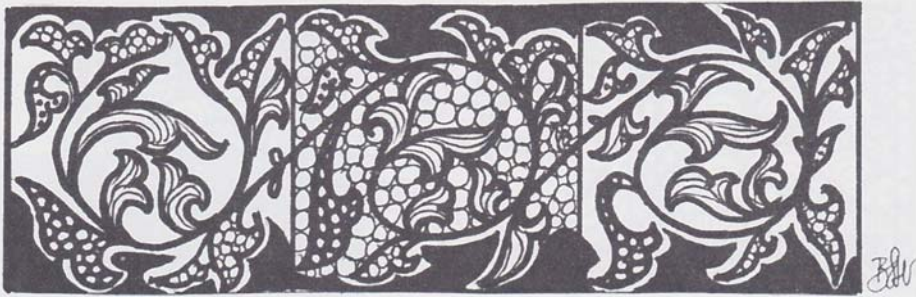
In loving memory of Mary B. Hughes

Son, John J. Hughes

In loving memory of Rudolph and Cecilia Eigner

**Daughters, Anna and Margaret
and son, John**

In loving memory of our departed parents and friends

The Tibenszky family

In loving memory of

**John and Mary Salamon
Stephen and Helen Szabo
Helen Mokray Szabo
Rozalia and Zsigmond Horvath
John and Vera Krehlik
John Krehlik
Marie K. Cummings
John Goth**

In loving memory of Charles and Julianna Tichacek

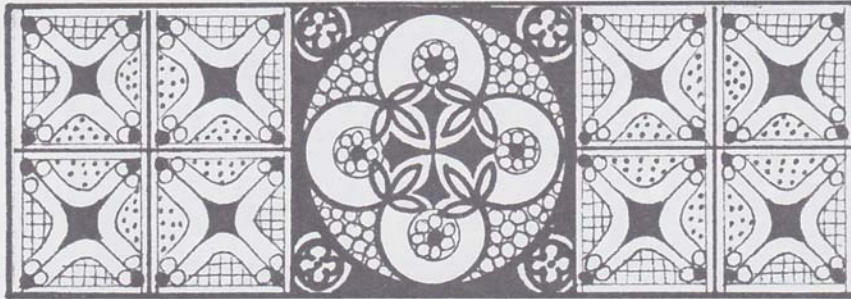
by the Dembek and Tichacek Families

In Memoriam

Joseph J. Wachtler
(1911 – 2002)

Beloved husband, devoted father and member of one of the founding families of St. Stephen's R.C. Magyar Church.

*In loving memory of Mr. and Mrs. Joseph Holzli
and daughter, Rosalie Blasky.*

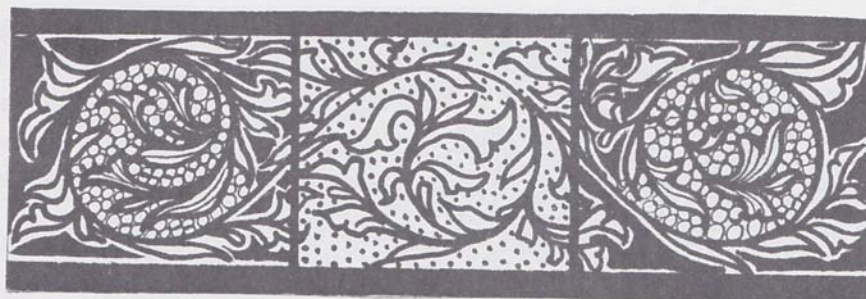
by
Mary Holzli

In loving memory of

Andrew Juhasz
Julia Juhasz
Sandor Biro
Anna Biro Ginter
Andrew Ginter
Steven Biro

by Helen Biro and son, Alex

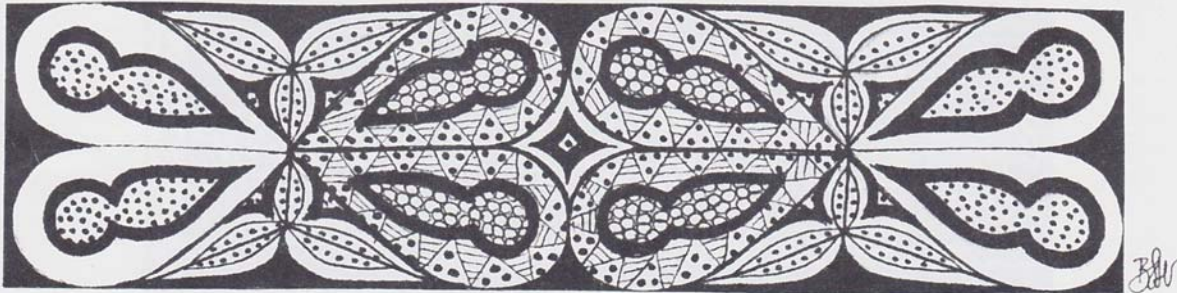
In loving memory of Frank Zurey

by
His family

*In loving memory of my dear parents,
Josef and Rosalia Tepfenhardt,
who left us many years ago, but never forgotten.*

by
**Daughter, Kathe Leubner
Son-in-law, Egon Leubner
Grandchildren, Ken, Rose and Carol**

Pócsai Istvánné Szabó Cecília
1946 – 1996

Cilikét megragadta ez a
vers, saját kezével
lejegyezte, és én ezzel
állítok emléket neki.

Emléked örökké
szívemben él.

Férjed István

I know the dozen reason why
I need to be along with you
You show me there is a silent place
that I can call my home. Is it mine?
Oh Lord is it mine?
I know I get weary from the back
those in this life, and is many time
It seems that you are the only hope
purpose. Is it mine?
Oh Lord is it mine?
When everything gone and nothing
seems right. Is no thing to win
and is no need to fight.
I never cease to wonder at the
cruelty of these land, but it seems the
time of sadnesses is time to understand
Is it mine? Oh Lord is it mine?
When everything gone and nothing seems
right, you dont have to win and is
no need to fight.
If only I could find the way to feel
your sweetness throught the day
allow the shine to rise me and it could be
mine
So give me a love-so love to, and I do
what I have to do. There must be a
thousand polson trying to get throught.

EMLÉKÜL

a Kormann és Zsarnóczay
család
elhunyt tagjaiért

Örök hála és köszönet Urunknak
Jézus Krisztusnak és Édesanyjának,
a Boldogságos Szűz Máriának,
55 éves boldog házasságunkért.

Kormann Frigyes

férje

Frigyes, Glória, Bertalan, Viktória

gyermekai

Andrea, Frederick, Bandi,

Nicholas, Matthew, Emőke

unokái

Zsarnóczay-Kormann
Magdolna

Dr. Kormann Frigyes
és neje
Bihary Mária

Zsarnóczay Béla
és neje Veit Rozália
Zsarnóczay Magdolna és Zoltán

Köszönöm... Magda helyett Frici

*Köszönöm Neked Istenem. Köszönöm szereteted.
Köszönöm mit adtál nékem. Köszönöm az életem.
Köszönöm rövid időm itt, mely oly gyorsan elszaladt,
Köszönöm a hervadó őszt és a fénylő szép tavaszt.*

*Köszönöm a nyíló rózsát, a szúró töviseket.
Köszönöm a keskeny utat, rajta a göröngyöket.
Köszönöm a bánat felhőt, mely betölti egemet.
Köszönöm a titkon hulló sok-sok fájó könnyeket.*

*Köszönöm a szent igédet. Köszönöm a bibliát.
Köszönöm a nagy kegyelmet. Köszönöm a Golgotát.
Köszönöm a kínkeresztet. Köszönöm a drága vért.
Köszönöm, hogy szent Fiadat áldoztad a bűnömért.*

*Köszönöm, hogy gondod van rám. Köszönöm jószágodat.
Köszönöm a kedves dombon szent hajlékodat.
Köszönöm, hogy imádhatlak. Köszönöm az éneket.
Köszönöm az örök életet. Köszönök mindent Neked.*

Szüleim emlékére

**Lendvai-Lintner Imre
és Ágnes**

Akit szeretünk, az szívünkben örökké él!

A

POLONYI és GYÖRÖK

CSALÁDOK

ELHUNYT TAGJAI EMLÉKÉRE

Györök Józsefné és családja

TE DEUM

*Téged Isten dicsérlek
és hálád adok mindenért.*

*Hogy megvolt mindig a mindannapim
és nem gyűjtöttem másnapra valót,
hála legyen.*

*Hogy mindig jutott két garasom adni,
és magamnak nem kellett kéregetnem,
hála legyen.*

*Hogy értenem adatott másokat,
és nem kellett sírnom, hogy megértsenek,
hála legyen.*

*Hogy a sírókkal sírni jól esett,
és nem nevettem minden nevetővel,
hála legyen.*

*Hogy megmutattál mindent, ami szép
és megmutattál mindent, ami rút,
hála legyen.*

*Hogy boldoggá tett minden, ami szép
és ami rút, nem tett boldogtalanná,
hála legyen.*

*Hogy sohasem féltem a szeretettől
és szerethettem, akik nem szerettek,
hála legyen.*

*Hogy akik szerettek, szépen szerettek,
és hogy nem kellett nem szépen szeretnem
hála legyen.*

*Hogy amim nem volt, nem kívántam,
és sohasem volt elég, aki voltam,
hála legyen.*

*Hogy ember lehettem akkor,
mikor az emberek nem akartak emberek lenni
hála legyen.*

*Hogy megtarthattam a hitet,
és megfuthattam a kicsik futását,
és futva futhatok az Érkező elé,
s tán nem kell a városba mennem
a lámpásomba olajért,
hála legyen!*

*Hogy tegnap azt mondhattam: úgy legyen!
és ma is kiálthatom: úgy legyen!
és holnap és holnapután és azután is
akarom énekelni: úgy legyen! –
hála legyen, Uram!
hála legyen!*

Reményik Sándor

Dr. Nagy Sándor és felesége (Menci néni)

emlékére

Gyermekei, unokái és dédunokái

Húsz évesen, de az Úr hívására készen,
 a haza szolgálata közben
 szólított az Úr az égi hazába...
 Szüleid, testvéreid, barátaid
 könnyes szemmel emlékeznek...
 Tudják, hiszik vigaszként,
 hogy mennyek országában,
 Istenedet áldva, várod a találkozást
 az örök hazában azokkal,
 akikkel ma is egy vagy szeretetben.

ifj. Keresztes Béla

(1946. jan. 20. – 1966. szept. 21.)

drága emlékére

ifj. Keresztes Béla neve felkerült az emléktáblára a hősök oltáránál, 2001

Drága szüleim, valamint a
Mustos és Mudrány család halottainak emlékére

Mustos N. István, Sch.P., plébános

nemesvámosi Mustos József
(1901. szept. 1. – 1949. dec. 29.), édesapja

Mustos Józsefné, született Mudrány Katalin
(1904. okt. 4. – 1949. május 5.), édesanyja

Requiescant in pace!

*In loving memory
of
Mary and Joseph Holzli*

**by
Joseph and Marlene Holzli**

*In loving memory of the deceased members
of the English Rosary Society
of St. Stephen's R.C. Magyar Church*

by
**The English Rosary Society
of St. Stephen's R. C. Magyar Church**

In loving memory of

Daughter – Joyce Maurer

Nephew – Kenny Cherapak

Mother – Ella Seals

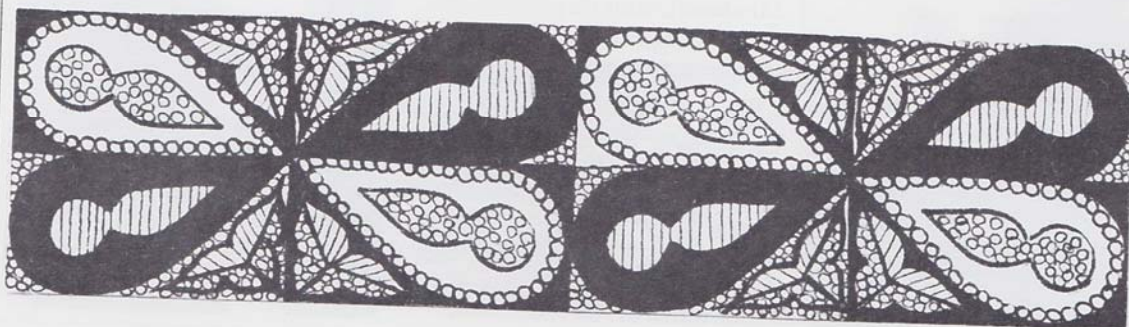
Husband – Frank Fishanick

Henry and Helen Maurer

Deceased members of the family and friends

by

Grace Fishanick

*In loving memory
of the deceased members of the
Lakatos
and
Barillo
families*

**by
Children,
Grandchildren,
Great-grandchildren
and Friends**

Bodnár Gábor: „Én mindannyi-
otokat nagyon szerettelek.”

Így búcsúzott:

Mindenért, amit adtál:

Deo gratias!

Mindenért, amit megbocsátottál:

Deo gratias!

Hogy szolgálatodra meghívtál:

Deo gratias!

Hogy szolgálatodban megtartot-
tál:

Deo gratias! Deo gratias!

Hálával, tisztelettel és köszönet-
tel: A Nyári Magyar Iskolatábor
nevében dr. Kerekes Judit

A mindannyiunk által szeretett
Fehér atya

soha nem mulasztotta el
felkeresni az öregeket, a
betegeket, s talált időt a
problémák meghallgatására.

„Már a földön is szent ember
volt.” – így búcsúzott tőle
Nagy Anselm apát huszonhá-
rom évi szolgálat után.

Keresztfia: Ónody Tamás

**Gáspár atyának, a Szent
István plébánosának**

1957-ben az első utunk ide ve-
zetett, az első segítséget tőle
kaptuk, az első állást ő szerezte
nekünk. Unokabátyánkat,
Fehér atyát, évről-évre ide hív-
ta dolgozni. Közellelte új erőt
adott nekünk.

Örök nyugalmat neki.
Ónody Mária

dr. Kerekes István

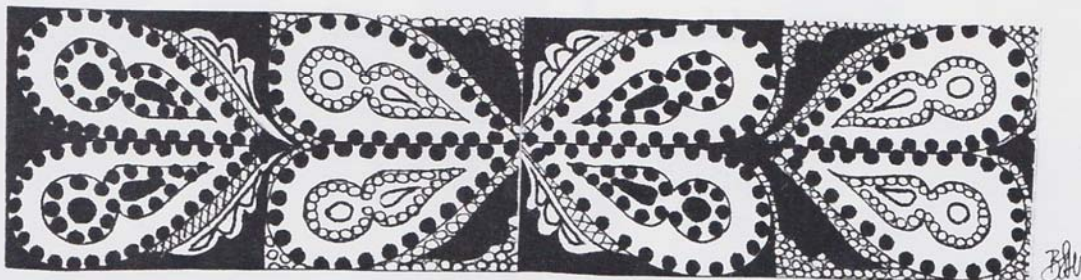
„Előtted a küzdés,
előtted a pálya,
az erőtlen csügged,
az erős megállja.”

Ady

Édesapánk emlékére:
felesége Lotty,
gyermekai Judit és Eszter,
unokái és dédunokái.

Zsigray Julianna író
(1903–1987)

*In loving memory of the
Stephen Kolek
and
Emil Baron
families*

by
Margaret Baron

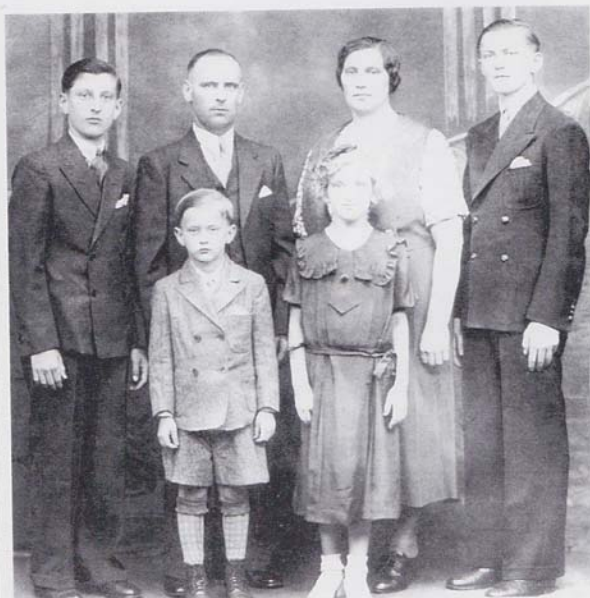

*In memory
of our beloved parents,
Helen and Louis Papcun.*

**With love and devotion,
the Shortman
and Tomaskovic Families**

Helen Papcun, the oldest member of our church, in front of the Nativity scene
with her daughters Helen and Alice in 2001

In loving memory of those who were most near and dear to me:

Tony Jaskot

Paul and Elizabeth (Fogas) Szarvas and Family

Jacob and Sophie (Zak) Jaskot and Family

Tony was also a talented artist, composer of limericks, novelist, photographer, patriot, teacher and director of religious education at St. Stephen's. He used his innumerable, God-given talents to honor and praise our Lord.

With wifely love and devotion,

Ethel Jaskot

In loving memory of

Veronica and Joseph Bokor, Sr.

Frank and Esther Gáspár

Reverend John Gáspár

The Gubanyi Family

William Hudak

The Hurley Family

Margaret and Thomas Lang

Julius F. Miller

Mary and Julius J. Miller

Ilona Németh

Mr. and Mrs. Steve Prokop and son Joseph

Alex and Irene Radichievich

Sabo Family

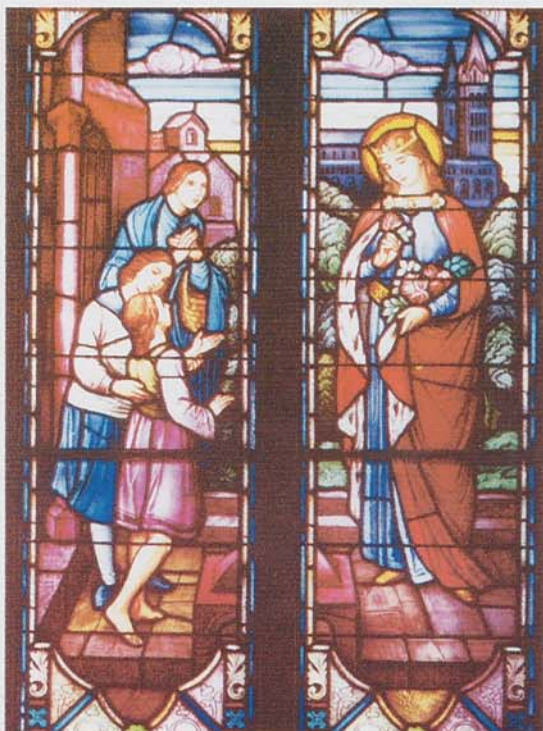
Julianna and Stephen Sulyovszky

George Szabó

Ernest Torre

Michael Turnyanszki

William C. Zurey

St. Elizabeth of Hungary • Árpádházi Szt. Erzsébet

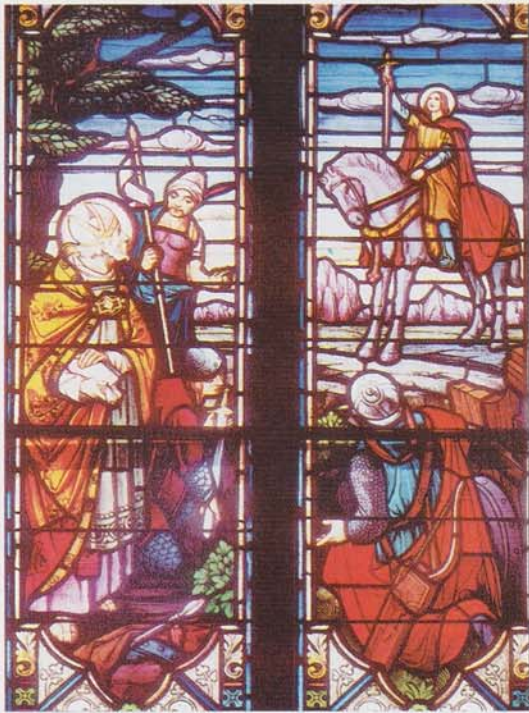
St. Stephen of Hungary • Szent István király

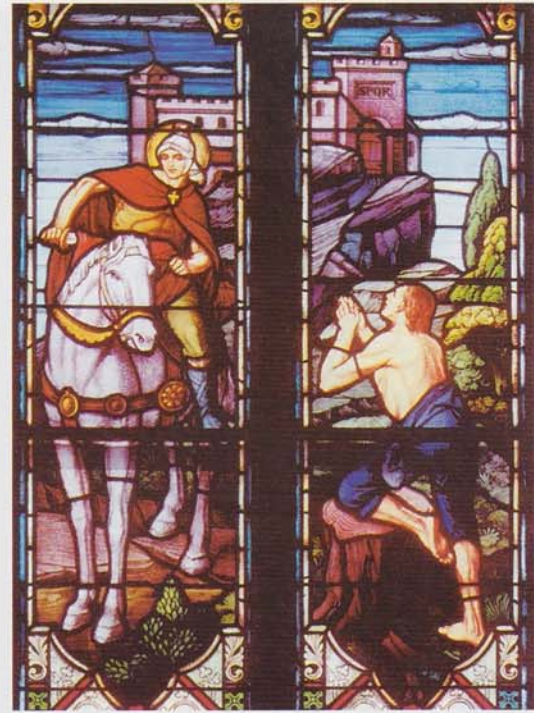
St. Margaret of Hungary • Árpádházi Szt. Margit

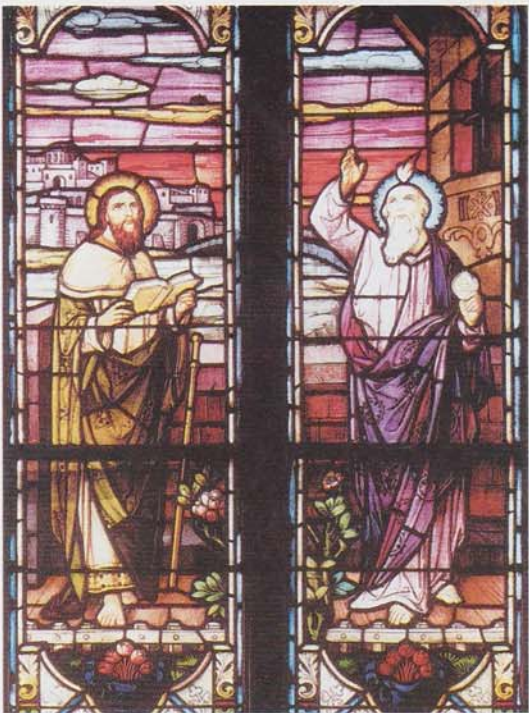
St. Ladislaus the First • Szent László király

Ss. Emery and Gerhard • Szent Imre herceg

St. Martin of Tours • Szent Márton püspök

Ss. Simon and Jude • Szt. Simon és Szt. Tádé

Christ the Good Shepherd • Jézus a Jó Pásztor

Baptism of Christ • Keresztelő Szent János

The Holy Family • Jézus Krisztus születése

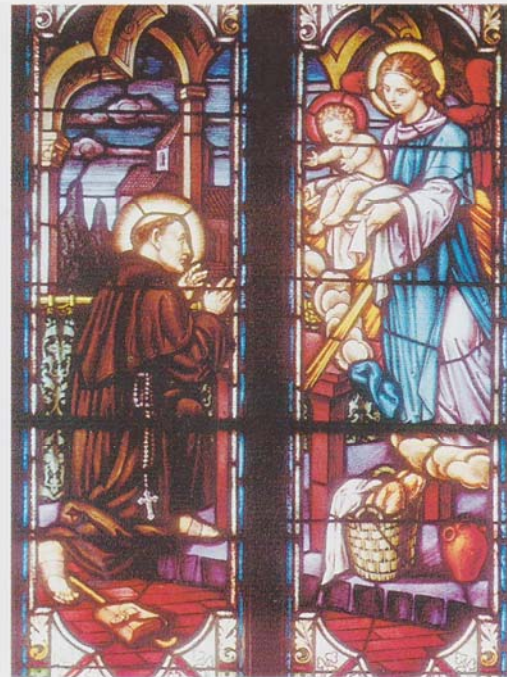
St. Francis of Assisi • Szent Ferenc

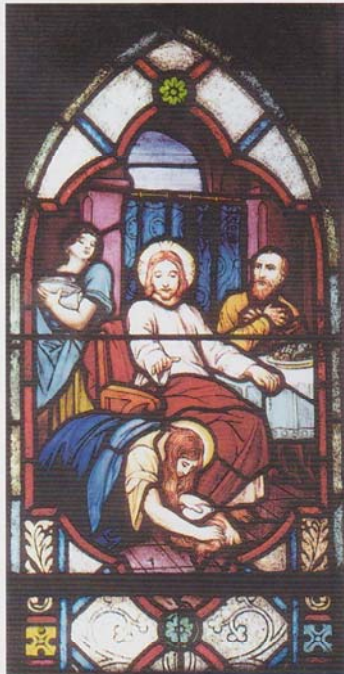
St. John Vianney • Vianney Szent János

St. Ann with Blessed Virgin •
Szent Anna és Mária

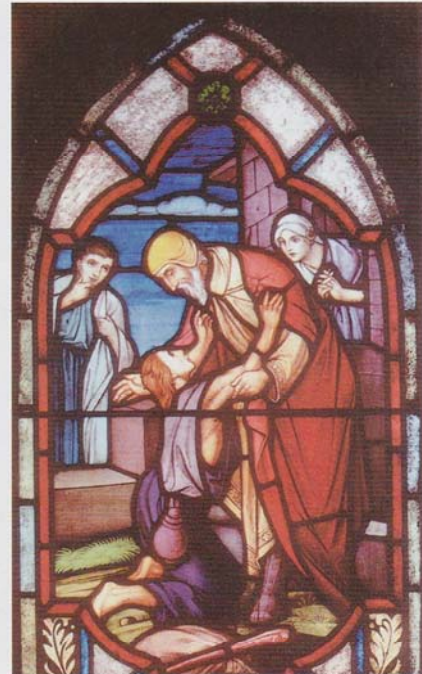
St. Anthony of Padua •
Szt. Antal és a kis Jézus

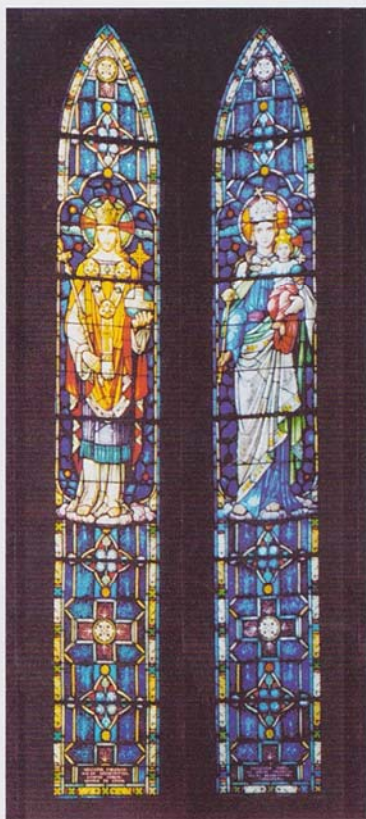
Mary Magdalene •
Mária Magdolna

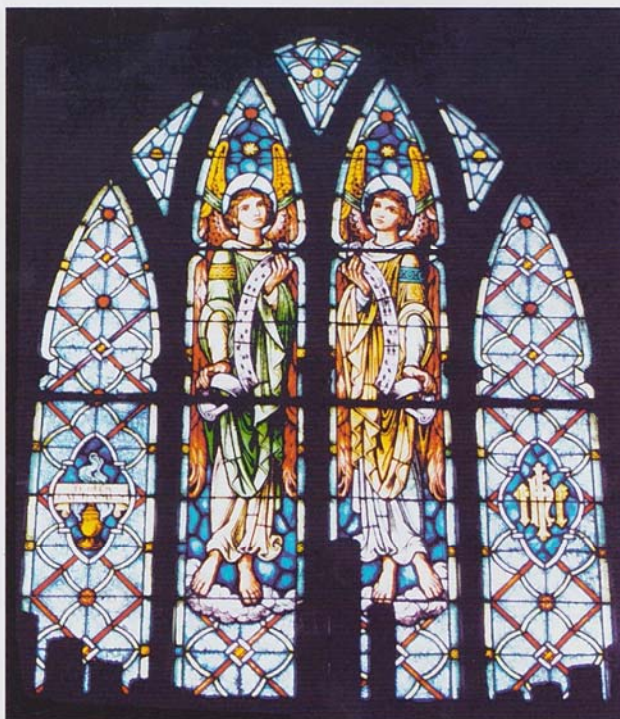
„Szüleim Emlékere
Szano Borbála”

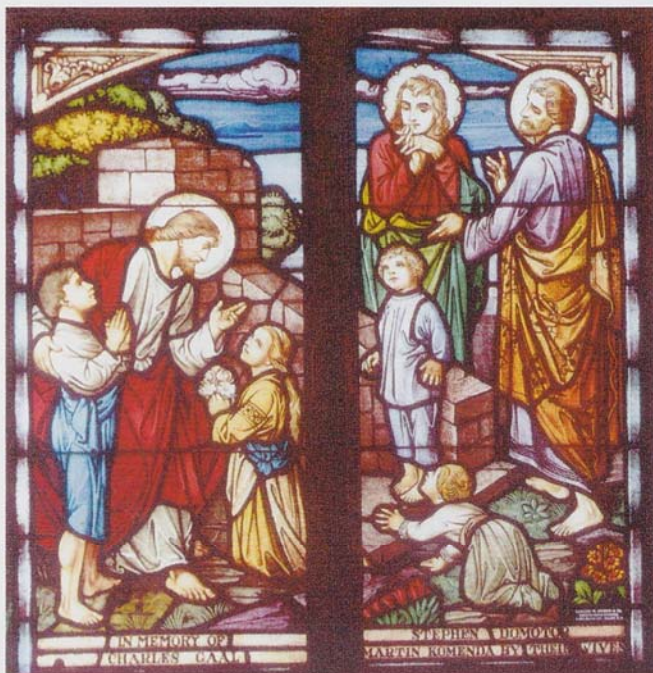
Prodigal Son • Tékozló fiú
St. Barbara • Szt. Borbála

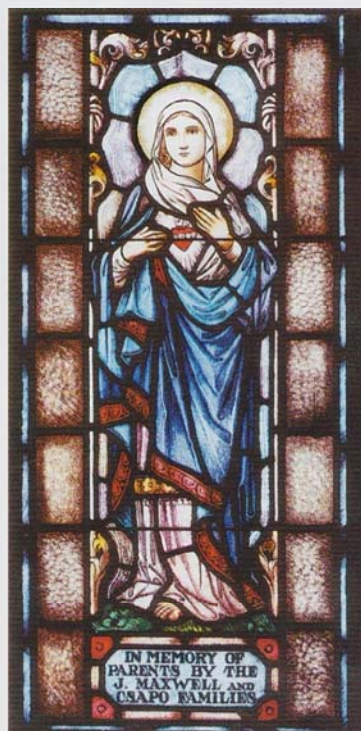
Christ the King • Krisztus király
Patrona Hungariae

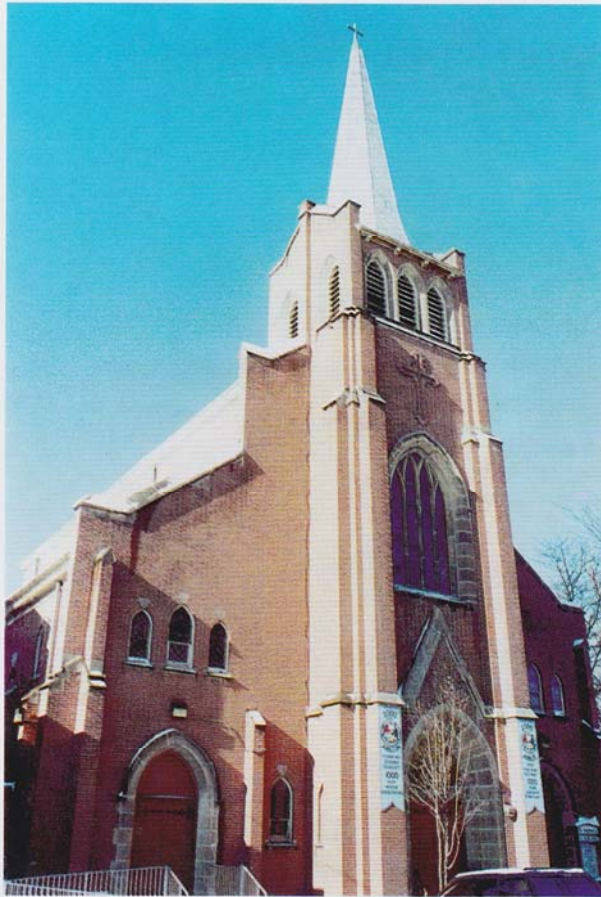
Singing Angels • Éneklő angyalok

Jesus with the Children • Jézus a gyermekekkel

Heart of the Blessed Virgin •
Mária Szent Szíve

Altar of the Sacred Heart • Jézus Szíve oltár

*Altar of
Our Lady of
Fatima •
Fatimai
Miaaszo-
nyunk
oltára*

*Altar Remembering our Heroes •
Hőseinkre emlékező oltár*

*Magyar szentek
fából faragott
szobrai a
főoltáron*

•

*Statues of
Hungarian
Saints on the
Main Altar*

St. Stephen • Szt. István

St. Ladislaus • Szt. László

St. Margaret • Szt. Margit

St. Emery • Szt. Imre

St. Elizabeth • Szt. Erzsébet

First Communicants • 1935 • Első áldozók

Guardian Angels and Sodality with Sr. Angelina, 1940's • Szűz-Máriás leánycsoport, 1940-es évek

St. Stephen's Drum & Bugle Corps – National Champions 1951 • Szt. István Egyház fúvós zenekara

5th Grade Students in 1964 • V. osztályos tanulók 1964-ben

Altar Boys in the 1950's • Ministránsok az 1950-es években

*Altar Servers • Ministránsok, 2002 – 1. Adams, Victoria • Pándi, Árpád • Bálint, László
2. Kelemen, András • Bányai, Torda • Bálint, Dezső • Kertész, László • Kertész, Miklós • Ft. Mustos I.*

Szent István Magyar Iskola tanulói és tanítói 2000 szeptemberében • St. Stephen Hungarian School
 1. Szabó Vivian, Kertész Borbála, Cseuscsik Nicolette, Hier Katica, Antal Laura, Izsó Richard,
 Földes-Berman Sylvia, Kovács Timea – 2. Angyal Nóra, Kelemen Júlia, Kovács Andrea, Romenda Cintia,
 Pope Katalin, Kiss Dorina, Szabó Zsolt, Mácz Gyöngyi, Pogrányi Jessica, Bodnár Krisztina, Kertész Anna
 3. Sziráki Endre, Paulic Tamás, Mácz Csilla, Paulic Ian, Bányai Torda, Iglói Kristóf, Tótha Anikó, Papp Á.
 4. Marshall Tamás, Sziráki Dóra, Kerkay Emese, Kertész Kinga, Felsővályi Olga, Sziráki Zsuzsanna
 Schachinger Ildikó, Tábi Anthony, Greiner Csilla, Kertész Miklós, dr. Kerekes Judit

*Szent István
 Magyar Iskola
 tanítói
 2001–2002-ben*

*Kertész Anna
 Marshall Tamás
 Schachinger Ildikó
 Kerkay Emese*

*Teachers of the
 Hungarian School
 2001–2002*

Hungarian Rosary Society • Magyar Rózsafüzér Társulat
1. Pihokker, Helen • Keresztes, Erzsébet • Németh, Erzsébet • Horváth, Mária
2. Eigner, Anna • Jaskot, Ethel • Barillo, Márta • Fr. Mustos, István • Auszmann, Barbara

*Lectors • Felolvasók – 1. Hudzik, Deborah • Radics, Krisztina • Tichacek, Andrew • Pándi, Réka
dr. Kerekes, Judit • 2. Kertész, Kinga • Kanócz, Terézia • Balogh, Miklós • Marshall, Tamás
3. Felsővályi, Olga • Sakovits, János • Felsővályi, Klára • Schachinger, Tomi • Kertész, Csaba
Tichacek, Anthony • Reuter, Clara (missing / hiányzik: Sándor, István • Buklad, John)*

*Ushers • Ügyeletesek – 1. Balogh, Miklós • Kóczán, József • Breznovits, Joe • Radics, Sándor
Dunai, William – 2. Mózer, Ernie • Harsaghy, Theodore • Fett, George • Halász, Eddie
3. Kerkay, László • Dévald, István • Barillo Árpád • Kertész, László • Marshall, László*

*Eucharistic Ministers • Áldoztatók – 1. Hurley, Evelyn • Fr. Mustos, I. • Jaskot, Ethel
2. Esik, Róbert • Károly, László • Abonyi, László • Dévald, István • Marshall, Tamás*

*Hungarian Holy Name Society • Magyar Szent Név Társulat – 1. Mattyasovszky, György • Esik, Róbert
Abonyi, László • Fr. Mustos, István • Károly, László • Pál, András • Ifj. Radics, Sándor • Fekete Tibor
2. Pándi, György • Balogh, Miklós • Keresztes, Béla • dr. Lippóczy, Miklós • Kormann, Frigyes
Kóczán, József – 3. Kerkay, László • Barillo, Árpád • Kertész, László • Kertész, Csaba • Sakovits, János
Harsaghy, Theodore • Dévald, István • Bartucz, Lajos*

*Bingo Workers • Bingó munkások – 1. Barillo A. • Kanócz T. • ifj. Radics S. • Halász E. • Fett, Hedwig
Mózer M. • dr. Kerekes J. – 2. Györökné P. • Bartucz L. • Károly L. • Fett G. • Tomaskovic H.
Kóczán J. – 3. Barillo, M. • Shortmann A. • Harsaghy T. • Mattyasovszky Gy. • Hurley E. –
4. Sakovits J. • Kormann F. • Balogh M. • Abonyi L. • Mózer E.
5. Reuter C. • Kertész L. • Tomaskovic R. • Kertész Cs. • Fr. Mustos I. • Dévald I.*

*Church Decorators • Templom díszítők – 1. dr. Kerekes J. • Tomaskovic H. • Shortman A. • Esik R.
Esik Á. • Kormann F. • Marshall T. – 2. Pándi O. • Felsővályi O. • Pándi Gy. • Pándi R.
Györökné Piroska • Balogh M. • Marshall L. • Kertész M. – 3. Kertész K. • Tomaskovic R.
Felsővályi K. • Sakovits J. • Schachinger T. • Kertész Cs. • Bálint D.*

English Rosary Society

*Angol Rózsafüzér
Társulat*

*Sannik, Margaret
Fr. Mustos, István
Rosta, Fanny*

*Visco, Gloria
Hurley, Evelyn
Mozer, Mary
Shortmann, Alice
Tomaskovic, Helen*

Hungarian Choir • Énekkar – 1. Mattyasovszky György • Bartkó Júlia

2. Pándi Orsolya • Pándi Réka • Kertész Kinga • Farkas Anna • Sorce Helen • Bányai Bibor

3. Balogh Miklós • Winnisch Antal • Radics Sándor • Radics Mária • Györökné Piroska • Felsővályi Olga

4. Szamosszegi Miklós • Sebők Mihály • Károly László • Sakovits János • Németh Ferenc

Jeczó József • Hungler Antal • Sándor István • Szabó Tibor • Felsővályi Klára

Senior Parish Members • Egyházközségünk néhány idősebb tagja

1. Csépany Rozália • Abonyi Elvira • Dohányos Margaret • Bartkó Júlia • Keresztes Erzsébet és Béla
 2. Abonyi László • Károly László • Kormann Frigyes • dr. Lippóczy Miklós • Remsey Zoltán és Sally

Jubilee Committee • Jubileumi Bizottság

1. Tomaskovic, Helen • Esik, Róbert • Fr. Mustos, István • Hurley, Evelyn – 2. Schachinger, Ildikó
 Sylvester, Harold • Balogh, Miklós • Kerkay, Emese • Kormann, Frigyes • Marshall, Tamás
 3. Tomaskovic, Robert • Bartucz, Lajos • Kertész, Csaba • Felsővályi, Ákos • Kóczán, József

*A Szent István Egyház „Lant és Toll Irodalmi Köre” – Literary Group of the Parish
1. Bányai Bíbor és Mikolt, Kertész Anna, Pándi Réka – 2. Felsővályi Klára, Kertész Kinga, Dara Anikó
Pándi Orsolya – 3. Marshall László, Bányai Torda, Kertész Miklós, Marshall Tamás*

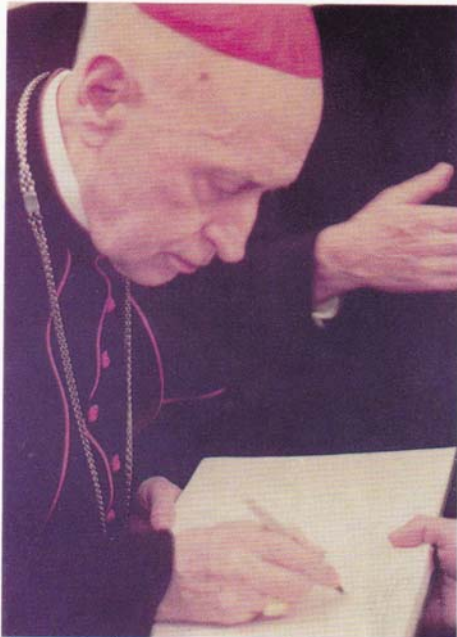
*Fr. Mustos blesses the
Woodcarving by György Pándi
for the Chapel of the
St. Elizabeth Home, 1993*

*Ft. Mustos István megáldja
Pándi Györgynek a
Szent Erzsébet Otthon
kápolnájába készült
faragását, 1993. nov.*

*Háttérben:
Kerkay Béla és Hajnalka*

*Cardinal József Mindszenty at St. Stephen's R.C. Magyar Church, 1974 •
Mindszenty József bíboros hercegprímás látogatása Passaicon, 1974. május 19-én*

REPRINT EDITON

Készítette: Dudás Róbert Gyula, 2015-ben